

Kajaanin sivistystoimialan selvitys 2021

Kajaanin
kaupunki

Aune Kariluoto

Projektipäällikkö

11.3.2022

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	3
1 TYÖN TAUSTA, TARVE JA ORGANISOINTI	4
2 KAJAANIN SIVISTYSTOIMIALAN TEHTÄVÄT	5
3 VARHAISKASVATUS	5
3.1. Toiminnan yleiskuvaus	5
3.2. Talous	8
3.3. Lapsimäärä	12
3.4. Henkilöstö	16
3.5. Tilat alueittain	18
3.6. Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen	24
3.7. Kehittäminen	32
4 PERUSOPETUS	32
4.1. Toiminnan yleiskuvaus	32
4.2. Talous	34
4.3. Oppilasmäärä	36
4.4. Henkilöstö	40
4.5. Tilat alueittain	44
4.6. Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen	49
4.7. Kehittäminen	52
5 KULTTUURI- JA NUORISOPALVELUT	53
5.1. Kulttuuripalvelujen järjestäminen	53
5.2. Kainuun Museo	53
5.3. Kajaanin kaupunginkirjasto	59
5.4. Kajaanin kaupunginteatteri	64
5.5. Kajaanin taidemuseo	73
5.6. Kaukametsä	77
5.7. Nuorisopalvelut	102
6 YHTEENVETOA JA ARVIOINTIA	111
LIITTEET	117

TIIVISTELMÄ

Sivistystoimiala järjestää Kajaanin kaupungin varhaiskasvatus-, perusopetus-, kulttuuri- ja nuorisopalvelut. Toimialan talouden säästötavoitteeksi on Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamishjelmaan vuosille 2020 – 2022 kirjattu noin 1,5 miljoonaa euroa vuoteen 2022 mennessä. Lisäksi Kajaanin sivistyslautakunta on päättänyt toimialan kaikkien toimintojen tarkastelusta v. 2021.

Sivistystoimialan toimintakate nousi vuoteen 2020 verrattuna noin 7 % Kajaanin kaupunginteatterin siirtyessä sivistystoimialalle osaksi kulttuuri- ja nuorisopalveluja 1.1.2021 alkaen. Toimialan vuoden 2021 noin 70,8 miljoonan euron budjetti toteutui noin 1 milj. euroa talousarviota paremmin. Perusopetuksen toimintakate ylittyi noin 0,6 milj. euroa, varhaiskasvatus toteutui noin 1,2 milj. euroa talousarviota paremmin ja kulttuuri- ja nuorisopalvelut lähes 0,4 milj. euroa talousarviota paremmin. Sivistystoimialan taloudesta perusopetuksen osuus oli puolet, varhaiskasvatuksen noin 35 %, kulttuuri- ja nuorisopalvelujen noin 14 % ja sivistyslautakunnan osuus 0,5 %.

Selvityksen laatimisen taustalla v. 2020 vaikutti sivistystoimialan toimintaympäristön muutos. Toimialalla oli tarve mitoittaa tilat ja henkilöstö toimintaan, lapsi-, oppilas- ja asiakasmääriin ja tarpeisiin nähden sopivaksi, koska lasten ja nuorten määrä vähentyy mutta heidän tuen tarpeensa on kasvanut, toimialan henkilöstökulut ja tilojen vuokratulot ovat kasvaneet ja henkilöstöä eläköityy.

Selvityksessä tarkastellaan sivistystoimialan kaikkien toimintojen, talouden, asiakasmäärän, henkilöstön ja tilojen vuokratulujen kehittymistä vuosina 2018 – 2021. Palvelutoiminnan kuvauksessa kiinnitetään huomiota Kajaanin kaupunkistrategian 2019 – 2022 toteuttamiseen. Selvitykseen on liitetty tieto toimialan säästötavoitteiden toteutumisesta vuosina 2020 – 2021 sekä keskeisiä näkökohtia selvityksen tueksi hankitusta Inspira Oy:n toteuttamasta Kajaanin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen palveluverkon kehittämisen taloudellisten vaikutusten arvioinnista ja mallinnuksesta.

Sivistystoimialan vuosien 2020 – 2022 noin 1,5 milj. euron säästötavoitteesta on vuosina 2020 – 2021 toteutunut yhteensä noin 0,25 milj. euroa. Osaa tavoitteista ei ole lainsäädännön tai muiden syiden vuoksi mahdollista toteuttaa kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelmassa esitetyllä tavalla. Osa tavoitteesta on puolestaan ollut korkea yksikön pieneen kokonaisbudjettiin nähden. Covid19-pandemia on vuosina 2020 – 2021 vaikuttanut erityisesti kulttuuri- ja nuorisopalveluihin mutta osassa yksiköitä asiakasmäärä oli alkanut vähentyä jo ennen pandemiaa.

Sivistystoimiala on tavoitellut säästöjä v. 2021 pääosin tilojen käyttöä tiivistämällä. Tilojen remontointia uuteen käyttötarkoitukseen ei ollut otettu huomioon Kajaanin teknisen toimialan tilapalvelujen investointisuunnitelmassa. Talousarviossa ei ollut varauduttu myöskään sivistystoimialan selvityksen laatimiseen. Lisäksi selvityksen laatiminen on jatkunut huomattavasti alkuperäistä aikataulua pitempään ja sen kustannukset ovat tulleet alun perin arvioitua huomattavasti isommaksi sivistystoimialalla samaan aikaan toteutetun säästötoimenpiteen vuoksi.

Sivistystoimialan selvitys pyrkii antamaan kattavan kokonaiskuvan toimialasta mutta ei ota kantaa toimialan tulevien vuosien toimenpiteisiin. Selvityksessä ei ole myöskään millään tavalla otettu huomioon keväällä 2022 voimakkaasti muuttuneen maailmanpoliittisen tilanteen vaikutusta Kajaanin kaupungin ja sivistystoimialan toimintaan. Selvityksen arviointi on tapahtunut työn organisointitavan vuoksi selvityksen laatijan itsearviointina.

1 TYÖN TAUSTA, TARVE JA ORGANISOINTI

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaan vuosille 2020 – 2022 on kirjattu sivistystoimialan säästötavoitteiksi noin 1,5 miljoonaa euroa vuoteen 2022 mennessä (Kajaanin kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62). Lisäksi Kajaanin sivistyslautakunta on päättänyt (8.10.2020, § 88), että sivistystoimialan kaikki toiminnot on tarkasteltava vuonna 2021 ja on luotava nk. D-säästökori.

Vs. sivistysjohtaja Päivi Rissasen viranhaltijapäätöksellä (27.10.2021, §§ 33) Kaukametsän opiston rehtori kutsuttiin tekemään selvitystä ajalle 1.1.-31.12.2021. Selvitystyön ohjausryhmäksi määriteltiin sivistystoimialan johtoryhmä. Selvitystyötä jatkettiin määräaikaisena 1.1.-31.12.2022 sivistysjohtaja Lucina Hännisen viranhaltijapäätöksellä (20.12.2021, § 34) kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaan kirjatun Kaukametsän johtamisjärjestelyn toteuttamiseksi v. 2021.

Selvityksen laatimisen perusteluissa todetaan varhaiskasvatuksen lapsi- ja perusopetuksen oppilasmäärän vähenevän, joten sivistystoimialan nykyiset tilaneliöt on suhteutettava vastaamaan tulevaa tarvetta. Lisäksi kaikilla toimialan tulosalueilla eläköityy henkilöstöä. Lasten ja oppilaiden tuen tarpeen kasvu näkyy menojen kasvuna ja henkilöstötarpeen painopisteen muutoksina. Näistä syistä katsotaan tarpeelliseksi mitoittaa toimialan tilat ja henkilöstö toimintaan sekä lapsi-, oppilas- ja asiakasmääriin ja tarpeisiin nähden sopivaksi.

Selvityksen tehtävänannoksi määriteltiin v. 2020 koko sivistystoimialan tilojen sekä henkilöstö- ja asiakasmäärän selvittäminen maantieteellisesti alueittain. Maantieteellinen tarkastelu määrättyllä tavalla ei kuitenkaan ollut mahdollista, koska aluejaottelusta ei ole sivistystoimialalla yhteistä näkemystä eikä siitä ole selvityksen yhteydessä käyty yhteistä keskustelua. Tästä syystä selvityksessä on päädytty tarkastelemaan sivistystoimialaa palveluittain ja yksiköittäin.

Perusopetuksen palvelut on v. 2019 laaditussa Perusopetuksen kouluverkkoosuunnitelmassa vuosille 2020 – 2024 kuvattu maantieteellisesti neljän alueen mukaan. Kajaanin kaupungin verkkosivustolla perusopetuksen palvelut on puolestaan jaettu kolmeen maantieteelliseen alueeseen. Varhaiskasvatuspalvelujen Päiväkotiverkkoosuunnitelmassa varhaiskasvatus-, esiopetus- sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa tarkastellaan kuudella eri alueella. Koska kulttuurilaitokset sijaitsevat pääosin Kajaanin keskustan alueella ja vain osa niistä tarjoaa palveluja kaupungin ydinkeskustan ulkopuolella, kulttuurilaitosten alueellinen tarkastelu ei osoittautunut selvityksen kannalta mahdolliseksi.

Sivistystoimialan selvityksessä tarkastellaan varhaiskasvatus-, perusopetus-, kulttuuri- ja nuorisopalvelujen toiminta- ja henkilöstökulujen sekä tilavuokrien ja asiakasmäärien kehitystä vuosina 2018 – 2021. Selvitys ei sisällä väestömuutosten tarkastelua, koska väestötietojen tarkastelu sisältyy Kajaanin kaupungin v. 2019 Perlacon Oy:ltä tilaamaan talouden sopeuttamisen pohjaksi laadittuun selvitykseen ja väestötietoja kuvataan vuosittain tilinpäätösten yhteydessä. Sivistystoimialan selvitys ei sisällä myöskään uusia esityksiä toimialan talouden sopeuttamiseksi vaan toimii toimialan yleiskuvauksena ja antaa erilaisia näkökulmia asioiden tarkempaan tarkasteluun kuvaamalla toimialan perustehtäviä ja toimintojen kehitystä kuluneen neljän vuoden aikana. Sivistystoimialan tunnistamat talouden sopeuttamisehdotukset sisältyvät toimialan Inspira Oy:ltä v. 2021 tilaamaan mallinnukseen.

Kajaanissa 11.3.2022

Aune Kariluoto

projektipäällikkö

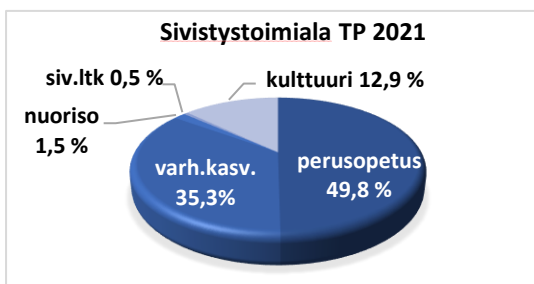
2 KAJAANIN SIVISTYSTOIMIALAN TEHTÄVÄT

Sivistystoimiala järjestää Kajaanin kaupungin varhaiskasvatus-, perusopetus-, kulttuuri- ja nuorisopalvelut. Varhaiskasvatuspalvelut vastaa varhaiskasvatukseen perustuvasta kunnallisen varhaiskasvatuksen järjestämisestä, perusopetukseen perustuvasta esiopetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Oppivelvollisten perusopetuksen, valmentavan opetuksen, joustavan perusopetuksen sekä aikuisten perusopetuksen järjestää perusopetus.

Kajaanin kaupungin nuorisotyö on siirretty v. 2020 perusopetuksesta kulttuuripalvelujen yhteyteen. Kaupungin kulttuuripalveluja järjestävät Kainuun Museo, Kajaanin kaupunginkirjasto, Kajaanin kaupunginteatteri, Kajaanin taidemuseo ja Kaukametsä, joka jakautuu kolmeen erilliseen yksikköön, Kainuun Musiikkiopistoon, Kongressi- ja kulttuurikeskus Kaukametsään sekä Kaukametsän opistoon.

Sivistystoimialan toimintakate nousi noin 7 % vuonna 2021 edelliseen vuoteen verrattuna Kajaanin kaupunginteatterin siirtyessä sivistystoimialalle osaksi kulttuuri- ja nuorisopalveluja. Sivistystoimialan vuoden 2021 noin 70,8 miljoonan euron budjetti toteutui noin 1 milj. euroa talousarviota paremmin. Perusopetuksen toimintakate ylittyi noin 0,6 milj. euroa, varhaiskasvatus toteutui noin 1,2 milj. euroa talousarviota paremmin ja kulttuuri- ja nuorisopalvelut lähes 0,4 milj. euroa talousarviota paremmin. (Lähteet: Sivistystoimialan tilinpäätökset 2020 ja 2021)

Perusopetuksen osuus sivistystoimialan taloudesta oli puolet, varhaiskasvatuspalvelujen osuus noin 35 %, kulttuuri- ja nuorisopalvelujen osuus noin 14 % ja sivistyslautakunnan osuus 0,5 % toimialan taloudesta. Sivistystoimialan henkilötyövuosien (htv) määrä on kasvanut 967:stä 973,6 htv:een (6,6 htv) vuodesta 2021 vuoden 2022 talousarvioon. (Lähteet: Sivistystoimialan tilinpäätös 2021 ja talousarvio 2022)

3 VARHAISKASVATUS

3.1. Toiminnan yleiskuvaus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista, tavoitteellista ja pedagogisesti painottuvaa kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta. Sen järjestämistä ohjaa Varhaiskasvatustalaki (540/2018), jossa on säädetty lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen järjestämiseen, tuottamiseen ja tietovarantoihin liittyvistä asioista. Laki ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) määrittelevät muun muassa toiminnan tavoitteet, monialaisen yhteistyön velvoitteet sekä henkilöstön mitoittamiseen, rakenteeseen ja kelpoisuuteen liittyviä asioita.

Varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta. Säädöksiä sovelletaan sekä kuntien että kuntayhtymien ja yksityisten palvelun-

tuottajien järjestämään varhaiskasvatukseen. (540/2018, § 1 - 3) Kajaanissa toimii 18 kunnallista ja 11 yksityistä päiväkotia sekä 16 yksityistä perhepäivähoitajaa (www.kajaani.fi). Sivistystoimialan selvitys keskittyy kaupungin järjestämään varhaiskasvatukseen.

Päiväkotien alueellinen sijainti on kuvattu vuosille 2020 – 2023 laaditussa Päiväkotiverkkosuunnitelmassa (Liite 1), jonka tavoitteena on kuvata päiväkotiverkon tila alueellisesti keväällä 2021 ja esitellä erilaisia vaihtoehtoja tilojen tarpeeseen ja päiväkotikiinteistöjen kunnon parantamiseksi. Suunnitelma sisältää varhaiskasvatuspalveluiden lapsimäärän arviointia, johon liittyy mm. alueen syntyvyyteen ja väestön muuttoliikkeeseen liittyviä epävarmuustekijöitä.

Varhaiskasvatuspalvelut vastaa Kajaanissa myös perusopetuslain (628/1998) mukaisesta esiopetuksesta sekä koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvu. Toiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Lapselle on tarjottava mahdollisuudet ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä lepoon rauhallisessa ympäristössä ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilöstön valvonnassa eri kieliryhmien tarpeet huomioon ottaen. Toiminnan valtakunnallisista perusteista päättää Opetushallitus. (Perusopetuslaki 628/1998, § 48 a ja b)

Aamu- ja iltapäivätoimintaa on tarjottava joko 570 tuntia tai 760 tuntia koulun työvuoden aikana kullekin toimintaan osallistuvalla lapsella. Toimintaa voidaan järjestää koulun työvuoden aikana arkipäivisin pääsääntöisesti kello 7 – 17 välisenä aikana. Kunnan tulee hyväksyä aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma, arvioida toimintaa, osallistua toiminnan ulkopuoliseen arviointiin ja julkistaa arviointien keskeiset tulokset. (Perusopetuslaki 628/1998, § 48 b ja c)

Kajaanin varhaiskasvatuspalvelut järjestää aamu- ja iltapäivätoimintaa ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä muiden vuosiluokkien oppilaille, joilla on perusopetuslain mukainen erityisen tuen päätös. Kriteerinä on myös lapsen huoltajien työssäkäynti tai opiskelu. Ostopalveluna toimintaa tuottavat Kajaanin 4H-yhdistys ry, Nakertaja – Hetteenmäen kyläyhdistys, Spartak Kajaani ry ja Kulttuuriosuuskunta G-voima. Kajaanin seurakunnan järjestämää toimintaa kaupunki tukee valtionosuuden siirrolla. Toimintaa järjestetään pääosin kouluilla tai niiden läheisyydessä. Aamu- ja iltapäivätoiminnan maksuista päättää sivistyslautakunta. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma on päivitetty vuonna 2021. (Liite 2, Sivistyslautakunta 28.4.2021, § 34)

Päiväkodeissa järjestettävään esiopetukseen sovelletaan varhaiskasvatuslain (540/2018; § 1) mukaisista ryhmäkokoa, henkilöstön mitoitus ja toiminnan valvontaa. Esiopetus on lapselle maksutonta. Kajaanin sivistyslautakunnan päätöksellä (7.10.2020, § 88) esiopetusta järjestetään niissä kunnallisissa ja yksityisissä päiväkodeissa, joissa on vähintään seitsemän esiopetukseen osallistuvaa lasta ja uuden varhaiskasvatuslain mukainen henkilöstöresurssi.

Esiopetuksessa hyödynnetään Kajaanin perusopetuksen oppilaaksiottoalueita. Esioppilas pyritään sijoittamaan johonkin tulevan koulunsa lähellä olevaan päiväkotiin. Sivistyslautakunta on päättänyt esiopetuksen järjestämispaikat toimintakaudelle 2021 – 2022 ja se hyväksyy myös sekä esiopetuksen lukuvuosi- että päiväkotien vuosisuunnitelmat. Kajaani on yksi Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisen esiopetuksen kokeilukunnista. Kokeilu alkaa 1.8.2021 ja päättyy 31.5.2024. Esiopetuksen ja kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun paikalliset opetussuunnitelmat on laadittu valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta. (Sivistyslautakunta 31.3.2021, § 22; 23.6.2021, § 52)

Kajaanin kaupunki valvoo ja ohjaa myös alueella varhaiskasvatuspalveluja tarjoavien yksityisten, itsenäisinä ammatinharjoittajina toimivien perhepäivähoitajien ja yrityksinä palveluja tarjoavien yksityisten päiväkotien toimintaa. Perhepäiväkodissa voi hoitaa samanaikaisesti enintään neljää lasta hoitajan omat alle kouluikäiset lapset mukaan luettuna sekä näiden lisäksi yhtä osapäivähoitoa saavaa esiopetuksessa olevaa tai koulunkäynnin aloittanutta lasta. Kaupunki myöntää yksityisen varhaiskasvatuksen valinnoille perheille palvelusetelin, jonka arvo määräytyy lapsen iän, varhaiskasvatus-

tarpeen sekä perheen koon ja tulojen mukaan. Perheet maksavat palvelusetelin arvon ja palveluntuottajan perimän palvelun hinnan välisen erotuksen. Maksu on kunnallisen varhaiskasvatusmaksun suuruinen, mikäli palveluntuottaja ei peri lisämaksua. (www.kajaani.fi)

Palvelujen tuottamista palvelusetelillä säätelee Laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (24.7.2009/569). Lain tarkoituksena on palvelusetelin avulla lisätä asiakkaan valinnan mahdollisuuksia, parantaa palvelujen saatavuutta ja edistää kuntien sosiaali- ja terveystoimen sekä elinkeinotoimen ja yksityisten palvelujen tuottajien yhteistyötä. Kajaanin sivistystoimiala on päivittänyt varhaiskasvatuksen palvelusetelin Sääntökirjan ja velvoittaa palveluntuottajat noudattamaan siihen kirjattuja määräyksiä (Sivistyslautakunta 29.4.2020, § 36). Palvelusopimuksen sitoumukset ja vastuut eivät kohdistu kuntaan, koska palvelua tuottaessa sopimuksen osapuolina ovat palveluntuottaja ja asiakas.

Varhaiskasvatuksessa on valtakunnallisesti toteutettu useita muutoksia kymmenen viime vuoden aikana sen jälkeen, kun varhaiskasvatuksen rahoitus siirtyi sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta opetusministeriön hallinnonalalle v. 2013. Uudistukset ovat koskeneet muun muassa lainsäädäntöä, lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen, asiakasmaksuja, henkilöstömitoitusta ja varhaiskasvatussuunnitelmaa. Valmisteilla olevan uuden lakimuutoksen on tarkoitus tulla voimaan 1.8.2022.

Muutoksen tuulet puhaltavat vauhdikkaasti

(Lähde: Kuntaliiton koulutusmateriaali 2021)

Palvelulinjaus ja toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan v. 2019 - 2022

Kajaanin varhaiskasvatuksen palvelulinjauksia v. 2021 ovat lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen, pedagogisen dokumentoinnin lisääminen ja kehittäminen sekä pedagogisen johtajuuden vahvistaminen. Varhaiskasvatuksen painopistealueina ovat osallisuus, arviointi sekä tunne- ja vuoro-vaikutustaidot (www.kajaani.fi).

Varhaiskasvatuksen toiminta tukee erityisesti kaupunkistrategian tavoitteita, jotka liittyvät lasten ja perheiden hyvinvointiin ja tyytyväisyyteen palveluihin. Varhaiskasvatuksen Opettajien Liitto on myöntänyt Kajaanin kaupungille Vuoden varhaiskasvatuskunta -tunnustuksen v. 2021. Tunnustus myönnetään joka toinen vuosi yhdelle kunnalle, joka tekee määrätietoisesti työtä varhaiskasvatuksen laadun kehittämiseksi. (<https://www.kajaani.fi/tiedotteet/kajaani-on-vuoden-varhaiskasvatuskunta-2021/>)

Kaupunkistrategian kasvuteema 1:n toteuttamiseen koko organisaation tasolla kuuluu kaupungin verkkosivuston ja sitä kautta tapahtuvan palvelun saavutettavuuden kehittäminen. Varhaiskasvatus on uudistanut sivustonsa v. 2020 osana kaupungin verkkosivuston uudistamista. (www.kajaani.fi)

Yhteistyötahot:

Kajaanin varhaiskasvatus osallistuu valtakunnalliseen kehittämiseen useissa alan verkostoissa, mm. Opetus- ja kulttuuriministeriön Oikeus oppia – kehittämisohjelmassa, Opetushallituksen varhaiskasvatuksen Loisto-kehittämisyhteistyössä sekä varhaiskasvatuksen kielellisen ja kulttuurisen moninaisuuden Reimari-verkostossa, valtakunnallisen laadunarvioinnin Karvi-kehittämisyhteistyössä ja Kuntaliiton varhaiskasvatusjohtajien verkostossa. (https://www.kajaani.fi/tiedotteet/kajaani-on-vuoden-varhaiskasvatuskunta-2021/)

Paikallista ja alueellista yhteistyötä varhaiskasvatuspalvelut tekee kaupungin perusopetuksen ja kulttuuripalveluiden kanssa. Lastenneuvoloiden kanssa varhaiskasvatuspalvelut laatii mm. 3- ja 5-vuotiaiden lasten palvelutarvearviot.

3.2. Talous

Varhaiskasvatuspalvelujen osuus sivistystoimialan toimintakatteesta oli 37,5 % vuonna 2020 ja 35,9 % vuonna 2021 (Sivistystoimialan tilinpäätös 2020 ja 2021). Vuoden 2020 talousarviossa varhaiskasvatuksen osuus sivistystoimialan toimintakatteesta on 36 % (Sivistystoimiala talousarvio 2022).

Tarkastelujakso v. 2018 – 2021:

	TP 2018 €	TP 2019 €	TP 2020 €	TP 2021 €	TP 2018 -21 Muutos €	TP 2018 -21 Muutos %
Toimintatuotot	1 798 636	1 918 861	1 644 660	2 019 526	220 890	
• Tuet ja avust.	ei tied.	169 556	177 573	434 242		
• Asiakasmaksut	1 587 187	1 603 209	1 301 210	1 400 603	- 186 584	- 11,8
Toimintakulut	- 25 925 192	- 26 846 534	- 26 113 132	- 26 637 260	712 068	2,7
• Sis.tilavuokrat	- 1 320 317	- 1 465 454	- 1 513 881	- 842 327	- 477 990	
• Pääomavuokrat				- 784 861	784 861	
• Ulk.tilavuokrat	- 592 869	- 544 453	- 579 860	- 598 135	5 266	
• Tilavuokrat yht.	- 1 913 186	- 2 009 907	- 2 093 741	- 2 225 323	312 137	16,3
• Henkilöstökulut	- 13 209 120	- 14 257 771	- 13 870 886	- 14 844 358	1 635 238	12,4
• Ateriapalvelut	- 1 847 654	- 1 777 858	- 1 789 082	- 1 766 920	- 80 734	- 4,4
• Siivouspalvelut	- 618 393	- 599 965	- 596 154	- 619 301	908	0,1
Toimintakate	- 24 126 556	- 24 927 673	- 24 468 472	- 24 617 734	491 178	2

(Lähde: Sivistystoimialan talouden seurantatiedostot 2018 – 2021)

Tarkastelujakso v. 2021 – 2022:

	TP 2021 €	TA 2022 €	MUUTOS TP 2021 - TA 2022 €	MUUTOS TP 2021 - TA 2022 %
Toimintatuotot	2 019 526	1 477 023	- 542 503	- 26,9
• Asiakasmaksut	1 400 603	1 037 000	- 363 603	- 25,9
Toimintakulut	- 26 637 260	- 27 905 330	1 268 070	4,8
• Sis.tilavuokrat	- 842 327	- 881 000	38 673	
• Pääomavuokrat	- 784 861	- 793 921	9 060	
• Ulk.tilavuokrat	- 598 135	- 621 200	23 065	
• Tilavuokrat yht.	- 2 225 323	- 2 296 121	70 798	3,2
• Henkilöstökulut	- 14 844 358	- 14 705 528	- 138 830	- 1
• Palveluseteliavust.	- 3 593 752	- 4 371 000	777 248	21,6
Toimintakate	- 24 617 734	-26 428 307	1 810 573	7,4

Varhaiskasvatuksen toiminnan tuotot koostuvat pääasiassa asiakasmaksuista ja kehittämisavustuksista, joiden määrä vaihtelee. Opetus- ja kulttuuriministeriön avustus v. 2021 on noin 300 000 euroa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen määrä perustuu v. 2017 voimaan tulleeseen lakiin varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016) ja myöhemmin tulleisiin indeksikorotuksiin ja maksulain muutoksiin (<https://okm.fi/varhaiskasvatusmaksut>).

Asiakasmaksutulot ovat laskeneet tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021 lähes 190 000 euroa (noin 12 %) ja niiden arvioidaan vähenevän edelleen. Maksutulojen on arvioitu olevan v. 2022 noin 360 000 euroa (noin 26 %) edellistä vuotta pienemmät. Tuottoja vähentävät varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutokseen (1052/2020) perustuva lasten huoltajien tuloarajojen muutos ja lasten sisaralennus. Asiakasmaksu määräytyy 1.8.2021 alkaen perheen koon, tulojen ja lapsen varhaiskasvatusajan mukaan. Lakimuutos on korottanut maksujen perusteena olevia tuloarajoja 31 prosenttia. Sisaruksilta perittävät maksut ovat alentuneet siten, että toisesta lapsesta perittävä maksu on 40 prosenttia aiemman 50 prosentin sijaan nuorimman lapsen laskennallisesta kokoaikaisen varhaiskasvatuksen maksusta. Seuraavien lasten maksu on edelleen 20 prosenttia nuorimman lapsen maksusta. (<https://okm.fi/varhaiskasvatusmaksut>) Kaksi- ja kolmihenkisten perheiden uudet tuloarajat alentavat asiakasmaksuja osalla perheistä ja tuloarajan nostaminen tulee mahdollisesti lisäämään niiden perheiden määrää, joiden maksu jää alle alimman 27 euron kuukausimaksun, jota ei lain mukaan peritä. Asiakasmaksujen pieneneminen vaikuttaa myös palvelusetelin osuuteen, koska huoltajat maksavat setelistä pienemmän osan kuin vuonna 2020.

	TP 2018 €	TP 2019 €	TP 2020 €	TP 2021 €	TP 2018 -21 Muutos €	TP 2018 -21 Muutos %
Asiakasmaksut	1 587 187	1 603 209	1 301 210	1 400 603	- 186 584	- 11,8

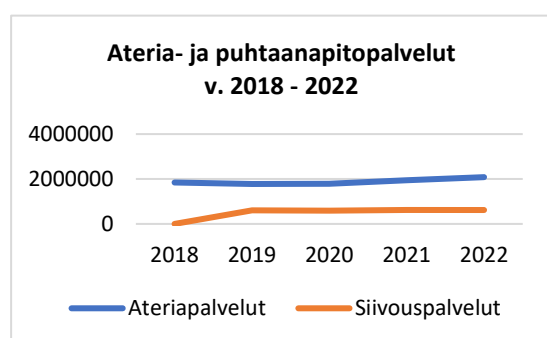
Kajaanin kaupunki on v. 2021 käyttänyt 3,5 milj. euroa yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tukemiseen palvelusetelillä. Palvelusetelimenojen on arvioitu nousevan v. 2022 yli 4,3 milj. euroon (21,6 %). Korotus johtuu varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutoksesta 1.8.2021 alkaen. Muutoksessa alennettiin asiakasmaksuja korottamalla maksujen perusteena olevia tuloarajoa, jolloin kuntien maksutuotot alenivat ja yksityisille palveluntuottajille maksettavat palvelusetelimenot kasvoivat.

	TP 2021	TA 2022	TP 2021 – TA 2022 Muutos €	TP 2021 – TA 2022 Muutos %
Asiakasmaksut	1 400 603	1 037 000	- 363 603	- 25,9
Palveluseteliavust.	- 3 593 752	- 4 371 000	777 248	21,6

Varhaiskasvatuksen ateriakulujen on arvioitu kasvavan v. 2022 elintarvikkeiden yleisen hinnan nousun vuoksi. Elintarvikkeiden hinnat nousivat 0,6 % vuonna 2021 edelliseen vuoteen verrattuna ja niiden hinnan arvioidaan nousevan 2 – 2,5 % vuonna 2022 v:een 2021 verrattuna. ([Ruoan hinnan nousu kiihtymässä - Luonnonvarakeskus \(luke.fi\)](#))

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022
Ateriapalvelut	- 1 847 654	- 1 777 858	- 1 789 082	- 1 766 920	- 2 082 621
Siivouspalvelut	- 618 393	- 599 965	- 596 154	- 619 301	- 616 426
yht.	- 2 466 047	- 2 377 823	- 2 385 236	- 2 386 221	- 2 645 047

(Sivistystoimialan talouden seuranta, kirjanpito- ja talousarviotilit v. 2018 - 2022)

Kajaanin Mamselli -liikelaitos on v. 2021 tuonut esille tarpeen kehittää varhaiskasvatuksen ateria- ja puhtaanapitopalvelujen tuotantoa, koska sen saamat tulot eivät ole kattaneet tuotannosta aiheutuneita kuluja. Mamselli on aloittanut ateriapalvelujen mitoitusyhteistyössä muutamien päiväkotien kanssa, jotta päiväkotien lapsimäärät, Mamsellin tuottamien aterioiden määrä ja henkilöstön tarve kohtaisivat aiempaa paremmin. Mamsellin kokeilema ateria- ja puhtaanapitopalvelun tuottaminen ilman toisesta yksiköstä tullutta lisäapua osoittautui toimivaksi lokakuussa 2021 syyslomaviikoilla, jolloin pilotointiin osallistuneissa päiväkodeissa oli lapsia normaalia vähemmän.

Mamselli-liikelaitos on pilotoinut puhtaustasoon perustuvaa palvelutuotantoa syksyllä 2021 Kuurnan, Lohtajan, Purolan, Ratamon ja Kätönlahden päiväkodeissa. Varhaiskasvatus pitää tärkeänä, että palvelua tehdään joustavasti todellisen tarpeen mukaan. Pilotoinnin käytäntöjä voidaan ottaa käyttöön myös muissa päiväkodeissa. Mamselli ja varhaiskasvatuspalvelut jatkavat edelleen palvelumitoituksen kehittämistä ja tarkastelevat pilotoinnin vaikutusta palvelusopimukseen ja -kuvaukseen keväällä 2022. (Kajaanin kaupungin varhaiskasvatuksen ateria- ja puhtaanapitopalvelutuotannon kehittäminen, Muistiot 14.6.2021 ja 8.11.2021).

Varhaiskasvatuksen toimintakuluja ovat kasvattaneet myös tilavuokrat, joita tarkastellaan kohdassa 3.5. *Tilat alueittain*. Covid-19-pandemia on vaikuttanut henkilöstökuluihin alentamalla tuntuvasti sijaiskustannuksia.

Aamu- ja iltapäivätoiminta:

Aamu- ja iltapäivätoiminnan tuotot koostuvat lasten läsnäolopäivien lukumäärän mukaan määräytyvistä kuukausimaksuista, joista päättää kunta perusopetuslain pohjalta (628/1998, § 48 d, f). Maksu saa olla 570 tunnista enintään 120 euroa ja 760 tunnista enintään 160 euroa. Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuvalla lapsella on tarjottava välipala.

Aamu- ja iltapäivätoiminta on lapsille vapaaehtoista, joten siihen osallistuvien lasten määrä vaihtelee kouluvuoden aikana kuukausittain. Toiminnan kulut koostuvat pääosin henkilöstökuluista, toiminnan järjestämisestä yhdistyksille maksettavista korvauksista ja toiminnan aikana lapsille tarjottavien aamu- ja välipalojen ruokakuluista. Toimintaan järjestetään kuljetus vain erityisen tuen oppilaille, joiden kuljetuksen tarve on selvitetty koulumuodon selvityksen yhteydessä (Liite 2). Perusopetuksen maksamia sisäisiä tilavuokria ei jaeta sivistystoimialan kirjanpidossa varhaiskasvatukselle kouluilla järjestetystä aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta v. 2018 – 2022:

	TP 2019 €	TP 2020 €	TP 2021 €	TP 2019– 2021 Muutos €
Toimintatuotot	146 697	115 545	145 866	- 831
• Asiakasmaksut	146 454	115 481	143 468	- 2 986
Toimintakulut	- 1 125 432	- 1 109 176	- 1 282 010	156 578
• Ateriapalvelut	- 104 708	- 102 585	- 112 598	7 890
• Henkilöstökulut	- 488 162	- 509 234	- 613 448	125 286
Toimintakate	- 978 734	- 993 631	- 1 136 144	157 410

	TP 2021 €	TA 2022 €	MUUTOS TP 2021 - TA 2022 €
Toimintatuotot	145 866	140 000	- 5 866
• Asiakasmaksut	143 468	138 000	- 5 468
Toimintakulut	- 1 282 010	- 1 334 172	52 162
• Ateriapalvelut	- 112 598	- 143 532	30 934
• Henkilöstökulut	- 613 448	- 605 660	- 7 788
• Toimintakate	- 1 136 144	- 1 194 172	58 028

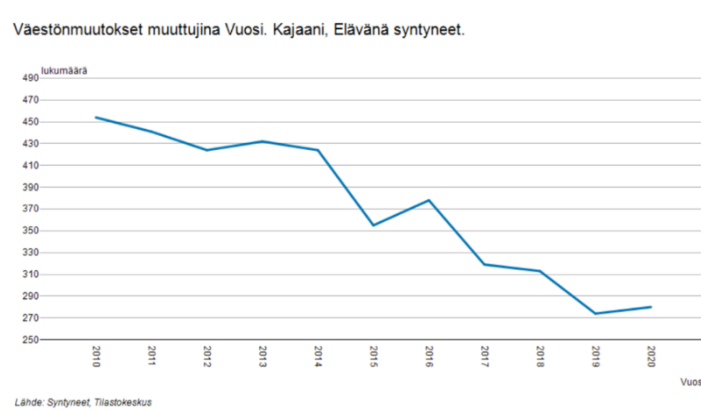
(Sivistystoimialan talouden seuranta, kirjanpito-tilit 2018 – 2021 ja talousarvio-tilit 2022)

Aamu- ja iltapäivätoiminnassa tulee olla toiminnan järjestämistapa huomioon ottaen riittävä määrä ammattitaitoisia ohjaajia, joiden kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella. (Perusopetuslaki 628/1998, § 48 e) Ohjaajan kelpoisuuden täyttää henkilö, joka on suorittanut

tehtävään soveltuvan korkeakoulu-, opistoaste- tai ammatillisen perustutkinnon tai niitä vastaavat aiemmat opinnot ja jolla on koulutuksen yhteydessä hankittu tai kokemuksella osoitettu taito toimia lapsiryhmän ohjaajana. (Liite 2) Toimintaryhmien suositeltava koko on 14 lasta ja kaksi ohjaajaa tai 25 lasta ja kolme ohjaajaa. Tätä suuremmat ryhmät suositellaan jaettavaksi kahdeksi pienemmäksi ryhmäksi. Erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ryhmät ovat pienempiä.

3.3. Lapsimäärä

Lasten määrä on vähentynyt Kajaanissa pitkään. Vuodesta 1996 lähtien kaupunkiin on syntynyt vuosittain alle 500 lasta. Vuoden 2017 jälkeen lapsia on vuosittain syntynyt enää alle 350. Tilastokeskuksen ennakkotiedon mukaan Kajaaniin on vuonna 2021 syntynyt 339 lasta, mikä on 59 lasta enemmän kuin edellisvuonna. Tilastokeskuksen tietokannassa ei ole otettu huomioon väestön muuttoliikettä.

Lähde: [Väestönmuutokset muuttujina Vuosi. Kajaani, Elävänä syntyneet.. PxWeb \(stat.fi\)](#)

Väestönmuutosten ennakkotiedot muuttujina Alue, Vuosineljännes ja Tiedot

	Elävänä syntyneet
Kajaani	
2021Q1*	79
2021Q2*	84
2021Q3*	98
2021Q4*	78

Lähde: [Väestönmuutosten ennakkotiedot muuttujina Alue, Vuosineljännes ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#)

Väestönmuutokset muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi

	2016	2017	2018	2019	2020
Kajaani					
Elävänä syntyneet	378	319	313	274	280

Lähde: [Väestönmuutokset muuttujina Alue, Tiedot ja Vuosi. PxWeb \(stat.fi\)](#)

Syntyvyyden aleneminen tulee näkymään lähivuosina sekä varhaiskasvatukseen että perusopetuksen palvelujen tarpeessa. Vuonna 2016 syntyneet aloittavat esikoulun syksyllä 2022. Myös Inspira Oy:n tilastokeskuksen väestöennusteeseen perustuvan selvityksen mukaan Kajaanin lapsi- ja oppilasmäärät vähenevät tulevina vuosina merkittävästi. Vuoden 2021 väestöennusteen mukaan vuonna 2040

varhaiskasvatuksessa on arviolta lähes 20 % (n. 400 lasta) vähemmän kuin vuonna 2021 ja varhaiskasvatusverkon tilojen täyttöasteet alenevat vuodesta 2022 alkaen. (Liite 3)

Varhaiskasvatuspalveluja lähivuosina tarvitsevien lasten määrää on mahdollista arvioida sekä Tilastokeskuksen tietokantojen (syntyneet lapset paikkakunnittain) että varhaiskasvatuspalvelujen itse Kajaanista keräämien tietojen pohjalta. Varhaiskasvatuspalveluiden oman seurannan mukaan valtaosa Kajaanissa asuvista lapsista on varhaiskasvatuspalvelujen asiakkaita (Liite 1).

Varhaiskasvatuspalvelujen arviot palveluja tarvitsevien lasten määrästä toimintakausittain:

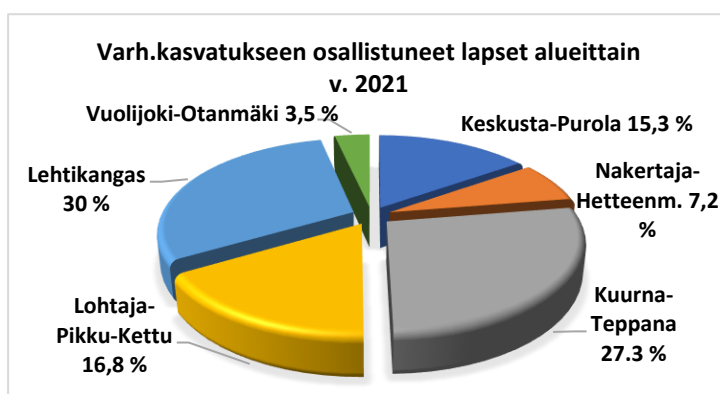
(Lähde: Kajaanin varhaiskasvatuspalvelujen seurantatiedosto v. 2022)

Toimintakausi	EO*	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	lapsia	muutos
2020- 2021	417		353	360	321	316	272	272							2311	
2021-2022	353			360	321	316	272	272	339						2233	-78; Tot. -35
2022-2023	360				321	316	272	272	339	300					2180	-44
2023-2024	321					316	272	272	339	300	294				2114	-66
2024-2025	316						272	272	339	300	294	290			2083	-31
2025- 2026	272							272	339	300	294	290	286		2053	-30
2026- 2027	272								339	300	294	290	286	282	2063	10

(Lähde: Kajaanin varhaiskasvatuspalvelujen seurantatiedosto v. 2022) * EO: esiopetuksessa

Varhaiskasvatuspalveluihin osallistuvien lasten määrä vaihtelee toimintakauden aikana. Lasten määrään vaikuttavat syntyvyyden ja alueen muuttoliikkeen lisäksi perheiden halukkuus ja tarve varhaiskasvatuspalvelujen käyttöön sekä varhaiskasvatuspalveluihin tuleminen ikä. Osa vuoden aikana syntyneistä lapsista tulee hoitoon jo syntymävuonnaan alle vuoden ikäisenä. Lapsimäärä kasvaa yleensä noin 100 lapsella toimintakauden aikana syksystä kevääseen (Liite 1).

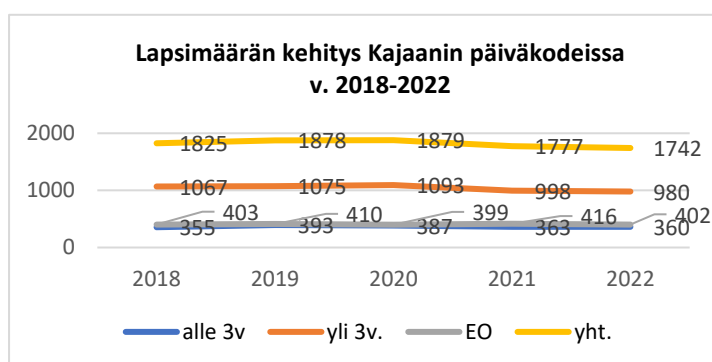
Varhaiskasvatukseen v. 2021 osallistuneet lapset alueittain v. 2021:

Varhaiskasvatukseen tammikuussa 2021 osallistuneet lapset ikäryhmittäin:

Keskustan – Purolan alue	alle 3-v.	yli 3 -v.	Esiopetus	yht.
Tapiolan päiväkoti	11	22	11	44
Seminaarin päiväkoti	33	97	43	173
Purolan päiväkoti	11	21	0	32
* Päiväkoti Pikku Karitsa	3	14	5	22
yht.	58	154	59	271
Nakertajan – Hetteenmäen alue:				
Nakertajan päiväkoti	11	33	31	75
Päiväkoti Karuselli	10	31	12	53
yht.	21	64	43	128
Kuurnan – Teppanan alue:				
Kuurnan päiväkoti	10	44	31	85
Kätönlahden päiväkoti	0	24	39	63
Teppanan päiväkoti	35	96	16	147
Vanamon päiväkoti	16	32	0	48
Vanamon päiväkoti/Kuluntalahti			14	14
* Pilke Onni ja Ilona	5	22	0	27
* Pilke Valonkatu	18	41	15	74
* Päiväkoti Lilliputti	3	16	8	27
yht.	87	275	123	485
Lohtajan – Pikku-Ketun alue:				
Lohtajan päiväkoti	19	52	17	88
Päiväkoti Menninkäinen	10	27	10	47
Huuhkajavaaran päiväk.	19	63	13	95
Pikku-Ketun päiväkoti	10	27	10	47
* Kaarnapurren päiväkoti	0	14	7	21
yht.	58	183	57	298
Lehtikankaan alue:				
Lehtikankaan päiväkoti	39	85	48	172
Mäntylän päiväkoti	19	27	0	46
Ratamon päiväkoti	11	23	11	45
* Päiväkoti Pikkutassu	21	40	8	69

* Mansikkapolun päiväkoti	5	15	4	24
* Montessori leikkikoulu	2	24	19	45
* Montessori pvkoti KivaPaikka	20	41	16	77
* Päiväkoti Sinilintu	7	16	5	28
* Päiväkoti Maitohammas	6	16	5	27
yht.	130	287	116	533
Vuolijoen – Otanmäen alue:				
Vuolijoen päiväkoti	5	13	10	28
Otanmäen päiväkoti	4	22	8	34
yht.	9	35	18	62
Kaikki alueet yhteensä	363	998	416	1 777

(Lähde: Varhaiskasvatuspalvelujen tiedosto 5.1.2022)

Varhaiskasvatuksen kokonaislapsimäärä on vähentynyt vuodesta 2019 vuoteen 2022 yhteensä 83 lapsella. Päivähoitopaikkoja on vähentynyt samaan aikaan 76, koska yksityinen päiväkoti Kirjokansi on lopettanut toimintansa vuonna 2019 (35 paikkaa) ja yksityinen päiväkoti Touhula Kettukallio vuonna 2021 (42 paikkaa). (Varhaiskasvatuspalvelujen seurantatiedostot 5.1.2022)

Varhaiskasvatuslain muutos 1.8.2020 palautti yli 3-vuotiaiden lasten ryhmien mitoituksen suhdeluvun 1/7:ään. Tästä syystä kaikkia varhaiskasvatuspaikkaa tarvitsevia lapsia ei ole voitu sijoittaa perheiden asuinalueiden päiväkoteihin vaan paikkaa on tarjottu muilta alueilta. Tiloihin, joihin on aiemmin pystytty sijoittamaan 24 lasta, on muutoksen takia voitu sijoittaa enää 21 lasta. Vaikein tilanne on ollut Kajaaninjoen pohjoispuolen alueella ja Lehtikankaalla. Lehtikankaan alueella yli puolet varhaiskasvatuspaikoista on yksityisillä palveluntuottajilla.

Aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistuu vuosittain 400 – 450 koululaista. Osallistujamäärä vaihtelee kuukausittain. Vähiten osallistujia on kesäkuussa opetuksen päättyessä. Valtaosa osallistujista käy Kajaanin seurakunnan toiminnassa (yli 100 lasta/v.) tai yhdistysten toiminnassa. Kaupungin varhaiskasvatuspalvelut järjestää toimintaa Lehtikankaan koululla ja erityistä tukea tarvitseville lapsille myös muilla kouluilla.

Iltapäivätoimintaan osallistuneet lapset alueittain:

	Lapsia/kk v. 2016	Lapsia/kk v. 2017	Lapsia/kk v. 2018	Lapsia/kk v. 2019	Lapsia/kk v. 2020	
Keskustan – Purolan alue						
Keskuskoulu (varh.kasv.palvelut)	16 - 19					
Seminaarin koulu (varh.kasv.palvelut)	21 - 29	10 - 17				
Seminaarin koulu (Kultt.-os.k. G-voima)		20 - 25	9 - 26	20 - 26	4 - 31	8/2017 >
Seminaarin koulu (erit.tuki; varh.kasv.)			9 - 10	8 - 11	1 - 12	8/2018 >

Seminaarin koulu 2 (Kultt.-os.k. G-voima)					11 - 12	8/2020 >
Silmu (Kulttuuriuosuskunta G-voima)	13 - 23	12 - 23	12 - 23	19 - 21	0 - 22	
Nakertajan – Hetteenmäen alue:						
Vanahis (Nakertaja - H-mäen kyläyhdy.)	15 - 25	3 - 26	8 - 25	17 - 26	1 - 22	
Kuurnan – Teppanan alue:						
Teppanan koulu (Kajaanin 4-H-yhdistys)	9 - 21	10 - 24	11 - 30	22 - 27	0 - 28	
Kätönlahden koulu (Spartak Kajaani ry)	19 - 28	10 - 26	12 - 22	16 - 20	1 - 25	
Kätönlahden koulu 2 (Spartak Kajaani ry)			15 - 16	9 - 16	2 - 10	8/2018 >
Kätönlahden koulu (erit.tuki; varh.kasv.)			5 - 6	4 - 10	3 - 12	8/2018 >
Lohtajan – Pikku-Ketun alue:						
Lohtajan koulu (Spartak Kajaani ry)	13 - 26					
Lohtajan koulu (erit.tuki; varh.kasv.)			6 - 8	6 - 8	1 - 8	8/2018 >
Lohtajan nuorisotalo (Spartak Kajaani ry)		15 - 26	15 - 23	20 - 26	3 - 26	
Lehtikankaan alue:						
Lehtikankaan koulu (varh.kasv.palvelut)	8 - 29	12 - 32	14 - 30	18 - 28	6 - 26	
Lehtikankaan koulu (erit.tuki; varh.kasv.)			7 - 9	5 - 9	2 - 9	
EHA Lehtikangas (sivistystoimi)	10 - 12					
Soidinsuo / Teerelä (varh.kasv.palvelut)	8 - 14					
Soidinsuon koulu (varh.kasv.palvelut)	7 - 23	8 - 21	7 - 20	18 - 23	4 - 23	
Kuluntalahti – Jormua alue:						
Jormuan koulu (varh.kasv.palvelut)	1 - 4	1 - 4	5 - 10	7 - 8		
Jormuan koulu (Kajaanin 4-H-yhd.)		8 - 10				
Kuluntalahden koulu (Kajaanin 4-H-yhd.)	11 - 24	13 - 23	4 - 21	14 - 19	0 - 19	
Vuolijoen – Otanmäen alue:						
Vuolijoen päiväkotit (varh.kasv.palvelut)	1 - 6	2 - 7				
Vuolijoen koulu (sivistystoimi)		1	1 - 2	2 - 3	1 - 5	8/2017 >
Otanmäen koulu (varh.kasv.palvelut)	6 - 9					
Otanmäen urheilutalo (Seuraunioni ry)	6 - 11	2 - 12	1 - 10			
Otanmäen päiväkotit (varh.kasv.palvelut)			2 - 3	2 - 4	0 - 5	8/2018 >
Kajaanin seurakunta	104 - 151	55 - 144	40 - 126	100 - 131	8 - 123	

3.4. Henkilöstö

Varhaiskasvatuksen henkilöstö mitoitetaan vuosittain hoidettavien lasten määrään. Henkilöstön arvioidaan vähenevän vuoden 2021 talousarvion 352,7 henkilötyövuodesta 344,3 htv:teen v. 2022 (Sivistystoimialan talouden kirjanpito- ja seurantatiedostot 2021). Lakisääteisen henkilöstön lisäksi varhaiskasvatukseen on palkattu erityisavustajia anomuksista erityisin perustein. Avustajien tarpeen arvioi varhaiskasvatuksen erityisopettajien tiimi ja viranhaltijapäätökset tekee tulosalueen johtaja.

Henkilöstökulut olivat v. 2021 hiukan yli puolet varhaiskasvatuksen toimintakuluista (55,7 %). Henkilöstökulut ovat tarkastelujaksolla kasvaneet noin 1,6 milj. euroa (12,4 %). Kasvuun ovat vaikuttaneet pääasiassa varhaiskasvatustalouteen tulleet henkilöstömitoituksen muutokset. Henkilöstökulujen on arvioitu pienenevän v. 2022. Talousarvio laaditaan toimintakauden eli edellisen vuoden syksyllä työssä olevien henkilöiden määrän mukaisesti.

	TP 2018 – TP 2021 Muutos 4 vuodessa €	TP 2018 – TP 2021 Muutos 4 vuodessa %	TP 2021 – TA 2022 Muutos €	TP 2021 – TA 2022 Muutos %
Henkilöstökulut	1 635 238	12,4	- 138 830	- 0,9

Henkilöstön tarvetta on lisännyt v. 2016 alusta varhaiskasvatuslaista poistetun lapsen subjektiivisen oikeuden palautuminen lakiin v. 2020. Lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen ei enää rajoiteta vanhempien työssäkäynnin, opiskelun, työttömyyden tai perhe- ja hoitovapaiden vuoksi enintään 20 tuntiin viikossa vaan kunnan on mahdollistettava jokaiselle alle kouluikäiselle lapselle kokoaikainen varhaiskasvatus.

Myös lapsiryhmien mitoitus on palautunut aiemmalle tasolle: Päiväkodin alle 3-vuotiaiden lasten ryhmissä tulee olla enintään neljää lasta kohden vähintään yksi henkilö, jolla on varhaiskasvatuslaissa säädetty ammatillinen kelpoisuus kasvatukseen-, opetukseen- ja hoitotehtäviin (henkilöstön ja lasten suhdeluku 1/4). Yli kolmevuotiaiden ryhmissä, jotka ovat varhaiskasvatuksessa enemmän kuin viisi tuntia päivässä, tulee olla vähintään yksi laissa säädetyn kelpoisuuden omaava henkilö enintään seitsemää lasta kohden (henkilöstön ja lasten suhdeluku 1/7). Mikäli yli 3-vuotias lapsi on osa-aikaisessa varhaiskasvatuksessa (esim. 4 tuntia päivittäin), tulee kasvatukseen-, opetukseen- ja hoitotehtäviin olla vähintään yksi tehtävään kelpoinen henkilö 13 lasta kohti (henkilöstön ja lasten suhdeluku 1/13). (Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta, 23.8.2018; 753/2018)

Varhaiskasvatuslain ja -asetuksen muutokset ovat vaikuttaneet päiväkotien lapsi- ja henkilöstömääriin. Henkilöstömitoituksesta poikkeaminen ei ole mahdollista henkilöstön poissaolojen vuoksi vaan kunnan on varmistettava varhaiskasvatuksen riittävät ja toimivat sijais- tai varajärjestelyt myös henkilöstön äkillisiin ja yllättäviin poissaolutilanteisiin. Eduskunnan sivistysvaliokunnan mukaan mitoitukseen kuuluvan henkilöstön poissaoloja ei tulisi korvata siirroilla toisista lapsiryhmistä eikä erityistä tukea tarvitsevien lasten avustajia voida käyttää henkilöstön poissaolojen korvaamiseen. (<https://kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2021/varhaiskasvatuslakiin-muutoksia-182021-alkaen>)

Varhaiskasvatuslakiin on 1.8.2021 alkaen lisätty henkilöstön ilmoitusvelvollisuus (4.6.2021/453; § 57 a ja b), jonka mukaan työ- tai virkasuhteisen henkilön on ilmoitettava viipymättä varhaiskasvatuksen toimipaikan toiminnasta vastaavalle henkilölle, jos hän tehtävissään huomaa epäkohdan tai ilmeisen epäkohdan uhan lapsen varhaiskasvatuksen toteuttamisessa. Ilmoitus tulee tehdä heti, jos lapsen hyvinvoinnin, kasvun, kehityksen tai oppimisen edellytykset tai varhaiskasvatuksen tavoitteet ovat vaarantuneet. Puutteet voivat olla laadullisia tai ilmetä epäasiallisena tai sopimattomana kohteluna tai toimintakulttuurin lapsille vahingollisina toimina. Muutos koskee myös yksityisiä palveluntuottajia.

Inspira Oy:n vuonna 2021 tekemän selvityksen mukaan Kajaanin varhaiskasvatuksen henkilöstötarve laskee tulevan viiden vuoden aikana lapsimäärän vähentymisen myötä noin 330 htv:sta noin 290 htv:een ja vuoteen 2040 mennessä noin 270 htv:een (noin 18 %). Arvio perustuu Tilastokeskuksen väestöennusteeseen. Htv lasta kohti kuitenkin nousee, koska päiväkotikohtainen lapsimäärä ja

ryhmien koko pienenevät mutta henkilöstöä ei pystytä vähentämään samassa suhteessa. Henkilöstön eläköityminen mahdollistaa poistuman hyväksikäytön. (Liite 3)

Varhaiskasvatustaloutta on esitetty muutettavaksi 1.8.2022. Lapsen tuen saamisesta tulee lakisääteistä ja tukea tulee tarjota heti tuen tarpeen ilmennettyä. (<https://finlex.fi/fi/esitykset/he/2021/20210148>) Lakimuutoksen arvioidaan aiheuttavan lisää hallinnollista työtä, varhaiskasvatuksen erityisopettajien määrän kasvua ja erityisavustajien tarpeen kasvua. Hallinnollinen työ kasvaa, koska tehostetusta ja erityisestä tuesta tulee lain mukaan tehdä hallinnollinen päätös ja tuen tarpeen poistussa tai vähentyessä tulee tehdä päätöksen purkupäätös.

Henkilötyövuodet v. 2021 tehtävänimikkeittäin:

Tehtävänimike	henkilömäärä	Htv v. 2021
tulosalueen johtaja	1	
palvelupäällikkö	3	
kieli- ja kulttuurikoordinaattori	1	
palveluasiantuntija	2,5	
päiväkodin johtaja	18	
varhaiskasvatuksen opettaja	90,8	
lastenhoitaja	146,2	
johtava erityisopettaja	1	
varhaiskasvatuksen erityisopettaja	9	
erityisavustaja	39	
perheohjaaja	2	
Varpumentori	2	
yht.		352,7

(Sivistystoimialan talouden seurantatiedosto 2021)

3.5. Tilat alueittain

Kajaanissa järjestetään varhaiskasvatusta 18 kunnallisessa ja 11 yksityisessä päiväkodissa (Liite A). Kunnallisen varhaiskasvatuksen käyttämistä kiinteistöistä 16 on kaupungin omistuksessa ja ne sijaitsevat kaupungissa kuudella eri alueella. Kunnallisella varhaiskasvatuksella oli v. 2021 käytössään tiloja 13 406 m².

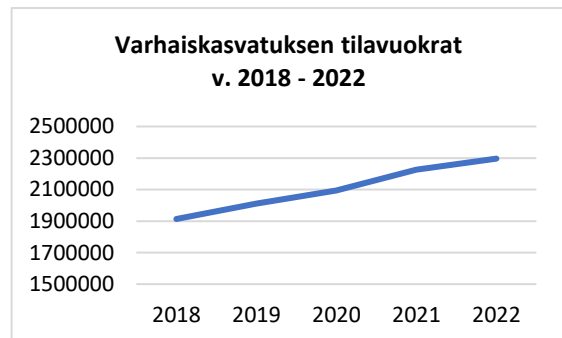
Varhaiskasvatuksen vuokratulot olivat v. 2021 tilinpäätöksessä noin 2,2 milj. euroa. Vuoden 2022 talousarvioon vuokratulujen on arvioitu kasvavan noin 3 % edellisvuodesta.

Tilavuokrat	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 -21 Muutos €	TP 2018 -21 Muutos %
• Sis.tilavuokrat	- 1 320 317	- 1 465 454	- 1 513 881	- 842 327	- 477 990	
• Pääomavuokrat				- 784 861	784 861	
• Ulk.tilavuokrat	- 592 869	- 544 453	- 579 860	- 598 135	5 266	
• Tilavuokrat yht.	- 1 913 186	- 2 009 907	- 2 093 741	- 2 225 323	312 137	16,3

Tilavuokrat	TP 2021	TA 2022	TP 2021 – TA 2022 Muutos €	TP 2021 – TA 2022 Muutos %
• Sis.tilavuokrat	- 842 327	- 881 000	- 38 673	
• Pääomavuokrat	- 784 861	- 793 921	9 060	
• Ulk.tilavuokrat	- 598 135	- 621 200	23 065	
• Tilavuokrat yht.	- 2 225 323	- 2 296 121	70 798	3,2

(Sivistystoimialan tilinpäätös- ja talousarvotiedostot v. 2018 – 2022)

Vuonna 2020 varhaiskasvatuksen vuokratuista oli 27,7 % (yli 0,5 milj. euroa) ns. ulkoisia tilavuokria Teppanan, Seminaarin ja Vuolijoen päiväkodeista. Vaikka Vuolijoen päiväkotisiirrytti v. 2021 Vuolijoen koululle remontoituihin tiloihin, ulkoisten vuokrien osuus ei juurikaan pienene. Niiden osuus on v. 2022 edelleen 27 % tilojen vuokrasta. Varhaiskasvatus maksaa edelleen vuokria kaupungin ulkopuolisille tahoille Teppanan päiväkodista kaupungin tytäryhtiölle Kajaanin teknologiakeskus Oy:lle ja Seminaarin päiväkodista Pohjois-Suomen Kiinteistösijoitus Oy:lle yli 0,6 milj. euroa. Ulkoisten vuokrien määrä on kasvanut lisääntyneen tilatarpeen vuoksi. Varhaiskasvatuspalvelut on ottanut käyttöön Seminaarin kiinteistön 2. kerroksen yksityisen päiväkodin lopetettua toimintansa Kajaanissa ja perusopetuksen tarvittua Seminaarin koulun tilat omaan käyttöönsä. Ulkopuolisten vuokratulujen on arvioitu kasvavan myös kiinteistöihin ja niiden lähiympäristöön tehtyjen remonttien vuoksi.

Varhaiskasvatuksen tilojen alueittaiseen tarkasteluun koottu hoitopaikkojen lukumäärä perustuu varhaiskasvatuspalvelujen Päiväkotiverkkosuunnitelmaan 2020 – 2023 (Liite 1). Hoitopaikkojen kulloinkin todellinen määrä päiväkodeissa kuitenkin vaihtelee lasten ikäryhmien (alle 3-vuotiaat / yli 3-vuotiaat) ja tukea tarvitsevien lasten määrän mukaan.

Tarkasteluun on koottu myös v. 2021 yksityistä varhaiskasvatusta tarjoavat yksiköt, joita kaupunki ohjaa ja valvoo. Sivistystoimialalla ei ole käytettävissä tietoja yrityksinä toimivien yksityisten päiväkotien tilojen koosta eikä vuokrasta. Osa yksityisistä päiväkodeista on vuokrannut tilansa Kajaanin kaupungilta. Alueellisesti yli puolet yksityisistä päiväkodeista sijoittuu Lehtikankaalle, jossa on vain kolme kunnallista päiväkotia ja joista Lehtikankaan päiväkodissa tarjotaan vain vuorohoitoa.

Päiväkotien vuokratulot on koottu sivistystoimialan v. 2021 tilinpäätöstiedoista. Vuokrien kokonaissumma (kohdassa 3.2. *Talous*) eroaa jonkin verran päiväkotien eritellyistä vuokratuista syntyvästä kokonaissummasta. Eron syynä ovat kiinteistöjen vuokratuluihin kirjatut pienehköt vuokratuloihin kuulumattomat summat, joilla ei ole merkitystä kokonaisuuden kannalta.

Varhaiskasvatuksen erityistä tukea tarjotaan suurelta osin kaupungin omissa varhaiskasvatusyksiköissä. Keskustan alue palvelee myös muiden asuinalueiden varhaiskasvatustarvetta, koska monet huoltajat kulkevat töihin kaupungin keskustaan tai sen kautta (Liite 1).

Tilojen kunto:

Kajaanin kaupungin omistuksessa olevat päiväkotirakennukset on rakennettu pääosin 1970 – 1990 - luvuilla. Inspira Oy:n v. 2021 kaupungin ympäristötekniikan toimialan tilapalveluilta saaman aineiston perusteella osa päiväkotikiinteistöistä on heikkokuntoisia. Arvioinnin lähtökohtana on, että rakennukset ovat kohtuullisessa ja käyttökelpoisessa kunnossa, kun rakennuksen kuntoluokka (KL) on yli 70 % vastaavan uudisrakennuksen kunnosta. Kuntoluokan laskiessa alle 70 %:n, Inspira Oy:n laskentamalli olettaa, että kohteeseen tehdään korjauksia, jotka nostavat kuntoluokan 85 %:iin. Kuntoluokaltaan alle 70 %:n kiinteistöiksi on arvioitu Tapiolan, Vanamon (ja Kuluntalahden), Nakertajan ja Otanmäen päiväkodit. (Liite 3)

Kaupunkikuvallisesti ja kulttuurihistoriallisesti suojellun Tapiolan päiväkodin kiinteistön kunnostusta on suunniteltu vuosille 2026 – 2030. Kätönlahden päiväkotikiinteistö ja Lohtajan päiväkotikiinteistö on kunnostettu v. 2011, Otanmäen päiväkotikiinteistö v. 2017, Ratamon päiväkotikiinteistö v. 2018, Pikku-Ketun päiväkotikiinteistö v. 2020 ja Vuolijoen päiväkotikiinteistö v. 2021 (Vuolijoen koululla). Inspira Oy:n arvion mukaan varhaiskasvatuksen tilojen investoinneista päätettäessä tulee tarkastella kohteen käyttötarvetta pitkällä aikavälillä (Liite 3).

Alle 70%:n kuntoluokan päiväkodit v. 2021:

Päiväkotikiinteistö	Kuntoluokka (KL) %
Tapiolan päiväkotikiinteistö	62
Vanamon päiväkotikiinteistö + Kuluntalahti	64
Nakertajan päiväkotikiinteistö	65
Otanmäen koulu ja päiväkotikiinteistö	69

(Lähde: Liite 3)

Varhaiskasvatuksen tiloja koskevat investointisuunnitelmat perustuvat Kajaanin ympäristötekniikan toimialan tilapalvelujen käytössä oleviin varhaiskasvatuksen tilasuunnitelmaan 2018 – 2022 ja Päiväkotiverkkosuunnitelmaan 2019 – 2022. Tilapalveluilta saadun tiedon mukaan (8.12.2022) Mäntylän päiväkotirakennusta ei ole enää tarkoituksenmukaista korjata. Koska Lehtikangas on lapsiperheiden suosima asuinalue ja sinne on kaavoitettu uusi omakotitaloalue, uuden päiväkodin rakentamista Mäntylän tilalle pidetään perusteltuna ja sen suunnittelu on ehdotettu aloitettavaksi v. 2023. Vastavasti Nakertajan päiväkodin remonttia on siirretty alueen lapsimäärän kehittymisen seuraamiseksi.

Varhaiskasvatustilain mukaan lapsen oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen. Päiväkotirakennus ulkotiloineen tukee annettavaa kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Rakennusten laskennallinen huoneistoala riippuu kiinteistöjen suunnitteluratkaisuista. Tilojen rakentamisessa, korjauksissa ja muutoksissa sovelletaan päiväkotien suunnitteluohjeita, jotka eivät sisällä veloitteita tilojen pinta-alasta lasta kohti. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka edellyttää monimuotoista ja joustavaa toimintaympäristöä. Useimmat päiväkodit ovat erillisiä yksiköitä, mutta päiväkotikiinteistö voidaan sijoittaa myös muiden palveluiden yhteyteen tai se voi olla osa suurempaa rakennusta ja piha-alueita. Erityisvaatimuksia tiloille asettavat toimipaikat, joissa palveluja tarjotaan iltaisin tai ympärivuorokautisesti seitsemänä päivänä viikossa (majoitushuoneistoksi tulkittavat tilat). Myös lasten erityisen tuen tarpeet voivat asettaa vaatimuksia tiloille. (RT 103083 Ohjekortti; 2019)

Keskustan - Purolan alue:

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Rakennusvuosi	Peruskorjausvuosi	Hoitopaikkojen määrä	Vuokratulot TP 2021 €	Henkilöstökulut TP 2021 €
Tapiolan päiväkotikiinteistö	Koivukoskenkatu 9 87100 Kajaani	520	1914	1986; suunn. 2026-2030	45 (11/34)	- 59 451	- 436 408
Seminaarin päiväkotikiinteistö	Seminaarinkatu 2 87100 Kajaani	1 275	vuokratila; ei tietoa		175 (30/145)	** - 351 842	- 1 473 406
Purolan päiväkotikiinteistö	Makkolankatu 18 87150 Kajaani	416	1938	1996 - 1997	32 (11/21)	- 56 244	- 53 999
Päiväkotikiinteistö Pikku Karitsa*	Koulukatu 3 87100 Kajaani	---	1920	1980	25 (3/22)	---	---
Varhaiskasv. hallinto	Pohjolankatu 13 87100 Kajaani	236	1976	2000 - 2021	---	- 32 440	- 1 004 733
yht.		2 447			277 (55/222)	- 499 977	

(*: yksityinen päiväkotikiinteistö; **: vuokrattu kaupungin ulkopuoliselta taholta)

Nakertaja – Hetteenmäen alue:

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Rakennusvuosi	Peruskorjausvuosi	Hoitopaikkojen määrä	Vuokratulot TP 2021 €	Henkilöstökulut TP 2021 €
Nakertajan päiväkoti	Jousitie 19 87830 Nakertaja	530	1977	1997 – 1998; siirretty v. 2025	75 (11/64)	- 79 557	- 610 628
Päiväkoti Karuselli	Niilonkatu 4 87200 Kajaani	520	1991	1991	55 (10/45)	- 121 396	- 554 673
yht.		1 050			130 (21/109)	- 200 953	

Kuurnan – Teppanan alue:

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Rakennusvuosi	Peruskorjausvuosi	Hoitopaikkojen määrä	Vuokratulot TP 2021 €	Henkilöstökulut TP 2021 €
Kuurnan päiväkoti	Keksitie 1 87250 Kajaani	694	1980	2005	88 (18/80)	- 100 080	- 667 845
Kätönlahden päiväkoti	Kätönkuja 7 87250 Kajaani	630	1970-l.	2011	63 (yli 3-v.)	- 78 344	- 519 276
Teppanan päiväkoti (24 t/vrk)	Eliaksentie 1 A 87100 Kajaani	1 065	vuokrattu 2012		144 (39/105)	** - 197 998	- 1 289 592
Vanamon päiväkoti	Kaplaskuja 3 87250 Kajaani	555	1988	suunn. siir- retty v. 2022	61 (16/45)	- 74 742	- 595 234
Pilke Onni ja Ilona *	Kisatie 20 87250 Kajaani	---	---	---	27 (4/23)	---	---
Pilke Valonkatu *	Valonkatu 1 87250 Kajaani	---	---	---	75 (17/58)	---	---
Päiväkoti Lilliputti *	Pitkäähontie 3 87200 Kajaani	---	---	---	27 (2/25)	---	---
yht.		2 944			485 (96/389)	- 451 164	

(*: yksityinen päiväkoti; **: vuokrattu kaupungin ulkopuoliselta taholta)

Lohtajan – Pikku-Ketun alue:

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Rakennusvuosi	Peruskorjausvuosi	Hoitopaikkojen määrä	Vuokratulot TP 2021 €	Henkilöstökulut TP 2021 €
Lohtajan päiväkoti (vuorohoito)	Maahisentie 2 87700 Kajaani	757	1983	2011	88 (19/69)	- 145 209	- 802 631
Päiväkoti Menninkäinen	Kotipolku 3 87700 Kajaani	522	1991	---	47 (10/37)	- 96 604	- 524 394
Huuhkajavaaran päiväkoti	Samoojantie 4 87700 Kajaani	1 712	1992	---	99 (20/79)	-164 265	- 952 843
Pikku-Ketun päiväkoti	Lohenpyrstö 1 87700 Kajaani	664	1989	2020	45 (14/31)	- 144 441	- 535 285
Kaarnapurren päiväkoti *	Pirtapolku 9 87700 Kajaani	---	---	---	21	---	---
yht.		3 655			300 (63/237)	- 550 519	

(*: yksityinen päiväkoti)

Lehtikankaan alue:

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Rakennusvuosi	Peruskorjausvuosi	Hoitopaikkojen määrä	Vuokratulot TP 2021 €	Henkilöstökulut TP 2021 €

Lehtikankaan päiväkoti	Rinnekatu 2 87500 Kajaani	1 416	2017	---	174 (36/138)	- 190 695	- 1 539 454
Mäntylän päiväkoti	Mäntytie 5 87500 Kajaani	618	1958	1995-1996; siirr. ratk. v. 2024-2025	47 (18/29)	- 64 655	- 495 812
Ratamon päiväkoti	Ratamonpolku 2 87500 Kajaani	744	1987	2018	46 (9/37)	- 134 926	- 589 891
Päiväkoti Pikkutassu *	Hoikankatu 13 87100 Kajaani	---	---	---	71 (19/52)	---	---
Mansikkapolun päiväkoti *	Mansikkapolku 12 87500 Kajaani	---	1978	---	26 (3/23)	---	---
Montessori-leikkikoulu *	Kangaskatu 5 87500 Kajaani	---	---	---	42	---	---
Montessori-päiväkoti Kiva Paikka *	Kanervatie 4 87500 Kajaani	---	---	---	79 (20/59)	---	---
Päiväkoti Sinilintu*	Kylmäkatu 10 87500 Kajaani	---	---	---	28 (6/22)	---	---
Päiväkoti Maitohammas*	Nuaskatu 7 87400 Kajaani	---	---	---	23 (5/18)	---	---
yht.		2 778			536 (116/420)	- 390 276	

(*: yksityinen päiväkoti)

Vuolijoen – Otanmäen alue 1.10.2021 alkaen:

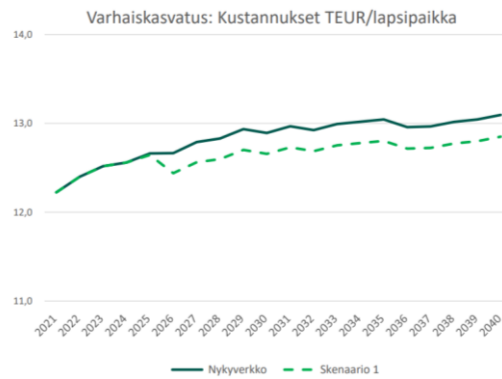
Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Rakennusvuosi	Peruskorjausvuosi	Hoitopaikkojen määrä	Vuokra-kulut TP 2021 €	Henkilöstökulut TP 2021 €
Vuolijoen päiväkoti	Ouluntie 2 88270 Vuolijoki	207	1964	2021	29 (5/24)	^{^^} -33 041	- 261 618
Otanmäen päiväkoti	Uunimiehentie 10 88200 Otanmäki	325	1986	2017	35 (5/30)	- 74 477	- 353 530
yht.		532			64 (10/54)	- 107 518	

(Kajaanin kaupungin tilapalvelujen tiedostot 10.12.2021; sivistystoimialan tilinpäätöstiedostot 2021/14.2.2022; Päiväkotiverkkosuunnitelma 2019 – 2022, Varhaiskasvatuksen tilasuunnitelma 2018 - 2022)

Vuolijoen päiväkodin siirtymistä Vuolijoen koulun tiloihin 1.10.2021 alkaen kuvataan kohdassa 3.6. *Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen.*

Tilojen vaikutus varhaiskasvatuksen oppilaskohtaisiin kustannuksiin:

Inspira Oy:n arvion mukaan lasten määrän ennustettu väheneminen nostaa Kajaanin varhaiskasvatuksen lapsikohtaisia kustannuksia tulevina vuosina. Lapsikohtainen kustannus oli Inspira Oy:n arvioinnin mukaan 12 200 euroa v. 2021 ja vuonna 2040 sen arvioidaan olevan 13 100 euroa lasta kohti, jos toiminta jatkuu nykyisellään. Laskelmassa lapsimäärästä riippuvaiset kustannukset (ateriapalvelut) on sopeutettu lapsimäärän mukaan. Kustannusten nousun Inspira Oy arvioi johtuvan pääosin kiinteistökustannuksista, jotka eivät pienene lapsimäärän vähentyessä, mikäli osasta tiloja ei luovuta. Inspira Oy:n skenaariossa lapsikohtaiset kustannukset nousevat Kajaanin varhaiskasvatuksen nykyverkkoa vähemmän, kun Seminaarin päiväkodin vuokrasopimus päättyy. (Liite 3).

(Lähde: Liite 3)

Inspira Oy:n laskelmassa ei ole otettu huomioon inflaation vaikutusta. Laskelman kustannukset koostuvat henkilöstö-, ruokapalvelu- ja kuljetuskustannuksista sekä aineiden ja tarvikkeiden hankinnasta, kiinteistöjen operatiivisista kustannuksista ja muista kuluista. (Liite 3)

Tilojen käytön tehokkuus – Kajaanin varhaiskasvatuksen täyttöaste:

Inspira Oy:n arvioinnin mukaan Kajaanin varhaiskasvatuksen päiväkotiverkon tilatehokkuus laskee, koska lasten määrän ennustetaan laskevan 20 vuoden tarkastelujaksolla. Arvioinnin mukaan tilojen täyttöasteita tulee seurata kokonaisuutena, jotta tehoittomaan tilankäyttöön voidaan hakea ratkaisuja koko palveluverkko huomioon ottaen. (Liite 3)

Kajaanin varhaiskasvatuksessa ei ole ylimääräistä tilakapasiteettia vuosina 2021 – 2022 mutta tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan 0 – 6 -vuotiaiden lasten määrä vähenee seuraavan viiden vuoden aikana noin 270 lapsella. Inspira Oy arvioi paikkatarpeen vähenevän aikajaksolla kunnallisessa varhaiskasvatuksessa noin 150 päiväkotipaikalla. Varhaiskasvatuksen osallistumisasteen Inspira Oy arvioi olevan 0 – 2 -vuotiailla 64 %, 3 – 5 -vuotiailla 91 % ja 6-vuotiailla 100 %. Yksityisen varhaiskasvatuksen osuuden Inspira Oy arvioi olevan kaikissa ikäryhmissä noin 25 %. (Liite 3)

Tilastokeskuksen ennusteen mukaan 0 – 6 -vuotiaiden lasten määrä vähenee noin 420 lapsella vuoteen 2040, mikä Inspira Oy:n arvion mukaan tarkoittaa noin 270 päiväkotipaikkaa Kajaanin kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Paikkatarpeeseen voivat vaikuttaa myös mahdolliset varhaiskasvatuksen lakimuutokset tai muutokset yksityisten päiväkotien toiminnassa, esimerkiksi toiminnan laajentuminen tai supistuminen. Yksityisten päiväkotien osuuden pysyessä vakiona, lapsimäärät pienenevät myös yksityisissä päiväkodeissa väestöennusteen toteutuessa. Merkittävintä lähivuosina on 3 – 5 -vuotiaiden lasten määrän väheneminen. Inspira Oy:n arvion mukaan yksityisen varhaiskasvatuksen osuuden täytyy nousta keskimäärin 30 %:iin v. 2023 ja 33 %:iin v. 2029, jos yksityisten päiväkotien lapsimäärä halutaan pitää nykyisellä tasolla. (Liite 3).

Inspira Oy:n arvion mukaan Kajaanin varhaiskasvatuksen täyttöaste laskee lasten määrän vähentymisen vuoksi 16 %-yksikköä vuoteen 2030, jos päiväkotiverkkoon ei tehdä muutoksia. Kaupungin päiväkodit ovat v. 2021 täynnä mutta Inspira Oy:n arvion mukaan mahdollisia tehostamistoimia kannattaa suunnitella lasten määrän vähentymisen varalta. Inspira Oy:n mukaan 100 %:n täyttöasteen saavuttamiseksi päiväkotiverkkoa voidaan supistaa 100 paikalla v. 2025 ja 80 paikalla v. 2030. Seminaarin päiväkodin vuokrasopimuksen päättyminen v. 2026 pienentää varhaiskasvatusverkon kapasiteettia 168 päiväkotipaikalla. Päiväkotiverkon kapasiteetin arvioidaan ylittyvän 7 – 35 paikalla hetkellisesti vuosina 2026 – 2028. Arvion mukaan riskinä on, etteivät varhaiskasvatuspaikat riitä Seminaarin päiväkodin vuokrasopimuksen päättyessä. Tilatarvetta tulee tästä syystä Inspira Oy:n mukaan tarkastella uudelleen ennen vuokrasopimuksen päättymistä. (Liite 3)

Varhaiskasvatuksen täyttöaste vuoteen 2040 Inspira Oy:n mallinnuksen mukaan:

Vuosi	Täyttöaste %	Päiväkotiverkko
2021	noin 100	nykyinen päiväkotiverkko
2025	100	vähennetty 100 paikkaa (luovuttu heikkokuntoisista rakennuksista)
2030	100	vähennetty 80 paikkaa luopumulla heikkokuntoisista rakennuksista (v. 2025 vähennetyn 100 paikan lisäksi)
2030	86	nykyinen päiväkotiverkko

3.6. Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelma vuosille 2020 – 2022 sisältää yhteensä 337 000 euron säästötavoitteet varhaiskasvatukselle. A-koriin sisältyvän 22 000 euron vuotuisen säästön on katsottu syntyvän varhaiskasvatuksen hallinnon keventämisestä. B-korin 315 000 euron säästön keinot liittyvät esiopetuksen järjestämiseen ja varhaiskasvatuksen ryhmäavustajien määrään. (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62). Perusopetusta koskee myös sivistyslautakunnan päätös nk. D-korista (7.10.2020, § 88).

Sopeuttamissuunnitelmaan sisältyvien varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutuminen on kuvattu sivistystoimialan v. 2021 tilinpäätöksen oheisliitteessä (Liite 6; Sivistyslautakunta 23.3.2022, § 24).

Varhaiskasvatus on toteuttanut A-korin toimenpiteeksi määritellyn hallinnon keventämisen 22 000 eurolla vuosina 2020 – 2021 työntekijän eläköitymisen yhteydessä. B-koriin esiopetukselle kirjatut 200 000 euron ja 60 000 euron säästövelvoitteet eivät ole toteutuneet v. 2020 – 2021. Varhaiskasvatuspalvelut on esittänyt, että esiopetus järjestettäisiin koulujen lähellä ja koulujen yhteydessä olevissa kunnallisissa päiväkodeissa. Järjestely vähentäisi esiopetusta toteuttavien päiväkotien määrän lähes 30:stä noin 10:een, mikä helpottaisi esiopetuksen osa-aikaisen erityisopetuksen järjestämistä ja auttaisi tuen kohdistamista tukea tarvitseville esioppilaille. Järjestely antaisi esiopetukseen osallistuvalla mahdollisuuden jo esiopetusvuonna tutustua tulevan koulunsa toimintaympäristöön ja koulussa aloittaviin oppilaisiin. Esiopetuksen uudelleen järjestämisen tueksi sivistystoimiala perusti v. 2019 ohjausryhmän ja työryhmän, joiden tehtävänä oli valmistella asia päätöksentekoon syksyksi 2020. Työskentely ei johtanut sopeuttamisohjelman mukaiseen esiopetuksen uudelleen järjestelyyn. Esiopetus on jatkunut v. 2021 sekä kunnallisissa että yksityisissä päiväkodeissa. (Sivistyslautakunta 18.12.2019, § 113; 26.2.2020, § 14; 31.3.2021, § 22; 28.4.2021, § 36).

Sopeuttamisohjelman B-koriin kirjatulla varhaiskasvatuksen ryhmäavustajamäärän rajaamisella on arvioitu saavutettavan 55 000 euron säästö v. 2021. Avustajien määrää ei ole voitu vähentää, koska tuen tarve varhaiskasvatuksessa on kasvanut ja avustajapalvelut ovat lakisääteisiä.

Covid-19-pandemian vuoksi varhaiskasvatuksella on syntynyt säästöä koulutus- ja matkakustannuksista. Myös sijaisia on palkattu aiempia vuosia vähemmän v. 2020.

Varhaiskasvatuksen A-korin tavoitteiden toteutuminen (Liite 6):

Keino (A-kori)	Tavoite v. 2020 – 2022 €	Tavoitteen toteutuminen TP 2021 €
Varhaiskasvatuksen hallinnon keventäminen	22 000	22 000
yht.	22 000	22 000

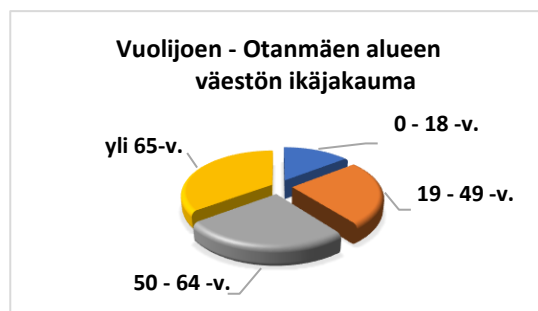
Varhaiskasvatuksen B-korin tavoitteiden toteutuminen (Liite 6):

Keino (B-kori)	Tavoite v. 2020 – 2022 €	Tavoitteen toteutuminen TP 2021 €
Esiopetuksen keskittäminen koulujen lähelle – tavoitteena yhtenäinen oppimisen polku	200 000	ei toteudu v. 2021
Vain kaupungin tarjoama esiopetus	60 000	ei toteudu v. 2021
Varhaiskasvatuksen ryhmävustajamäärän rajaaminen	55 000	Tuen tarpeen kasvun vuoksi ei pystytä toteuttamaan. Avustajapalvelut ovat lakisääteisiä.
yht.	315 000	0

Sivistystoimiala on siirtänyt Vuolijoen päiväkodin yksityiseltä taholta vuokratuista heikkokuntoisista tiloista Vuolijoen remontoituun koulukiinteistöön 1.10.2021 alkaen toimialan D-korin toimenpiteenä. Päätöksen valmisteluvaiheessa tarkasteltiin entisen Vuolijoen kunnan alueen väestötietoja osana toimialan selvitystä ja laadittiin päätöksen ennakkovaikutusten arviointia (Liite 5). Vuolijoen aluelautakunta teki kyselyn Vuolijoen päiväkodin lasten ja koulun oppilaiden vanhemmille ja antoi lausuntonsa asiasta. Kyselyyn vastanneista selkeä enemmistö kannatti päiväkodin siirtämistä koulun yhteyteen. (Sivistyslautakunta 27.1.2021, § 4)

Vuolijoen kunta liitettiin Kajaaniin 1.1.2007 (Valtioneuvoston päätös 21.2.2006, 526/2006). Alueen noin 897 km²:n pinta-ala on lähes 40 %:ia kuntaliitoksen jälkeisen Kajaanin 2 264 km²:n pinta-alasta. Alue koostuu kymmenestä kylästä, jotka sijaitsevat pääosin Oulujärven rannoilla. Vuolijoelta on Kajaanin keskustaan 44 kilometriä ja Otanmäestä 37 kilometriä. Alueen palvelut keskittyvät kahteen päätaajamaan, Vuolijoelle ja Otanmäkeen. (www.kajaani.fi)

Alueen kylillä asuu 1 969 henkilöä, joista 284 (14 %) on alle 19-vuotiaita ja 692 (35 %) yli 65-vuotiaita (Haja-alueen väestö 3/2021, Jaakko Heikkinen, Kajaanin ympäristötekniinen toimiala). Varsin laajalla alueella asuu 5 %:ia noin 36 000 kajaanilaisesta.

Kajaanin kaupunki järjestää varhaiskasvatuspalveluja sekä Vuolijoen että Otanmäen päiväkodeissa. Alueella ei järjestetä perhepäivähoitoa.

Vuonna 2021 Vuolijoen ja Otanmäen alueella asui 80 alle kouluikäistä lasta. Alueella on 64 päiväkotipaikkaa, joista 29 Vuolijoella ja 35 Otanmäessä. Otanmäen päiväkodissa oli v. 2021 alussa 34 lasta, joista 4 oli alle 3-vuotiaita ja 22 yli 3-vuotiaita. Vuolijoen päiväkodissa oli 5 alle 3-vuotiasta ja 13 yli 3-vuotiasta lasta. Alueen alle kouluikäisistä lapsista 80 % on varhaiskasvatuksen palveluissa. Kaikki paikkaa tarvitsevat lapset ovat saaneet paikan. (Kajaanin varhaiskasvatuksen lapsitilasto 31.1.2021) Otanmäen päiväkodin henkilöstön sosiaalitulojen lisätarve on tuotu esiin päiväkotiverkkosuunnitelmassa vuosille 2020 - 2023 (Liite 1).

Lasten määrä vaihtelee vuoden aikana, joten määrä on toimintakauden tilastoissa erilainen kuin päiväkotiverkkosuunnitelmassa. Lapsimäärä on pienempi syksyisin toimintakauden alkaessa.

Lasten määrä toimintakaudella 2020 – 2021:

Tila	Alle 3-v.	Yli 3 -v.	Lapsia yht.
Vuolijoen päiväkoti	5	24	29
Otanmäen päiväkoti	5	30	35
yht.	10	54	64

(Kajaanin varhaiskasvatuspalvelujen lapsitilasto 31.1.2021)

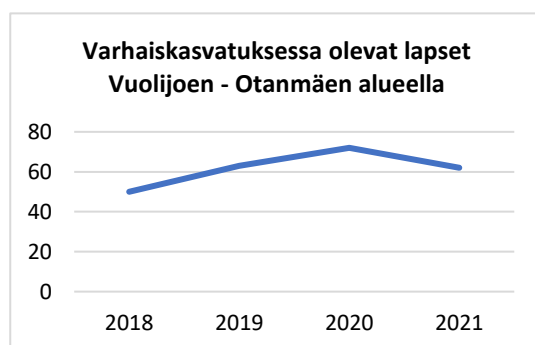
Vuolijoen päiväkoti on avoinna kunnallisten päiväkotien normaalin aukioloajan mukaan klo 6:30 – 17.30 ja tarvittaessa klo 6 – 19. Otanmäen päiväkoti tarjoaa vuorohoitoa ja on avoinna tarvittaessa klo 5.20 – 21.30. Vuolijoen vuorohoitoa tarvitsevat lapset ohjataan Otanmäen päiväkotiin. (Sivistyslautakunta 26.8. 2020, § 73.)

Varhaiskasvatus järjestää perusopetuslain mukaista ohjattua aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä Vuolijoella että Otanmäessä perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaille sekä erityisen tuen päätöksen oppilaille. (www.kajaani.fi) Toiminta järjestetään kouluilla. Toimintaa toteuttavien koulunkäyntiavustajien palkasta osa kirjataan aamu- ja iltapäivätoiminnan talouteen. Esiopetusta varhaiskasvatuspalvelut järjestää Otanmäen päiväkodissa koulun tiloissa. Toimintakaudella 2021-2022 Vuolijoella toimii yhdistetty 5 – 6 -vuotiaiden ryhmä, jossa on neljä esioppilasta. Esiopetus järjestetään lukuvuosisuunnitelmien mukaisesti (Sivistyslautakunta 24.11.2021, § 103).

Vuolijoen – Otanmäen alueella aamu- ja iltapäivähoitoon sekä esiopetukseen osallistuneet lapset lukuvuonna 2020 – 2021:

	AP/IP lapsia 20.9.2020	joista lapsia AP:ssa	AP/IP lapsia 20.2.2021	joista lapsia AP:ssa	Esiopetuksessa lapsia lv 2020- 2021
Vuolijoki	5	3	4	3	10
Otanmäki	5	2	4	1	8
yht.	10	5	8	4	18

(Kajaanin varhaiskasvatuspalvelujen lapsitilastot 20.9.2020 ja 20.2.2021)

Vuolijoen – Otanmäen alueen varhaiskasvatuksen talous:

Varhaiskasvatuksen toimintakulut kasvoivat Vuolijoen – Otanmäen alueella v. 2021 noin 200 000 eurolla vuoteen 2020 verrattuna mutta kulujen on arvioitu pienenevän v. 2022 noin 187 000 euroa. Asiakasmaksutuottojen puolestaan arvioidaan pienenevän noin 24 000 euroa asiakasmaksulakiin tulleen muutoksen vuoksi. Henkilöstökulujen nousuun ovat v. 2021 vaikuttaneet alueen päiväkotien kasvanut pidennetyn aukiolon tarve ja kunta-alan virkaehtosopimusten mukaiset palkankorotukset.

Vuolijoen ja Otanmäen päiväkotiyht.	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	Muutos € TP 2021 – TA 2022
Toimintatuotot	68 710	55 400	65 663	41 640	- 24 023
• Asiakasmaksut	67 945	54 151	62 051	38 000	- 24 051
Toimintakulut	- 740 072	- 701 682	- 903 351	- 716 595	- 186 756
• Vuokrakulut	- 103 719	- 123 176	- 117 788	- 117 588	- 200
• Henkilöstökulut	- 469 600	- 477 016	- 615 148	- 447 207	- 167 941
• Ruokakulut	- 76 050	- 74 993	- 73 021	- 87 376	14 355
• Siivouskulut	- 36 494	- 37 312	- 34 681	- 22 410	- 14 084
Toimintakate	- 671 362	- 706 352	- 837 688	- 674 955	- 162 733

(Sivistystoimialan kirjanpitoliedot 2019 - 2021 ja talousarvioletiedosto 2022)

Varhaiskasvatustilajen tilat Vuolijoen ja Otanmäessä:

Vuonna 2011 perustettu Vuolijoen päiväkotiyht. on toiminut kirkonkylällä Rakennusliike Jouko Pesonen Oy:ltä vuokratuissa tiloissa Vuolijoen koulukiinteistöön siirtymiseen saakka. Otanmäen päiväkotiyht. on toiminut vuodesta 2017 alkaen Otanmäen koulun yhteydessä sijaitsevassa rakennuksessa, joka on alun perin rakennettu lukioksi.

Tila	Osoite	Rakennus- ja korjausvuosi	Tila m² v:een 2021	Tila m² v:sta 2022
Vuolijoen päiväkotiyht.	Vuolijoen tie 1 88270 Vuolijoki	ei tiedossa	610	
	Ouluntie 2 88270 Vuolijoki	1964 / 2021		207
Otanmäen päiväkotiyht.	Uunimiehentie 10 A 88200 Otanmäki	1986 / 2017	325	325
Yht.			935	532
Muutos				- 403

(Kajaanin Tilapalvelujen kiinteistötiedot 31.5.2021 ja 10.12.2021)

Tilajen vuokra- ja puhtaanapitokulut (sis. esiopetuksen):

Tila	Tilavuokrat (vuokrat, vesi, sähkö)				Muutos €
	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TP 2019 – TA 2022
Vuolijoen päiväkotiyht.					
• Ulk. vuokra	- 30 324	- 32 800	- 22 743		
• Sähkö	- 7 606	- 15 518	- 9 781		
• Vesi	- 808	- 933	- 489		
• Sis. vuokra			- 9 835	- 30 384	
• Pääomavuokra			- 463	- 12 372	
• Vuokrat, vesi, sähkö yht.	- 38 738	- 49 251	- 43 311	- 42 756	4 018
Otanmäen päiväkotiyht.					
• Sis. vuokra	- 64 981	- 73 925	- 32 724	- 34 260	
• Pääomavuokra			- 41 753	- 40 572	
• Vuokrat yht.	- 64 981	- 73 925	- 74 477	- 74 832	9 851
Päiväkotien vuokrat, vesi, sähkö yht.	- 103 719	- 123 176	- 117 788	- 117 588	13 869

(Sivistystoimialan kirjanpitoliedot 2019 – 2021 ja talousarvioletiedosto 2022; kaupungin sisäiset vuokrat sisältävät sähkön ja veden)

Vuolijoen päiväkodin vuokratulujen kasvu v. 2020 on aiheutunut pääosin sähkösäilytyksestä, jotka ovat nousseet edellisen vuoden 7 606 eurosta 15 518 euroon. Päiväkodin sähkön ja veden kulutuksesta johtuvat menot sisältyvät vuodesta 2022 alkaen kaupungin sisäisiin vuokratuluihin. Päiväkodin siivouskulujen on arvioitu pienenevän v. 2020 noin 14 600 euroa, kun päiväkodin tilat ovat pienentyneet noin 400 m²:llä ja päiväkotitoiminta on siirtynyt Vuolijoen koulukiinteistöön.

Varhaiskasvatuksen henkilöstö Vuolijoella ja Otanmäessä:

Vuolijoen – Otanmäen alueen varhaiskasvatuksen henkilöstö muodostuu yhteensä 11 henkilötyövuodesta, joka sisältää esiopetuksen. Molemmissa päiväkodeissa päiväkodin johtaja toimii myös varhaiskasvatuksen opettajana. Päiväkotien avustajia ei lasketa henkilöstömitoitukseen. Varhaiskasvatuslakiin (540/2018) ja -asetukseen (23.8.2018/753) perustuen avustajat ovat ylimääräinen resurssi erityisen tuen lasten varhaiskasvatuksen toteuttamiseen.

	Htv	Varhaiskasv.- opettaja	Lastenhoitaja	Erityisavustaja (AP/IP)	Avustaja
Vuolijoen päiväkotitoiminta	5	2	3		1
Otanmäen päiväkotitoiminta	6	2	4	1	2
Yht.	11	4	7	1	3

Henkilöstökulut	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	Muutos TP 2021 – TA 2022 €
Vuolijoen päiväkotitoiminta	- 227 460	- 230 800	- 261 618	- 188 901	- 38 559
Otanmäen päiväkotitoiminta	- 242 140	- 246 216	- 353 530	- 258 306	16 166
Yht.	- 469 600	- 477 016	- 615 148	- 447 207	- 22 393

(Sivistystoimialan kirjanpitoliedotiedot 2019 – 2021 ja talousarvotiedosto 2022)

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamisohjelmassa vuosille 2020 – 2022 (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62) ei ole asetettu Vuolijoen ja Otanmäen alueen varhaiskasvatuspalveluille tavoitteita. Sivistystoimiala on toteuttanut Vuolijoen päiväkodin tilaratkaisut sopeuttamisohjelman A-koriin sisältyvänä kaupungin kiinteistöjen tehokkaampana hyödyntämisenä ja sivistystoimialan nk. D-korin toimenpiteenä (Sivistyslautakunta, 7.10.2020, § 88).

Vuolijoen päiväkodin käytössä on ollut vuoteen 2021 saakka 610 m²:n kokoinen tila. Päiväkodissa oli toimintakaudella 2020 – 2021 yhteensä 29 lasta, joista 5 lasta alle 3-vuotiaiden ryhmässä ja 24 lasta yli 3-vuotiaiden ryhmissä. Esiopetukseen osallistui 10 lasta. Päiväkodin tilat olivat kaksinkertaiset suosituksi verrattuna. Toiminnan kannalta tilat olivat lisäksi epäkäytännölliset. (Liite 1)

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on velvoittanut v. 2020 Vuolijoen päiväkotitoimintaan tekemänsä työsuojelutarkastuksen perusteella toteuttamaan rakennuksen laajemman kuntoselvityksen 31.12.2020 mennessä. Koska päiväkodin tilat olivat lapsimäärään nähden isot ja tilojen korjaus olisi sivistystoimialan ja ympäristötekniikan toimialan tilapalvelujen arvion mukaan aiheuttanut vuokrankorotuspainetta, sivistystoimiala ryhtyi selvittämään päiväkodin siirtämistä koulukiinteistöön. Tilojen yhteiskäyttöä perusteltiin sivistystoimialalle vuosittain syntyvällä 66 200 euron säästöllä ja koulun lakkautusuhun väistymisellä. (Sivistyslautakunta 27.1.2021, § 4).

Kajaanin perusopetuksen kouluverkko-suunnitelmaan 2020-2024 (Liite 4) sisältyvän oppilasennusteen mukaan Vuolijoen koulun oppilasmäärä vaihtelee 31:stä 36:een. Pienen oppilasmäärän vuoksi koulu oli esitetty lakkautettavaksi 1.8.2020 alkaen osana kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaa mutta koulun toimintaa on päätetty jatkaa toistaiseksi (Sivistyslautakunta 20.11.2019, § 104). Alueen lapsi- ja oppilasennusteiden mukaan Vuolijoen koulurakennukseen mahtuvat tulevina vuosina koulu, päiväkotitoiminta, koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta sekä nuorisotoiminta.

Päätös päiväkodin siirrosta koulukiinteistöön edellytti aluelautakunnan ja sivistyslautakunnan sekä lasten huoltajien edustajien nimeämistä suunnittelutyöryhmään. (Sivistyslautakunta 27.1.2021, § 4) Koulukiinteistön muutostyöt on toteutettu v. 2021. Hankkeen kustannusarvio oli noin 440 000 euroa, josta pihan kunnostuksen osuus oli noin 40 000 euroa. Koska hanke tuli ympäristötekniselle toimialalle uutena, toimiala toteutti sen siirtämällä määrärahat muista investointimäärärahoista ja toteuttamalla pihatyöt muiden talonrakennushankkeiden pihatöiden määrärahoilla. (Ympäristötekniikan lautakunta 28.4.2021, § 54; Kaupunginhallitus 18.5.2021, § 99; Kaupunginvaltuusto 31.5.2021, § 37.) Koulukiinteistön ja pihan kunnostustyöt nousivat v. 2021 ennakoitua huomattavasti suuremmiksi.

Vuodesta 2022 alkaen Vuolijoen koulukiinteistön vuokrat jakautuvat perusopetukselle, varhaiskasvatukselle sekä ruoka- ja siivouspalveluista vastaavalle Kajaanin Mamselli -liikelaitokselle. Nuorisopalvelut ei maksa vuokraa käyttämästään tilasta, koska myös perusopetus käyttää samoja tiloja. Koulun liikuntasalia käyttävät myös kylän asukkaat iltaisin harrastustoimintaan. Liikuntasali on rakennettu kyläläisten talkootyönä hankerahoituksella.

Vuolijoen koulukiinteistön vuokrakulujen jakautuminen perusopetukselle ja varhaiskasvatukselle:

Käyttäjä	Tilan koko m ²	Vuokra %:ia käytön suht. v. 2022	TA 2022 vuokra €
Perusopetus	915	68	- 88 386
Perusop:n kylmä varastotila	21		
Varh.kasvatus	207	25	- 42 756
Varh.kasv:n kylmä varastotila	10		
Perus.op. ja varh.kasv. yht. sosiaalitulat	48		
Mamselli (keittiö)	28	7	
Nuorisopalvelut	66	0	0
Perusopetus ja varhaiskasvatus yht.	1 295	100	- 131 142

(Tilapalvelujen tiedosto 10.12.2021; Sivistystoimialan talousarvotiedosto 4.1.2022)

Vuolijoen päiväkodin siirtymisen koulukiinteistöön oli asian suunnitteluvaiheessa arvioitu tuovan sivistystoimialalle 66 200 euron vuotuisen säästön (Sivistyslautakunta 27.1.2021, § 4) yksityiselle taholle maksettavien vuokrien jäädessä pois. Koulukiinteistön ja pihan kunnostuksen vuoksi vuokrakulujen on kuitenkin arvioitu Vuolijoella jonkin verran kasvavan vuoteen 2021 verrattuna.

Sivistystoimialan vuokrakulut Vuolijoella v. 2019 - 2022:

	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	Muutos TP 2021 – TA 2022 €
Vuolijoen päiväkotiki					
• Ulk. vuokra	- 30 324	- 32 800	- 22 743		
• Sähkö	- 7 606	- 15 518	- 9 781		
• Vesi	- 808	- 933	- 489		
• Sis. vuokra			- 9 835	- 30 384	
• Pääomavuokra			- 463	- 12 372	
Yht.	- 38 738	- 49 251	- 43 311	- 42 756	- 555
Vuolijoen koulu					
• Sis. vuokra	- 87 668	- 90 107	- 78 579	- 60 180	
• Pääomavuokra			- 3 715	- 28 206	
Yht.	- 87 668	- 90 107	- 82 294	- 88 386	6 092
Vuolijoen varh.kasv. ja perusopetus yhteensä	- 126 406	- 139 358	- 125 605	- 131 142	5 537

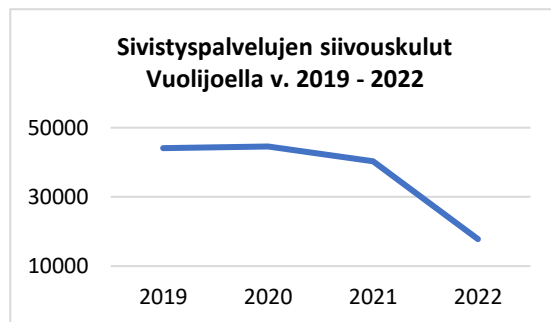
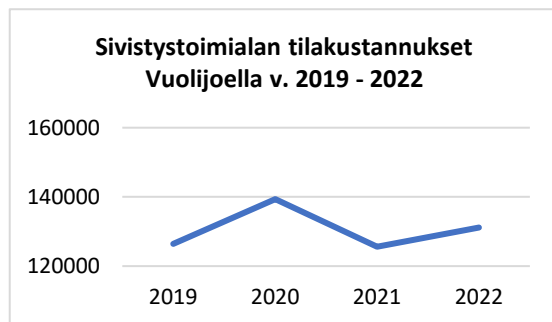
(Sivistystoimialan kirjanpitoliedostot 2019 – 2021 ja talousarvotiedosto 2022)

Sivistystoimialan vuotuinen säästö Vuolijoella syntyy pääasiassa kiinteistöjen siivouskuluista, joiden on arvioitu pienevän lähes 18 000 euroa päiväkodin siirryttyä erillisestä rakennuksesta koululle.

Sivistystoimialan puhtaanapitokulut Vuolijoella v. 2019 -2022:

	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	Muutos TP 2021 – TA 2022 €
Vuolijoen päiväkot					
• Siivouskulut	- 22 295	- 22 795	- 20 164	- 7 640	- 12 524
Vuolijoen koulu					
• Siivouskulut	- 21 758	- 21 773	- 20 111	- 14 830	- 5 281
Vuolijoen varh.kasv. ja perusopetus yhteensä	- 44 053	- 44 568	- 40 275	- 22 470	- 17 805

(Sivistystoimialan kirjanpitoliedot 2019 – 2021 ja talousarvioletiedosto 2022)

Sivistystoimialan vuokra- ja puhtaanapitokulut Vuolijoella v. 2019 – 2022:

	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	Muutos € TP 2019 – TA 2022	Muutos € TP 2021 – TA 2022
Vuokratulut	- 126 406	- 139 358	- 125 605	- 131 142	4 736	5 537
Siivouskulut	- 44 053	- 44 568	- 40 275	- 22 470	- 21 583	- 17 805
Yht.	- 170 459	- 183 926	- 165 880	- 153 612	- 16 847	- 12 268

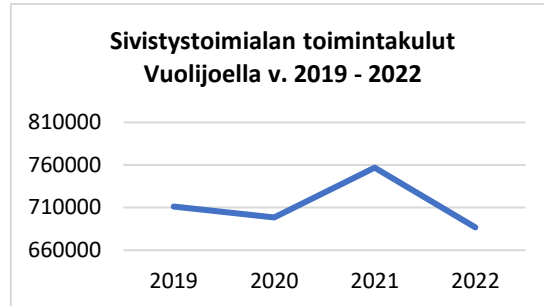
(Sivistystoimialan kirjanpitoliedot 2019 – 2021 ja talousarvioletiedosto 2022)

Sivistystoimialan toimintakulut Vuolijoella v. 2019 – 2022:

	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TA 2022	Muutos € TP 2021 – TA 2022
Vuolijoen päiväkot	-351 747	-365 298	- 401 494	- 300 178	- 101 316
• Henkilöstökulut	- 227 460	- 230 800	- 261 618	- 188 901	- 72 717
• Vuokrat (sis. leasing)	- 32 054	- 34 698	- 37 423	- 44 712	7 289
• Palvelujen ostot (sis. ruoka, siivous ym.)	- 81 327	- 71 974	- 87 328	- 58 715	- 28 613
• Aineet, tarv., tavar.	- 10 525	- 26 823	- 14 465	- 7 500	- 6 965
• Muut	- 381	- 1 003	- 660	- 350	- 310
Vuolijoen koulu	- 359 413	- 333 159	- 355 406	- 386 609	31 203
• Henkilöstökulut	- 205 225	- 177 503	-208 940	- 224 786	15 846
• Vuokrat (sis. leasing)	- 95 264	- 96 623	- 88 997	- 95 341	6 344
• Palvelujen ostot (sis. ruoka, siivous ym.)	- 50 318	- 50 489	- 50 365	- 57 317	6 952
• Aineet, tarv., tavar.	- 8 442	- 8 180	- 6 608	- 8 845	2 237
• Muut	- 164	- 364	- 496	- 320	- 176
Vuolijoen varh.kasv. ja perusopetus yhteensä	- 711 160	- 698 457	- 756 900	- 686 787	- 70 113

(Sivistystoimialan kirjanpitoliedot 2019 – 2021 ja talousarvioletiedosto 2022)

Sivistystoimialan toimintakulujen on arvioitu olevan vuonna 2022 noin 70 000 euroa pienemmät kuin vuonna 2021. Varhaiskasvatustalouden toimintakulujen on arvioitu laskevan noin 100 000 euroa ja perusopetuksen toimintakulujen kasvavan noin 30 000 euroa. Toimintakuluihin vaikuttavat vuokra- ja puhtaanpitokulujen lisäksi henkilöstökulut sekä lapsi- ja oppilasmäärän mukaiset ruokakulut sekä mm. tarvikkeiden hankinta.

Inspira Oy:n esitys varhaiskasvatuksen talouden tasapainottamiseksi:

Inspira Oy on ehdottanut Kajaanin varhaiskasvatustalouden sopeuttamiseksi Seminaarin päiväkodin vuokrasopimuksen päättämistä 1.7.2026 alkaen. Arvioinnin mukaan myös huonokuntoiset päiväkodit (rakennuksen kuntoluokka alle 70 %) ovat taloudellisesta näkökulmasta järkeviä kohteita päiväkotiverkon tiivistämiseksi. (Liite 3)

Kaupungin varhaiskasvatuksen toimintakustannukset olisivat Inspira Oy:n mukaan 2,3 miljoonaa euroa pienemmät vuosina 2021 – 2030 (230 000 euroa/vuosi) ja 7,3 miljoonaa euroa pienemmät vuosina 2021 – 2040 (370 000 euroa/vuosi), jos päiväkotiverkkoa tiivistettäisiin. Lisäksi päiväkotien peruskorjaustarve pienenesi 2,6 miljoonaa euroa (260 000 euroa/v) vuosina 2021 – 2030 ja 7,8 miljoonaa euroa vuosina 2021 – 2040 (390 000 euroa/vuosi). (Liite 3)

Vaihtoehtojen vuosittainen vaikutus kassavirtaan TEUR / vuosi			Vaihtoehtojen kumulatiivinen vaikutus kassavirtaan TEUR		
2021 - 2030			2021 - 2030		
Varhaiskasvatusverkko	Nykyinen varhaiskasvatusverkko	Skenaario 1	Varhaiskasvatusverkko	Nykyinen varhaiskasvatusverkko	Skenaario 1
Tuotot	1 714	0	Tuotot	17 142	0
Henkilöstökulut	12 611	-63	Henkilöstökulut	126 106	-635
Kiinteistöjen ylläpito	1 652	-166	Kiinteistöjen ylläpito	16 524	-1 659
Toimintakulut	22 648	-229	Toimintakulut	226 480	-2 293
Purkukulut	0	0	Purkukulut	0	0
Toimintakate	-20 934	229	Toimintakate	-209 338	2 293
Uudisinvestoinnit	0	0	Uudisinvestoinnit	0	0
Korjausinvestoinnit	682	-29	Korjausinvestoinnit	6 820	-289
Rahoituskulut	33	-2	Rahoituskulut	325	-16
Kassavirran muutos	-21 648	260	Kassavirran muutos	-216 483	2 599

Vaihtoehtojen vuosittainen vaikutus kassavirtaan TEUR / vuosi			Vaihtoehtojen kumulatiivinen vaikutus kassavirtaan TEUR		
2021 - 2040			2021 - 2040		
Varhaiskasvatusverkko	Nykyinen varhaiskasvatusverkko	Skenaario 1	Varhaiskasvatusverkko	Nykyinen varhaiskasvatusverkko	Skenaario 1
Tuotot	1 808	0	Tuotot	36 163	0
Henkilöstökulut	5 612	-94	Henkilöstökulut	112 238	-1 881
Kiinteistöjen ylläpito	1 833	-273	Kiinteistöjen ylläpito	36 667	-5 456
Toimintakulut	24 224	-367	Toimintakulut	484 476	-7 336
Purkukulut	0	0	Purkukulut	0	0
Toimintakate	-22 416	367	Toimintakate	-448 313	7 336
Uudisinvestoinnit	0	0	Uudisinvestoinnit	0	0
Korjausinvestoinnit	870	-22	Korjausinvestoinnit	17 410	-434
Rahoituskulut	59	-2	Rahoituskulut	1 178	-36
Kassavirran muutos	-23 345	390	Kassavirran muutos	-466 901	7 806

(Lähde: Liite 3)

Inspira Oy ei ole mallintanut nykyiseen päiväkotiverkkoon uudisinvestointeja, koska uusia tiloja ei sen mukaan tarvitse rakentaa tilojen riittävyden näkökulmasta. Arvioinnin mukaan uudisinvestoinnit voivat tulla kyseeseen, jos olemassa olevien rakennusten peruskorjauskustannukset nousevat uudisrakentamista korkeammiksi tai vanhojen tilojen toiminnallisuus ei ole riittävällä tasolla eikä riittäviä muutoksia saada aikaan remontoimalla. Inspira Oy:n mukaan lasten keskittäminen isompiin yksiköihin voi tuoda kustannussäästöjä lasten määrän vähentyessä, jolloin esimerkiksi olemassa olevan yksikön laajentaminen voi olla taloudellisesti kannattavaa. (Liite 3)

3.7. Kehittäminen

Varhaiskasvatuspalvelut tekee jatkuvaa kehittämistyötä varhaiskasvatussuunnitelma- ja esiopetuksen opetussuunnitelmatyössä. Vuosisuunnitelmien yhteisinä painopisteinä ovat toimintakaudella 2021-2022 osallisuus, tunne- ja vuorovaikutustaidot ja arviointi. Toimintaa kehitetään myös varhaiskasvatuslain muutosten edellyttämällä tavalla.

Kajaanissa on kehitetty varhaiskasvatussuunnitelman mukaista toimintamallia pitkäjänteisesti ja arvioitu toimintaa säännöllisesti yhteistyössä varhaiskasvatuksen hallinnon ja varhaiskasvatusyksiköiden kesken. Henkilöstön osaamista on kehitetty tarjoamalla säännöllisesti koulutuksia. Myös lapsen tukeen liittyviä asioita on kehitetty mm. käyttämällä kolmiportaisen tuen mallia, rekrytoimalla varhaiskasvatuksen erityisopettajia ja kehittämällä hankerahoituksella perheille mentorointia ja ohjausta. Myös lasten esiopetukseen siirtymisen käytänteitä on kehitetty säännöllisesti. (<https://www.kajaani.fi/tiedotteet/kajaani-on-vuoden-varhaiskasvatuskunta-2021/>)

4 PERUSOPETUS

4.1. Toiminnan yleiskuvaus

Perusopetuksen tehtävä on tarjota mahdollisuus hankkia laaja yleissivistys ja suorittaa oppivelvollisuus. Suomessa vakinaisesti asuvien lasten oppivelvollisuudesta säädetään oppivelvollisuuslaissa (1214/2020). Opetuksen valtakunnalliset tavoitteet on määritelty perusopetuslaissa (628/1998) ja -asetuksessa (20.11.1998/852) sekä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (2014), joiden pohjalta koulutuksenjärjestäjä laatii ja hyväksyy paikallisen opetussuunnitelman.

Opetuksen järjestämistä säätelevät myös mm. lastensuojelulaki (417/2007), oppilas- ja opiskelija-huoltolaki (1287/2013), terveydenhuoltolaki (1326/2010) ja valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskelijaterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) sekä muut kuntien toimintaa säätelevät lait, asetukset ja määräykset ja kansainväliset sopimukset, joihin Suomi on sitoutunut. Opetuksenjärjestäjän on otettava huomioon myös muun muassa asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (14.12.1998/986) ja laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (14.6.2002/504).

Osana koulutuksen jatkumoa perusopetus antaa valmiudet ja kelpoisuuden toisen asteen opintoihin. Yhteiskunnallisesti se edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta sekä kartuttaa sosiaalista pääomaa ja edistää yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia. Kulttuuritehtävänä perusopetus edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukee oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle ja hyvän elämän rakentamiselle. (<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi>)

Oppivelvollisuus alkaa sen lukuvuoden alkaessa, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta. Lapsen vammaisuuden tai sairauden takia pidennetty oppivelvollisuus voi alkaa jo vuotta aiemmin. Oppivelvollinen voi osallistua tarvittaessa myös valmistavaan opetukseen. Oppivelvollisuus päättyy 18-

vuotiaana. Aikuisten perusopetukseen voi osallistua oppivelvollinen, joka ei ole suorittanut perusopetuksen oppimäärää lukuvuoden päättyessä sinä vuonna, jona hän täyttää 17 vuotta tai jos hän on suorittanut perusopetuksen oppimäärän mutta perusopetuksen jälkeisen koulutuksen suorittamiseksi puuttuu riittävä suomen kielen taito. (Oppivelvollisuuslaki 1214/2020, § 2 - 5)

Kunnalla on velvollisuus järjestää alueellaan asuville perusopetusta ja esiopetusta joko itse tai yhdessä muiden kuntien tai järjestämisluvan saaneiden tahojen kanssa. Esiopetuksen kunta voi hankkia myös muulta palveluntuottajalta. Kunta voi järjestää myös lisäopetusta, perusopetukseen valmistavaa opetusta ja 7. – 9. vuosiluokan yhteydessä annettavaa joustavan perusopetuksen toimintaa. Yhteistyötä varten kunnat voivat perustaa kuntayhtymän. (Perusopetuslaki 628/1998, § 4 - 6)

Esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna lapsen on osallistuttava vuoden kestävään esiopetukseen tai sen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla on oikeus esiopetukseen sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta. (Perusopetuslaki 628/1998, § 2, 26 a) Esiopetuksen Kajaanissa järjestää varhaiskasvatuspalvelut.

Perusopetuspalvelut tulee järjestää oppivelvollisen lähikoulussa. Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oltava mahdollisuus käyttää varhaiskasvatuspalveluita. Laissa säädetään myös erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetuksen järjestämisestä. (Perusopetuslaki 628/1998, § 4 - 6)

Joustavan perusopetuksen toiminnan tavoitteena on vähentää perusopetuksen keskeyttämistä ja ehkäistä syrjäytymistä. Opetus järjestetään moniammatillisena yhteistyönä pienryhmämuotoisesti koulussa, työpaikoilla ja muissa oppimisympäristöissä tuki- ja neuvontapalveluita käyttäen. (Perusopetusasetus 20.11.1998/852, § 9a)

Aikuisten perusopetukseen voi osallistua oppivelvollisuusiän päätyttyä. Opetus koostuu opiskelijan osaamistarpeen mukaan alku- ja päättövaiheesta tai vain päättövaiheesta. Alkuvaihe voi sisältää lukutaitovaiheen. Lähtötason määrittely tehdään tarvittaessa muiden viranomaisten kanssa. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös henkilö, jonka tarkoituksena on vain yhden tai useamman perusopetuksen oppimäärään kuuluvan oppiaineen suorittaminen. (Perusopetuslaki 628/1998, § 46 a)

Perusopetuksen oppimäärä on yhdeksänvuotinen. Esiopetus kestää yhden vuoden ja maahanmuuttajille järjestettävän perusopetuksen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden vuoden oppimäärää. (Perusopetuslaki 628/1998, § 9)

Perusopetuslakiin perustuvaa lapsille vapaaehtoista aamu- ja ilta-päivätoimintaa kunta voi tarjota koulujen 1. ja 2. -vuosiluokan oppilaille sekä erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Kajaanin varhaiskasvatuksen järjestämää esiopetusta sekä aamu- ja ilta-päivätoimintaa kuvataan tämän selvityksen luvussa 3 *Varhaiskasvatuspalvelut*.

Kajaanin perusopetuksen kouluverkkosuunnitelmassa vuosille 2020 – 2024 (Liite 4) tarkastellaan kouluverkon tehokkuuden lisäämistä. Suunnitelman taustalla on ollut kaupungin heikentynyt taloustilanne, jonka vuoksi kaupungille on laadittu ja hyväksytty talouden sopeuttamisohjelma (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62). Koska perusopetuksen oppilasmäärän ennakoitaan vähenevän lähivuosina, on tavoitteena ollut suunnitella oppilaaksiottoalueet uudelleen isojen rakennusinvestointien välttämiseksi. Sivistyslautakunta on hyväksynyt suunnitelman (20.11.2019, § 104) niin, että Vuolijoen ja Jormuan koulut jatkavat toistaiseksi ja Teppanan koulun tilanne arvioidaan myöhemmin uudelleen.

Palvelulinjaus ja toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan

Kajaanin perusopetuksen palvelulinjauksia vuodelle 2021 olivat yrittäjyyskasvatuksen edistäminen, oppilaiden tukemisen muotojen monipuolistaminen vastaamaan tuen tarpeen kasvuun, varhaisen tukemisen keinojen kehittäminen perinteisten tukimuotojen rinnalle, koulurakennusten käyttöasteen nostaminen mm. tehostamalla tilojen yhteiskäyttöä kansalaisopiston ja musiikkiopiston kanssa sekä

laajamittaisen kaksikielisen opetuksen aloittaminen perusopetuksen 1. – 6. -luokilla yksisarjaisena. (Lähde: Perusopetuksen tiedot Targetor-pro -ohjelmassa)

Perusopetus on tukenut erityisesti strategian 2019 - 2022 tavoitetta *Tulevaisuus nuorissa* hankkimalla 6. – 9. -luokkalaisille opiskelua varten henkilökohtaiset tietokoneet ja aloittamalla kaksikielisen opetuksen Seminaarinkoulun 1. – 2. -luokilla ja Keskuskoulun 3. – 4. -luokilla. (www.kajaani.fi)

Lasten ja nuorten psykososiaalista tukea perusopetus on vahvistanut kahdella työparilla. Kotoutumisen tukemiseksi perusopetukseen on palkattu toinen maahanmuuttajakoordinaattori. Kaikissa kouluissa on otettu käyttöön poissaoloihin puuttumisen toimintamalli. Lyseon rakennuksen peruskorjaus ja lisärakennus on otettu käyttöön v. 2020 ja Vuolijoen koulua on remontoitu v. 2021 niin, että Vuolijoen päiväkoti on siirtynyt koulun kiinteistöön 1.10.2021. (www.kajaani.fi)

Harrastamisen Suomen mallia on pilotoitu Kajaanissa v. 2021 opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Mallin tavoitteena on tarjota koulupäivän aikana tai heti sen jälkeen jokaiselle perusopetuksen oppilaalle ainakin yksi mielekäs ja maksuton harrastus. Hanketta koordinoi kaupungin liikuntayksikkö ja sitä toteuttavat yhdistykset, kansalaisopisto ja yritykset. (www.kajaani.fi)

Perusopetuksen verkkosivusto on uudistettu osana strategian kasvuteema 1:n mukaista koko organisaation verkkosivuston uudistamista palveluiden saavutettavuuden kehittämiseksi. (www.kajaani.fi)

Perusopetuslaki edellyttää opetuksen toteuttamista yhteistyössä kotien kanssa (628/1998, § 3). Ensimmäinen vastuu lapsen kasvatuksesta on huoltajalla. Yhteistyön kehittämisestä vastaa kunta. Kajaanin perusopetus järjestää huoltajille sekä henkilökohtaisia että ryhmätapaamisia ja hyödyntää teknologiaa viestinnässä. Yhteistyö korostuu erityisesti oppimisen ja koulunkäynnin kolmiportaisen ja moniammatillisen tuen järjestämisessä. Myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta ja vanhempainyhdistysten toimintaa edistetään. (www.kajaani.fi)

4.2. Talous

Perusopetuksen osuus oli puolet sivistystoimialan toimintakatteesta v. 2021. Talousarvioon nähden perusopetuksen toimintakate ylittyi noin 0,6 miljoonaa euroa. (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021).

Tarkastelujakso v. 2018 – 2022:

	TP 2018 €	TP 2019 €	TP 2020 €	TP 2021 €	TA 2022 €
Toimintatuotot yht.	1 442 858	1 633 533	1 685 202	2 169 423	1 617 006
• Avustukset OKM	442 320	570 884	633 376	708 915	506 768
• Kotikuntakorv.	679 730	629 937	654 117	639 862	580 000
• Vuokratuotot	60 890	67 492	46 627	62 150	65 412
Toimintakulut yht.	- 32 331 138	- 34 132 734	- 34 664 490	- 36 926 393	- 37 119 888
• Sis.tilavuokrat*	- 4 390 751	- 4 323 609	- 4 876 956	- 2 204 256	- 2 255 598

• Pääomavuokrat*				- 3 478 500	- 3 486 961
• Ulk.tilavuokrat	- 530 996	- 709 879	- 505 694	- 308 574	- 305 500
• Tilavuokrat yht.	- 4 921 747	- 5 033 488	- 5 382 650	- 5 991 330	- 6 048 059
• Henkilöstökulut	- 19 763 625	- 21 391 720	- 22 033 791	-23 111 327	- 23 317 213
• Aineet, tarv., tav.	- 978 143	- 1 014 007	- 844 807	- 858 803	- 909 885
• Kirjallisuus	- 543 989	- 530 776	- 506 630	- 525 086	- 560 745
• ICT yht.	- 674 501	- 712 034	- 844 254	- 1 003 137	- 832 468
• Ruokapalvelut	- 2 158 673	- 2 191 244	- 2 045 477	- 2 335 347	- 2 400 910
• Siivouspalvelut	- 1 248 658	- 1 131 160	- 1 164 436	- 1 220 463	- 1 264 308
• Oppilaskulj. yht.	- 1 107 995	- 1 108 308	- 757 155	- 1 116 616	- 1 082 046
Toimintakate	- 30 888 280	- 32 499 201	- 32 979 289	- 34 756 971	-35 502 882

(Sivistystoimialan talouden seuranta, kirjanpito- ja talousarviotilit 2018 – 2022)

Vuosien 2018 – 2021 talouden kehittyminen:

	TP 2018 – TP 2021		TP 2018 – TP 2021		TP 2021 – TA 2022	
	Muutos	€	Muutos	%:ia	Muutos	€
Toimintatuotot		726 565		50,4		- 552 417
• Avustukset OKM		266 595		60,3		- 202 147
• Kotikuntakorv.		- 39 868		- 5,9		- 59 862
• Vuokratuotot		1 260		2		3 262
Toimintakulut		4 595 255		14,2		193 495
• Sis.tilavuokrat*		- 2 186 495				51 342
• Pääomavuokrat*		3 478 500				8 461
• Ulk.tilavuokrat		- 222 422		- 41,9		- 3 074
• Tilavuokrat yht.		1 069 583		21,7		56 729
• Henkilöstökulut		3 347 702		16,9		205 886
• Aineet, tarv., tav.		- 119 340		12,2		51 082
• Kirjallisuus		- 18 903		- 3,5		35 659
• ICT yht.		328 636		48,7		- 170 669
• Ruokapalvelut		176 674		8,2		65 563
• Siivouspalvelut		- 28 195		- 2,3		43 845
• Oppilaskulj. yht.		8 621		0,8		- 34 570
Toimintakate		3 868 691		14,9		745 911

(Sivistystoimialan talouden seuranta ja kirjanpitotilit 2018 - 2021)

Perusopetuksen toiminnan tuotot vaihtelevat vuosittain harkinnanvaraisten avustusten mukaan. Tuloihin vaikuttavat myös kulloisenkin oppilastilanteen mukaiset kotikuntakorvaukset. Koulujen vuokratulot tilojen iltakäytöstä ovat pysyneet lähes ennallaan.

Perusopetuksen toimintakuluista ovat tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021 kasvaneet erityisesti tilavuokrat, henkilöstömenot ja ict-laitteiden ja sovellusten hankinta-, ylläpito- ja käyttökulut. Vastaavasti oppimateriaalikulut (aineet, tarvikkeet, tavarat ja kirjallisuus) ovat vähentyneet jonkin verran mutta niiden on arvioitu nousevan. Perusopetuksen kaupungin ulkopuolisille tahoille maksamien vuokrien osuus nousi v. 2019, jolloin Lyseo toimi väistötiloissa koulun remontin aikana ja maksoi vuokraa Seminaarin tiloista Pohjois-Suomen kiinteistösi joitus Oy:lle.

Opetus, oppimateriaalit, työvälineet ja -aineet ja kouluateria ovat oppilaille maksuttomia. Vammaiset ja erityistä tukea tarvitsevat oppilaat saavat maksutta myös opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkintemaksut ja avustajapalvelut ja erityiset apuvälineet. (Perusopetuslaki 628/1998, § 31).

Mamselli-liikelaitoksen Kajaanin perusopetukselle tuottamien ruokapalvelujen kulut ovat elintarvikkeiden hintojen noususta huolimatta kasvaneet maltillisesti. Elintarvikkeiden hinnat nousivat 0,6 % vuonna 2021 edelliseen vuoteen verrattuna ja hintojen arvioidaan nousevan 2 – 2,5 % vuonna 2022 vuoteen 2021 verrattuna ([Ruoan hinnan nousu kiihtymässä - Luonnonvarakeskus \(luke.fi\)](#)) Myös Mamsellin toteuttamien siivouspalvelujen kustannusten arvioidaan nousevan.

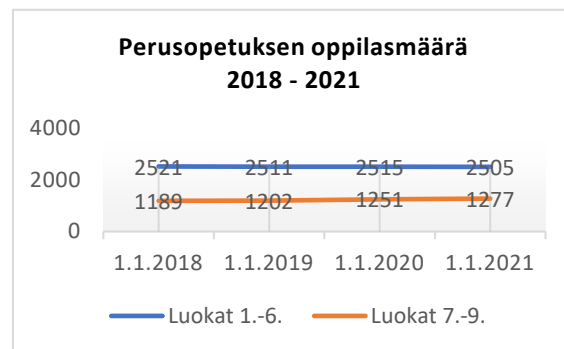
	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TA 2021	TA 2022
Ruokapalvelut	- 2 158 673	- 2 191 244	- 2 045 477	- 2 335 347	- 2 400 910
Siivouspalvelut	- 1 248 658	- 1 131 160	- 1 164 436	- 1 220 463	- 1 264 308
yht.	- 3 407 331	- 3 322 404	- 3 209 913	- 3 555 810	- 3 665 218

(Sivistystoimialan talouden seuranta, kirjanpito- ja talousarvioitit v. 2018 - 2022)

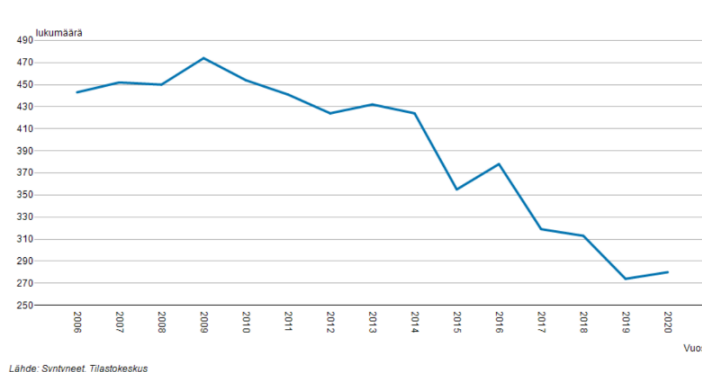
Koulukuljetuksiin vuosittain kuluva summa vaihtelee oppilaiden koulumatkojen pituuden mukaan. Oppilailla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen yli 5 kilometrin koulumatkalla tai jos koululaisen tai esioppilaan koulumatka on oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen oppilaalle liian vaikea, rasittava tai vaarallinen. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä avustus. (Perusopetuslaki 628/1998, § 32)

4.3. Oppilasmäärä

Vuoden 2021 laskentapäivänä 20. syyskuuta Kajaanin perusopetuksessa oli yhteensä 3 782 oppilasta. Alakoululaisia (1. – 6. lk) heistä oli 2 505 ja yläkoululaisia (7. – 9. lk) 1 277. Alakoulun oppilasmäärä oli 16 oppilasta pienempi kuin vuonna 2018. Yläkoulun oppilasmäärä on tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021 kasvanut lähes 90 oppilaalla. (Liitteet 7 - 9)

Lasten määrä on vähentynyt Kajaanissa pitkään. Syntyvyyden vähentymistä on kuvattu myös varhaiskasvatuspalvelujen kohdassa *3.3. Lapsimäärä*. Vuodesta 1996 lähtien kaupunkiin on syntynyt vuosittain alle 500 lasta. Vuoden 2017 jälkeen lapsia on vuosittain syntynyt enää alle 350 ja syntyneiden määrä on laskenut 274:een vuonna 2019.

Lähde: [Väestönmuutokset muuttujina Vuosi, Alue ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](https://www.pxweb.stat.fi)

Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan Kajaaniin on v. 2021 syntynyt 339 lasta, mikä on 59 lasta enemmän kuin edellisvuonna.

Väestömuutosten ennakkotiedot muuttujina Alue, Vuosineljännes ja Tiedot

	Elävänä syntyneet
Kajaani	
2021Q1*	79
2021Q2*	84
2021Q3*	98
2021Q4*	78

Lähde: [Väestömuutosten ennakkotiedot muuttujina Alue, Vuosineljännes ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#)

Syntyvyyden alenemisesta johtuva lasten määrän vähentyminen tulee näkymään tulevina vuosina sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen palvelujen tarpeessa. Vuonna 2014 syntyneet ovat aloittaneet perusopetuksen 1.-luokan syksyllä 2021. Ikäluokan jälkeen Kajaaniin syntyneiden määrä on pysynyt koko ajan alle 400 lapsen. Vuonna 2017 syntynyt 319 lapsen ikäluokka aloittaa 1.-luokalla syksyllä 2024.

Ikäluokkien pieneneminen (Lähde: Tilastokeskuksen *Kajaaniin elävänä syntyneet vuosina 2006 – 2019*):

Syntymävuosi	Syntyneitä	1.-luokalle vuonna	7.-luokalle vuonna	Peruskoulu päättyy v.	Syntyneitä % verrattuna v:een 2006
2006	443	2013	2019	2022	
2007	452	2014	2020	2023	+ 2
2008	450	2015	2021	2024	+ 1,6
2009	474	2016	2022	2025	+7
2010	454	2017	2023	2026	+ 2,5
2011	441	2018	2024	2027	- 0,5
2012	424	2019	2025	2028	- 4,3
2013	432	2020	2026	2029	- 2,5
2014	424	2021	2027	2030	- 4,3
2015	355	2022	2028	2031	- 19,9
2016	378	2023	2029	2032	- 14,7
2017	319	2024	2030	2033	- 28
2018	313	2025	2031	2034	- 29,4
2019	274	2026	2032	2035	- 38,2

Inspira Oy:n Kajaanin sivistystoimialalle laatiman arvioinnin mukaan (Liite 3) Kajaanin lapsi- ja oppilasmäärät vähenevät tulevina vuosina merkittävästi. Arvioinnin mukaan perusopetuksen oppilasmäärä on v. 2040 noin 1 200 oppilasta (36 %) pienempi kuin v. 2021, joten oppilasmäärä vähenee 3 400:sta noin 2 200:een. Inspira Oy on käyttänyt arvioinnissaan Tilastokeskuksen v. 2019 – 2040 väestöennustetta ja ennuste on jaettu ikäryhmiin 0 – 2, 3 – 6, 7 – 12 ja 13 – 15 -vuotiaat.

Kajaanin perusopetus laatii vuosittain koulujen oppilasennusteen. Tammikuussa 2022 laaditun ennusteen pohjaksi on otettu 14.1.2022 oppilasmäärä, johon on lisätty uudet oppilaat vuosittain väestörekisteristä 31.12.2021 osoitetilanteen mukaisesti. Väestötiedoista puuttuvat ilman sosiaaliturvatunnusta olevat sekä sijoitetut oppilaat. Ennuste ulottuu lukuvuoteen 2028 – 2029, jolloin v. 2021 syntyneet lapset aloittavat koulunsa. Ennusteen mukaan lv. 2028 – 2029 yleisopetuksen 1. – 6. -luokilla on 422 lasta vähemmän kuin lv. 2021 -2022. Vuosiluokilla 7. – 9. puolestaan arvioidaan olevan ennustejakson päättyessä 58 nuorta vähemmän kuin lv. 2021 - 2022. Yhteensä perusopetuksessa arvioidaan olevan ennustejakson päättyessä 480 oppilasta vähemmän kuin nykyisin. Erityisluokille tulevien lasten määrää pystytään arvioimaan vain vuoteen 2021 mennessä syntyneistä. (Liite 9)

Perusopetuksen kokonaisoppilasmäärä on viime vuosina kasvanut 2000-luvulla syntyneiden lasten määrän mukaan. Koulujen oppilasmäärä vähenee vuodesta 2022 alkaen.

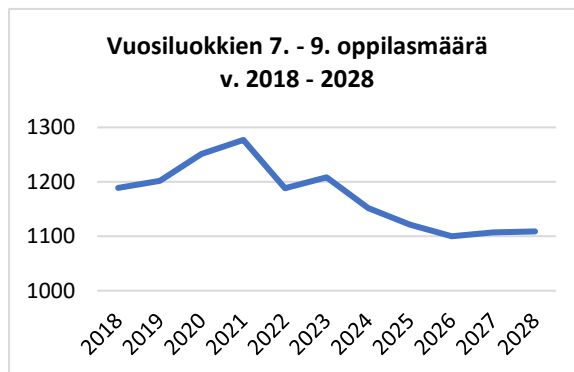
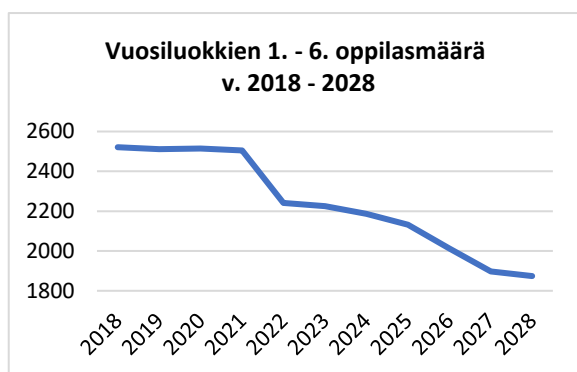
Perusopetuksen tilastointipäivien (20.9.) mukainen oppilasmäärän kehitys v. 2018 – 2021:

Tilastointivuosi	Oppilaita 1.-6.lk	Oppilasmäärän muutos 1.-6. lk v. 2018 - 2021	Oppilaita 7.-9.lk	Oppilasmäärän muutos 7.-9.lk v. 2018 - 2021	Oppilaita 1.-9.lk yhteensä	Muutos yht. vuosina 2018 - 2021
2018	2521		1189		3710	
2019	2511	- 10	1202	13	3713	3
2020	2515	- 6	1251	62	3766	56
2021	2505	- 16	1277	88	3782	72

Perusopetuksen oppilasennusteeseen perustuva oppilasmäärän kehitys lukuvuoteen 2028 – 2029:

Vuosi	Oppilaita 1.-6.lk	Oppilasmäärän muutos 1.-6. lk v. 2018 - 2028	Oppilaita 7.-9.lk	Oppilasmäärän muutos 7.-9.lk v. 2018 - 2028	Oppilaita 1.-9.lk yhteensä	Muutos yht. v. 2018 - 2028
20.9.2018	2521		1189		3710	
20.9.2019	2511	- 10	1202	13	3713	3
20.9.2020	2515	- 6	1251	62	3766	56
20.9.2021	2505	- 16	1277	88	3782	72
2022	2241	- 280	1188	- 1	3429	- 281
2023	2225	- 296	1208	19	3433	- 277
2024	2187	- 334	1152	- 37	3339	- 371
2025	2132	- 389	1121	- 68	3253	- 457
2026	2013	- 508	1100	- 89	3113	- 597
2027	1897	- 624	1107	- 82	3004	- 706
2028	1874	- 647	1109	- 80	2983	- 727

Perusopetuksen laatimat osoitetietoihin perustuvat oppilasennusteet antavat pohjan opetuksen suunnittelulle. Oppilasmäärä voi alueen muuttoliikkeen tai muiden syiden vuoksi poiketa ennusteesta. (Liitteet 8 ja 9)

Oppilasennusteiden mukainen 1.-luokan yleisopetuksen oppilaiden määrä lukuvuonna 2021 – 2022:

Lukuvuosi 2021 - 2022	Ennuste 2019	Ennuste 2020	Ennuste 2021	Oppilaita 20.9.2021 yht.
Oppilaita 1.-luokilla yht.	416	396	424	416

(Lähteet: Liitteet 7 – 9)

Vuolijoen ja Otanmäen koulujen oppilaiden määrän arvioidaan laskevan hitaasti lukuvuoteen 2028 – 2029. Yläkoululaisia alueella on vuosittain 40 – 50. (Liite 9)

Vuolijoen ja Otanmäen koulujen 1. – 9. -luokkien oppilasennuste:

	2021-2022	2022-2023	2023-2024	2024-2025	2025-2026	2026-2027	2027-2028	2028-2029
Otanmäen koulu	101	96	101	99	98	89	101	96
Vuolijoen koulu	41	40	37	41	39	38	30	32
Yht.	142	136	138	140	137	127	131	128

(Lähde: Liite 9)

Vuolijoen koulun oppilasmäärän ennakoidaan laskevan noin 30 oppilaaseen ennustejakson lopussa. Koulussa ei ole yhtään v. 2010 syntynyttä oppilasta.

Vuolijoen koulun 1. - 6. -luokkien oppilasennuste:

	2021-2022 1.lk: synt. v. 2014	2022-2023 1.lk: synt. v. 2015	2023-2024 1.lk: synt. v. 2016	2024-2025 1.lk: synt. v. 2017	2025-2026 1.lk: synt. v. 2018	2026-2027 1.lk: synt. v. 2019	2027-2028 1.lk: synt. v. 2020	2028-2029 1.lk: synt. v. 2021
1. lk	11	4	10	4	5	4	3	6
2. lk	5	11	4	10	4	5	4	3
3. lk.	7	5	11	4	10	4	5	4
4. lk.	0	7	5	11	4	10	4	5
5. lk	13	0	7	5	11	4	10	4
6. lk	5	13	0	7	5	11	4	10
Yht.	41	40	37	41	39	38	30	32

(Lähde: Liite 9)

Otanmäen koulun 1. – 6. -luokkien oppilasmäärän ennakoidaan pysyvän ennustejaksolla noin 50:ssä.

Otanmäen koulun 1. - 6. -luokkien oppilasennuste:

	2021-2022 1.lk: synt. v. 2014	2022-2023 1.lk: synt. v. 2015	2023-2024 1.lk: synt. v. 2016	2024-2025 1.lk: synt. v. 2017	2025-2026 1.lk: synt. v. 2018	2026-2027 1.lk: synt. v. 2019	2027-2028 1.lk: synt. v. 2020	2028-2029 1.lk: synt. v. 2021
1. lk	9	9	8	12	3	6	12	5
2. lk	12	9	9	8	12	3	6	12
3. lk.	7	12	9	9	8	12	3	6
4. lk.	11	7	12	9	9	8	12	3
5. lk	7	11	7	12	9	9	8	12
6. lk	6	7	11	7	12	9	9	8
Yht.	52	55	56	57	53	47	50	46

(Lähde: Liite 9)

Ennustejakson jälkeistä Otanmäen koulun 7. – 9. -luokkien oppilasmäärää pystytään ennakoimaan alueella syntyneiden ja alakoulussa olevien lasten määristä. Otanmäen yläkoulun oppilasmäärän ennakoidaan laskevan alle 40 oppilaan lukuvuonna 2032 – 2033, mikäli alueelle ei muuta lapsiperheitä.

Alueella v. 2021 asuvien lasten määrään perustuva Otanmäen koulun 7. - 9. -luokkien oppilasennuste vuosille 2028 – 2034:

	2027-2028 7.lk: synt. v. 2014	2028-2029 7.lk: synt. v. 2015	2029-2030 7.lk: synt. v. 2016	2030-2031 7.lk: synt. v. 2017	2031-2032 7.lk: synt. v. 2018	2032-2033 7.lk: synt. v. 2019	2033-2034 7.lk: synt. v. 2020	2034-2035 7.lk: synt. v. 2021
7. lk	20	13	18	16	8	10	15	11
8. lk	17	20	13	18	16	8	10	15
9. lk.	14	17	20	13	18	16	8	10
Yht.	51	50	51	47	42	34	33	36

4.4. Henkilöstö

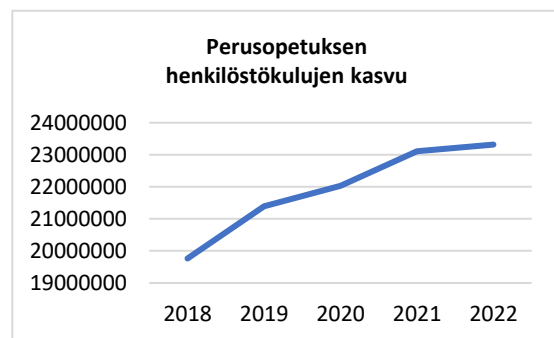
Henkilöstökulujen osuus perusopetuksen toimintakuluista oli noin 63 % v. 2021. Opetushenkilöstön lisäksi perusopetuksessa työskentelee oppimisen tuen ja hallinnon henkilöstöä sekä asiantuntijoita. Henkilöstö mitoitetaan vuosittain tarpeen mukaan.

Perusopetuksen henkilöstökulut ovat kasvaneet neljän vuoden tarkastelujaksolla yli 3,3 miljoonaa euroa (noin 17 %). Kuluja ovat nostaneet Kunnalliseen yleiseen virka- ja työehtosopimukseen (KVTES) perustuneet maltilliset palkankorotukset ja oppilaiden tuen tarpeen kasvu. Oppimista tukevilla enintään 10 oppilaan pienryhmissä työskentelee opettajan lisäksi 1 – 2 koulunkäynninohjaajaa.

Henkilöstökulujen kasvu v. 2020 -2021:

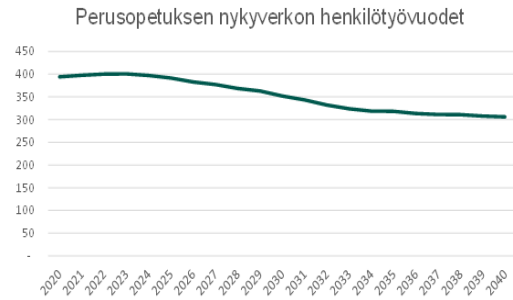
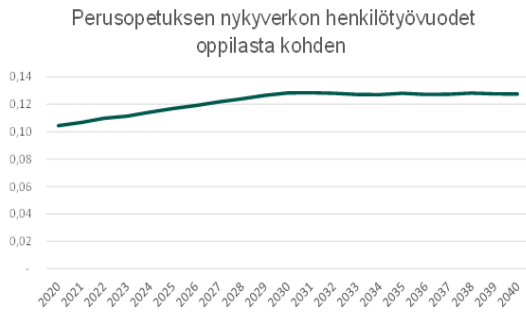
TP 2018	€	TP 2019	€	TP 2020	€	TP 2021	€	TP2018 – TP 2021 Kasvu	€	TP2020 – TP 2021 Muutos	%
- 19 763 625		- 21 391 720		- 22 033 791		- 23 111 327		+ 3 347 702		+ 16,9	

(Sivistystoimialan talouden tilinpäätös- ja seurantatiedostot v. 2018 - 2021).

Perusopetuksen henkilötyövuosien määrän arvioidaan laskevan lähivuosina oppilasmäärän vähetessä: Vuoden 2021 tilinpäätöksessä htv oli 418,3 ja v. 2022 talousarviossa se on 412,5 (Sivistystoimialan talouden seurantatiedostot 2021).

Inspira Oy:n v. 2021 tekemän arvioinnin mukaan (Liite 3) Kajaanin perusopetuksen henkilötyövuosien tarve laskee seuraavan 10 vuoden aikana oppilasmäärän pienenemisen mukaisesti nykyisestä noin 400 htv:stä noin 350 htv:een. Ennustejakson lopussa v. 2040 henkilötyövuosien tarve on Inspira Oy:n ennusteen mukaan noin 300 henkilötyövuotta. Ennustejakson lopussa henkilötyövuosien tarve oppilasta kohti nousee, koska oppilaiden tuen tarpeen ennustetaan kasvavan ja opetusryhmien koon ennakoituaan pysyvän pienenä.

Perusopetuksen henkilötyövuodet TA 2022 tehtävänimikkeittäin:

asiantuntija (hanke)	1
biologian ja maantieteen lehtori	1
erityisluokan opettaja	18
erityisluokanopettaja	22
erityisopettaja	15
erityisopettaja muu kuin perusopetuksessa	3
hallintoasiantuntija	1
henkilöliikennelogistikko	0,4
kalustonhoitaja	1
kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija	1
kehitysvammaisten ohjaaja	2,1
kehitysvammaohjaaja	0,7
kouluavustaja	1,4
koulukuraattori	4
koulunkäyntiavustaja	73,6
koulusihteeri	6
lehtori	1
oppilaanohjauksen lehtori	5
pakolaisohjaaja	1
palveluasiantuntija	1
perusopetuksen erityisopettaja	4
perusopetuksen kieli- ja kulttuurikoordinaattori	1,7
perusopetuksen lehtori	74,6
perusopetuksen luokanopettaja	126
perusopetuksen oppilaanohjauksen lehtori	1
rehtori	9
tietojärjestelmäsuunnittelija	1
tulosalueen johtaja	1
tuntiopettaja	12,7
tuntiopettaja (päätoiminen)	20,8
vahtimestari	0,8
vastaava koulukuraattori	0,6
yht.	412,5

(Sivistystoimialan talousarvion seurantatiedostot 2022)

Jokaisella perusopetusta antavalla koululla on oltava toiminnasta vastaava rehtori sekä riittävä määrä opettajan virkoja tai työsopimussuhteisia opettajia. Lisäksi voi olla tuntiopettajia, koulunkäynnin ohjaajia ja muuta henkilöstöä. (Perusopetuslaki 628/1998, § 37) Rehtorin ja opettajien kelpoisuusvaatimuksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Perusopetuksen henkilöstömäärään ja -kuluihin vaikuttavat perusopetus- ja oppilashuoltolakiin kirjatut oppilaiden oikeudet sekä oppilaiden lisääntynyt tuen tarve. Perusopetukseen osallistuvalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ja oppilaanohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Jos oppilas tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, hänellä on lisäksi oikeus saada tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta ja hänelle laaditaan henkilökohtainen jatko-opintosuunnitelma. Perusopetuksen opetusryhmät on muodostettava siten, että opetuksessa voidaan saavuttaa opetussuunnitelmassa asetetut tavoitteet. (Perusopetuslaki 628/1998, § 11, 30)

Perusopetuksessa olevan oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuki on järjestettävä ns. kolmiportaisesti. Opintoissaan tilapäisesti jälkeen jääneellä tai lyhytaikaista oppimisen tukea tarvitsevalle oppilaalle on oikeus tukiopeukseen. Oppilas, jolla on oppimisen tai koulunkäynnin vaikeuksia, on oikeutettu osa-aikaiseen erityisopetukseen. Säännöllistä tukea tai useita tukimuotoja tarvitseva oppilas on oikeutettu tehostettuun tukeen hänelle tehdyn oppimissuunnitelman mukaan. Tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöstön kanssa. (Perusopetuslaki 628/1998, § 16, 16 a)

Erityinen tuki koostuu erityisopetuksesta ja muusta tuesta. Erityisopetus järjestetään muun opetuksen yhteydessä tai osittain tai kokonaan erityisluokalla tai muussa soveltuvassa paikassa. Erityisen tuen antamisesta tehdään kirjallinen päätös, jota tarkistetaan perusopetuslakiin kirjattujen määräaikaisten mukana. Ennen erityisen tuen päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava oppilasta ja hänen huoltajaansa ja hankittava selvitys oppilaan oppimisen etenemisestä. Lisäksi on tehtävä moniammatillisena yhteistyönä selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta ja oppilaan kokonaistilanteesta sekä arvioitava näiden perusteella erityisen tuen tarve. Pedagogista selvitystä on tarvittaessa täydennettävä psykologisella tai lääketieteellisellä asiantuntijalausunnolla tai sosiaalisella selvityksellä. Erityistä tukea saavalle oppilaalle on laadittava henkilökohtainen opetussuunnitelma, jota tarkistetaan vähintään kerran lukuvuodessa. (Perusopetuslaki 628/1998, § 17, 17 a)

Inspira Oy:n Kajaanin perusopetukselta saamien tietojen perusteella kolmiportaisen tuen määrä on kasvanut sekä Kajaanissa että valtakunnallisesti vuosina 2011 – 2020. Kajaanissa tuen piiriin on kuulunut enemmän oppilaita kuin valtakunnallisesti keskimäärin. Vuonna 2020 osa-aikaisessa erityisopetuksessa oli yli 28 % perusopetuksen oppilaista. Tehostettua tukea sai lähes 13 % oppilaista ja erityistä tukea lähes 10 % oppilaista (yhteensä 22,5 % oppilaista). Tuen piirissä olevat oppilaat tarvitsevat perusryhmänsä lisäksi muita henkilöstöresursseja (erityisopetusta, oppilashuoltoa ja opintosuunnitelman moniammatillista laadintaa). Kajaanin kaupungin Inspira Oy:lle antaman arvion mukaan tukea tarvitsevien määrä kasvaa edelleen noin 1 % vuodessa. (Liite 3)

Valtakunnallisesti osa-aikaisen erityisopetuksen tarve on jonkin verran laskenut v. 2020 mutta tehostetun tuen ja erityisen tuen tarve on kasvanut (Kajaanin perusopetuksen seurantatiedosto 23.2.2022).

	Osa-aikaisessa erityisopetuksessa		Tehostetussa tuessa		Erityisessä tuessa	
	Kajaani	Suomi	Kajaani	Suomi	Kajaani	Suomi
2010					7,2 %	8,5 %
2011	22,7 %	21,7 %	2,9 %	3,3 %	6,8 %	8,1 %
2012	20,5 %	21,5 %	2,4 %	5,1 %	6,7 %	7,6 %
2013	21,5 %	22,3 %	4,4 %	6,5 %	5,9 %	7,3 %
2014	22,2 %	23,0 %	5,2 %	7,5 %	6,2 %	7,3 %
2015	24,0 %	22,7 %	5,4 %	8,4 %	6,7 %	7,3 %
2016	24,2 %	22,0 %	5,9 %	9,0 %	6,5 %	7,5 %
2017	22,3 %	22,0 %	8,1 %	9,7 %	7,2 %	7,7 %
2018	23,7 %	22,0 %	9,8 %	10,6 %	8,4 %	8,1 %
2019	23,0 %	22,3 %	11,5 %	11,6 %	9,1 %	8,5 %
2020	28,4 %	21,0 %	12,9 %	12,2 %	9,6 %	9,0 %

(Lähteet: Inspira Oy, Tuen tarve Kajaanin kouluverkossa; 13.10.2021 / Kajaanin perusopetuksen Inspiralle antamat tiedot; Kajaanin perusopetuksen seurantatiedosto 23.2.2022)

Osa-aikaisen erityisopetuksen noin 5 %:n nousu Kajaanissa vuodesta 2019 vuoteen 2020 selittyy paitsi tuen tarpeen kasvulla myös Kajaanin perusopetuksen hankerahoituksella, joka on mahdollistanut neljän laaja-alaisen erityisopettajan palkkaamisen hankkeen ajaksi. Erityisopetusta on lisätty valikoidusti niissä kouluissa, joissa tuen tarve on ollut suurinta. Osa-aikaisen erityisopetuksen tuen lisääntymisen arvioidaan hillitsevän tulevien vuosien tehostetun ja erityisen tuen tarpeen kasvua. (Kasvun ja oppimisen tuen asiantuntija Eija Heikkinen; Tuen tarpeen kehitys; sähköpostiviestit 25.3.2021 ja 23.2.2022 sivistystoimialan selvitystä varten).

Kajaanin perusopetuksen oppilaat puhuvat äidinkielenään yli 20 kieltä. Oppilaiden kielitaidon ja muiden valmiuksien saavuttamiseen järjestetään tukea ja opetusta, jonka tavoitteena on kehittää oppilaan kielitaitoa ja antaa valmiuksia koulunkäyntiin. Perusopetuksessa toimii kaksi kieli- ja kulttuurikoordinaattoria (1,7 htv).

Vuoden 2022 alusta voimaan tullut kuraattorien työn mitoitus (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 1146/2021; § 9a) ei lisää Kajaanin perusopetuksen henkilöstökuluja. Lakimuutoksen mukaan kuraattoripalveluja järjestettäessä saa yhtä kuraattoria kohden olla enintään 670 opiskelijaa. Kajaani on saanut valtionavustuksen vuodelle 2022 kahden lisäkuraattorin palkkaamiseen mitoituksen täyttämiseksi. Varsinaista kuraattorivajetta paikkaa kevään ajan kolmas kuraattori, koska Kajaaniin ei ole saatu palkattua pätevää vastaavaa kuraattoria, jonka tehtävä on tarkoitus avata haettavaksi uudelleen kevään 2022 aikana.

Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän alaisten koulupsykologien työn mitoitus muuttuu 1.8.2023 alkaen. Yhtä koulupsykologia kohti saa olla enintään 780 oppilasta (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 1146/2021; § 9a). Koulupsykologit ja kuraattorit siirtyvät 1.1.2023 Kainuun hyvinvointialueelle, joka vastaa alueellaan sijaitsevien oppilaitosten opiskeluhoitoon psykologi- ja kuraattoripalvelujen järjestämisestä. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021).

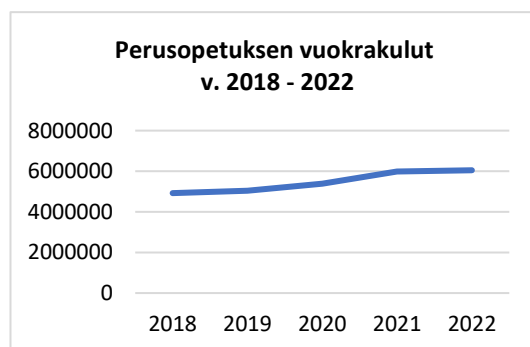
Vuoden 2023 alusta Kainuun hyvinvointialueen järjestämisvastuulle siirtyvät psykologi- ja kuraattoripalvelut on järjestettävä ensisijaisesti kouluilla. Sivistystoimialan on tarjottava tilat hyvinvointialueen käyttöön. Jos tiloja ei ole mahdollista tarjota kouluilta, palvelut on järjestettävä oppilaitoksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevilla tiloilla, joiden kustannuksista kaupunki on oikeutettu saamaan täyden korvauksen hyvinvointialueelta. (Laki oppilas- ja opiskelijahuoltolain muuttamisesta 633/2021; § 9)

4.5. Tilat alueittain

Perusopetus järjestetään 14:ssä Kajaanin kaupungin omistuksessa olevassa koulurakennuksessa. Opetusta järjestetään lisäksi Pohjois-Suomen kiinteistösi joitus Oy:ltä vuokratuissa tiloissa Seminaarin koululla ja Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymältä vuokratuissa sairaalakoulun tiloissa. Lyseon toimintaan sisältyvä joustava perusopetus (JOPO) ja aikuisten perusopetus (APO) järjestetään kaupungin omistamissa Kaukametsän opiston tiloissa. Perusopetuksella on käytettävissään tiloja 64 005 m², joista 3 285 m² (5 %) on vuokrattu kaupungin ulkopuolisilta tahoilta.

Perusopetuksen mittavat kouluremontit ovat nostaneet tilavuokria tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021. Kaupungin ulkopuolisille tahoille maksettavat vuokrat ovat tarkastelujaksolla vähentyneet yli 200 000 euroa (noin 42 %) Lyseon väistötilatarpeen päätyttyä.

Tilavuokrat	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 – 2021 Muutos €	TP 2018 – 2021 Muutos %
Sis. vuokrat	- 4 390 751	- 4 323 609	- 4 876 956	- 2 204 256	- 2 186 495	
Pääomavuokr.				- 3 478 500	3 478 500	
Ulk. vuokrat	- 530 996	- 709 879	- 505 694	- 308 574	- 222 422	- 41,9
Vuokrat yht.	- 4 921 747	- 5 033 488	- 5 382 650	- 5 991 330	1 069 583	21,7

Kajaanin perusopetuksen kouluverkko alueittain lukuvuoden 2022 – 2023 oppilasennusteella:

Kajaaninjoen eteläpuolen alue	Osoite	Oppil. 1.-6.lk	Oppil. 7.-9.lk	Erityis-oppil.	Tilojen koko m ²	Rakennus- ja peruskorj. v.	Tilavuokrat TA 2022
Kajaanin lyseo	Urho Kekkosen katu 1 87100 Kajaani		545	28	8 955	1925 / 2019 - 2020	- 1 284 708
Keskuskoulu	Väinämöisenkatu 28 87100 Kajaani	287	249	54	9 160	1952 / 2011 - 2013	- 791 580
Kalevan koulu	Pohjolankatu 24 87100 Kajaani			19	570	1920 / 1980- ja 1990-l.	- 91 500
Väinölän koulu	Tapionkatu 9 87100 Kajaani			14	619	n. 1895 / 1980-1990-l.	- 71 568
Väinölän koulun piharakennus					74	n. 1895 / 1980-l.	*sis. koulun vuokraan
Lohtajan koulu	Satumaantie 1 87700 Kajaani	253		23	3 791	1988	- 285 804
Seminaarin koulu *	Seminaarinkatu 2 87100 Kajaani	113		8	2 906	ei tietoa / vuokralla	-201 000
Otanmäen koulu	Uunimiehentie 10 B 88200 Otanmäki	55	41		4 175	1953/ 2000-l.	- 225 978
Vuolijoen koulu	Ouluntie 2 88270 Vuolijoki	40			1 344	1964/ 2000-l. / 2021	- 88 386
yht.		748	835	146	31 594		- 3 040 524
Kajaaninjoen pohj.puolen alue:							
Jormuan koulu	Savinientie 38 87970 Jormua	51			1 126	1940, 1952	- 86 472

Kuluntalahden koulu	Kulunkierto 2 87950 Kuluntalahti	117		5	1 925	1954 / 2010-luvulla	- 257 352
Kätönlahden koulu	Kätönkuja 7 87250 Kajaani	395		41	6 488	1970/ 1975, 1990, 1997; 2009 - 2011	- 680 796
Nakertajan koulu	Jousitie 15 87830 Kajaani	227		8	3 130	1978/ 2000/ 2010-l./ 2017	- 365 304
Teppanan koulu	Eliaksentie 1 B 87200 Kajaani	115		10	3 126	1956	- 158 148
JOPO- ja APO-lk:t (Kaukametsän op.)	Koskikatu 2 - 4 87200 Kajaani				195	1987	
yht.		900		64	15 990		- 1 548 072
Lehtikankaan alue:							
Lehtikankaan koulu	Rinnekatu 2 A 87500 Kajaani	354	353	73	12 873	2017	- 1 135 224
Sairaalakoulu (Palokankaan k.) *	Sotkamontie 1 87140 Kajaani				379	2021	- 87 000
Soidinsuon koulu	Teerikatu 6 87500 Kajaani	226			3 169	1978	- 198 372
yht.		580	353	73	16 421		- 1 420 596
Koulut yht.		2 228	1 188	283	64 005		- 6 009 192

(*:llä merkityt tilat eivät ole Kajaanin kaupungin omistuksessa) (Lähteet: Perusopetuksen kouluverkko www.kajaani.fi -sivustolla; Liite 9; Tilapalvelujen tiedostot Sivistystoimialan kiinteistöistä)

Kajaaninjoen eteläpuolen alue

Kajaaninjoen eteläpuolisen ja pääradan länsipuolisen alueen koulut sijoittuvat kaupungin keskustan ja Lohtajan alueelle, jolla on kuusi koulua. Erityisopetuksen pienryhmiä on Seminaarinkoululla 1. – 2. -luokille, Keskuskoulussa 3. – 9. -luokille ja Lyseolla 7. – 9. -luokille. Erityisopetusta järjestävät Väinölään koulu ja Kalevan koulu kuuluvat Keskuskouluun.

Keskuskoulu järjestää 3. – 9. -luokkien opetusta. Oppilaaksiottoalueena ovat kaupungin keskustan, Purolan, Puistolän ja Onnelän alueet. Koulussa on kuljetusoppilaita Mainuan, Vuoreslahden, Koutaniemen, Parkinniemen, Hevossuon ja Teerisuon alueilta. Keskuskoulun oppilaaksiottoalueen oppilaat käyvät 1. – 2. -luokat Seminaarin koulussa, josta siirtyvät 3.-luokalle Keskuskouluun. Teppanan koulun 6.-luokkien oppilaat siirtyvät Keskuskouluun 7. – 9. -luokille. Suomi – englanti -kaksikielistä opetusta järjestetään syksystä 2021 alkaen 1. – 2. -luokilla Seminaarin koulussa, josta oppilaat siirtyvät 3.-luokalle Keskuskoululle. Keskuskoulun musiikkipainotteisen opetuksen oppilaat valitaan musikaalisuuden eri osa-alueita mittaavalla vapaaehtoisella testillä Kajaanin kouluista.

Lohtajan koulun oppilaaksi otetaan Lohtajan, Huuhkajavaaran ja Ketun alueiden 1. – 6. -luokkien oppilaat. Oppilaaksiottoalue rajautuu Sokajärventiehen. Alueen oppilaat siirtyvät yläkouluun Lyseolle.

Kajaanin lyseo järjestää 7. – 9. -luokkien opetusta. Oppilaat siirtyvät Lyseoon Lohtajan, Kätönlahden, Nakertajan, Jormuan ja Kuluntalahden kouluista. Lyseo järjestää painotettuna opetuksena matemaattis-luonnontieteellisiä aineita. Matematiikkaluokan oppilaat valitaan pääsykokeella Kajaanin peruskoulujen 6.-luokan oppilaista. Lyseo järjestää myös koulumotivaatiota, elämänhallintaa, itse-tuntoa ja tavoitteellisuutta vahvistavaa joustavan perusopetuksen JOPO-opetusta hakemusten perusteella enintään 10 oppilaan ryhmässä oppilaan henkilökohtaisen oppimissuunnitelman mukaan. Lisäksi Lyseo järjestää aikuisten perusopetusta 16 – 25 -vuotiaille nuorille. APO-luokalle haetaan suomen kielen, matematiikan ja englannin tasokokeella. JOPO- ja APO-ryhmät ovat toimineet lv:sta 2021 – 2022 alkaen Kaukametsän opiston tiloissa (Koskikatu 4 B, 87200 Kajaani).

Vuolijoen koulu sijaitsee 44 kilometrin ja Otanmäen koulu 37 kilometrin etäisyydellä Kajaanin keskustasta. Vuolijoen koululla annetaan opetusta 1. – 6. -luokille. Oppilaat tulevat Vuolijoen kylältä ja entisen Vuolijoen kunnan länsiosasta. Oppilaat siirtyvät 7.-luokalle Otanmäen kouluun, jonka 1. – 6.

-luokkien oppilaaksiottoalueena on Otanmäen lähialue ja 7. – 9. -luokkien oppilaaksiottoalueena koko entisen Vuolijoen kunnan alue. Molemmat alakoulut toimivat yhdysluokkaopetuksena. (Liite 4)

Vuolijoen koulu on esitetty yhdistettäväksi Otanmäen kouluun useita kertoja molempien koulujen pienen oppilasmäärän vuoksi. Asia on ollut esillä vuosina 2010 (Kaupunginvaltuusto 13.12.2010), 2013 (Sivistyslautakunta 13.2.2013, § 13) ja 2018 (Sivistyslautakunta, 10.10.2018 § 87). Kahden koulun sijasta on esitetty kehitettäväksi yhtä koulua. Säästöjä yhdistämisestä on arvioitu tulevan vuosittain n. 170 000 euroa. Laskelmassa on huomioitu koulukuljetusten lisääntyminen. Vuolijoen koulun toimintaa on päätetty jatkaa toistaiseksi (Sivistyslautakunta 20.11.2019, § 104).

Koska Vuolijoen päiväkodin tilat olivat heikkokuntoiset sekä varhaiskasvatukselle epäkäytännölliset ja liian isot, päiväkotia on siirretty koulukiinteistöön (Sivistyslautakunta 27.1.2021, § 4) v. 2021. Ratkaisulla on tehostettu koulukiinteistön käyttöä ja samalla mahdollistettu koulutoiminnan jatkuminen kylällä alentuneesta oppilasmäärästä huolimatta. Asiaa on kuvattu varhaiskasvatuspalvelujen tarkastelun yhteydessä kohdassa 3.5. *Tilat alueittain* ja perusopetuksen oppilasmäärän tarkastelun yhteydessä kohdassa 4.3. *Oppilasmäärä*.

Kajaaninjoen pohjoispuolen alue

Kajaaninjoen pohjoispuolen viidessä koulussa järjestetään opetusta 1. – 6. -luokkien oppilaille. Erityisopetuksen pienryhmiä on neljässä koulussa.

Kätönlahden koulun oppilaaksiottoalueena on Kätönlahden, Kätön ja Kuurnan lähialue sekä Heinisuo, Hannusranta, Kirkkoaho, Lehtomäki ja Päräsänsuo. Alueen oppilaat siirtyvät yläkouluun Lyseolle.

Nakertajan kouluun otetaan 1. – 6. -luokkien oppilaat Nakertajasta, Hetteenmäeltä ja Paltaniemeltä. Oppilaat jatkavat yläkouluun Lyseolle.

Teppanan koulun 1. – 6. -vuosiluokkien oppilaaksiottoalue on Teppana, Kuusanmäki, Karolineburg ja tarvittaessa Kätön ja Kuurnan lähialue. Oppilaat jatkavat yläkouluun Keskuskoululle.

Jormuan ja Kuluntalahden alueen oppilaat jaetaan koulujen 1. – 6. -luokille lähikouluperiaatteella. Osalle lapsista järjestetään koulukuljetus. Oppilaat jatkavat yläkouluun Lyseolle.

Lehtikankaan alue

Pääradan itäpuolen alueesta muodostuvalla Lehtikankaan alueella on kaksi koulua vuonna 2021. Lukuvuodesta 2022 – 2023 alkaen alueella toimii kolme koulua, kun aiemmin hallinnollisesti Lehtikankaan kouluun kuulunut Sairaalakoulu aloittaa itsenäisenä Palokankaan kouluna.

Lehtikankaan koulun 1. – 9. -luokkien oppilaat tulevat Lehtikankaan ja Hoikankankaan alueelta. Koulussa on erityisopetuksen pienryhmiä. Koulun liikuntaluokalle valitaan vuosittain 22 oppilasta Suomen Olympiakomitean hyväksymän valtakunnallisen soveltavuuskokeen perusteella.

Kaksisarjaisena toimivassa Soidinsuon koulussa järjestetään 1. – 6. -luokkien opetusta. Koulun oppilaaksiottoalue on osittain sama kuin Lehtikankaan koulun. Soidinsuon koulun oppilaat jatkavat yläkouluun Lehtikankaan koululle.

Palokankaan koulu toimii osana Kajaanin kaupungin perusopetusta mutta vastaa koko Kainuun erikoissairaanhoidon opetustarpeisiin. Koulun oppilaina ovat Kainuun alueelta tulevat peruskoululaiset, jotka ovat tutkimuksissa tai hoidossa Kainuun keskussairaalassa. Lisäksi opetusta järjestetään erikoissairaanhoidon piirissä avohoidossa oleville peruskoulun 6. – 9. -luokan oppilaille erillisen koulusopimuksen mukaan. Syksystä 2021 lähtien koulussa on toiminut viisi opetusryhmää. Kajaanin perusopetuksen kouluverkkosuunnitelmassa v. 2020 – 2024 (Liite 4) sairaalakoulu on Lehtikankaan koulun sivutoimipaikkana mutta sivutoimipaikan kasvettua on perustettu itsenäinen erityiskoulu (Sivistyslautakunta 26.1.2022, § 17). Sairaalakoulu antaa opetusta pääsääntöisesti

koululla mutta tarvittaessa oppilaiden hoidolliset tilanteet huomioon ottaen sairaalan osastoilla ja oppilaiden kotona.

Tilojen kunto:

Kaupungin omistuksessa oleviin koulurakennuksiin on 10 viime vuoden aikana tehty mittavia investointeja. Vuonna 1970 valmistuneen ja useaan otteeseen remontoitun Kätönlahden koulun peruskorjaus valmistui v. 2011 ja liikuntasali v. 2019. Keskuskoulun peruskorjaus valmistui v. 2013, Lehtikankaan uusi koulurakennus v. 2017 ja Lyseon peruskorjaus ja uudisrakennus v. 2020.

Kaupungin tilakeskuksen investointihankkeita koskevan selvityksen (Luonnos 4.6.2019) mukaan heikkokuntoisimpia koulurakennuksia ovat Teppanan, Lohtajan, Soidinsuon, Jormuan ja Vuolijoen koulut, joiden korjausvelka on merkittävä. Niiden kunto on v. 2019 arvioitu olevan 61 – 67 % vastaavan uudisrakennuksen kunnosta.

Tilakeskuksen selvityksessä Salkku A:han on luokiteltu koulurakennukset, jotka pidetään ja Salkku B:hen kehitettävät rakennukset. Salkku D:hen kuuluvat kaupunkikuvallisesti ja kulttuurihistoriallisesti tärkeät suojelurakennukset. Vuoteen 2024 ulottuvassa selvityksessä koulujen investointitarpeet kohdentuvat rakennusten elinkaarta jatkaviin osakorjauksiin.

Tilakeskus on v. 2019 edellyttänyt, että perusopetus laatii kouluverkko-suunnitelman, jonka pohjalta tilakeskus laatii koulurakennuksiin kohdistuvan investointiohjelman. Tilakeskuksen mukaan erityistä huomiota tulee kiinnittää salkkuun B sijoitettujen koulujen toimintaan, koska rakennusten kunto on heikko eikä niihin ole viime vuosina tehty merkittäviä investointeja tai osakorjauksia. Rakennusten elinkaari on lopussa ja rakennukset ovat ns. jatkoajalla. Tilakeskuksen arvion mukaan Salkkuun B sisältyville Teppanan, Soidinsuon ja Jormuan koulujen rakennuksille ei ole tehtävissä merkittäviä sisäympäristöä parantavia osakorjauksia vaan rakennukset vaativat laajamittaisen ja täydellisen peruskorjauksen. B-salkkuun kuuluvien rakennusten riskejä ovat mm. talotekniikan heikko kunto ja korjauskelvottomuus, rakennusten vesikatto- ja julkisivurakenteiden merkittävät korjaustarpeet ja se, että sisäympäristöolosuhteet voivat olla heikot ja puutteelliset.

Investointiselvityksessä v. 2019 tilakeskus on esittänyt, että sivistystoimiala selvittää nykyisten koulujen tilapotentialiaa ja arvioi, voidaanko oppilasmäärää lisätä esimerkiksi luokkamutoisen oppimisympäristön muuttamisella muuntojoustavaksi oppimisympäristöksi.

Koulurakennusten kuntoluokitus ja kunnossapidon suunnitelma 2019 – 2024:

Investointien ja kunnossapidon PTS 2019-2024	SALKKU	KL
Kajaanin lyseo	A	osak.
Kajaanin lukio, rv. 1951/-67/ -74/ -93	A	78 %
Kätönlahden koulu, erillinen liikuntasali, rv. 1975	A	uusi
Kätönlahden koulu, rv. 1970/ -75/ -90/ -97	A	80 %
Nakertajan koulu, rv. 1977 ja laajennusosa 2017	A	87 %
Kuluntalahden koulu, rv. 1954	A	77 %
Lohtajan koulu, rv. 1988	A	65 %
Teppanan koulu, rv. 1956	B	62 %
Pietari Brahe Soidinsuo, rv. 1978	B	67 %
Väinölan koulu, rv. 1895	D (A)	77 %
Harjaantumiskoulu (Kalevan koulu), rv. 1920	D (A)	81 %

Investointien ja kunnossapidon PTS, laaditaan 2025 -->

Keskuskoulu liikuntasaliosa, rv. 1993	A	71 %
Kätönlahden koulu päiväkotiosa (545 m2)	A	82 %
Seppälän koirakeskus, rv. 2009	A	87 %
Keskuskoulu + sali / Koulurakennus	A	90 %

Ylläpidettävät kohteet, välttämättömät toimenpiteet

Jormuan koulu vanha rakennus, rv. 1940	B	49 %
Jormuan koulu uusi rakennus, rv. 1952	B	61 %
Vuolijoen koulu, rv. 1964	B	65 %

kunnossapidon PTS, ei laadita erillistä investointien PTS suunnitelmaa

Otanmäen koulu ent. lukio-osa, rv. 1985	B	69 %
Otanmäen koulu, rv. 1953, peruskorjattu osittain 2000-luku	B	71 %
Otanmäen koulu asunto-osa, rv. 1953 (1 750 m2)	B	71 %

Uudisrakennukset ja peruskorjatut kohteet

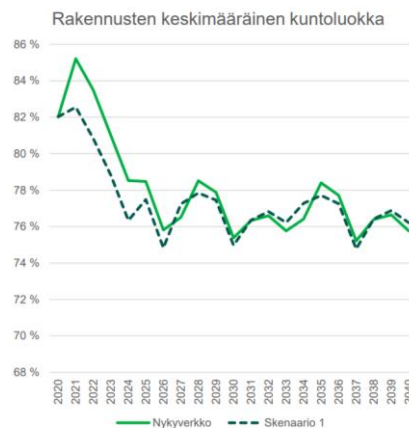
Monitoimitalo, rv. 2015-2017	A	100 %
Monitoimitalon erillinen liikuntasali, rv. 1986	A	100 %

(Lähde: Kajaanin kaupungin tilakeskuksen investointihankkeita koskeva selvitys 4.6.2019)

Soidinsuon koulun kunnostaminen edellyttäisi käyttövsesiputkiston uusimista ja viemärien korjaamista. Tilakeskuksen v. 2019 tekemän arvion mukaan sivistystoimialan tulee laatia riskiarvio mahdollisen toiminnan keskeytymisen varalle. Riski voi toteutua esimerkiksi taloteknisen järjestelmän (vesijohdon tai viemärin) pettäessä.

Perusopetuksen kouluverkko-suunnitelmaan vuosille 2020 – 2024 (Liite 4) pohjautuen sivistystoimiala on esittänyt Vuolijoen ja Jormuan kouluista luopumista, koska koulujen oppilaat olisivat mahtuneet lähistöllä oleviin kouluihin. Sivistyslautakunta on päättänyt jatkaa molempien koulujen toimintaa toistaiseksi ja on edellyttänyt Teppanan koulun tilanteen selvittämistä ja tuomista uudelleen lautakunnan arvioitavaksi (21.11.2019, § 104)

Inspira Oy:n v. 2021 Kajaanin sivistystoimialalle tekemän arvioinnin lähtökohtana on, että koulurakennukset ovat kohtuullisessa ja käyttökelpoisessa kunnossa, kun rakennuksen kuntoluokka on yli 70 %. Kuntoluokan laskiessa alle 70 %:n, laskentamalli olettaa, että kohteeseen tehdään korjauksia, jotka nostavat kuntoluokan 85 %:iin. Mallinnuksessa koulurakennusten kuntoluokka on alle 70 % Jormuan koulussa (KL 55%), Teppanan koulussa (KL 60 %), Lohtajan koulussa (KL 63 %) ja Soidinsuon koulussa (KL 64%). Kuntoluokitus perustuu Kajaanin tilapalvelujen v. 2021 arvioon. Inspira Oy:n mukaan kohteisiin tehtävistä investoinneista päätettäessä tulee tarkastella kohteen käyttötarvetta pitkällä aikavälillä. (Liite 3)

(Lähde: Liite 3)

Tilojen vaikutus perusopetuksen oppilaskohtaisiin kustannuksiin:

Kajaanin perusopetuksen oppilaskohtainen kustannus on Inspira Oy:n arvioinnin mukaan 8 400 euroa. Kustannukset koostuvat henkilöstö-, ruokapalvelu- ja kuljetuskuluista sekä aineiden ja tarvikkeiden hankinnasta, kiinteistökustannuksista ja muista kuluista. Oppilasmäärän ennustettu väheneminen nostaa oppilaskohtaisia kustannuksia tulevina vuosina. Nykyisellä toimintamallilla oppilaskohtainen kustannus on ennusteen mukaan 9 900 euroa vuonna 2030 ja 10 100 euroa vuonna 2040 (20 vuodessa kustannusten nousu 1 700 euroa / oppilas). Laskelmassa oppilasmäärästä riippuvat kustannukset (mm. ruokapalvelukustannukset) on sopeutettu oppilasmäärän mukaan ja henkilöstökustannukset

ryhmien määrään. Oppilaskohtaisten kustannusten nousu johtuu pääosin kiinteistökustannuksista, jotka eivät pienene oppilasmäärän vähentyessä, jos tiloista ei luovuta. Mallinnuksessa ei ole otettu huomioon inflaation kehitystä. (Liite 3)

Tilojen käytön tehokkuus – Kajaanin perusopetuksen täyttöaste:

Inspira Oy:n tarkastelun perusteella Kajaanin kouluverkossa opetuksen järjestämistä ja tilojen toiminnallisuutta haittaamaton tehokkain täyttöaste on 85 – 95 %. Kouluverkkoa on tarkastelun mukaan mahdollista tiivistää, koska tilojen keskimääräinen täyttöaste on nykyisellään noin 80 %. Tarkastelun mukaan alin täyttöaste on Otanmäen koululla ja korkein Nakertajan koululla. (Liite 3)

Nykyisessä kouluverkossa yleisopetuksen keskimääräinen täyttöaste laskee vuosittain oppilasmäärän vähentyessä 72 %:iin lukuvuonna 2027 – 2028 ja 59 %:iin vuonna 2030. Tarkastelun mukaan koulujen täyttöaste pysyy lähellä nykyistä tasoa vuoteen 2028 asti, jos Kajaanin kaupunki luopuu neljästä kouluyksiköstä. Täyttöaste kuitenkin pienenee merkittävästi vuodesta 2028 eteenpäin ja on noin 70 % vuonna 2030. Tehokkaimman 85 – 95 %:n täyttöasteen tavoittelu edellyttäisi kouluverkon edelleen tehostamista vuonna 2030. (Liite 3)

Kouluverkon täyttöaste vuoteen 2040 Inspira Oy:n mallinnuksen mukaan:

Vuosi	Täyttöaste %	Kouluverkko
2021	noin 80	nykyinen
2027	72	nykyinen
2028	lähes 80	Jormuan, Kalevan, Teppanan ja Soidinsuon koulurakennuksista luovuttu
2030	59	nykyinen
2030	70	Jormuan, Kalevan, Teppanan ja Soidinsuon koulurakennuksista luovuttu
2030	85 – 95	Jormuan, Kalevan, Teppanan ja Soidinsuon koulurakennuksista luovuttu ja kouluverkkoa tehostettu edelleen

Oppilasmäärän laskiessa merkittävästi ryhmien lukumäärä vähenee ja opetustiloja jää tyhjilleen, mikä mahdollistaa kouluyksiköistä luopumisen keskimääräistä ryhmäkoko nostamatta. Kajaanin perusopetuksen koulukohtaiset oppilasennusteet (Liite 8) poikkeavat jonkin verran Inspira Oy:n arvioinnissaan käyttämästä Tilastokeskuksen väestöennusteesta. Kajaanin perusopetuksen Inspira Oy:lle toimittamassa ennusteessa on noin 200 oppilasta enemmän v. 2027.

Inspira Oy:n tarkastelun mukaan Kajaanin kouluissa ei ole juurikaan vapaita luokkatiloja mutta tilojen kapasiteetin on arvioitu olevan suurempi kuin niissä olevat oppilasryhmät. Lapsimäärän väheneminen ei kuitenkaan pienennä merkittävästi kiinteistökuluja ilman rakennuksista luopumista. (Liite 3)

Myös Kajaanin perusopetuspalvelujen laatimien oppilasennusteiden (Liitteet 7 - 9) mukaan oppilasmäärä alenee lähivuosina niin, että oppilaaksiottoalueita uudelleen järjestelemällä on mahdollista järjestää opetus nykyistä pienemmässä määrässä rakennuksia. (vrt. 4.3. *Oppilasmäärä*)

4.6. Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelma vuosille 2020 – 2022 sisältää yhteensä 994 000 euron säästötavoitteet perusopetukselle. A-korin 240 000 euron vuotuinen säästötavoite liittyy koulusihteereiden tehtävien uudelleen järjestelyyn, opetustilojen varusteluun, valinnaisaineiden määrään ja ryhmien aloituskokoon, koulukuljetuksiin ja oppilaaksiottoalueiden muutoksiin. B-korin 754 000 euron säästön keinoiksi on määritelty Vuolijoen ja Otanmäen koulujen sekä Jormuan ja Kuluntalahden koulujen yhdistäminen, tuntikehyksen pienentäminen, avustajaohjaajaresurssin rajaaminen ja kansalaisopiston käyttäminen perusopetuksen tukena. (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62). Perusopetusta koskee myös sivistyslautakunnan päätös nk. D-korista (7.10.2020, § 88).

Sopeuttamissuunnitelmaan sisältyvien perusopetuksen tavoitteiden toteutuminen on kuvattu sivistystoimialan v. 2021 tilinpäätöksen oheisliitteessä (Sivistyslautakunta 23.3.2022, § 24). (Liite 6) Perusopetus on toteuttanut A-korin toimenpiteenä 40 000 euron vuotuisen säästön v. 2021 loppuun mennessä. B-korin tavoitteita ei ole toteutettu. D-korin toimenpiteenä sivistystoimiala on siirtänyt Vuolijoen päiväkodin koulukiinteistöön (Sivistyslautakunta 27.1.2021, § 4).

Perusopetuksen A-korin tavoitteiden toteutuminen:

Keino (A-kori)	Tavoite v. 2020 – 2022 €	Tavoitteen toteutuminen TP 2021 €
Koulusihteereiden tehtävien uudelleen järjestely	25 000	40 000
Opetustilojen varustelu	50 000	leasing-kulujen ylitys 106 000
Valinnaisaineiden määrä ja ryhmien aloituskoko	11 000	ei toteudu
Koulukuljetukset (taksit, ip, kerhokulj.)	70 000	ei toteudu
Oppilaaksiottoalueen muutos	84 000	toteutuu osittain
yht.	240 000	40 000

(Lähde: Liite 6)

Perusopetuksen B-korin tavoitteiden toteutuminen:

Keino (B-kori)	Tavoite v. 2020 – 2022 €	Tavoitteen toteutuminen TP 2021 €
Vuolijoki - Otanmäki	214 000	Ei toteudu: Koulujen yhdistäminen ei mahdollista; päiväkotisiirtynyt koulun yhteyteen (D-kori)
Jormua - Kuluntalahti	262 000	Ei toteudu v. 2021
Tuntikehyksen pienentäminen	153 000	Ei voida toteuttaa. Kaj.kaupunki menettäisi OKM:n erityisavustuksen.
Avustajaohjaajaresurssin rajaaminen	125 000	Ei toteudu: Tuen tarpeen kasvun vuoksi ei pystytä toteuttamaan. Avustajapalvelut ovat lakisääteisiä.
Kansalaisopiston käyttäminen perusopetuksen tukena.	0	Ei voida toteuttaa.
yht.	754 000	0

(Lähde: Liite 6)

Perusopetuksen D-korin toteutuminen:

Sivistystoimiala on tehostanut kaupungin omistaman Vuolijoen koulukiinteistön käyttöä siirtämällä päiväkodin koulurakennukseen v. 2021. (Ks. 3. Varhaiskasvatus, 3.6. Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen). Perusopetus on v. 2021 tiivistänyt tilojen käyttöä myös kulttuuripalveluiden kanssa siirtämällä Lyseon alaisuudessa toimivan joustavan perusopetuksen (JOPO) ja aikuisten perusopetuksen (APO) ryhmät Kaukametsän opiston tiloihin toimialan luovuttua nuorisopalvelujen käytössä olleista Asemakatu 2:n tiloista.

Inspira Oy:n esitys perusopetuksen talouden tasapainottamiseksi:

Inspira Oy on esittänyt perusopetuksen alhaisen kuntoluokan rakennuksista luopumista niin, että Jormuan koulu lakkautetaan 1.8.2022, Teppanan koulu 1.8.2024 ja Soidinsuon koulu 1.8.2026 alkaen. Ehdotus sisältää Keskuskoulun kirjaston saneerauksen Kalevan koulun erityisopetukselle ja Kalevan koulun rakennuksesta luopumisen 1.8.2027 alkaen. Ehdotukseen sisältyy myös Seminaarin tiloista luopuminen 1.7.2026 alkaen. Tilakapasiteetin näkökulmasta kouluverkkoa voidaan Inspira Oy:n arvion mukaan tiivistää esitettyjä ehdotuksia enemmänkin. (Liite 3)

Luopumalla ehdotetuista rakennuksista Inspira Oy:n mukaan saataisiin merkittäviä säästöjä: vuoteen 2030 mennessä perusopetuksen toimintakustannukset vähenisivät 6,7 miljoonaa euroa (0,68 milj. euroa/vuosi) ja kiinteistöjen peruskorjauskustannukset 7,1 miljoonaa euroa (0,71 milj. euroa/vuosi). Vuoteen 2040 mennessä toimintamenot olisivat 21,6 milj. euroa nykyistä pienemmät (0,66 milj. euroa/vuosi) ja korjauskulut 11,6 milj. euroa pienemmät (0,58 milj. euroa/vuosi). Henkilöstökulut vähenisivät toimintakulujen osana. Laskelmaan ei sisälly kiinteistöjen mahdollisia purkamiskuluja.

Vaihtoehtojen vuosittainen vaikutus kassavirtaan TEUR / vuosi			Vaihtoehtojen kumulatiivinen vaikutus kassavirtaan TEUR		
2021 - 2030			2021 - 2030		
Kouluverkko	Nykyinen kouluverkko	Skenaario 1	Kouluverkko	Nykyinen kouluverkko	Skenaario 1
Henkilöstökulut	21 752	-169	Henkilöstökulut	217 521	-1 688
Kiinteistöjen ylläpito	5 058	-506	Kiinteistöjen ylläpito	50 581	-5 060
Toimintakulut	33 067	-675	Toimintakulut	330 674	-6 749
Purkukulut	0	0	Purkukulut	0	0
Toimintakate	-31 505	675	Toimintakate	-315 049	6 749
Uudisinvestoinnit	0	0	Uudisinvestoinnit	0	0
Korjausinvestoinnit	2 518	-711	Korjausinvestoinnit	25 177	-7 114
Rahoituskulut	120	-39	Rahoituskulut	1 200	-393
Kassavirran muutos	-34 143	1 426	Kassavirran muutos	-341 426	14 256

Vaihtoehtojen vuosittainen vaikutus kassavirtaan TEUR / vuosi			Vaihtoehtojen kumulatiivinen vaikutus kassavirtaan TEUR		
2021 - 2040			2021 - 2040		
Kouluverkko	Nykyinen kouluverkko	Skenaario 1	Kouluverkko	Nykyinen kouluverkko	Skenaario 1
Henkilöstökulut	21 913	-257	Henkilöstökulut	438 251	-5 136
Kiinteistöjen ylläpito	5 612	-825	Kiinteistöjen ylläpito	112 238	-16 491
Toimintakulut	33 575	-1 081	Toimintakulut	671 501	-21 627
Purkukulut	0	0	Purkukulut	0	0
Toimintakate	-32 064	1 081	Toimintakate	-641 282	21 627
Uudisinvestoinnit	0	0	Uudisinvestoinnit	0	0
Korjausinvestoinnit	3 366	-561	Korjausinvestoinnit	67 318	-11 223
Rahoituskulut	223	-46	Rahoituskulut	4 456	-913
Kassavirran muutos	-35 653	1 688	Kassavirran muutos	-713 055	33 763

(Lähde: Liite 3)

Inspira Oy:n mallinnus ei sisällä uusia kouluinvestointeja, koska tilojen riittävyyden näkökulmasta Kajaanissa ei ole tarvetta rakentaa uusia kouluja. Uudisrakentaminen voi Inspira Oy:n mukaan tulla kyseeseen, jos olemassa olevien rakennusten korjauskustannukset nousevat uuden rakentamista korkeammiksi tai vanhojen tilojen toiminnallisuus ei ole riittävä eikä tarvittavia muutoksia saada aikaan remontoimalla. Mallinnuksen mukaan oppilaiden keskittäminen isompiin yksiköihin säästää kustannuksia ja olemassa olevan yksikön laajentaminen saattaa olla kannattavaa. (Liite 3)

Kajaanin perusopetuksen kouluverkko-suunnitelman 2020 -2024 mukaan koulujen yhdistämisen myötä oppilashuollon resurssit jakautuisivat nykyistä vähemmälle määrälle kouluja ja oppilashuollon henkilöstö olisi koululla nykyistä useammin tavattavissa ja käytettävissä (Liite 4).

Kouluverkko-suunnitelmassa vuosille 2020 – 2024 perusopetuksen järjestämistä tarkastellaan alueellisesti neljällä alueella. Suunnitelma sisältää esityksiä, joista osaa tarkastellaan kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelman yhteydessä v. 2022.

Kouluverkko-suunnitelmassa v. 2019 esitetyt toimenpiteet:

Esitys	Tilanne
Lehtikankaan alue:	
Sairaalakoulu muuttaa uusiin tiloihin 1.8.2021.	Toteutunut. Koulu muuttuu itsenäiseksi Palokankaan kouluksi 1.8.2022. (Sivistyslautakunta 26.1.2022, § 17)
Soidinsuon koulun tilaratkaisu on tehtävä mahdollisimman pian.	Tarkasteltavana sopeuttamissuunnitelman yhteydessä. Koulurakennuksen kunnosta on raportoitu Pohjois-Suomen aluehallinto-viranomaiselle.

Entisen Vuolijoen kunnan alue:	
• Vuolijoen koulu lakkautetaan 1.8.2020 osana kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaa. Oppilaat siirtyvät Otanmäen kouluun.	• Koulun toimintaa jatketaan toistaiseksi (Sivistyslautakunta 20.11.2019, § 104). Koululle on remontoitu tilat Vuolijoen päiväkodille, joka on muuttanut tiloihin 1.10.2021. (Sivistyslautakunta 27.1.2021, § 4)
Keskustan – Lohtajan alue:	
• Kajaanin lyseon peruskorjaus ja uudisrakennus valmistuvat ja koulu pääsee uusiin tiloihin 1.8.2020	• Toteutunut.
• Elokuusta 2020 lähtien kaikki Lohtajan koulusta 7. luokalle siirtyvät oppilaat, riippumatta eri vuosien oppilaaksiottoalueiden muutoksista, siirtyvät yläkouluun Kajaanin lyseoon ja kaikki Teppanan koulusta 7. luokalle siirtyvät oppilaat, riippumatta eri vuosien oppilaaksiottoalueiden muutoksista, siirtyvät 7. luokalle Keskuskouluun.	• Toteutunut.
Kajaaninjoen pohjoispuolen alue:	
• Jormuan koulu lakkautetaan 1.8.2020 osana kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaa ja oppilaat siirtyvät Kuluntalahden koulun oppilaisiksi.	• Jormuan koulun toiminta jatkuu toistaiseksi (Sivistyslautakunta 20.11.2019, § 104). • Tarkasteltavana sopeuttamissuunnitelman yhteydessä.
• Teppanan koulu lakkautetaan 1.8.2024 ja oppilaat siirtyvät osoitteidensa ja vuosiluokkiensa perusteella joko Seminaarin kouluun, Keskuskouluun, Kätönlahden kouluun tai Nakertajan kouluun.	• Teppanan koulun tilanne selvitetään ja tuodaan uudelleen lautakunnan arvioitavaksi (Sivistyslautakunta 20.11.2019, § 104). • Tarkasteltavana sopeuttamissuunnitelman yhteydessä.

4.7. Kehittäminen

Perusopetukselta edellytettävien, säännöllisesti ajantasaistettavien lakisääteisten suunnitelmien lisäksi Kajaanin perusopetus kehittää toimintaansa hakemalla vuosittain erilaisia avustuksia ja rahoituksia, joiden käyttötarkoitus ja määrä vaihtelevat vuosittain.

Lakisääteisiä suunnitelmia ovat mm. valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta koulutuksen järjestäjän hyväksymä paikallinen opetussuunnitelma ja lukuvuosisuunnitelmat, tukea tarvitsevien oppilaiden oppimissuunnitelmat, henkilökohtaiset opetuksen järjestämistä koskevat suunnitelmat, oppilaan omat opinto-ohjelmat ja henkilökohtaiset jatko-opintosuunnitelmat; koulujen pelastussuunnitelmat ja järjestyssäännöt; suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta ja kurinpitokeinojen ja kasvatustalouden käyttämistä koskeva suunnitelma; oppilaiden osallisuutta ja oppilaskuntatoimintaa koskeva suunnitelma; lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma; paikalliseen opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta sekä oppilaitoskohtaiset opiskeluhuolto-suunnitelmat. Lisäksi kullakin koululla on oltava ajantasainen pelastussuunnitelma sekä häiriö- ja kriisitilanteisiin liittyvät suunnitelmat.

5 KULTTUURI- JA NUORISOPALVELUT

5.1. Kulttuuripalvelujen järjestäminen

Sivistystoimialan kulttuuriyksiköiden toiminnalla sekä toteuttamalla Kajaanin kaupungin kulttuuriohjelmaa 2019 – 2022 (Liitteet 10 - 11) ja Kulttuuripolku-toimintaa (Liite 12) Kajaanin kaupunki vastaa velvoitteisiin, joita Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) asettaa. Laki edellyttää, että kunta edistää kulttuurin ja taiteen yhdenvertaista saatavuutta ja monipuolista käyttöä sekä luo edellytyksiä kulttuuritoiminnalle ja harrastamiselle. Kunnan on tarjottava mahdollisuuksia kulttuurin ja taiteen eri muotojen ja alojen tavoitteelliseen kulttuurikasvatukseen ja sen on huolehdittava myös kulttuuriperinnön ylläpitämisestä ja paikallista identiteettiä tukevasta ja kehittävästä toiminnasta.

Kulttuurilain yhtenä tavoitteena on vahvistaa väestön hyvinvointia ja terveyttä, osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä paikallista ja alueellista elinvoimaa. Tavoitteiden toteuttamiseksi kunnan toimialojen on tehtävä yhteistyötä. (166/2019 § 2, 3, 7)

Kulttuuritoiminnan järjestämisessä kaupungin on otettava huomioon yleisistä kirjastoista, taiteen perusopetuksesta, museoista ja taidemuseoista, esittävän taiteen edistämisestä sekä vapaasta sivistystyöstä säädettyt lait. Kuntalaisille kunnan on tarjottava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kulttuuritoimintaa koskevaan päätöksenteon valmisteluun (166/2019, § 5; Kuntalaki 410/2015, § 22).

Sivistystoimialan kulttuuriyksiköiden yhteistyössä laatimalla Kulttuuriohjelmalla 2019 – 2022 (Kajaanin sivistyslautakunta 27.2.2019, § 16) edistetään kulttuuripalvelujen käyttöä ja tuetaan kaupunkistrategian kasvuteemoja. Ohjelma koostuu kolmesta pääteemasta: kulttuurin ja taiteen itseisarvo, kulttuuri osaamisen ja luovuuden edistäjänä sekä kulttuuri terveyden ja hyvinvoinnin edistäjänä.

Kajaanin kulttuuripolun tavoitteena on antaa varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa oleville lapsille ja koululaisille elämyksiä ja tutustuttaa monipuolisesti kulttuurin osa-alueisiin. Suunnitelmalla edistetään varhaiskasvatus- ja peruskouluikäisten lasten tasa-arvoisia mahdollisuuksia osallistua kaupungin kulttuuripalveluihin.

Kulttuuripalvelut on Kajaanissa nähty merkityksellisinä alueen vetovoimaisuuden sekä asukkaiden hyvinvoinnin ja osaamisen edistämisessä. Kulttuuritoimintaa on Kajaanissa järjestetty jo ennen Suomen itsenäistymistä. Maakuntakeskuksena Kajaani tarjoaa kulttuuripalveluja myös kuntarajojen ulkopuolelle. Toiminnan suurimmaksi haasteeksi on todettu rahoituksen niukkuus. (Liite 10)

Kuntien etuja valvova ja toimintaa kehittävä Kuntaliitto linjaa *Sivistyksen suunta 2030* -ohjelmassaan varhaiskasvatuksen ja opetuksen lisäksi kulttuuria koskevia sivistyspoliittisia tavoitteita. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden turvaaminen maan eri osissa nähdään tärkeäksi alueellisen elinvoimaisuuden kehittämisessä. Ohjelma korostaa kuntien toimialojen ja muiden toimijoiden laaja-alaista yhteistyötä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Ohjelman mukaan kuntalaisten vapaa-ajan ja omaehtoisen toiminnan kehittäminen eri ikäryhmien kiinnostuksen mukaan tulee ottaa huomioon kuntien strategiatyössä ja sektorien suunnitelmissa niin, että kuntalainen kokee olevansa tärkeä osa yhteisöä ja hänelle tarjotaan puitteet hyvän elämän rakentamiselle muiden ihmisten kanssa eri elämäntilanteissa. (Suomen Kuntaliitto, *Sivistyksen suunta 2030*, Kuntaliiton sivistyspoliittinen ohjelma 2019)

5.2. Kainuun Museo

Toiminnan yleiskuvaus

Museoiden toimintaa ohjaavat mm. Museolaki (314/2019) ja Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) eli nk. Kulttuurilaki.

Kainuun Museon toiminta on alkanut vuonna 1930 perustetusta Kainuun Museoyhdistyksestä. Toiminta siirtyi Kajaanin kaupungille vuonna 1977. Vuosina 1981 – 2019 Kainuun Museo toimi opetusministeriön nimeämänä maakuntamuseona Kainuun alueella.

Maakunta- ja aluetaidemuseojärjestelmä sekä valtakunnallinen erikoismuseojärjestelmä korvautuivat uudistetun museolain mukaan alueellisilla ja valtakunnallisilla vastuumuseoilla v. 2020 alusta. Kainuun Museo aloitti tuolloin opetus- ja kulttuuriministeriön nimeämänä koko Kainuun alueellisena vastuumuseona Museoviraston todettua lausunnossaan, että Kainuun Museo täyttää alueelliseksi vastuumuseoksi nimeämisen edellytykset (2.7.2019; Kajaanin sivistyslautakunta 21.8.2019, § 76).

Valtion rahoitus alueellisia vastuutehtäviä hoitaville museoille on korkeampaa kuin muille museoille. Laajentuneen tehtävän vuoksi Kajaanin kaupungille on myönnetty valtionosuuden perusrahoituksen lisäksi tehtäväkohtaista lisärahoitusta. (<https://minedu.fi/museoiden-valtionosuudet>)

Vastuumuseoiden tehtävät jakautuvat kolmeen osa-alueeseen, joista Kainuun Museo hoitaa alueellisen museotoiminnan edistämisen tehtävää ja kulttuuriympäristötehtävää erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana (Kajaanin sivistyslautakunta 21.8.2019, § 76).

Uutena asiana museolakiin kirjatulla kulttuuriympäristötehtävällä vahvistetaan alueellisten kulttuuriympäristöpalveluiden kattavuutta ja lisärahoituksella mahdollistetaan uusien asiantuntijatehtävien perustaminen. Vastuumuseot toimivat alueellaan erityisesti rakennetun ympäristön ja arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntijana. Alueelliset vastuumuseot toimivat kuntien ensisijaisena yhteistyötahona sekä valtion aluehallinnon ja maakuntien liittojen yhteistyökumppanina. Alueellisena vastuumuseona Kainuun Museon keskeiset yhteistyötahot ovat Kajaanin ja Kuhmon kaupungit; Hyrynsalmen, Paltamon, Puolangan, Ristijärven, Sotkamon ja Suomussalmen kunnat sekä Museovirasto, Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY) ja Kainuun liitto.

Alueellisten vastuumuseoiden tehtävä on muun muassa vaalia kulttuuriperinnön säilymistä maankäyttösuunnittelussa ja rakentamisessa. Kainuun Museo antaa kaavoituksiin ja aluesuunnitteluihin lausuntoja ja osallistuu niitä koskeviin viranomaisneuvotteluihin. Museon tehtäviin kuuluu myös mm. neuvonta, korjausavustusten valvominen, toimialan yhteistyön sekä kulttuuriympäristötiedon digitaalisen tallentamisen ja saatavuuden kehittäminen ja edistäminen. Valtakunnallisena toimijana ja valtionhallinnon kiinteistöyksiköiden ja kirkkokuntien ensisijaisena kumppanina kulttuuriympäristöasioissa jatkaa Museovirasto. (<https://museovirasto.fi>)

Alueellisen museotoiminnan edistämistehtävä tarkoittaa mm. paikallismuseoiden toiminnan neuvontaa ja ohjausta, niiden valtionavustusten käytön valvontaa, yhteistyön edistämistä ja kokoelmien digitoinnin edistämistä. Paikallismuseoita on kaikissa Kainuun kunnissa.

Palvelulinjaus ja toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan

Kajaanin kaupungin kulttuuriyksiköiden toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan vuosille 2019 – 2022 on kuvattu Kulttuuriohjelmassa (Liitteet 10 - 11). Museon keskeisin tehtävä on tallettaa kulttuuriperintöä. Vuoden 2020 lopussa Kainuun Museon kokoelmiin kuului 21 556 esinettä, 369 226 luetteloitua kuvatallennetta, 2374 arkistokirjaston nidettä sekä muuta arkistoaineistoa. Kainuun Museoyhdistyksen perustamisesta alkanut talonpoikaiseen kulttuuriin liittynyt esinekeruu on viime vuosikymmeninä monipuolistunut ja täydentynyt myös lähivuosikymmenten kaupunkikulttuuriin kuuluvilla aineistoilla ja esineistöillä.

Kainuun Museon perusnäyttely esittelee alueen historiaa ja ihmisten elämää 10 000 vuoden ajalta. Näyttely perehdyttää myös Kajaanin kaupungin historiaan ja kasvuun maakuntakeskukseksi. Näyttelyn esineistö ja kuva-aineisto ovat pääosin peräisin museon omista kokoelmista mutta esineistöä on myös lainattu Kansallismuseosta ja yksityisiltä henkilöiltä.

Perusnäyttelyn lisäksi Kainuun Museo järjestää vuosittain 3 – 4 isoa vaihtuvaa näyttelyä ja muutamia pienoisenäyttelyjä. Kainuun Museolla on myös lainattavia kiertonäyttelyitä esimerkiksi kirjastoissa esiteltävinä. Museon kirjasto, kuva-arkisto ja arkistokokoelma ovat tutkijoiden ja muiden kiinnostuneiden käytössä. Arkistoaineisto koostuu mm. yhdistysten ja yhteisöjen sekä yksityisten henkilöiden asiakirja-aineistoista, joita nykyisin ohjataan kaupunginarkiston yhteydessä toimivaan kotiseutuarkistoon. Museo tallentaa silti edelleen esimerkiksi erilaisia painotuotteita ja julkaisuja.

Kainuun Museon toiminta kohdistuu pääosin kaupunkistrategian kasvuteemaan 1 *Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa*, sillä museopalvelut lisäävät asukkaiden hyvinvointia, tarjoavat uutta tietoa ja elämyksiä sekä vahvistavat paikallisidentiteettiä. Lapset ja nuoret vierailevat museossa yleensä koululuokkansa tai perheensä mukana. Kainuun Museoon on ollut vapaa pääsy vuodesta 2015 alkaen, mikä on lisännyt kävijämäärää.

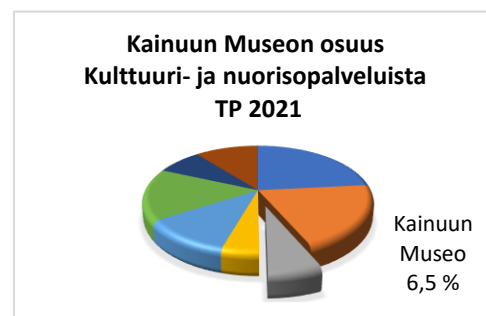
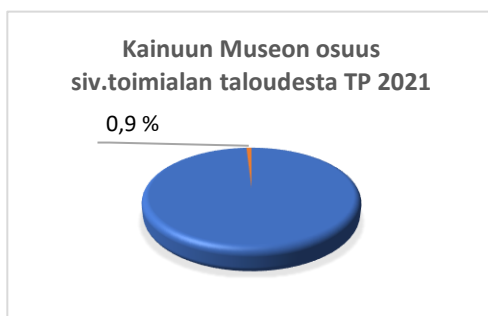
Kaupunkistrategian kasvuteema 1:n toteuttamiseen koko kaupungin tasolla kuuluu kaupungin verkkosivuston ja sitä kautta tapahtuvan palvelun saavutettavuuden kehittäminen. Syksyllä 2020 tehdyn asukastutkimuksen mukaan vastaajat ovat aiempaa tyytyväisempiä ja he kokevat voivansa hyvin asuessaan Kajaanissa (Kaupunginhallitus 30.3.2020 §70). Kainuun Museo on edistänyt kasvuteeman toteuttamista muun muassa uudistamalla verkkosivustonsa osana kaupungin verkkosivuston uudistamista vuonna 2020. Vuodelle 2021 suunniteltu kokoelmien avaaminen Finna.fi-järjestelmässä siirtyy vuodelle 2022 järjestelmän ylläpitäjän resurssipulan vuoksi. (www.kajaani.fi; Sivistyslautakunta 7.10.2020, § 88).

Yhteistyötahot:

Kainuun Museo tekee yhteistyötä satunnaisesti näyttelyiden yhteydessä yhdistysten, yhteisöjen tai museoiden kanssa. Yhteistyöhön on kuulunut esimerkiksi aineistojen maksutonta lainausta tai aineistojen vuokrausta, kulukorvauksien maksamista tai kuljetusmaksuja. Vuonna 2021 Kainuun Museo vuokrasi näyttelyn Pirkanmaan lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Rullalta.

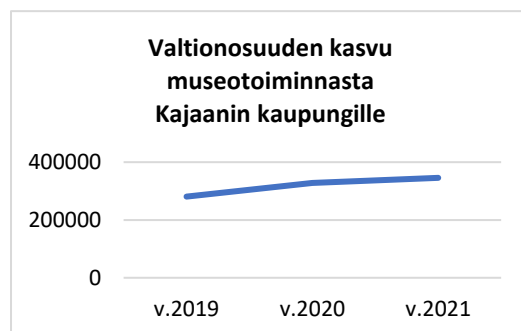
Talous

Kainuun Museon osuus oli 0,9 % sivistystoimialan toimintakatteesta ja 6,5 % kulttuurin ja nuorisopalvelujen toimintakatteesta v. 2021 (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021).

Museoiden valtionosuus koostuu kaikille valtionosuuden piirissä toimiville museoille henkilötyövuosien perusteella myönnettävästä ns. perusrahoituksesta sekä tehtäväkohtaisesta lisärahoituksesta vastuumuseoille (Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705 § 35, 35 a, 35 b). Kajaanin kaupunki sai vuonna 2019 museotoiminnan järjestämiseen valtionosuutta 280 821 euroa. Vuonna 2020 voimaan tullut uusi museolaki korotti kaupungin valtionosuuden 327 948 euroon. Kajaani on saanut museon perustoimintaan 5 htv x 37 % yksikköhinnasta (71 761 euroa) ja alueelliseen työhön 3,2 htv x 85 % yksikköhinnasta (71 761 euroa) v. 2021 eli yhteensä 345 729 euroa (Opetushallitus, Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit 27.7.2021). Kaupungin valtionosuus

on kasvanut kahdessa vuodessa 64 908 euroa. Vuonna 2021 valtionosuudet kattavat 52 % Kainuun Museon toiminnasta. Kirjanpidollisista syistä valtionosuutta ei ole kirjattu taidemuseon talouteen.

Kainuun Museon taloudessa ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia vuosina 2018 – 2021. Museon pienet toimintatuotot koostuvat museokaupan tuotteiden myynnistä ja valokuvien käyttökorvausmaksuista. Museon pääsymaksujen poistamisella vuoden 2015 alusta on tuettu kuntalaisten omaehtoisen hyvinvoinnin edistämistä ja erityisesti erityisryhmien mahdollisuutta osallistua kulttuuriin (Sivistyslautakunta 24.9.2014, § 96; Kaupunginhallitus 3.4.2018, § 80). Museon toimintakulut ovat kasvaneet tarkastelujaksolla noin 37 000 euroa, mikä johtuu pääosin vuokratulujen kasvusta ja kunta-alan maltillisista palkankorotuksista.

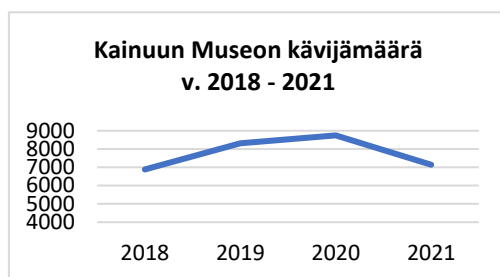
	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 – 2021 Muutos
Toimintatuotot	10 082	7 526	8 414	11 775	1 693
Toimintakulut	- 624 828	- 646 777	- 641 926	- 661 882	37 054
• Sisäiset vuokrat	- 116 203	- 123 184	- 126 505	-89 593	
• Pääomavuokra				- 40 051	
• Ulkoiset vuokrat	- 31 365	- 31 720	- 32 659	- 32 103	
• Tilavuokrat yht.	- 147 568	- 154 904	- 159 164	- 161 747	14 179
• Henkilöstökulut	- 397 313	- 405 194	- 403 197	- 408 355	11 042
Toimintakate	- 614 745	- 639 250	- 633 440	- 650 107	35 362

(Sivistystoimialan talouden seuranta, kirjanpitolitit 2018 - 2021)

Opetus- ja kulttuuriministeriön päätös museon hyväksymisestä valtionosuuteen oikeutetuksi ja nimeämisestä vastuumuseoksi on voimassa toistaiseksi. Valtionosuuden laskenta perustuu myönnettyihin henkilötyövuosiin ja niiden yksikköhintaan. Ministeriö vahvistaa neljän vuoden välein museoiden rahoitusta koskevan suunnitelman, joka on lähtökohtana vastuumuseotehtävään myönnettävälle harkinnanvaraiselle lisärahoitukselle. Jos museo ei enää täytä säädettyjä edellytyksiä, ministeriö voi peruuttaa museon hyväksymisen valtionosuuteen oikeutetuksi. (Museolaki 314/2019, § 11 – 12)

Kävijämäärä

Kainuun Museon vuotuiset kävijämäärät vaihtelevat näyttelyiden määrän ja aiheiden mukaan. Museo ei valitse näyttelyjen aiheita niiden populaarisuuden mukaan, joten kaikki näyttelyt eivät ole veto-voimaisia. Vuonna 2018 Kainuun museossa oli 6 884 kävijää. Covid-19-pandemiasta huolimatta määrä kasvoi 8 747:ään v. 2020. Museon sulkeminen remontin takia 1.12.2021 on vaikuttanut v. 2021 asiakasmäärään. Pienten kiertonäyttelyiden kävijämäärät eivät sisälly Museon seurantatiedostoon.

(Lähde: Kainuun Museon seurantatiedostot v. 2018 – 2021)

Henkilöstö

Kainuun Museon henkilöstömäärä oli 9,8 henkilötyövuotta v. 2021 (Sivistystoimialan talouden kirjanpito- ja seurantatiedostot 2021). Museon kasvaneen alueellisen vastuutehtävän vuoksi ja museoiden yleisen tehtäväkentän laajentumisen vuoksi museon henkilöstön lisätarve on 1 htv näyttelyamanuenssin tehtävänimikkeellä, jotta museo voisi kohdentaa nykyistä paremmin alueellista erityistehtävää hoitavien henkilöiden työpanosta erityistehtävään ja vastata paremmin museolaissa määriteltyihin museoiden tehtäviin. Nykyisellä henkilöstöresurssilla Kainuun Museo on pystynyt toteuttamaan vuonna 2020 Museoviraston asettamasta alueellisen vastuumuseon 3,2 htv:n työpanoksen tavoitteesta 2,7 htv:ta, mikä saattaa vaikuttaa Kajaanin kaupungin saamaan valtionosuuteen tulevina vuosina. Nykyisellä henkilöstöresurssillaan Kainuun Museo ei pysty vastaamaan kasvaneisiin yleisötyön ja osallistamisen odotuksiin eikä järjestämään esimerkiksi varhaiskasvatus- ja perusopetusikäisten lasten ja nuorten kulttuurikasvatusta odotetulla tavalla.

Museovirasto on esittänyt, että palveluiden, tavoitteiden ja toimenpiteiden saavuttamiseksi Kainuun Museon resurssia tulisi jonkin verran vahvistaa. Museoviraston näkemys henkilöstöresurssitarpeesta v. 2020 – 2022 alueellisen museotoiminnan edistämistehtävässä on 1,2 htv ja alueellisessa kulttuuriympäristötehtävässä 2 htv (yhteensä 3,2 htv). (Museovirasto, Lausunto 2.7.2019; MV/11/06.02.02/2019; Kajaanin sivistyslautakunta 21.8.2019, § 76)

Kainuun Museon henkilöstöä ennakoidaan eläköityvän aikaisintaan vuonna 2025.

Henkilötyövuodet v. 2021 tehtävänimikkeittäin:

Tehtävänimike	htv
museonjohtaja	1
arkeologi	1
amanuenssi	1
laskentasihteeri (museo, taidemus., nuorisopalv.)	0,9
maakunta-amanuenssi	1
museoassistentti	1
museomestari	1
rakennustutkija	1
siivoaja	0,5
tekstiilikonservaattori	1
museovalvoja (viikonloppuvalvojat)	0,4
yht.	9,8

(Sivistystoimialan talouden kirjanpito- ja seurantatiedostot 2021)

Tilat

Kainuun Museon näyttelytilat, toimitilat ja pienten koviin esineiden kokoelmatilat sijaitsevat Kajaanin keskustassa kaupungin omistamassa 1 486 m²:n kokoisessa kiinteistössä. Museolla on lisäksi käytössä kaksi muuta kokoelmatilaa, joista toinen 340 m²:n tila on kaupungin omistamassa kiinteistössä

Kajaanin keskustassa ja toinen 780 m²:n tila Kajaanin Teknologikeskus Oy:ltä vuokratuissa tiloissa Otanmäessä. Museolla on useiden vuosien ajan ollut tarve saada lisää kokoelma- ja työskentelytilaa kokoelmille.

Museolle oli varattu 28 000 euroa v. 2021 talousarvioon lisätilan vuokraamiseen kaupungin kiinteistöstä Vienankatu 5:stä mutta tila on siirretty nuorisopalvelujen käyttöön 1.8.2021 alkaen (Sivistyslautakunta 28.4.2021, § 39). Kainuun Museo on sen jälkeen neuvotellut Kajaanin ammattikorkeakoululta Tieto 2 -rakennuksesta v. 2022 vapautuvien 670 - 680 m²:n kokoisten tilojen vuokraamisesta museon kokoelmatilaksi ja esittänyt vuokratulujen kasvua v. 2022 talousarvioon. Tilojen vuokra olisi v. 2022 noin 56 250 euroa (9 kk) ja vuodesta 2023 alkaen noin 75 000 euroa vuosittain. Vapautuvat tilat on remontoitu. Tilojen vuokra on Museon nykyisiä neliövuokria korkeampi mutta hinnan ennakoidaan alenevan muutaman vuoden kuluttua tiloihin liittyvän rahoitusjärjestelyn vuoksi. Tilat vuokratessaan Museo voisi samalla luopua Vienankadun kellaritilasta ja järjestää tekstiilikonservaattorin Otanmäessä sijaitsevat työtilat vuokrattaviin tiloihin, mikä säästäisi työntekijän työaikaa ja matkakuluja. Samalla Museo varautuisi kokoelmien karttumisesta johtuvaan lisätilan tarpeeseen. Vapautuvia tiloja hallinnoi Kajaanin kaupunkikonserniin kuuluva Vimpelinlaakson kehittämisliikelaitos, joka vastaa valtiolta luovutuksena siirtyneistä ammatillisen koulutuksen oppilaitoskiinteistöistä. Vuokrattavan tilan kalustamisesta ja tiloihin muutosta aiheutuisi museolle kertaluontoisia kuluja v. 2022.

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Vuokra %:ia käytön suht.	Rakennus-/korjausvuosi	TP 2021 vuokra €
Kainuun Museo	Asemakatu 4 87100 Kajaani	1 486	92,7	1930/ 1990-l., 2010-l., 2016 - 2019	
Kokoelmatila	Vienankatu 5 87100 Kajaani	480	3,9	1950	
Kokoelmatila	Laturitie 7 88200 Otanmäki	780	100	ei tiedossa	
yht.		2 746			- 161 747

(Kajaanin kaupungin tilapalvelujen tiedostot 16.6.2021, 26.10.2021; Sivistystoimialan kirjanpitoiltilit 2021)

Vuosina 2020 – 2021 Kainuun Museon tilojen vuokratuloista on ollut 79,5 % kaupungin sisäisiä vuokria ja 20,5 % kaupungin tytäryhtiölle Kajaanin Teknologikeskus Oy:lle maksettavia vuokria. Puhtaanapitokulut sisältyvät henkilöstön palkkakuluihin. Siivouksesta huolehtii museo- ja kokoelmatilojen puhtaanapitoon perehtynyt siistijä 0,5 htv:n työpanoksella. Museon käytössä oleva Vienankadun kokoelmatila on pienempi kuin tilavuokran perusteena oleva pinta-ala, koska aiemmin taidemuseon käytössä ollut tila on jäänyt museon vuokratuloihin. Museo ei voi säilyttää tilassa arvokasta aineistoa tilan katossa olevien vesiputkien vuotoriskin vuoksi.

Asemakatu 4:n tontilla sijaitsevat rakennukset ovat suojeltuja, historiallisesti arvokkaita ja kaupunkikuvan säilymisen kannalta tärkeitä rakennuksia, joita ei saa purkaa. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tai käyttötarkoituksen muutosten tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvan kannalta merkittävä luonne säilyy. Tontilla sijaitseva museon piharakennus on tyhjillään, koska se on kuntotutkimuksessa todettu huonokuntoiseksi. 1930-luvulla rakennettua museorakennusta on korjattu ja uudistettu useita kertoja: viemärit on uusittu 1990-luvulla, vesikatto 2010-luvulla, ikkunat v. 2016, ilmanvaihtojärjestelmä 2.-kerroksen työtiloihin v. 2017 – 2018 ja kellaritilojen pinnat v. 2019. Ilmanvaihtojärjestelmän asentaminen näyttelytiloihin, toimistososan lattiarakenteen uusiminen ja koko rakennuksen rakenteiden tiiviiden parantaminen on aloitettu v. 2021. (Kajaanin tilapalvelujen tiedostot, 6.8.2021)

Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelmaan vuosille 2020 – 2022 ei ole kirjattu erityisesti Kainuun Museota koskevia säästötavoitteita (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019).

Covid-19-pandemian vuoksi Kainuun Museolla on syntynyt säästöä koulutus- ja seminaarimatkojen poistumisesta. Kainuun Museon näyttelyihin ja markkinointiin liittyvien painatusten hinnat ovat nousseet kaupungin lakkautettua painatuskeskuksen.

Museotoiminnan kehittäminen

Kainuun Museolla on Museoviraston kanssa neuvoteltu ja sovittu alueellisen työn suunnitelma vuosille 2020 -2022. Seuraava suunnitelma vuosille 2023 – 2026 laaditaan v. 2022. Kainuun Museo valmistelelee lisäksi Museolain edellyttämän kokoelmapoliittisen ohjelman päivitystä ja osallistuu Kajaanin kaupungin uuden kulttuuriohjelman valmisteluun.

5.3. Kajaanin kaupunginkirjasto

Toiminnan yleiskuvaus

Kirjastotoiminnan tehtävänä on edistää väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen ja kulttuuriin. Kirjastot tarjoavat pääsyn aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin sekä ylläpitävät uudistuvia ja monipuolisia kokoelmia. Kirjastot edistävät lukemista ja kirjallisuutta sekä tarjoavat tietopalveluja ja tukevat tiedonhankintaa. Kirjastojen on myös tarjottava tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistettävä yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. (Laki yleisistä kirjastoista, 29.12.2016/1492, § 2, 5, 6)

Pääkirjaston lisäksi kaupunginkirjastolla on toimipisteet Lehtikankaalla, Lohtajalla ja Otanmäessä. Nykyinen kirjastoauto Kippe on palvellut kouluja, päiväkoteja sekä kylien ja eri kaupunginosien asukkaita vuodesta 2009 alkaen. Kirjastotoimintaa Kajaanissa on ollut 1860-luvulta lähtien (<https://www.kajaani.fi/tiedostot/32109/>)

Kajaanin kirjasto on osa valtakunnallista kirjastoverkkoa. Seitsemän Kainuun kunnan Kainet-kirjastokimpalla on yhteinen asiakkuus, Kansalliskirjaston ylläpitämän Finna-hakupalvelun kautta toteutettu yhteinen verkkokirjasto ja seutulainoja kierrätetään tehokkaasti kirjastojen välillä. Vuoden 2022 alusta Kajaanin kirjasto on osa Kainuun, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin alueen 59 kunnan kirjastojen muodostamaa Pohjois-Suomen e-kirjastoa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan alueen kuntien yleisten kirjastojen kehittämistehtävän Oulun kaupunginkirjastolle (Ake-Oulu), jonka tehtävänä on tukea alueen yleisten kirjastojen kehittymistä ja kirjastojen henkilöstön osaamista sekä edistää yleisten kirjastojen keskinäistä yhteistoimintaa. Alueella on 38 kunnankirjastoa ja kolme ns. kirjastokimppaa, Joki-kirjasto, Kainet-kimppa ja Outi-kirjastot ja Sotkamon kunnan nk. kimpaton kirjasto.

Aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin pääsyn tarjoaminen on kirjaston säilyvä perustehtävä mutta keinot ja toteutustapa tehtävän toteuttamiseksi muuttuvat. Kokoelmaansa kaupunginkirjasto hankkii uutta aineistoa valikoimalla tarjonnasta käyttäjäkuntansa tarpeiden ja kysynnän mukaan keskeisiä aineistoja. Kokoelmaa uudistetaan myös karsimalla siitä vähän kysyttyä, heikkokuntoista ja sisällöltään vanhentunutta aineistoa. Kirjaston uuden aineiston hankintarahaa on n. 10 % vuosittaisista toimintamenoista.

Vuonna 2020 Kajaanin kaupunginkirjaston kokoelmassa oli 269 079 aineistoa. Valtaosa (87 %) kokoelmasta oli kirjoja. Kirjoista noin 30 % oli aikuisten kaunokirjoja, noin 42 % aikuisten tietokirjoja, noin 23 % lasten kaunokirjoja ja noin 4 % lasten tietokirjoja. (<https://www.kirjastot.fi>) Kokoelmaan kuuluu myös musiikkiaineistoja, elokuvia ja muita aineistoja. Jokaista kajaanilaista kohti

kaupunginkirjastossa oli noin kuusi kirjaa. Kokoelman e-aineiston osuus lisääntyy vähitellen ja on nyt noin 13 % kokonaishankinnasta. E-aineistossa on saatavilla e-kirjoja, e-äänikirjoja, verkkolehtiä, elokuvia ja musiikkiaineistoja. Osa verkkolehdistä on käytettävissä myös etänä. Perinteisten kirja- ja aineistolainojen lisäksi kaupunginkirjastosta voi lainata urheiluseurojen kausikortteja. (www.kajaani.fi)

Lainauspalvelujen lisäksi kirjasto tarjoaa muun muassa kirjaston tiloissa käytettäviä aineisto-kokoelmia, tieto- ja kaukopalveluja sekä laitteita, monikäyttötiloja, näyttelyjä, tapahtumia ja kampanjoita sekä opastusta yksittäisille asiakkaille ja ryhmille kirjaston käyttöön. Pääkirjaston lehtilukusalini, Lehtikankaan ja Otanmäen kirjastojen omatoimiakoina asiakas pääsee kirjastokortin salasanallaan käyttämään kokoelmaa, e-aineistoja, verkkokirjastoa ja lainausautomaatteja. (www.kajaani.fi)

Kaupunginkirjaston kaikissa toimipisteissä on langaton verkko, ajanvarauksella käytettäviä tietokoneita sekä monitoimilaitte skannaukseen ja maksulliseen kopiointiin ja tulostamiseen. Pääkirjastossa on mahdollista käyttää tekstiä suurentavaa lukutelevisiota, mikrofilmien ja -korttien lukulaitetta, 3D-tulostinta, ompelukonetta ja saumuria sekä digitoida VHS-kasetteja ja harjoitella ohjelmointia mobiilisovelluksella. Pääkirjastolla on lisäksi äänieristetty soittohuone, jossa on piano. (www.kajaani.fi)

Lukemisen edistämiseen liittyvinä palveluina kaupunginkirjaston asiakas saa lukuopaspalvelusta halutessaan henkilökohtaisen kirjavinkkilistan. Monilukutaidon edistämiseksi kirjasto on kehittänyt monikanavaisen Kirjastopolun kirjaston käytön opetukseen sekä kirjallisen youtube-kanavan. Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa edistää mediataitoja ja tiedonhankintaa. Kirjasto on aloittanut kirjavinkkauksen myös peruskoulun eri luokka-asteille verkkoneuvotteluyhteydellä vuonna 2021. Syksyllä 2021 kirjastolla aloittaa nuorten tasa-arvolukupiiri ja yhteistyössä Nuorkauppakamarin kanssa toteutettava Kestävän kehityksen lukupiiri. (www.kajaani.fi)

Kaupunginkirjastolla on myös yhteistyötä paikallisen urheiluseuran kanssa: juniorijoukkue vieraillee kirjastolla ja lukee pelimatkoilla kirjoja. Aikuisten lukemista kirjasto edistää avoimilla yleisötilaisuuksilla, näyttelyillä, lukupiireillä ja kirjailijayhdistyksen avoimilla kirjallisuusilloilla sekä hanketoiminnalla.

Tilojen tarjoamisen ja yhteiskunnallisen vuoropuhelun edistämistehtävään kaupunginkirjasto toteutti v. 2020 hankkeen, jonka tavoitteena oli tukea paikallista kulttuuri- ja harrastustoimintaa kirjaston tiloissa siten, että kaupunkilaiset osallistuivat tilojen suunnitteluun. Kokous-, työpaja- ja ryhmätyötilat ovat maksuttomia yhdistyksille ja kansalaisjärjestöille ja vapaan kentän toimijoille. Käytettävissä on myös näyttelytilaa, kahvila ja avoin lava, pelaamo nuorille ja konttaamo pienimmille asiakkaille.

Kaupunginkirjastolla on kymmeniä paikallisia yhteistyökumppanuuksia, mm. Tyttöjen Talo, Routa Company, Kajaanin Runoviikko, Nuorkauppakamari ja kaupungin kulttuuriyksiköt. Kaukametsän opiston ja kaupunginkirjaston yhteistyönä v. 2018 alkanut Suorat sanat -keskustelufoorumi ajankohtaisista aiheista järjestetään 4 – 5 kertaa vuodessa. Asianajajapäivystyksessä Suomen Asianajajaliitto ja paikalliset asianajotoimistot tarjoavat maksutonta neuvontaa oikeudellisissa asioissa. Talousneuvolatoiminta on alkanut uutena neuvontamuotona v. 2021. Kirjaston tiloissa järjestetään myös lasten taidetanssin opetusta. Tiloissa on järjestetty myös Kaukametsän opiston opetusta.

Kajaanin kirjaston lainausten määrä oli v. 2020 noin 476 000 (20 % vähemmän kuin v. 2019) ja fyysisten kirjastokäyntien määrä noin 194 000 (28 % vähemmän kuin v. 2019). Vuosien 2018 – 2021 lainauslukuihin ja kirjastokäyntien määrään ovat vaikuttaneet pääkirjaston toimiminen Kajaanin Lyseon väistötilana ja Covid-19-pandemia. Kirjasto oli kokonaan suljettuna 18.3. – 13.4.2020 ja on toiminut pandemian rajoitusten mukaisesti siitä lähtien. Rajoitusten vuoksi kirjasto on kehittänyt uusia palvelumalleja ja erityisesti e-aineistojen tarjontaa. (Kaupunginvaltuusto 31.5.2021, § 27)_Vuonna 2020 Kajaanin kaupunginkirjaston aukioloajasta noin 39 % oli asiakkaiden omatoimiaikaa. Covid-19-pandemian vaikutusta kirjastopalvelujen käyttöön pitemmällä aikavälillä ei ole pystytty ennakoimaan.

Toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan

Kajaanin kaupungin kulttuuriyksiköiden toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan vuosille 2019 – 2022 on kuvattu Kulttuuriohjelmassa (Liitteet 10 - 11).

Kirjaston toiminta kohdistuu pääosin kaupunkistrategian kasvuteemaan 1 *Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa*. Teemaan liittyen kirjaston verkkosivut on uudistettu osana kaupungin verkkosivuston uudistusta v. 2020 saavutettavuuden kehittämiseksi. Kirjasto on myös toteuttanut asiakastilojen sisällön suunnittelun Kohdataan vintillä- hankkeella kaupunkilaisille tehdyn asiakaskyselyn ja heille suunnattujen työpajojen pohjalta. Digitaalisuutta kirjasto on edistänyt mm. aikakauslehtien eMagz-palvelulla ja mobiilikirjastokortilla, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan eKirjasto-asiakkuudella sekä Kainet-kirjastojen (Kajaanin, Kuhmon, Suomussalmen, Paltamon, Puolangan, Hyrynsalmen ja Ristijärven kirjastot) osallistumisella kansalliseen digitaaliseen finna.fi -palveluun, joka tarjoaa vapaan pääsyn noin sadan suomalaisen arkiston, kirjaston ja museon digitaalisiin aineistoihin ja kokoelma-luetteloihin.

Kasvuteemaa 2. *Resurssiviisautta luontokaupungissa* kirjasto on toteuttanut tekemällä yhteistyöpöytäkirjaston poistetun kirja-aineiston jatkokierrätyksestä ja hankkimalla uuden kirja-aineiston bio-pohjaisella muovilla päällystettynä. Kasvuteemaa 3 *Nuoret keskiössä, Tulevaisuus nuorissa* toteuttaakseen kirjasto on osallistunut viiden kunnan yhteishankkeeseen, jossa on etsitty keinoja poikien ja miesten lukuinnon herättämiseen (Kaupunginvaltuusto 31.5.2021, § 27) sekä kehittämällä kirjavinkkausta lapsille ja nuorille. (www.kajaani.fi)

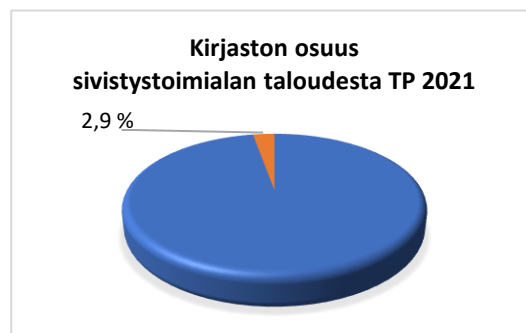
Yhteistyötahot:

Yleisten kirjastojen velvollisuus edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua ja tehdä yhteistyötä kirjastojen, viranomaisten, päiväkotien, koulujen, oppilaitosten ja muiden yhteisöjen kanssa on kirjattu lakiin yleisistä kirjastoista (1492/2016, § 6, 11). Kajaanin kaupunginkirjasto toimii valtakunnallisessa yhteistyössä Yleisten kirjastojen neuvostossa, jossa Kajaanilla on pysyväispaikka. Alueellista yhteistyötä Kajaanin kirjasto tekee Oulun kaupunginkirjaston (AkeOulu) ja Kainuun liiton kanssa.

Kirjasto toteuttaa paikallista yhteistyötä sekä kaupungin yksiköiden että yhdistysten, seurojen ja muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö on pääosin tilojen antamista tapahtumien järjestämiseen ja henkilöstön osallistumista työaikanaan tapahtumien toteutukseen perustehtäviensä puitteissa. Kirjaston laajaan yhteistyöverkoston kuuluvat mm. Kainuun kirjailijat ry, Kainuun kuvataiteilijat ry, lasten-oikeusjärjestö Plan International Suomi, Kainuun oikeusaputoimisto, Suomen asianajoliitto ja paikalliset asianajotoimistot, nykytanssin tuotantokeskus Routa Company, vapaa ammattiteatteri ja esittävän taiteen Vaara-kollektiivi, Kajaanin Nuorkauppakamari, Kajaanin rooli- ja lautapeliyhdistys, Variskankaan Martat, Vuolijoen kyläyhdistys, Kajaanin Tyttöjen Talo, Suomen Punainen Risti, Kainuun lasten- ja nuortenkulttuurikeskus Kulttura sekä kartanohotelli Karolineburg. Urheiluseuroista yhteistyötä tekevät Kajaanin Hokki, Kajaanin Haka, Kajaanin Pallokerho KPK ja Papas. Kirjasto osallistuu myös erilaisiin tapahtumiin, mm. valtakunnalliseen peliviikkoon ja vanhustenviikkoon, Linnanvirta-tapahtumaan, Eino Leino -talon kirjapäiville ja Kainuun kirjamesuille.

Talous:

Kirjaston osuus oli 2,9 % sivistystoimialan toimintakatteesta ja viidesosa (20 %) kulttuurin ja nuorisopalvelujen toimintakatteesta v. 2021 (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021)

Kirjastotoiminta on Kajaanin kaupungin järjestämää peruspalvelua, johon kaupunki saa asukkaiden palvelutarpeeseen ja olosuhdetekijöihin perustuvaa valtionosuutta laskennallisin perustein. Kajaanin kaupungin v. 2020 saaman valtionosuuden perusteena on ollut mm. vuoden 2018 asukasmäärä 36 973 asukasta. Valtionosuuden laskennassa otetaan huomioon myös mm. asukkaiden ikärakenne ja sairastavuus sekä muita laskennallisia tekijöitä, esimerkiksi vieraskielisten osuus asukkaista, asukkaiden koulutustausta ja verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus. Vuoden 2020 valtionosuusprosentti on ollut 25,46. Vuonna 2021 Kajaanin kaupunki saa valtionosuutta v. 2019 asukasmäärän (36 709 asukasta) ja 25,67 %:n valtionosuusprosentin mukaan. Vuonna 2022 kaupungin saamaan peruspalvelujen valtionosuuteen vaikuttaa edelleen aleneva asukasmäärä, 36 567 asukasta v. 2020 ja valtionosuusprosentti 23,59 %. Valtionosuutta laskettaessa kunnan laskennallisesta perusteesta / kustannuksesta vähennetään kunnan omarahoitusosuus, joka on euromääräisesti asukasta kohden yhtä suuri kaikissa kunnissa. Valtionosuusjärjestelmän laskennallisuudesta johtuen kunnalle myönnetyn valtionosuuden suuruuteen ei vaikuta se, miten kunta järjestää palvelutoimintansa ja miten paljon se käyttää rahaa palvelujen järjestämiseen. (<https://vm.fi/kunnan-peruspalvelujen-valtionosuus>; <https://vm.fi/valtionosuuspaatoksia-ja-laskentatietoja>).

Kaupunginkirjaston henkilöstökulut ovat kasvaneet tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021 noin 83 000 euroa. Kasvuun ovat vaikuttaneet mm. kunnallisen virkaehtosopimuksen mukaiset palkankorotukset ja työn vaatavuuden arviointi v. 2021 (vrt.: Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus 2018 – 2019 ja Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus 2020 – 2021, Kuntatyönantajat 2018 ja 2020). Kirjaston tilojen käyttö perusopetuksen väistötilana Lyseon remontin aikana v. 2019 – 2020 on pienentänyt kirjaston vuokratuloja väliaikaisesti.

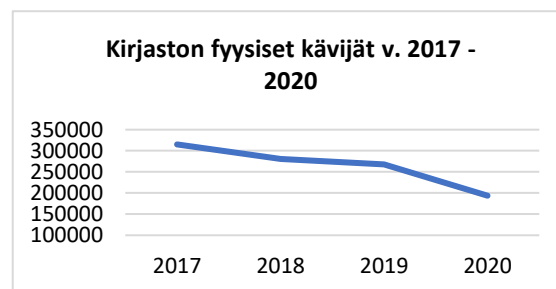
	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 – 2021 Muutos
Toimintatuotot	93 553	57 731	80 951	66 094	- 27 459
Toimintakulut	- 2 082 529	- 2 036 994	- 1 963 302	-2 084 340	1 811
• Sis. tilavuokrat	- 410 122	- 384 840	- 377 537	- 251 179	
• Pääomavuokrat				- 176 060	
• Tilavuokrat yht.	- 410 122	- 384 840	- 377 537	- 427 239	17 117
• Henkilöstökulut	- 1 121 007	- 1 149 704	- 1 108 734	-1 204 142	83 135
Toimintakate	- 1 988 975	-1 979 264	- 1 882 351	-2 018 246	29 271

(Sivistystoimialan talouden seuranta, kirjanpitoiltil 2018 - 2021)

Kirjaston toimintatuotot koostuvat pääosin aineistojen palautusten myöhästymismaksuista ja seutulainojen kuljetusmaksuista, jotka vaihtelevat asiakkaiden käyttäytymisen ja palvelutarpeen mukaan. Kirjaston asiakkailtaan perimät maksut ja korvaukset on vahvistettu v. 2020 alusta vastaamaan suoritteiden tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia (Sivistyslautakunta 18.12.2019, § 116). Yleisen kirjaston omien aineistojen käyttö, lainaus ja varaaminen sekä ohjaus, neuvonta ja yleisten kirjastojen kaukolainat ovat maksuttomia mutta kunta voi periä kohtuullisia korvauksia myöhässä palautetuista aineistoista ja varatun aineiston noutamatta jättämisestä (Kirjastolaki 29.12.2016/1492, § 12).

Asiakasmäärä

Kaupunginkirjastossa on vuosittain noin 280 000 fyysistä asiakaskäyntiä ja noin 150 000 verkkokäyntiä (Kirjastotilastot 2018). Fyysisten kirjastokäyntien määrän vähenemiseen ovat v. 2018 – 2020 vaikuttaneet pääkirjaston toimiminen perusopetuksen väistötilana ja Covid-19-pandemian aiheuttamat kirjaston palvelujen rajoitukset. Verkkokirjastokäyntien määrän kasvu v. 2017 – 2018 on arvioitu liittyvän e-aineistojen tarjonnan kasvuun ja digitalisten palvelujen käytön yleiseen lisääntymiseen.

Kirjaston käyttö	v. 2017	v. 2018	v. 2019	v. 2020
Fyysiset käynnit	315 055	280 955	267 913	193 709
Verkkokäynnit	101 706	144 276	133 370	134 077

(Lähde: Suomen yleisten kirjastojen tilastot)

Henkilöstö

Kajaanin kirjaston henkilöstömäärä oli 28,45 henkilötyövuotta v. 2021 (Sivistystoimialan talouden kirjanpito- ja seurantatiedostot 2021). Henkilöstö on toistaiseksi jatkuvissa työsuhteissa. Henkilöstöä ennakoidaan eläköityvän viisi henkilöä vuosina 2022 – 2025.

Henkilötyövuodet v. 2021 tehtävänimikkeittäin:

Tehtävänimike	htv
kirjastotoimenjohtaja	1
osastonjohtaja	1
kirjastonhoitaja	5
vastaava kirjastovirkailija	3
kirjastovirkailija	13,35
kirjastoavustaja	2,5
kirjastoauton-kuljettaja virkailija	2
toimistosihiteeri	0,54
laitosmies	0,06
yht.	28,45

(Kaupunginkirjaston tiedostot 2021)

Tilat:

Kajaanin kirjastolla on neljä toimitilaa ja kirjastoauto. Pääkirjasto sijaitsee Kajaanin keskustassa ja lähikirjastot Lehtikankaalla (4 km keskustasta), Lohtajalla (4 km keskustasta) ja Otanmäessä (37 km keskustasta). Kirjastoauton reitit ja aikataulu vahvistetaan kahdesti vuodessa käyttäjien palaute ja toiveet mahdollisuuksien mukaan huomioiden.

Kirjaston kaikki tilat ovat kaupungin omistamia, joten vuokratulot ovat kaupungin sisäisiä vuokria.

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Vuokra %:ia käytön suht.	Rakennus-/korjausvuosi	TP 2021 vuokra €	TP 2021 € Puhtaanapito
Kajaanin pääkirjasto	Seminaarinkatu 5 87100 Kajaani	14 682	100	1985/ 2014, 2018		
Lehtikankaan kirjasto	Rinnekatu 2 87500 Kajaani	280	2,2	2017		
Lohtajan kirjasto	Menninkäisentie 1 87700 Kajaani	333	100	0		
Otanmäen kirjasto	Uunimiehentie 6 88200 Kajaani	484	88	1978		
yht.		15 779			- 427 239	- 67 779

(Kajaanin kaupungin tilapalvelujen tiedostot 15.9.2021; Sivistystoimialan kirjanpito- ja tilinpäätös-tiedot 14.2.2022)

Puhtaanapidon kustannukset olivat v. 2020 normaalia pienemmät, koska kirjasto oli jonkin aikaa suljettuna Covid-19-pandemian takia. Vuonna 2021 puhtaanapidon kulut ovat kasvaneet normaalin aukiolon ja pääkirjaston 2. kerroksen kirjastokäyttöönnoton vuoksi. Kirjastoauton puhtaanapito sisältyy auton vuosikustannukseen.

Kaupunginkirjaston autokalusto:

Tila	Omistus	Hankinta-vuosi	Vuosittaiset käyttökulut (ylläpito, polttoaine, korjaus, vakuutukset) € / TA 2020 - 2022
Kirjastoauto	kaupunginkirjasto	2009	15 000 – 17 000

(Sivistystoimialan talousarviotilit, 2020 - 2022)

Kirjastoauton kunto ja käyttöikä huomioon ottaen uuden kirjastoauton hankinnan arvioidaan ajoittuvan vuosille 2026 – 2027. Uuden auton hankintahinnaksi on arvioitu n. 600 000 euroa (alv. 0 %).

Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelmaan vuosille 2020 – 2022 ei ole kirjattu erityisesti Kajaanin kaupunginkirjastoa koskevia säästötavoitteita (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62) Vuonna 2019 laaditun kaupungin sopeuttamissuunnitelman jälkeen kirjasto on vähentänyt yhden henkilötyövuoden järjestelemällä uudelleen työntekijöiden tehtäviä.

Kehittäminen:

Kajaanin kaupunginkirjasto toteuttaa Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan kirjastojen yhteistä kehittämissuunnitelmaa, jonka ne laativat yhteistyössä viideksi vuodeksi kerrallaan. Suunnitelma on laadittu vuosille 2021 – 2025. Kajaanin kaupunginkirjasto linjaa vuosittain, mihin kirjaston perustehtävään se kulloinkin keskittyy. Viime vuosina kirjasto on kehittänyt digitaalisia palveluja, palvelujen saavutettavuutta, tilojen esteettömyyttä ja kuntalaisten yhteiskunnallisen vaikuttamisen mahdollisuuksia.

5.4. Kajaanin kaupunginteatteri

Toiminnan yleiskuvaus

Teatterin pääasiallinen tehtävä on esitystoiminta. Kaupunginteatterin toimintaa ohjaavat Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019) ja v. 2022 alusta voimaan tullut Laki esittävän taiteen edistämisestä (1082/2020), joka kumoaa teatteri- ja orkesterilain (730/1992). Uuden lain tavoitteena on edistää korkeatasoista ja ammattimaista esittävää taidetta, väestön yhdenvertaisia mahdollisuuksia sivistykseen, hyvinvointiin, yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen.

Teatteritoimintaa on ollut Kajaanissa vuodesta 1906 alkaen kannatusyhdistyspohjaisena vuoteen 1978, jolloin teatteri kunnallistettiin ja jolloin siitä tuli virallisesti myös Oulun läänin aluetheateri. Aiemmin kaupungintalona toimineesta rakennuksesta remontoitiin teatteritalo v. 1977. Seuraavana vuonna teatterille remontoitiin lisätiloja lähellä sijaitsevasta entisestä suojeluskuntatalosta Sissilinnasta. Aluetheateritoimintaa Kajaanin kaupunginteatteri järjestää nykyisin Kainuussa ja Pohjois-Pohjanmaalla ja alueen rajakunnissa.

Teatteritoiminnan järjestämismuoto ja toimitilat ovat herättäneet Kajaanissa 2000-luvulla runsaasti keskustelua. Kaupunginteatterista muodostettiin v. 2008 alusta kaupunkikonsernin liikelaitos (Kaupunginvaltuusto 27.3.2007, § 30). Kaupungin omistajapoliittisen ohjelman uudistamisen yhteydessä v. 2018 lähtökohtana oli teatteriliikelaitoksen purkaminen (Kaupunginhallitus 24.5.2018, § 108; kaupunginvaltuusto 11.6.2018, § 38).

Omistajapoliittisen ohjelman 2018 – 2022 (Liite 12) tavoitteena oli uudistaa kaupungin linjauksia uuden kuntalain (410/2015) edellyttämän strategisen ohjauksen näkökulmasta. Lähtökohtana olivat kaupungin kehittämistavoitteet ja näkemys tulevien vuosien palvelutarpeista. Linjauksessa kaupunginteatterin todettiin tukevan Kajaanin ja alueen vetovoimaisuutta ja kuntalaisten hyvinvointia sekä mahdollistavan kaupungille vapaaehtoisen teatteritoiminnan järjestämisen. Aluetheateri päätettiin säilyttää ja teatterin toimitilaselvityksen perusteella päätettiin tarkentaa, millaisen toimitilainvestoinnin kaupungin taloudellinen kantokyky kestää ja mikä on teatterin toiminnan laajuus tulevaisuudessa. (Kaupunginvaltuusto 11.6.2018, § 38).

Kaupunginteatterin tarkoituksenmukaisinta organisaatiomuotoa omistajapoliittisen ohjelman toimeksiantona selvittänyt viranhaltijatyöryhmä kartoitti vuonna 2019 teatterin toimintaedellytyksiä liikelaitoksena ja sivistystoimialan tulosityksikkönä. Kaupunginhallituksen alaisena taseyksikkönä toimimista ei selvitetty, koska taseyksikön oletettiin olevan kannattamaton ja kaupungille vieras toimintamalli. Selvityksen pohjalta kaupunginteatteri – aluetheateri -liikelaitos ja sen johtokunta lakkautettiin 1.1.2021 alkaen ja teatteri siirtyi osaksi sivistystoimialan kulttuuri- ja nuorisopalvelut -yksikköä. Linjaus liikelaitoksen lopettamisesta sisältyi vuoden 2020 talousarvion tavoitteisiin. Siirron vuoksi kaupungin hallintosäätöön tehtiin mm. seuraavat muutokset: Sivistystoimiala vastaa korkeatasoisesta teatteritoiminnasta Kajaanissa ja aluetheaterin kiertuealueella sekä laadukkaasta teatterikasvatuksesta ja yleisötyöstä eri kohderyhmille; sivistyslautakunta valitsee teatterinjohtajan kuultuaan teatterin henkilöstöä ja teatterin johtaja vastaa teatterin ohjelmistosta. (Liite 13; Kaupunginhallitus 27.8.2019, § 157; Sivistyslautakunta 27.5.2020, § 49; Kaupunginhallitus 25.8.2020, § 145; Kaupunginvaltuusto 28.9.2020, § 44)

Pitkään jatkuneiden tilaongelmien ratkaisemiseksi kaupunginhallitus asetti v. 2017 teatteritalon investointiratkaisuja valmistelevalle työryhmän. Moniammatillisen, viranhaltijoista ja luottamushenkilöistä muodostuneen työryhmän tehtävänä oli muodostaa tahtotila siitä, millainen on Kajaanin tulevaisuuden teatteri. Työryhmän tuli määritellä kokonaiskustannusraami, johon teatteritalohankkeen oli mahdollista kaikkine kustannuksineen (mahdollisen uuden rakennuksen rakentamiskustannukset / vanhan teatteritalon peruskorjauskustannukset / lisätilan rakentaminen / teatteritekniikka). Lisäksi tuli selvittää teatterin käyttötalouden nettokustannukset rakennushankkeen tai peruskorjaushankkeen valmistuttua, päättää mahdollisen uuden teatteritalon paikka ja selvittää, miten teatterin tukitoimintoja voidaan sijoittaa kaupungin omistamiin muihin rakennuksiin. Työryhmän tehtäviin lisättiin toimeksianto selvittää mahdollisuus elinkaarimallin tai muun yksityiseen omistukseen perustuvan ratkaisun käyttämiseen. Selvityksen oli määrä valmistua 30.4.2018 mennessä. (Kaupunginhallitus 17.10.2017, § 239)

Hyväksyessään tilatyöryhmän raportin kaupunginhallitus hyväksyi samalla Kajaanin teatteritoiminnan tahtotilan: ”Kajaanin tulevaisuuden teatteri palvelee kajaanilaista ja kainuulaista katsojakuntaa sekä aluetheaterin kautta lisäksi pohjois-pohjanmaalaista ja rajakuntien yleisöä monipuolisella, taiteellisesti korkeatasoisella ohjelmistolla, joka kilpailee kulttuurimatkailevaltina valtakunnallisesti. Nykyaikaiset

toiminnan edellytykset luovat kukoistavan teatterin, joka herättää nuorten ikäpolvien kiinnostuksen. Teatteri on kohtaamispaikka, keskustelun herättäjä ja yhteisöllisyyden vahvistaja. Sen monet saavutettavat muodot edistävät hyvinvointia työpaikoilla ja vanhusten- ja lastenhoidon sekä erityisryhmien piirissä. Teatteri edistää kajaanilaisten vapaan kentän ammattilaisten työllistymistä ja tekee yhteistyötä laajasti. Näin ollen teatteri lisää Kajaanin elinvoimaa ja tunnettuutta ja ylläpitää sen perinteikästä arvostusta kulttuurikaupunkina.” (Liite 14; Kaupunginhallitus 29.1.2019, § 13).

Tilatyöryhmän raportti ei sisällä selvitystä elinkaarimallista tai teatterin yksityistämisestä. Vuonna 2019 tehtyjen kustannusvaihtoehtojen tarkastelun perusteella on luovuttu pitkään esillä olleen uuden teatteritalon tai lisätilojen rakentamisesta. Päänäyttämölle on päätetty peruskorjata tilat teatteritalosta ja alueteatterille Sissilinnasta (Kaupunginhallitus 29.10.2019, § 201; kaupunginvaltuusto 4.11.2019, § 53).

Palvelulinjaus ja toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan

Kajaanin kaupunginteatteri on ainoa Kainuun maakunnan alueella säännöllistä esitystoimintaa järjestävä ammattiteatteri. Valtakunnallisessa luokituksessa se kuuluu keskisuuriin kunnallisiin teattereihin. Kaupunginteatteri on v. 2021 tuottanut kuusi ensi-iltaa: kolme teatteritalon näyttämölle ja kolme kiertueille. Lisäksi teatteri on toteuttanut yleisötyötä ja teatterikasvatusta. Alueteatterin ohjelmisto painottuu lasten ja nuorten teatteriin mutta alueteatteri toteuttaa esityksiä myös muille katsojaryhmille. Kiertueille teatteri vie noin kolmanneksen kaikista esityksistä. (Kaupunginvaltuusto 7.12.2020, § 65; www.kajaani.fi)

Kaupunginteatteri on sitoutunut toteuttamaan toiminnassaan kaupunkistrategian 2019-2022 kaikkia teemoja (Liitteet 10 – 11). Kasvuteemaa 1 *Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa* teatteri toteuttaa ohjelmistolla, joka ottaa huomioon paikallisuuden ja erilaiset ihmisryhmät. Teatteri on työstänyt esityksiä mm. maahanmuuttajien ja Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän (Kainuun sote) perhetyöntekijöiden kanssa. Lisäksi teatteri on toteuttanut yhteistyössä Kaukametsän opiston ja Kajaanin kaupunginteatterin Tuki ry:n kanssa seminaareja sekä työpajoja ja koulutustapahtumia koulujen, etsivän nuorisotyön, Kainuun ammatillisen oppilaitoksen (KAO) ja Kajaanin ammattikorkeakoulun (KAMK) kanssa.

Kasvuteemaa 2 *Resurssiviisautta luontokaupungissa* teatteri on toteuttanut kaupunkitapahtumien, mm. Linnanvirran ja Kekri-tapahtuman yhteydessä. Lasten- ja nuortenteatteriohjelmistolla, teatterikasvatuksella ja mm. tekemällä yhteistyötä Kainuun lasten- ja nuortenkulttuurikeskus Kulttura ry:n ja Kajaanin seurakunnan kanssa teatteri on toteuttanut Kasvuteemaa 3 *Tulevaisuus on nuorissa*.

Kasvuteemaa 4 *Osaajista elinvoimaa* teatteri on toteuttanut vierailijoiden ja esitysvierailujen tuomisella ohjelmistoon sekä ylläpitämällä Kajaanin kulttuurikaupungin imagoa valtakunnallisella markkinoinnilla, medianäkyvyydellä ja saamallaan tunnustuksilla. Viime vuosina kaupunginteatteri on saanut useita valtakunnallisia palkintoja ja huomionosoituksia, mm. Suomen Teatterit & Assitej Suomen lastenteatteripalkinnon parhaasta esityksestä v. 2018 yhdessä Vaara-kollektiivin kanssa ja Suomen näytelmäkirjailijoiden ja käsikirjoittajien tunnustuspalkinnon v. 2019 vahvasta kotimaisten kantaesitysten painotuksesta. Suomen Teatterialan Ammatillaiset TAM palkitsi kaupunginteatterin puvuston Yhteisvoimapalkinnolla v. 2020 ja alueteatterituottaja Sanna Heikkisen käsikirjoittama ja ohjaama Syyllinen-näytelmä valittiin Suomen Uusperheiden Liiton Vuoden Uusperheteoksi. Lavastaja Markku Hernetkoski sai lavastussäde-palkinnon vuoden parhaasta lavastuksesta v. 2020 näytelmään Hylje. Kaupunginteatteri on ollut myös perustamassa Kainuun lasten ja nuorten kulttuurikeskus Kulttura ry:tä hankerahoituksella ja toteuttanut Suomen Kulttuuri-rahaston Taidetestaajat -hanketta 8.-luokkalaisille v. 2019 - 2021.

Yhteistyötahot:

Kaupunginteatteri tekee laajasti erilaista yhteistyötä alueen yhdistysten, kulttuuritoimijoiden ja oppilaitosten kanssa. Yhteistyö liittyy eri tavoin teatteritaiteen edistämiseen.

Teatteri tarjoaa vuosittain esitystilan, tekniikan ja erikseen sovituksi myös henkilökunnan työpanosta Kajaanin seurakunnan nuorisotyön kanssa vuosittain tehtävään yhteiseen produktioon. Vaarakollektiivin kanssa teatterilla on yhteistuotanto produktiokohtaisesti jaetuina kustannuksina noin joka toinen vuosi. Yhteistyötä jaetuina kustannuksina on myös Routa Companyn kanssa, joka mm. palkkasi tanssijan teatterin Laila-tuotantoon v. 2019. Teatteri on tehnyt yhteistyötä myös Kainuun Eino Leino Seura ry:n kanssa valmistamalla yhteistuotantona kiertävän runo- ja musiikkiesityksen v. 2018.

Kajaani Dancen oppilaat suorittavat tanssitutkintonsa opintoja osallistumalla teatterin Zorromusikaalin harjoituksiin v. 2021. Esityksistä teatteri maksaa oppilaille nimellisen korvauksen. Teatteri myös vuokraa Kajaani Dancelta tiloja tarvittaessa tilapäiseen käyttöön.

Kaupunginteatterilla on Kainuun lasten- ja nuorten kulttuurikeskus Kulttura ry:n hallituksessa jäsenyyttä ja yhteistä hanketoimintaa. Asiantuntija-apua teatteri antaa yhdistykselle vaihtelevin tavoin esimerkiksi apurahahakemusten ja markkinointimateriaalien tekemisessä. Tapahtumat kaupunginteatteri toteuttaa Kulttuurin kanssa jaetuina kustannuksina. Kainuun Lausujien kanssa teatterilla on yhteisiä tilaisuuksia ja teatteri antaa yhdistykselle myös asiantuntija-apua maksutta.

Kajaanin Kaupunginteatterin Tuki ry:n tehtävänä on tukea teatterin toimintaa sekä lisätä teatteriharrastusta ja yleisön teatterintuntemusta ja -tietämystä. Yhdistys kerää varoja teatterille jäsenmaksuilla, hankkii tukijoita ja apurahoja ja ottaa vastaan lahjoituksia. Varojen käytöstä päättää yhdistyksen hallitus, johon kuuluu kaksi asiantuntijaa, teatterinjohtaja (varajäsenenään teatterin hallintopäällikkö-tuottaja) ja henkilökunnan edustaja. Yhdistys järjestää jäsenilleen teatteriesityksiä ja -matkoja sekä keskustelutilaisuuksia teatterilaisten kanssa ja muita tapahtumia. Vuodesta 2016 yhdistys on järjestänyt kerran vuodessa yhteistyössä kaupunginteatterin ja Kaukametsän opiston kanssa seminaarin teatterin ensi-iltaan tulevasta esityksestä. Pääsymaksuttoman seminaarin kustannukset on jaettu järjestäjien kesken ja yhdistys on hankkinut yhteistyökumppanin seminaarin ilmoituskulujen kattamiseksi. Kansalaisopiston toimintaan liittyen Kaukametsä on tarjonnut seminaarille tilat maksutta ja tilaisuuden suunnitteluun ja toteutukseen on käytetty Kaukametsän henkilöstön työaika. Teatterin Tuki ry:n sidosryhmäyhteistyöhön liittyy myös ns. teatterireseptejä sekä huomionosoituksia teatterin henkilökunnalle, ensi-iltakukkia ja mm. opintomatkatukea Teatterikesään 2021.

Lisäksi kaupunginteatteri järjestää tilauksesta maksullisia koulutuksia (esim. Kajaanin ammattikorkeakoulun sairaanhoidon opiskelijoille ja Kajaanin seurakunnan työntekijöille).

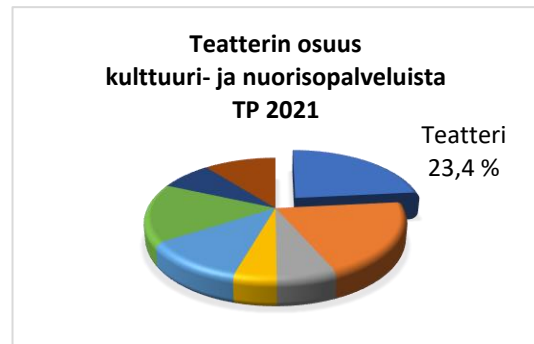
Oppilaitoksista teatterin yhteistyökumppaneita ovat herännäisyyden arvopohjalta toimiva kansanopisto Kainuun Opisto Oy ja Kajaanin kaupungin koulutusliikelaitos Kainuun ammattiopisto (KAO). Kainuun Opiston kanssa kaupunginteatterilla on hankeyhteistyötä ja teatteri antaa sille myös asiantuntija-apua maksutta esimerkiksi apurahahakemuksissa ja markkinointi- ja mainosmateriaalien tekemisessä. KAO:n kampaaja-maskeeraaja-opiskelijoille ja konservatorion opiskelijoille teatteri tarjoaa palkattomia harjoittelujaksoja tuotannoissa.

Lisäksi teatterilla on hankeyhteistyötä Kajaanin romanityöryhmän, Kainuun Liikunta ry:n ja Diakonia AMK:n sekä Teatteri 2.0:n kanssa. Vuonna 2021 on suunnitteilla hankerahoitukseen perustuvaa yhteistyötä Settlementti Kainulan ylläpitämän Tyttöjen Tuvan kanssa. Toteutuessaan hanke on Settlementti Kainulan hallinnoima. Teatteri toteuttaa osuutensa työpajatoimintana laskuttamalla hanketta.

Sivistystoimialan kulttuuriyksiköiden kanssa teatteri tekee yhteistyötä esimerkiksi vuokraamalla tiloja Kajaanin Runoviikolle. Teatteri antaa apua myös Runoviikon teknisen henkilökunnan rekrytointiin.

Talous

Kaupunginteatterin osuus oli 3,4 % sivistystoimialan ja 23,4 % kulttuurin ja nuorisopalvelujen toimintakatteesta v. 2021 (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021). Teatterin siirtyminen sivistystoimialalle kasvatti toimialan v. 2021 talousarviota.

Teatteri saa laskennallisin perustein määräytyvää opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää valtionosuutta ja ministeriön vuosittain myöntämää harkinnanvaraista valtionavustusta alueteatteri-toiminnan toteuttamiseen.

Teatterin tarkoituksenmukaisinta toimintamuotoa v. 2019 selvittänyt työryhmä katsoi sivistystoimialan tulosityksiköksi siirtymisen edellytykseksi, että teatteri sopeuttaa talouttaan ja toimintaansa vuositasona noin 100 000 euroa, jolloin teatterin talousarvio olisi lähtökohtaisesti oikealla tasolla toimialan tulevien vuosien talouden sopeuttamisen tarpeeseen nähden. Työryhmän raportin mukaan on lisäksi huomioitava vuosittain kasvavat palkka- ja muut kustannukset. Tulokertymän korottamisen työryhmä katsoi nykyisellä toiminnan laajuudella mahdolltomaksi samoin kuin teatterin rahoitustarpeen kompensoimisen muilta tulosalueilta tulevien vuosien tiukan talousraamin ja talouden sopeuttamisen tarpeen vuoksi. Työntekijöiden vähentämistä työryhmä ei nähnyt sopeuttamiskeinoksi, koska sen arvioitiin johtavan toiminnan supistumiseen, valtionrahoituksen ja alueteatterituen vähenemiseen ja sitä kautta ensi-iltojen vähenemiseen. (Liite 13)

Perustamisvaiheessa v. 2008 liikelaitosmallin oli arvioitu tarjoavan sekä kaupungille että teatterille mahdollisuuden suunnitella teatterin taloutta pitkäjänteisesti usean vuoden jaksoille niin, että ylijäämiä olisi rahastoitu ja alijäämiä katettu usean vuoden aikana. Kaupungin tuen oli oletettu pysyvän silloisella tasolla. Vuonna 2010 teatterin taloutta kuitenkin sopeutettiin, minkä vuoksi liikelaitoksen talous alkoi useina vuosina toteutua negatiivisesti samalla kun teatteri pyrki pitämään toiminnan tason ja kehittämään sitä. Merkittävää kustannusten nousua ovat aiheuttaneet henkilöstön palkat, eläkemaksut, hallintopalvelut ja vuokrat. Muuttunutta yhteiskunnallista ja taloudellista tilannetta kuvaava, että valtio on sopeuttanut kuntien taloutta ja sekä palvelujen järjestämistä koskeva lainsäädäntö että väestön ikärakenne ovat muuttuneet. (Liite 13)

Teatterin toiminnan tulos v. 2015 – 2020:

Vuosi	Pääsylimput / myyntitulot	Valtion tuki	Kaupungin avustus	Tulos
2015	243 000	1 278 000	1 241 000	- 84 000
2016	272 000	1 274 000	1 241 000	1 000
2017	303 000	1 201 000	1 291 000	18 000
2018	321 000	1 217 000	1 241 000	- 78 000
2019	325 942	1 208 484	1 241 000	- 124 641
2020	122 321	1 410 932	1 312 000	7 046

(Liite 13; Kaupunginvaltuusto 8.6.2020, § 32; Kaupunginvaltuusto 31.5.2021, § 27)

Teatterin siirtyessä sivistystoimialan kulttuuri- ja nuorisopalvelujen tulosalueen tulosityksiköksi on teatterin talousarvio (tulot ja menot) määritetty teatterin v. 2020 palvelutason mukaiseksi niin, että siinä on huomioitu tasapainoisesti tulot, henkilöstömenot, palvelujen ostot ja kiinteistöjen vuokrakustannukset sekä muut menot. Henkilöstö- ja taloushallinnon sekä viestinnän ja markkinoinnin tuki-

palveluiden yhteistoiminnan suunnittelun odotetaan mahdollistuvan aiempaa joustavammin (Sivistyslautakunta 27.5.2020, § 49).

Kaupunginteatterin toimintakuluista valtaosa koostuu henkilöstömenoista ja tilavuokrista. Toimintakulujen on arvioitu kasvavan yli 200 000 euroa v. 2022 vuoteen 2021 verrattuna. Henkilöstökulujen kasvu on tästä noin puolet, 111 731 euroa. Tilavuokrien arvioidaan kasvavan yli 50 000 euroa. Tilavuokria teatteri maksaa v. 2021 teatteritalosta ja kaupungintalon toimistotiloista kaupungin sisäisesti ja väistötiloista vuokraa Pohjois-Suomen Kiinteistösijoitus Oy:lle. Ulkoiset vuokratulot päättyvät toimitilojen kunnostuksen päätyttyä.

Kaupunginteatterin tilinpäätös 2021 ja talousarvio 2022:

	TP 2021	TA 2022	TP 2021 – TA 2022 MUUTOS
Toimintatuotot	590 008	302 500	- 287 508 *
• Pääsylipputulot	138 248	280 000	
• Koronatuki	114 687		
Toimintakulut	- 2 943 812	- 3 152 758	208 946
• Sisäiset vuokrat	- 118 287	- 107 076	- 11 211
• Pääomavuokrat	- 93 844	- 156 645	62 801
• Ulkopuoliset vuokrat	- 227 153	- 229 219	2 066
• Tilavuokrat yht.	- 439 284	- 492 940	53 656
• Henkilöstökulut	- 2 185 858	- 2 297 589	111 731
Toimintakate	- 2 353 805	- 2 850 258	496 453

(Sivistystoimialan talouden seuranta, talousarviotilit 2021 - 2022)

Sivistystoimialan yksikkönä kaupunginteatterin tulot koostuvat pääosin esitysten pääsylipputulosta, jotka vaihtelevat vuosittain ohjelmiston mukaan. Pääsylippujen hintaan vaikuttaa muun muassa alueen asukkaiden ostovoima: merkittävä osa aikuisista katsojista on pienituloisia eläkeläisiä. Muihin teattereihin verrattuna lipun alhainen keskihinta johtuu siitä, että alueteatterin ohjelmisto painottuu lasten- ja nuortenteatteriin. Lippujen hintojen korotuksen on arvioitu alentavan katsojamääriä. (Liite 13) Kajaanin kaupunginteatteri -liikelaitoksen johtokunnan 31.1.2020 päättämät lippujen hinnat ovat olleet voimassa vielä v. 2021.

Toimintatuottojen (*) voimakas väheneminen teatterin v. 2022 talousarviossa johtuu siitä, ettei Opetus- ja kulttuuriministeriö lakimuutoksen vuoksi (1082/2020) enää myönnä suoraan teatterin kirjanpitoon kirjattavaa alueteatteriavustusta. Ministeriön osaan teatterin henkilötyövuosista myöntämä valtionosuuden korotus kirjataan kaupungin yhteiseen talouteen samoin kuin teatterin henkilötyövuosiin perustuva valtionosuus. (<https://www.oph.fi/fi/palvelut/tietoa-valtionosuuksista>)

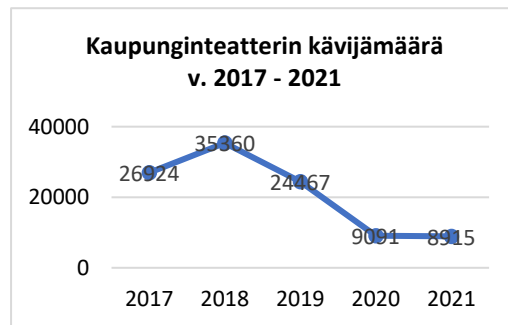
Vuoden 2022 alusta voimaan tulevan lain mukaan Opetus- ja kulttuuriministeriö arvioi ja vahvistaa kuuden tai kolmen vuoden välein esittävän taiteen toimintayksiköiden rahoitusta koskevan suunnitelman, joka sisältää arvion valtionosuuteen oikeutettujen esittävän taiteen yksiköiden valtionosuuden perusteeksi vahvistettavista henkilötyövuosien määrästä seuraavien varainhoitovuosien ajaksi. Valtionosuus myönnetään osaan toimintayksikön henkilötyövuosista korotettuna, jos huomattava osa yksikön toiminnasta on kiertue- ja vierailutoimintaa tai toiminta kohdistuu lapsiin, kielellisiin vähemmistöihin tai erityisryhmiin tai yksikön toimintaan liittyy erityinen kulttuuripoliittinen syy. (Laki esittävän taiteen edistämisestä 1082/2020, § 6 - 8). Kajaanin kaupunginteatteri on saanut OKM:n kuuden vuoden välein tapahtuvaan rahoitukseen 50,5 henkilötyövuotta vahvistettujen henkilötyövuosien mukaan ja 8,5 henkilötyövuotta korotettujen henkilötyövuosien mukaan alueteatteri-toimintaan (yhteensä 59 htv; 1 480 711 euroa). (Liite 15)

Ministeriö voi peruuttaa toimintayksikön hyväksymisen valtionosuuteen oikeutetuksi, jos yksikkö ei täytä säädettyjä edellytyksiä. Yksikön toiminnan on oltava ammattimaista ja vakinaista, esitys-

toiminnan säännöllistä ja ympärivuotista ja yksiköllä on oltava päätoiminen johtaja ja riittävä määrä alan ammatillista henkilöstöä. Yksiköllä on oltava myös riittävät taloudelliset edellytykset eikä toiminta saa tavoitella taloudellista voittoa. Yksiköltä edellytetään myös monivuotista tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskevaa suunnitelmaa. (Laki esittävän taiteen edistämisestä 1082/2020, § 4)

Kävijämäärä:

Kajaanin kaupunginvaltuustoon nähden teatterin sitova tavoite on ollut 5 - 6 ensi-iltaa ja 26 000 – 30 000 katsojaa vuosittain (Liite 13). Vuosina 2020 - 2021 kävijämäärään ovat vaikuttaneet Covid-19-pandemiaan liittyneet toimintarajoitukset. Kävijämäärä on laskenut vuodesta 2018. Vuonna 2021 katsojia oli 8 915.

(Lähde: Kajaanin kaupunginteatterin tiedostot v. 2017 – 2021)

Henkilöstö:

Teatterin siirtäminen sivistystoimialan yksiköksi ei aiheuttanut muutoksia henkilöstön asemaan (Kaupunginhallitus 25.8.2020, § 145). Opetus- ja kulttuuriministeriö vahvistaa vuosittain valtionosuuden perusteeksi henkilötyövuosien kokonaismäärän ja henkilötyövuoden yksikköhinnan.

Teatterin palkkakuluihin on viime vuosina varattu 47 varsinaisen teatteritoiminnan htv:ta ja 1,5 kiinteistön htv:ta. Teatterissa sovellettavia työehtosopimuksia ovat Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus (KVTES) sekä näyttelijöiden, muusikoiden, tanssijoiden ja muut teatterialan työehtosopimukset. (Liite 13)

Vuoden 2022 talousarvion 47 htv:een sisältyy 44 toistaiseksi jatkuvassa työsuhteessa olevaa ja 3 määräaikaista henkilöä. Määrän on suunniteltu pysyvän samana seuraavat kolme vuotta. Htv:iin sisältyvät myös näyttelijöiden työehtosopimukseen perustuvat esityslisät. Harkinnanvaraiseen valtionavustukseen kuuluvat alueteatterin kiertuetoiminnan lisä- ja ylityökorvaukset muuttuvat v. 2022 korotetuksi htv:ksi, jota teatteri on hakenut 12,67 henkilölle.

Teatterilta ennakoidaan eläköityvän kuusi henkilöä toistaiseksi jatkuvista työsuhteista vuosina 2022 – 2024. Teatterin arvion mukaan tehtävät on täytettävä henkilöiden eläköitymistien yhteydessä.

Henkilötyövuodet TA 2022 tehtävänimikkeittäin:

Tehtävänimike	Htv
lavastaja	1
lavastamon työnjohtaja	1
linja-autonkuljettaja-esitysteknikko	1
lavasterakentaja	1
muusikko	1
näyttelijä	14
näyttämömestari	2
ompelija	1

pukusuunnittelija	2
puvustonhoitaja	1
valaistusestari	1
valosuunnittelija	1
tarpeistonvalmistaja	1
äänisuunnittelija	2
N_X-lisät, tuntiperusteiset työntekijät	2
aluetatterituottaja	1
esitysteknikko	1
tuotantojärjestäjä	2
kampaaja-maskeeraaja	1
ohjaaja	1
videosuunnittelija-esitysteknikko	1
N_X-lisät, aluetatterikulut	1
käyttöpäällikkö (atk)	1
tuotantoassistentti	1
teatterinjohtaja	1
hallintopäällikkö-tuottaja	1
siivoaja	1
markkinointipäällikkö	1
markkinoija	1
yht.	47

(Kajaanin kaupunginteatterin tiedostot 29.9.2021)

Tilat:

Kaupunginteatterin iso näyttämö toimii v. 2021 teatteritalossa ja aluetatterin pieni näyttämö väistötiloissa Seminaarilla Sissilinnan kiinteistön peruskorjauksen vuoksi. Henkilöstön toimistotilat sijaitsevat kaupungintalolla.

Teatterin tilojen peruskorjaus perustuu päätökseen luopua uuden teatteritalon tai lisätilojen rakentamisesta. Kustannusvaihtoehtojen lähtökohtana oli kaupungin investointien tason laskeminen kaupungin talouden kannalta kestäväälle tasolle niin, ettei isoja käyttötalousmenoja lisääviä investointeja tehdä ja kaupungin velkaantuminen saadaan hallintaan. Sissilinnan peruskorjaus sisältyy Kajaanin kaupungin talousarvioon 2021 (Kaupunginvaltuusto 7.12.2020, § 65).

Seminaarin väistötiloja lukuun ottamatta teatterin kaikki tilat ovat kaupungin omistamia.

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Vuokra %:ia käytön suht.	Rakennus-/korjausvuosi	TP 2021 vuokra €	TP 2021 Puhtaanapito €
Teatteritalo	Kauppakatu 14 87100 Kajaani	1 086	100	1905/ 1977 / 2023		
Sissilinna	Asemakatu 6 87100 Kajaani	854	100	1926/1978, 2000/ 2022		
Seminaari (väistötila v. 2020 -)	Satamakatu 3 87100 Kajaani	1 076				
Työhuoneet	Pohjolankatu 13 87100 Kajaani	420	10,6	1975/ 2017		
yht.		3 436			- 439 284	- 13 859

(Kajaanin kaupungin tilapalvelujen tiedostot 2021; Sivistystoimialan kirjanpitoliedosto 2021)

Teatteritalon ja työhuoneiden puhtaanapidon hoitaa teatterin henkilöstöön kuuluva siistijä. Seminaarin tilan puhtaanapidon hoitaa Kajaanin Mamselli -liikelaitos väistötiloissa toimimisen ajan.

Teatterin autokaluston ikä ja kunto huomioon ottaen kaupunginteatteri ennakoi kuorma-auton uusimisen ajoittuvan vuodelle 2024 ja pikkubussin uusimisen vuodelle 2025. Käytetyn kuorma-auton hinnaksi kaupunginteatteri on arvioinut 70 000 euroa ja käytetyn pikkubussin hinnaksi 50 000 euroa.

Kalusto	Omistus	Käytettynä hankitun kaluston hankintavuosi	Vuosittaiset käyttökulut (ylläpito, polttoaine, korjaus, vakuutukset) € / TA 2022
Kuorma-auto	teatteri	2018	6 300
Pikkubussi	teatteri	2018	6 300
Pakettiauto	leasing	2021	(leasing-vuokra 5 500 €, polttoaine 1 000 €) 6 500

(Kaupunginteatterin talousarviotiedostot v. 2022)

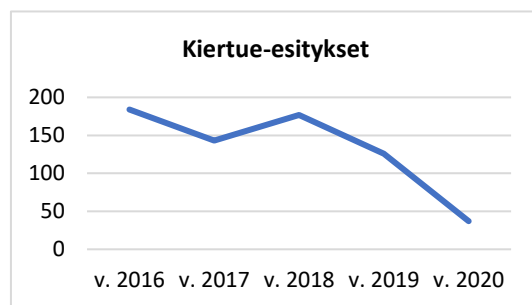
Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelmaan vuosille 2020 – 2022 on A-korin tavoitteeksi kirjattu teatterin toiminnan supistaminen valtionosuuden määräytymisperusteen tasolle (60 000 euroa) ja teatterin toiminnan siirtäminen sivistystoimialalle (15 000 euroa). (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62)

Omistajapoliittisen ohjelman selvityksen mukaan teatterin on kyettävä sopeuttamaan toimintansa laajuutta ja laatua noin 100 000 eurolla sivistystoimialan yksikösi siirtyessä. Mikäli talouden sopeuttaminen ei ole nykymuotoisella teatterilla mahdollista ja nykyinen muoto ja laajuus halutaan strategisesti säilyttää, tarvitaan vastaava summa sivistystoimialan uuden yksikön tarpeen kattamiseen. (Liite 13; Kaupunginhallitus 27.8.2019, § 157)

Talouden sopeuttamiskeinona teatteri on jättänyt täyttämättä toisen valosuunnittelijan tehtävän (60 %:inen työaika) eläköitymisen yhteydessä v. 2020 ja vähentää alueteatterin kiertueiden esityksiä valtion ja kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaan 80 – 120 esitykseen vuosittain.

Alueteatterin kiertue-esitykset v 2017 – 2020:

Kaupungille on syntynyt säästöä myös Kaupunginteatteri - alueteatteri -liikelaitoksen johtokunnan lakkauttamisesta ja teatterin siirtämisestä sivistystoimialan yksiköksi. Lisäksi teatterin hallinnon palveluiden keskittämisellä ja teatterin markkinoinnin yhteistyöllä kaupungin markkinoinnin kanssa on arvioitu saavutettavan säästöjä, mutta ne eivät näy vielä v. 2021 talouden toteumassa.

Teatteri on perunut Covid-19-pandemian vuoksi 146 esitystä v. 2020. Esitystoiminta oli keskeytettyä 13.3. – 31.5.2020 sekä joulukuussa Kajaanin kaupungin päätöksellä. Teatterin henkilöstökustannukset toteutuivat 118 905 euroa talousarviota pienempinä freelance-taiteilijoiden, kiertue-esitysten sekä naulakonhoidon ja lipunmyyjien palkkakustannuksien pandemianaikaisen vähentymisen vuoksi. (Kaupunginvaltuusto 31.5.2020, § 27)

Teatterin A-korin tavoitteiden toteutuminen (Liite 6):

Keino (A-kori)	Tavoite v. 2020 - 2022 yht. €	Toteuma TP 2021 €
Teatterin toiminnan supistaminen valtionosuuden määräytymisperusteen tasolle	60 000	Alkuperäinen säästökohde on perustunut väärään tietoon. Htv-mitoitus on valtionosuuden mukainen.
Teatterin toiminnan siirtäminen omaksi tulosalueekseen opetuksen ja kulttuurin toimialalle	15 000	Teatteri on siirtynyt 1.1.2021 alkaen sivistystoimialan tulosyksiköksi.
yht.	75 000	0

Kehittäminen:

Laki taiteen esittämisen edistämisestä edellyttää, että valtionosuuteen oikeutetulla toimintayksiköllä on monivuotinen tavoitteita, toimintaa ja taloutta koskeva suunnitelma (1082/2020, § 4). Kajaanin kaupunginteatteri on laatinut toimintasuunnitelman vuosille 2021 – 2027. (Liite 15) Kaupunginteatterin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on ajantasaistettu vuodelle 2021.

5.5. Kajaanin taidemuseo

Toiminnan yleiskuvaus

Kajaanin taidemuseo avattiin yleisölle huhtikuussa 1993. Taidemuseo toimii kaupungin ydinkeskustassa vanhassa poliisitalossa, jonka on suunnitellut arkkitehti Eino Pitkänen. Vuonna 1936 valmistunut funkistyylinen rakennus on remontoitu saavutettavaksi. Museon kokoelmissa on suomalaista nykytaidetta ja vaihtuvat näyttelyt esittelevät sekä kansallista että kansainvälistä taidetta.

Museossa on säännöllisesti tapahtumia, työpajoja ja opastuksia ja sen toiminta on osa koulujen ja päiväkotien taidekasvatustyötä. Museo tekee yhteistyötä kaupungin muiden kulttuurilaitosten ja vapaan taidekentän kanssa (mm. Routa, Vaara-kollektiivi, taiteilijaseurat, Kajaani Dance).

Taidemuseon perustamista Kajaaniin ryhdyttiin valmistelemaan 1980-luvun alussa, jolloin kaupunginhallitus asetti kolmijäsenisen taideostotoimikunnan ja ohjeisti sen hankkimaan kaupungille valtakunnallisesti merkittävää, taidehistoriallisesti ja ilmaisullisesti laadukasta kotimaista nykytaidetta luomaan pohja yhtenäiselle kokoelmalle. Taidemuseon aloitettua toimintansa v. 1993 taidehankinnat siirtyivät sen vastuulle.

Kajaanin taidemuseon toimintaa ohjaavat mm. museolaki (314/2019) ja -asetus (1192/2005), laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), Kajaanin kaupungin sivistystoimialan johtosääntö, Kansainvälisen museoneuvoston ICOM:n laatimat museotyön eettiset säännöt sekä tekijänoikeuslaki.

Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueellisesta taidemuseotehtävästä vastaa Oulussa sijaitseva Museo ja tiedekeskus Luuppi. (Museolaki 314/2019, §7) Museolain uudistamisen yhteydessä Kajaanin taidemuseo ei hakenut tehtävää, koska sen hoitaminen ei olisi onnistunut nykyisillä henkilöstöresursseilla (Sivistyslautakunta 14.11.2018, § 95). Kajaanin taidemuseo tekee kuitenkin yhteistyötä Kainuun alueen kuntien kanssa mm. järjestämällä kokoelmistaan näyttelyitä kuntien omistamissa gallerioissa.

Palvelulinjaus ja toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan

Kajaanin kaupungin kulttuuriyksiköiden toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan vuosille 2019 – 2022 on kuvattu Kulttuuriohjelmassa (Liitteet 10 - 11).

Kajaanin taidemuseo on alueensa visuaalisen kulttuurin asiantuntija, jonka tehtävä on edistää taiteen tuntemusta. Se esittelee, tutkii ja tallentaa taidetta ja visuaalista kulttuuria laaja-alaisesti erilaisille yleisöilleen. Taidemuseo järjestää vuosittain neljä vaihtuvaa näyttelyä ja tekee monipuolista yleisötyötä erilaiset yleisöryhmät ja saavutettavuus huomioon ottaen.

Taidemuseo hallinnoi kolmea kokoelmaa. Kajaanin taidemuseon kokoelma painottuu kotimaiseen 1980- ja 1990-lukujen taiteeseen ja siihen kuuluu myös kainuulaisten taiteilijoiden teoksia. Viime vuosina kokoelmaa ovat kartuttaneet yksityiset lahjoitukset. Kokoelmaa esitellään taidemuseon ohjelman mukaisissa vaihtuvissa näyttelyissä. Kokoelmassa on noin 900 teosta noin sadalta taiteilijalta. Taidemuseo vastaa myös Kajaanin kaupungin taidekokoelmasta (275 teosta), jonka teoksia on esillä kaupungin julkisissa tiloissa. Riitta Uusitalon sarjakuva- ja kuvitusoriginaalien kokoelma (584 teosta) on yksi harvoista sarjakuvakokoelmista Suomessa.

Taidemuseo on toteuttanut työssään kaupunkistrategian 2019-2022 kaikkia teemoja mutta samoin kuin Kainuun Museon myös Kajaanin taidemuseon näkökulmasta Kajaanin kaupunkistrategian 2019 – 2022 keskeisin teema on Kasvuteema 1 *Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa*. Taidemuseo toteuttaa strategiaa erityisesti saavutettavuussuunnitelman mukaisessa toiminnassa ja yleisötyössä edistämällä kaupunkilaisten yhteisöllisyyttä ja osallisuutta kuukauden kokoelmateoksen valinnoissa ja asiakasraadissa. Taidemuseo on myös uudistanut verkkosivustonsa kaupungin verkkosivusto-uudistuksen yhteydessä vuonna 2020 (www.kajaani.fi; https://issuu.com/kajaanintaidemuseo/docs/kajaanin_taidemuseon_saavutettavuus)

Talous

Kajaanin taidemuseon osuus oli 0,7 % sivistystoimialan toimintakatteesta ja 4,6 % kulttuurin ja nuorisopalvelujen toimintakatteesta v. 2021 (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021).

Taidemuseon toimintakate on kasvanut noin 32 000 euroa tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021. Merkittävin muutos on tapahtunut kaupungin sisäisissä tilavuokrissa, jotka ovat kasvaneet tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021 noin 41 000 euroa. Vuokratulaja on kasvattanut taidemuseon remontointi saavutettavaksi ja asianmukaisten varastotilojen saanti taidekokoelmille.

Taidemuseon pääsymaksujen poistamisella vuoden 2015 alusta on tuettu kuntalaisten omaehtoisen hyvinvoinnin edistämistä ja erityisesti erityisryhmien mahdollisuutta osallistua kulttuuriin (Sivistyslautakunta 24.9.2014, § 96; Kaupunginhallitus 3.4.2018, § 80). Myös ryhmäopastukset ovat maksuttomia koululais-, varhaiskasvatus- ja opiskelijaryhmille sekä kolmannen sektorin toimijoille taidemuseon aukioloaikoina.

Taidemuseon toimintatuotot koostuvat museokaupan myynnistä ja aukiolon ulkopuolisten opastusten järjestämisestä. Toimintatuottoihin on kirjanpidossa kirjattu myös vuosittain vaihteleva työllistämismääräraha. Tuloja ovat viime vuosina tuoneet myös erilaiset opetus- ja kulttuuriministeriön

avustukset (mm. taiteilijapalkkiot), Suomen Kulttuurirahaston rahoittamat Taide-testaajien käynnit (perusopetuksen 8.-luokkalaisten vierailut opastuksineen) sekä kansainväliset kulttuuri-instituutit.

Taidemuseon henkilöstökulut ovat tarkastelujaksolla nousseet n. 22 000 euroa. Nousu perustuu kunta-alan virkaehtosopimusten mukaisiin palkankorotuksiin (vrt.: Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus 2018 – 2019 ja Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus 2020 – 2021, Kuntatyönantajat 2018 ja 2020).

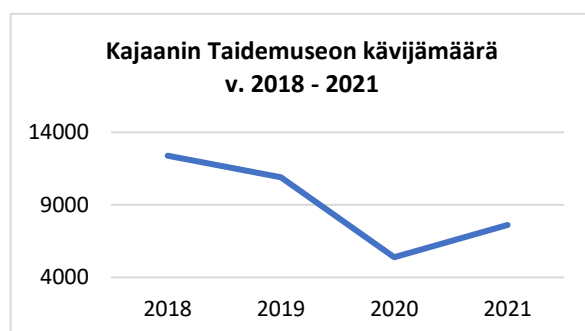
	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 – 2021 Muutos
Toimintatuotot	16 872	29 308	16 149	27 022	10 150
Toimintakulut	- 449 664	- 490 768	- 459 573	- 492 347	42 683
• Sis. vuokrat	- 51 028	- 76 619	- 89 133	- 58 963	
• Pääomavuokrat				- 33 783	
• Tilavuokrat yht.	- 51 028	- 76 619	- 89 133	- 92 746	41 718
• Henkilöstökulut	- 282 795	- 289 090	- 278 532	- 305 429	22 634
Toimintakate	- 432 791	- 461 460	- 443 424	- 465 325	32 534

(Sivistystoimialan talouden seuranta, kirjanpitolitit 2018 - 2021)

Taidemuseon taloudesta suurin osa kuluu palkkoihin ja tilavuokriin sekä erilaisiin käyttökuluihin (verkkoyhteydet, museaalinen kalusto, AV-laitteet, leasing-vuokrat, kaupungin vyörytserät). Näyttelyiden järjestämisen välittömiin kuluihin (vakuutukset, tekijänoikeuskorvaukset, kuljetukset, markkinointi ja taiteilijoiden kulut) taidemuseolla on käytettävissä vuosittain noin 45 000 euroa (9,7 % taidemuseon v. 2021 toimintakatteesta). Kustannuksiltaan kalliimpien näyttelyiden järjestämiseen taidemuseo hakee sponsoritukia ja avustuksia, koska näyttelyt eivät toteutuisi muuten. Valtionosuutta taidemuseo saa 4,8 henkilötyövuoden verran (134 358 euroa v. 2021) mutta kirjanpidollisissa syistä valtionosuutta ei ole kirjattu taidemuseon talouteen.

Kävijämäärä

Kajaanin taidemuseossa on vuosittain 10 000 – 12 000 kävijää. Kävijämäärä on pysynyt aiempina vuosina melko tasaisena, vaikka vaihtelee näyttelyiden kiinnostavuuden mukaan. Vuonna 2018 näyttelyissä kävi 12 388 asiakasta ja vuonna 2019 kävijöitä oli 10 900. Covid-19-pandemian vuoksi kävijämäärä puolittui 5 391:een v. 2020 mutta on noussut 7 619:een v. 2021.

(Lähde: Kajaanin taidemuseon seurantatiedostot v. 2018 – 2021)

Henkilöstö

Taidemuseon henkilöstömäärä on v. 2021 talousarviossa 6,8 henkilötyövuotta, josta 0,8 htv:ta on työllistetty palkkatuella. Henkilöstö on sijaisia ja työllistämismäärärahalla palkattuja lukuun ottamatta toistaiseksi jatkuvissa työsuhteissa. Taidemuseon henkilöstökulut olivat tarkastelujaksun lopussa kunta-alan palkankorotuksista huolimatta hiukan yli 4 000 euroa pienemmät kuin v. 2018 henkilöstön palkattomien vapaiden ja päätoimisen henkilöstön palkkakuluja pienempien sijaiskuluja vuoksi. Henkilöstöä ennakoidaan eläköityvän yksi henkilö vuonna 2024.

Henkilötyövuodet v. 2021 tehtävänimikkeittäin:

Tehtävänimike	Htv
taidemuseon johtaja	1
intendentti	1
näyttelymestari	1
museoassistentti	1
museosihteeri	1
museomestari	1
opas-valvoja	0,8
yht.	6,8

(Sivistystoimialan talouden kirjanpito- ja seurantatiedostot 2021)

Kainuun Museon laskentasihteeri (museon 0,9 htv) toimii myös taidemuseon laskentasihteerinä ja taidemuseon museosihteeri (taidemuseon 1 htv) tekee töitä myös Kainuun museolle.

Museotyöntekijöiden palkkoihin taidemuseo saa 4,8 htv:n valtionavustuksen (134 358 euroa v. 2021), mikä ei kirjanpitosyistä kuitenkaan näy tulona taidemuseon talousarviossa.

Tilat:

Taidemuseo sijaitsee Kajaanin keskustassa Linnankatu 14:ssä Raatihuoneentorin läheisyydessä. Kiinteistön yhteispinta-ala on 716 m², josta näyttelytilaa 351 m² ja toimistoja 73 m². Rakennuksen aidattu piha yhdistää museorakennuksen 1830-luvulla rakennettuun entiseen raatihuoneeseen, joka ei ole museon käytössä. Myös taidemuseon 265 m²:n kokoinen kokoelmavarasto sijaitsee Kajaanin keskustan alueella. Taidemuseon vuokraan sisältyvät myös museorakennuksen kellaritilat, jonne ympäristötekniinen toimiala on sijoittanut raatihuoneentorin valaistuksen kaapeloinnin. Taidemuseon kaikki tilat ovat kaupungin omistamia ja vuokratulot ovat kaupungin sisäisiä vuokria.

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Vuokra %:ia käytön suht.	Rakennus-/korjausvuosi	TP 2021 vuokra €	TP 2021 Puhtaana-pito €
Kajaanin taidemuseo	Linnankatu 14 87100 Kajaani	716	100	1936/1980-l. / 2018		
Kokoelmatila	87100 Kajaani	265	100	1950/ 2018		
yht.		980			-92 746	- 4 195

(Kajaanin kaupungin tilapalvelujen tiedostot 2021)

Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelmaan vuosille 2020 – 2022 ei ole kirjattu erityisesti Kajaanin Taidemuseota koskevia säästötavoitteita. Kajaanin kaupungin sopeuttamishjelman C-kori, johon Kainuun Museon ja Kajaanin taidemuseon hallinnollinen yhdistäminen on kirjattu, on päätetty jättää toteuttamatta. C-korin toimenpiteenä mainitusta museoiden yhdistämisestä on arvioitu syntyvän noin 30 000 euron vuotuinen säästö. (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62).

Kainuun Museo ja Kajaanin taidemuseo ovat arvioineet, että museoiden hallinnollisesta yhdistämisestä syntyisi säästöä vain, jos museot toimisivat samassa rakennuksessa ja niillä olisi yhteinen kokoelmakeskus. Mikäli yhteistä rakennusta ryhdyttäisiin suunnittelemaan, museoihin viime vuosina tehdyt investoinnit ja toteutetut kunnostukset ovat olleet turhia. Kainuun Museossa toteutettuja remontteja on kuvattu selvityksen kohdassa 5.2. *Kainuun Museo*. Taidemuseon tilat on remontoitu saavutettaviksi v. 2018 (mm. hissi ja esteetön sisäänkäynti) ja tilat on varustettu museotekniikalla (mm. valaisinkiskot säästöä tuottavalla led-tekniikalla, ikkunoiden UV-suojat,

hälytysjärjestelmä). Lisäksi uudet kokoelmatilat on saneerattu ja varustettu sinne suunnitellulla tekniikalla (mm. hyllyt, verkkoseinät, hälytysjärjestelmä ja taideteoksille soveltuva sisäilma).

Lisäksi museot ovat arvioineet, että museoiden hallinnollisen johtajan tehtävä saattaisi lisätä henkilöstökuluja säästöjen sijaan. Sekä Kainuun Museon että Kajaanin taidemuseon nykyiset johtajat tekevät hallinnollisen työnsä ohella alojensa tehtäviä. Pelkästään hallinnollisiin tehtäviin keskittyvän yhdistetyn museonjohtajan palkkakulut kasvattaisivat museoiden ja sivistystoimialan hallinnon kuluja.

Kehittäminen:

Kajaanin taidemuseo kehittää toimintaansa jatkuvasti: taidemuseo on julkaissut saavutettavuussuunnitelman v. 2018 ja kokoelmapoliittisen ohjelman v. 2019 (Liite 16) ja uudistaa niitä määräajoin.

5.6. Kaukametsä

Toiminnan yleiskuvaus

Kaukametsän yksikkö koostuu Kainuun Musiikkiopistosta, Kaukametsän opistosta ja Kongressi- ja kulttuurikeskus Kaukametsästä. Yksikön toimintaa ohjaavat mm. Laki kuntien kulttuuritoiminnasta (166/2019), Laki taiteen perusopetuksesta (633/1998) ja Laki vapaasta sivistystyöstä (632/1998) sekä oppilaitosten toimintaa ohjaavat asetukset ja opetussuunnitelmat.

Kuvataiteen, musiikin ja tanssin taiteen perusopetuksen järjestämistä ohjaava paikallinen opetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen (OPH) valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta yhteistyössä yksityisen Kajaani Dancen tanssikoulun kanssa (Sivistyslautakunta 13.6.2018, § 62; <https://www.kajaani.fi/tiedostot/taiteen-perusopetuksen-opetussuunnitelma-yleinen-oppimaa-ra/>; <https://www.kajaani.fi/tiedostot/taiteen-perusopetuksen-opetussuunnitelma-laaja-oppimaara/>) Maahanmuuttajien toiminnallinen lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelma on laadittu kansalaisopistossa OPH:n valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden ja Kansalaisopistojen liiton (KOL) opetussuunnitelmasuosituksen pohjalta (Sivistyslautakunta 27.3.2019, §32; <https://www.kajaani.fi/tiedostot/kaukametsan-opiston-lukutaitokoulutuksen-opetussuunnitelma-opiston-lukutaitokoulutuk-sen-opetussuunnitelma/>)

Kajaanin kaupungin hallinnoima Kainuun Musiikkiopisto on perustettu vuonna 1957. Ylläpitämisluvassa (Opetusministeriö 16/450/98, 29.3.1999) musiikin ja tanssin taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän mukaisen opetuksen järjestämisen kunniksi on määritelty Kajaani, Hyrynsalmi, Paltamo, Puolanka, Pyhäntä, Ristijärvi, Suomussalmi, Vaala ja Vuolijoki. Oppilaspaikkoja on varattava myös Sotkamon kuntalaisille. Vuolijoen kunnan liityttyä Kajaanin kaupunkiin v. 2007 opetuksen järjestämisestä on edelleen jatkettu Vuolijoen kylällä. Pyhäntä on irtisanonut sopimuksen 1.8.2001 alkaen. Paikallinen opetussuunnitelma on Musiikkiopistossa otettu käyttöön 1.8.2018 niin, että opintonsa aiemmin aloittaneet ovat voineet jatkaa aiemman opetussuunnitelman mukaisesti 31.7.2021 saakka.

Kainuun Musiikkiopistossa suoritettavat taiteen perusopinnot mahdollistavat musiikkialan jatko-opintoja. Opintoja voi hyödyntää myös useissa ammateissa sekä osana toisen asteen tutkintoa. Harrastamisen voi aloittaa varhaisiän musiikkikasvatuksessa ja valmentavassa opetuksessa ennen varsinaisia musiikin laajan oppimäärän opintoja, jotka koostuvat perusopinnoista (800 tuntia) ja syventävistä opinnoista (500 tuntia). (www.kajaani.fi)

Musiikkiopisto antaa opetusta kosketin-, kieli- ja jousisoittimissa sekä puu- ja vaskipuhaltimissa, lyömäsoittimissa, laulussa ja musiikin perusteissa sekä klassisessa baletissa ja nykytanssissa. Oppilaat voivat osallistua orkestereihin, kuoroihin, bändeihin, yhtyeisiin ja kamarimusiikkikokoonpanoihin. Yhteismusisointi ja musiikin perusteet sisältyvät oppilaiden lukukausimaksuun. Opetuksen lisäksi opisto järjestää konsertteja ja tanssinäytöksiä. Myös muissa kuin musiikkiopiston kokoonpanoissa tapahtuva musisointi voidaan sisällyttää musiikkiopiston opintoihin valinnaisina opintoina.

Kaukametsän opiston v. 1987 valmistunut opistorakennus on ensimmäinen Kajaanin kaupungin Kaukametsän alueelle rakennuttama kulttuuritalo. Kansalaisopistotoiminnan järjestäminen siirtyi Kajaanin maalaiskunnalta Kajaanin kaupungille v. 1977 kuntaliitoksen yhteydessä.

Kaukametsän opiston perustehtävä on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta ja siten edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestäväen kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuu omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus. (Laki vapaasta sivistystyöstä 632/1998, § 1)

Kaikille ikä- ja väestöryhmille avoimen kansalaisopisto-opetuksen järjestämisen lisäksi Kaukametsän opisto saa valtionrahoitusta maahanmuuttajien lukutaitokoulutuksen järjestämiseen. Opisto järjestää myös Opetushallituksen ohjeistuksen mukaisia valtakunnallisia kielikokeita englannin ja suomen kielessä ainoana oppilaitoksena Kainuussa. Lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen kuvataiteen opetusta opisto järjestää paikallisesti hyväksytyin opetussuunnitelman mukaisesti. Lisäksi opisto järjestää tilaus- ja sopimusperusteisiä koulutuksia vuosittain, mm. turvapaikanhakijoiden opinto-toimintaa Kajaanin kansainvälisten palvelujen kanssa sovittavan määrän.

Ylläpitämislupa määrittelee Kaukametsän opiston avoimen kansalaisopisto-opetuksen painottumisen visuaalisiin taiteisiin, musiikkiin, kirjallisuuteen ja sanataiteeseen, terveyttä edistäviin aineisiin, tietoyhteiskuntaan ja yhteiskunnallisiin aineisiin sekä kieliin ja maahanmuuttajille järjestettävään suomen kielen ja kulttuurin koulutukseen. Opiston opetuskieli on suomi. (OKM 222/532/2012; 12.12.2012) Ylläpitämisluvan perusteena on selvitys sivistystarpeesta ja muista ylläpitämisluvan myöntämisedellytysten täyttymisestä (Asetus vapaasta sivistystyöstä, 6.11.1998/805, § 6). Koulutuksen tavoitteista ja sisällöistä päättää oppilaitoksen ylläpitäjä mutta oppilaitos vastaa itsenäisesti koulutuksesta ja sen kehittämisestä. Opetus järjestetään lyhyt- tai pitkäkestoisesti iltaisin, viikonloppuisin, intensiivikursseina, etäopetuksena tai verkkokursseina. (<https://minedu.fi/vapaa-sivistystyo>).

Kajaanin sivistyslautakunta hyväksyy keväisin sekä Kainuun musiikkiopiston että Kaukametsän opiston seuraavan lukuvuoden työajat ja suunnitelmat ja kansalaisopiston opetusryhmien aloituskoon. Lautakunta hyväksyy myös opistojen opetussuunnitelmat, jotka pohjautuvat valtakunnallisiin Opetushallituksen opetussuunnitelmasuosituksiin.

Kaukametsän opisto on osallistunut kolme kertaa opiston ulkopuolisiin auditointeihin ja on säilyttänyt sille myönnetyn Kestäväen kehityksen sertifikaatin. Kansallinen Oppilaitosten kestäväen kehityksen sertifiointi on Okka-säätiön ylläpitämä järjestelmä, joka mahdollistaa oppilaitoksen ulkoisen auditoinnin ja sertifikaatin hakemisen peruskouluille, lukioille, ammatillisille oppilaitoksille ja vapaan sivistystyön oppilaitoksille. Kainuun alueella sertifioituja oppilaitoksia ovat Kaukametsän opisto ja Kainuun ammattiopisto. (<https://okka-saatio.com>)

Kongressi- ja kulttuurikeskus Kaukametsä järjestää konsertteja, tapahtumia ja tilaisuuksia sekä vuokraa Kaukametsän tiloja kokous- ja tapahtumakäyttöön. Merkittävimmät vuosittaiset tapahtumat ovat Runoviikko ja Kajaani Dance -festival, jotka edistävät kulttuurimatkailua ja paikallista elinkeinoelämää tapahtumaan tulevien matkailijoiden kautta. Kongressi- ja kulttuurikeskuksen yhteistyössä Kajaani Dance -yhdistyksen kanssa toteuttama tanssitaiteen tapahtuma on järjestetty 1990-luvun alusta lähtien ja koreografiakilpailu vuodesta 1996. Vuonna 2020 tapahtuman koreografiakatselmuksen sarjoihin oli tarjolla 120 esitystä, joista esiraati valitsi kilpailuun 34 tanssiteosta. Tapahtuman taiteellisenä johtajana toimii Kajaani Dancen tanssikoulun rehtori. (www.kajaani.fi; www.kajaani.dance.fi/kajaani-tanssii-tapahtuma)

Runoviikko on Suomen vanhin ja laajin runoon, lausuntaan ja pientheateriin erikoistunut festivaali, jonka ohjelmisto koostuu monen taiteenlajin esityksistä, kirjailijatapaamisista ja keskusteluista. Runoviikon taiteellisen johtajan valitsee Kajaanin kaupungin sivistysjohtaja kolmen vuoden toimi-

kaudeksi tai sitä pitemmäksi ajaksi taiteellisen johtajan tiedusteltua seuraajaa itselleen. Viime vuosina taiteellisina johtajina ovat toimineet mm. Taisto Reimaluoto ja Kati Outinen.

Runoviikko on järjestetty vuodesta 1976 alkuun Sana ja Sävel -nimisenä. Tapahtuman yhteyteen v. 1978 Kajaaniin perustettu Veikko Sinisalon Stipendirahasto toteuttaa yhdessä Suomen Lausujain Liiton ja Kajaanin Runoviikon kanssa joka toinen vuosi Veikko Sinisalo -kilpailun (aiemmin Vuoden nuori lausuja -kilpailu), tukee nuoria lausujia palkitsemalla kilpailun voittajan apurahalla ja pitää vireillä yleisön mielenkiintoa lausuntataidetta kohtaan. Rahaston alkupääoma on muodostunut taiteilija-professori Veikko Sinisalon ja Kajaanin kaupungin lahjoituksista.

Kaukametsä on ennen Covid-19-pandemiaa järjestänyt Runoviikon ja tanssifestivaalin lisäksi konsertteja sekä mm. kansallisen veteraanipäivän ja itsenäisyyspäivän tilaisuuksia. Kaukametsän saleja on käytetty myös oppilaitosten valmistajaisjuhlien ja pienimuotoisempien tilaisuuksien järjestämiseen. Salia vuokrataan myös esim. ulkopuolisten järjestäjien konsertteihin ja muihin tilaisuuksiin.

Palvelulinjaus ja toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan

Kajaanin kaupungin kulttuuriyksiköiden toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan vuosille 2019 – 2022 on kuvattu Kulttuuriohjelmassa (Liitteet 10 - 11). Sivistystoimiala on kirjannut vuoden 2021 palvelulinjaukseksi Kulttuuripalvelujen saatavuuden ja saavutettavuuden ylläpitämisen ja parantamisen Kulttuuriohjelmaa noudattamalla (Sivistyslautakunta 7.10.2020, § 88).

Kainuun Musiikkiopisto tukee kaupunkistrategian kasvuteemaa 1 *Hyvää elämää älykkäässä kaupungissa* mm. kehittämällä opetustarjontaansa vastaamaan paremmin asukkaiden tarpeita. Oppilaaksi opistoon otetaan ilmoittautumisjärjestyksessä ilman pääsykokeita. Musiikkiopisto kehittää myös sähköistä asiointia ja markkinointia ja järjestää esiintymistapahtumia mm. oppilaitoksissa, seurakunnissa, kirjastossa ja palvelukodeissa. Elinikäisen oppimisen periaatetta noudattavan kansalaisopiston toiminnassa korostuu kasvuteeman 1 mukaisesti kaikenikäisten kuntalaisten omaehtoisen sivistyksen ja osaamisen kehittäminen ja aktiivinen kansalaisuus monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Kaukametsän opisto tarjoaa lukuvuosittain kaukunkistrategian teemojen mukaisia kursseja kaikissa oppiaineissa ja jatkaa teemaa 1 tukevien maksuttomien keskustelufoorumien järjestämistä säännöllisesti ajankohtaisista paikallisista aiheista yhteistyössä kaupunginkirjaston ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Vuonna 2017 kehitetyn Suorat sanat -keskustelu-foorumin mallia on levitetty myös muualle Suomeen kansalaisopistoihin ja kirjastoihin.

Kongressi- ja kulttuurikeskus järjestää tilaisuuksia vanhusten palvelukoteihin ja eri laitoksiin (mm. vankilaan). Runoviikon yhteydessä se järjestää myös maksuttomia kävelykierroksia ja runovartteja. Kaupungin viralliset juhlat, itsenäisyyspäivän ja veteraanijuhlan kongressi- ja kulttuurikeskus järjestää yhdessä veteraanijärjestöjen kanssa. Kaiku-korttia voi käyttää vuosittain noin 120 tilaisuudessa.

Kaukametsän opisto toteuttaa kasvuteemaa 2 *Resurssiviisautta luontokaupungissa* arvioimalla toimintaansa vuosittain ekologisesta, sosiaalisesta, kulttuurisesta ja taloudellisesta näkökulmasta. Toimintaansa pitkäjänteisesti kehittämällä ja ulkoiseen auditointiin osallistumalla kansalaisopisto on uusintu Kestävän kehityksen sertifikaatin vuosina 2014, 2017 ja 2020. Kaukametsän opiston henkilöstöä on osallistunut Opetushallituksen järjestämään ekososiaalisen sivistyksen koulutusohjelmaan ja Okkasäätiön kestävän kehityksen auditoinnin sähköisen järjestelmän pilotointiin v. 2019 – 2020. Opisto on järjestänyt strategiakauden ajan säännöllisesti eri aihepiireihin ja myös luontoon ja sen monimuotoiseen kestävään käyttöön liittyviä maksuttomia luentoja, joista osa on toteutettu verkkoyhteyksiä hyödyntäen. Opistoon ilmoittautuminen tapahtuu pääosin verkossa ja kurssien verkkomaksaminen on yleistynyt. Opisto on kehittänyt myös etäopetusta ja järjestänyt kielten opetuksen kokonaan verkossa Covid-19-pandemian aikana ja edistämällä sen jälkeen hybridimallin mukaista opetusta. Kaupungin talouden tasapainottamiseen kansalaisopisto on osallistunut tiivistämällä tilojen käyttöä perusopetuksen kanssa. Maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden opintojen etenemisen ja suomalaisen kulttuurin omaksumisen tueksi opisto on v. 2018 organisoinut säännöllisesti kokoontuvan viran-

omaisverkoston, johon kuuluvat TE-toimisto, Kajaanin kaupungin varhaiskasvatus, perusopetus ja kansainväliset palvelut / vastaanottokeskus sekä Kainuun ELY. Opiston toimintamallia on levitetty valtakunnallisesti Kansalaisopiston liiton kautta ja pohjoismaisesti maahanmuuttajakoulutuksen organisaatioille skandinaavisessa verkkojulkaisussa.

Kasvuteemaa 3 *Tulevaisuus on nuorissa* Kainuun Musiikkiopisto toteuttaa edistämällä oppilaiden yhteisöllisyyttä ja osallisuutta erilaisilla projekteilla, mm. työpajaviikoilla ja bändi-, kamarimusiikki- ja pelimanniviikonlopuilla sekä tekemällä säännöllistä yhteistyötä varhaiskasvatuksen, perus- ja toisen asteen opetuksen ja kulttuurilaitosten kanssa. Kaukametsän opistossa teema toteutuu lapsille ja nuorille järjestetyn avoimen kansalaisopisto-opetuksen sekä lasten ja nuorten kuvataiteen perusopetuksen kautta sekä osallistamalla Harrastamisen Suomen mallin mukaisen toiminnan järjestämiseen yhteistyössä perusopetuksen ja liikuntapalvelujen kanssa. Kansalaisopisto tavoitteena on täydentää lasten ja nuorten taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa laatimalla paikallinen sanataiteen opetussuunnitelma tukemaan kongressi- ja kulttuurikeskuksen järjestämää Runoviikkoa. Opetussuunnitelmaa on mahdollista täydentää myös muiden taiteenalojen (esim. teatteri-, media- ja sirkustaiteen) opetussuunnitelmilla. Kansalaisopisto mahdollistaa lasten osallistumisen kursseille myös vanhempiensa ja isovanhempiensa kanssa. Peruskouluikäiset voivat suorittaa työelämään tutustumisen TET-jaksoja kansalaisopiston henkilökunnan ohjauksessa. Kongressi- ja kulttuurikeskus tarjoaa päiväkodeille ja kouluille Kaukametsän salin vapaasti käyttöön arkisin. Päiväkotikäisille lapsille ja koululaisille kulttuurikeskus tarjoaa 4 - 6 maksutonta tilaisuutta vuosittain yksin tai yhteistyössä mm. Vaara-kollektiivin tai Routa Companyn kanssa. Kulttuuripolku-toiminnan yhteydessä tanssiesitykset 5.-luokkalaisille Kajaani Tanssi -festivaalin yhteydessä ovat myös maksuttomia. Runoviikko työllistää nuoria kesätyöseteleillä ja yhden kajaanilaisen nuoren kesätyöntekijän. Kaukametsän salin tekniikassa on säännöllisesti nuoria työkokeilussa.

Osaajista elinvoimaa -kasvuteeman 4 edistämiseksi Musiikkiopisto järjestää konsertteja, esityksiä ja näytöksiä omana toimintana ja eri kulttuurilaitosten välisenä yhteistyönä (mm. Oulun konservatorio, muut musiikkioppilaitokset, Kainuun ammattiopisto, Kajaanin lukio ja seurakunnat). Musiikkiopisto vie opettajien ja orkestereiden konsertteja Kajaanin lisäksi myös muihin toimipisteisiin. Opettaja Musiikkiopisto kannustaa täydennyskoulutukseen ja oppilaitoksen sisäisen yhteistyön kehittämiseen ja edistää opettajien osaamista huolehtimalla harjoitus-, esiintymis- ja opetustilojen ja välineistön hyvästä kunnosta sekä toteuttamalla lukuvuosisuunnitelman mukaiset tapahtumat. Kansalaisopisto tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden taitojensa kehittämiseen ja osaamisensa esille tuomiseen säännöllisesti vaihtuvissa näyttelyissä ja tapahtumissa. Kansalaisopisto osallistuu aktiivisesti kaupunkitapahtumiin (mm. Linnanvirta, Harrastemessut sekä nuorisopalvelujen ja oppilaitosten yhteiset tapahtumat). Eri alojen korkeakouluopiskelijoita on suorittanut kansalaisopistossa opetusharjoittelujaksoja ja laatinut kansalaisopiston kehittämiseen liittyviä opinnäytetöitä (mm. imagotutkimus, etäopetuksen kehittäminen, tuntiopettajien sitouttaminen). Kainuun ammattiopiston opiskelija on työllistynyt opiston tehtäviin pitkäkestoisen harjoittelujakson jälkeen. Kajaanin ammattikorkeakoulun opiskelijoita työskentelee opintojensa ohella lukuvuosisuunnitelman mukaisesti kansalaisopiston liikunnan määräämisenä tuntiopettajina. Kansalaisopiston henkilöstön osaamisen kehittämisestä on huolehdittu mahdollistamalla osallistuminen koulutuksiin ja kehittämishankkeisiin. Kongressi- ja kulttuurikeskus edistää alueen tunnettua ja elinkeinoelämää järjestämällä valtakunnallisia tapahtumia ja tilaisuuksia, uudistamalla kokoustarjontaa ja huolehtimalla kokoustekniikan ajanmukaistamisesta.

Vuonna 2021 Kainuun Musiikkiopisto järjesti laajan oppimäärän mukaista musiikin ja tanssin taiteen perusopetusta noin 38 eri oppiaineessa 24 050 tuntia. Kaukametsän opisto järjesti avoimen kansalaisopistotoiminnan ja maahanmuuttajien lukutaitokoulutuksen opetusta noin 12 000 tuntia ja suuntasi opetusta edelleen kysyntää vastaavaksi. Kongressi- ja kulttuurikeskus vastasi yleisten kulttuuritilaisuuksien sekä kokous- ja kongressitilaisuuksien järjestämisestä Kaukametsässä ja järjesti omana tuotantona noin 120 tilaisuutta, joista Runoviikon osuus oli 60 tilaisuutta. Tilaisuuksien ravintolapalveluista vastaa Kajaanin Mamselli -liikelaitos.

Saavutettavuuttaan musiikkiopisto, kansalaisopisto ja Kongressi- ja kulttuurikeskus Kaukametsä ovat kehittäneet uudistamalla verkkosivustonsa osana kaupungin verkkosivustouudistusta v. 2020 ja kehittämällä digitaalisia palvelujaan. Covid-19-pandemian aikana musiikkiopisto ja kansalaisopisto ovat toteuttaneet osan opetuksesta etäopetuksena (Sivistysjohtaja, Viranhaltijapäätös 18.3.2020 § 3).

Kongressi- ja kulttuurikeskuksella, musiikkiopistolla ja kansalaisopistolla käytössä oleva Kaiku-kortti edistää kuntalaisten hyvinvointia mahdollistamalla maksuttoman osallistumisen kulttuuritapahtumiin. Kaiku-kortti on tarkoitettu paikallisessa verkostossa olevien sosiaali- ja terveystoimijoiden asiakkaille, jotka eivät taloudellisen tilanteensa vuoksi voi hankkia pääsylippuja tai kurssipaikkoja. Kansalaisopisto ja Musiikkiopisto ovat ottaneet Kaiku-kortin käyttöön v. 2021. Opistoilla on oikeus määrittellä Kaiku-kortin käytön laajuus (Sivistyslautakunta 23.6.2021, 59).

Yhteistyötahot:

Kainuun Musiikkiopisto tekee yhteistyötä useiden yhdistysten kanssa. Yhdistykset täydentävät opiston taloutta mm. oppilaille myöntämällä stipendeillä, nuotti- ja soitinhankinnoilla ja apurahoilla. Yhdistykset järjestävät oppilaille yhteisöllisyyttä lisäävää ja soittoharrastukseen innostavaa toimintaa. Musiikkiopisto ei peri toimintaansa tukevien yhdistysten järjestämistä tilaisuuksista tilavuokria.

Kainuun puhallinmusiikin ystävät ry toimii musiikkiopiston puhallinorkesterin, Kajaanin puhallinorkesterin, B-puhallinorkesteri Puolikuun ja Alkeispuhallinorkesterin taustalla. Yhdistys järjestää orkesterin konsertit yhdessä musiikkiopiston kanssa. Opisto tilittää yhdistykselle konserttien tulot, joista on vähennetty markkinointi-, tekniikka-, lipunmyynti- yms. kulut. Yhdistys myöntää musiikkiopiston oppilaille stipendejä, lainaa soittimia ja hankkii orkesterille nuotteja. Yhdistys hakee myös apurahoja konsertteihin ja orkesteriprojekteihin, joissa musiikkiopiston oppilaat soittavat.

Kaukametsän musiikki ry ylläpitää ja tukee Kainuun Musiikkiopiston orkesteritoimintaa ja toimii musiikkiopiston, opiskelijoiden ja kotien välisenä yhdyssiteenä. Yhdistys järjestää konsertteja ja esiintymisiä, opetus-, koulutus- ja tiedotustilaisuuksia sekä musiikkileirejä ja opintomatkoja. Yhdistys myöntää myös apurahoja ja stipendejä sekä hankkii soittimia opiskelijoiden käyttöön. Toimintansa tukemiseksi yhdistys voi järjestää maksullisia konsertteja ja muita musiikkitilaisuuksia, myydä äänitteitä sekä ottaa vastaan avustuksia, lahjoituksia ja testamentteja ja järjestää luvanvaraisesti arpajaisia ja rahankeräyksiä. (Patentti- ja rekisterihallitus, Yhdistysrekisteri, 26.3.2020).

Kajaanin seudun kanteleyhdistys ry toimii yhteistyökumppanina musiikkiopiston ja Kaukametsän opiston kanteleoppilaiden yhteisissä konserteissa ja tekee konserttien yhteydessä varainhankintaa arpajaisilla ja väliaikakahvituksilla. Yhdistys myöntää musiikkiopiston ja Kaukametsän opiston kanteleoppilaille stipendejä ja vuokraa soittimia sekä järjestää vuosittain leiriviikonlopon.

Kajaanin kamarikuoro ry toimii musiikkiopiston kuoron, Kaukametsän kamarikuoron tukena. Yhdistys järjestää kuoron konsertit musiikkiopiston kanssa ja musiikkiopisto tilittää yhdistykselle konserttien tulot, joista on vähennetty markkinointi-, tekniikka-, lipunmyynti- yms. kulut. Yhdistys järjestää kuorolle virkistystoimintaa ja koulutusta sekä hankkii nuotteja ja esiintymisasuja.

Ballet Kaukametsän tuki ry tukee musiikkiopiston tanssiosastoa Ballet Kaukametsää. Yhdistys myöntää stipendejä, järjestää erilaisia virkistystapahtumia ja koulutusmatkoja tanssioppilaille sekä hankkii ja maksaa valo- ja videokuvaajia musiikkiopiston tanssinäytöksiin ja tekee näytösten yhteydessä varainhankintaa. Yhdistys auttaa opettajia näytösten järjestämisessä. Covid-19-pandemian aikana yhdistys ja musiikkiopisto jakoivat näytösten kuvaus- ja striimauskuluja. Yhdistys myös hakee apurahoja musiikkiopiston tanssioppilaiden projekteihin.

Kaukametsän opisto tekee laajaa yhteistyötä sekä valtakunnallisten että alueellisten organisaatioiden, toimielimien ja koulutuksen järjestäjien kanssa vapaan sivistystyön koulutuksen järjestämiseksi opiston toimiluvan edellyttämällä tavalla. Yhteistyökumppaneita ovat mm. Kainuun ELY, Kajaanin TE-toimisto, Kainuun Liitto, Kajaanin kaupungin Kansainväliset palvelut / Vastaanottokeskus, Kajaanin

kaupungin kulttuuriyksiköt, Kajaanin romanityöryhmä, Kajaanin Vanhusneuvosto, Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelman seurantaryhmä, Kainuun kuntien kansalaisopistot, Meri-Pohjolan opistopiiri, SnellmanEdu / Isoverstas, Kansalaisopistojen liitto, Kajaanin ammattikorkeakoulu ja Itä-Suomen yliopisto (Aikuiskasvatustiede). Lisäksi Kaukametsän opisto tekee yhteistyötä paikallisten yhdistysten, järjestöjen, seurojen ja työnantajien kanssa sekä avoimen kansalaisopisto-opetuksen että sopimus- pohjaisten kurssien järjestämisessä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksella on velvollisuus tehdä yhteistyötä muiden alueella toimivien tai valtakunnallisten vapaan sivistystyön oppilaitosten kanssa. Oppilaitos voi järjestää myös koulutusta tukevaa tai siihen läheisesti liittyvää kehittämis- ja palvelu- toimintaa (Laki vapaasta sivistystyöstä 21.8.1998/632, § 3).

Kaukametsän opisto järjestää opetusta yhdistyspohjaisesti toimiville kuoroille, sanataide- ja muille harrastajaryhmille. Opisto maksaa kurssien tuntiopettajien palkan pidettyjen oppituntien mukaisesti Kunnalliseen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimukseen (OVTES) pohjautuen. Kurseille osallistuvat opiskelijat tai heidän taustayhdistyksensä maksavat opiskelijoiden kurssimaksut.

Vuonna 1996 kansalaisopiston kuorona aloittaneen Pirttikuuron kurssille otetaan lukuvuosittain uusia laulajia. Sekakuoro esiintyy pyydettyä opiston tilaisuuksissa. Kuoroa johtaa Kainuun Musiikkiopiston opettaja kansalaisopiston tuntiopettajana. Kukin kuorolainen maksaa oman kurssimaksunsa.

Kansalaisopisto opisto järjestää lukuvuosittain kurssit pääosin entisen Vuolijoen kunnan alueella toimivalle Tuuma-kuorolle ja v. 1923 perustetulle Kajaanin Mieslaulajille. Opisto laskuttaa opiskelijoiden kurssimaksut Lauluryhmä Tuuma ry:ltä ja Kajaanin Mieslaulajat ry:ltä kursseille osallistuvien henkilömäärän mukaan. Kansalaisopiston kuorot voivat järjestää 1 – 2 konserttia vuodessa Kaukametsän tiloissa ilman tilavuokraa ja kartuttaa toimintaansa pääsylipputulolla. Kuorot maksavat konserttien valo- ja äänitekniikasta. Opisto ei maksa kuoronjohtajien eikä esiintyjien palkkioita opiston ulkopuolisesta toiminnasta. Kaukametsän opisto markkinoi tilaisuuksia verkkosivustoilla ja Kainuun tapahtumien verkkoalustoilla sekä Kaukametsän yhteisessä lehti-ilmoituksessa.

Kainuun lausujat ry:lle Kaukametsän opisto järjestää vuosittain Aikuisten runoryhmä -kurssin, jonka osallistujat maksavat itse kurssimaksunsa. Vuolijoen kesäteatterikurssin kurssimaksut opisto laskuttaa Vuolijoen näyttämötaideyhdistys ry:ltä osallistujien määrän mukaan. Luentoja yhteistyössä eri tahojen kanssa järjestäessään kansalaisopisto jakaa luentopalkkio- ja matkakustannukset yhteistyökumppanien kanssa (mm. Kainuun liitto, yhdistykset ja muut vapaat toimijat) mutta ei peri tilavuokraa pääsymaksuttomista ja kaikille avoimista tilaisuuksista. Lisäksi Kaukametsän opisto tekee yhteistyötä yritysten ja muiden organisaatioiden kanssa sopimuspohjaisesti niin, että opisto laskuttaa yhteistyökumppaneilta opettajien palkka- ja matkakustannuksia, markkinointi- ja hallintokuluja sekä tilojen vuokrakuluja.

Kongressi- ja kulttuurikeskus Kaukametsän järjestämän Runoviikon toteuttaminen edellyttää laajaa paikallista yhteistyötä. Runoviikon ystävät ry järjestää tapahtuman aikana Runopolku-tilaisuuksia ja Kajaanin Matkailuoppaat ry toteuttaa opastettuja kaupunkikävelyjä. Kainuun Kirjailijat ry järjestää Runoduathlon-tilaisuuden. Tilaisuuksien järjestämisestä ei makseta yhdistyksille korvauksia. Kainuun Lausujat ry:lle maksetaan 100 euron palkkio kustakin Runovartin ohjelmasta.

Runoviikon järjestäminen nykyisessä laajuudessaan ei olisi mahdollista ilman talkoolaisia. Talkoolaiset eivät toimi yhdistyksenä. Talkoolaisten hankkimisesta ja opastamisesta vastaa kongressi- ja kulttuurikeskuksen työntekijä. Runoviikon tilaisuuksien ovimies- ja muita järjestelytehtäviä hoitavia talkoolaisia on vuosittain noin 40. Talkoolaiset saavat tapahtuman yhtenäiseksi työasuksi T-paidan ja palkkioksi kaksi vapaalippua tapahtumaviikon tilaisuuksiin.

Runoviikon yhteydessä toimiva Veikko Sinisalon stipendirahasto toteuttaa yhdessä Suomen Lausujain Liiton ja Kajaanin Runoviikon kanssa joka toinen vuosi Veikko Sinisalo -kilpailun (aiemmin Vuoden nuori lausuja -kilpailu), tukee nuoria lausujia palkitsemalla kilpailun voittajan apurahalla ja pitää vireillä yleisön mielenkiintoa lausuntataidetta kohtaan. Varojensa kartuttamiseksi stipendirahasto järjestää

vuosittain Runoviikon kirkkoilta -tilaisuuden. Rahasto ottaa vastaan myös lahjoituksia ja testamentteja. Kajaanin kaupunki on hyväksynyt osaltaan rahaston säännöt (Kaupunginhallitus 5.6.1978 § 1342) ja nimennyt kaksi edustajaa rahaston hoitokuntaan. Runoviikon päävastuullisena järjestäjänä Kajaanin kaupunki hoitaa v. 2021 alkaen stipendirahaston varoja rahaston hoitokunnan esityksestä. Stipendirahaston hallinnon ja talouden tarkastus tapahtuu osana kaupungin tilintarkastusta. Rahaston hoitokunta vastaa edelleen rahaston varsinaisesta toiminnasta. (Kaupunginhallitus 17.8.2021, § 171)

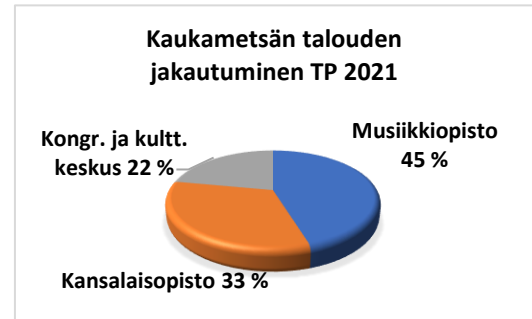
Kongressi- ja kulttuurikeskuksen tilaisuuksien naulakkopalvelut tuottaa Kajaanin Junnu Hokki ry jääkiekkoseuran junioritoiminnan tukemiseksi. Yhdistys saa tulot suoraan kulttuuritilaisuuksien asiakailta. Joihinkin maksuttomiin tilaisuuksiin Kongressi- ja kulttuurikeskus maksaa tilaisuuteen osallistuvien naulakkomaksun (esim. Kajaanin kaupungin järjestämä itsenäisyyspäivänjuhla).

Kajaani Dance -festivalin taiteellisen johtajan, Kajaani Dancen tanssikoulun rehtorin, palkkion maksaa Kajaanin kaupunki.

Talous

Kaukametsän talous koostuu musiikkiopiston, kansalaisopiston ja kongressi- ja kulttuurikeskuksen kokonaisuudesta. Kunkin yksikön taloutta seurataan lisäksi erillisillä kirjanpilotileillä valtionosuus- ja -avustusrahoitusten sekä oppilaitosten tilastointiin liittyvien velvoitteiden vuoksi (mm. taiteen perusopetuksen, avoimen kansalaisopisto-opetuksen sekä maahanmuuttajakoulutusten järjestäminen).

Kaukametsän talous oli 5 % sivistystoimialan ja 34,9 % kulttuurin ja nuorisopalvelujen taloudesta v. 2021 (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021). Vuonna 2020 Kaukametsän talous toteutui huomattavasti edellisiä vuosia pienempänä Covid-19-pandemian aiheuttamien toimintarajoitusten vuoksi. Pandemian vaikutus näkyy niin toimintatuotoissa kuin -kuluissakin.

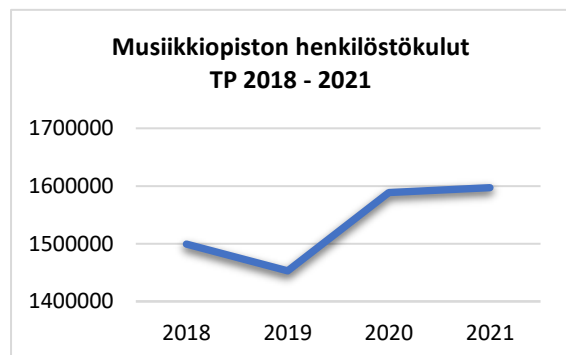
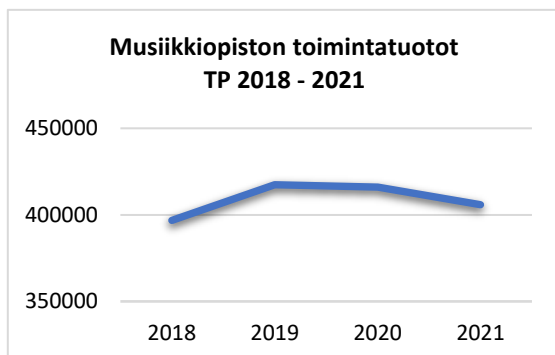
	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 – 2021 Muutos
Toimintatuotot	1 026 157	1 016 960	837 585	849 057	- 177 100
Toimintakulut	- 4 650 952	- 4 603 950	- 4 283 004	- 4 362 006	- 288 946
• Sis. vuokrat	- 948 612	- 963 576	- 947 530	- 467 729	
• Pääomavuokrat				- 458 286	
• Ulk. vuokrat	- 15 632	-16 735	- 9 682	- 4 540	
• Tilavuokrat yht.	- 964 244	- 980 311	- 957 212	- 930 555	- 33 689
• Henkilöstökulut	- 2 884 670	- 2 860 134	- 2 779 936	- 2 830 912	- 53 758
Toimintakate	- 3 624 795	- 3 586 990	- 3 445 419	- 3 512 948	- 111 847

(Sivistystoimialan kirjanpito-tilit 2018 - 2021)

Musiikkiopiston talous v. 2018 – 2021:

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 – 2021 Muutos
Toimintatuotot	396 799	417 415	416 102	405 848	9 049
• Lukukausimaksut	254 281	215 178	272 891	265 200	10 919
• Pääsymaksut	12 480	17 221	9 531	15 116	2 636
Toimintakulut	- 1 949 897	- 1 921 157	- 2 038 995	- 1 994 875	44 978
• Sis. vuokrat	- 243 344	- 259 206	-254 921	- 122 234	
• Pääomavuokrat				- 128 706	
• Tilavuokrat yht.	- 243 344	- 259 206	-254 921	- 250 940	7 596
• Henkilöstökulut	- 1 499 303	- 1 452 994	- 1 588 570	- 1 597 148	97 845
Toimintakate	- 1 553 098	- 1 503 742	- 1 622 892	- 1 589 027	35 929

(Sivistystoimialan kirjanpito-tilit 2018 - 2021)

Kainuun Musiikkiopiston talous on lähes puolet (45 %) Kaukametsän taloudesta (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021). Musiikkiopiston toimintatuotot ovat laskeneet vuodesta 2019 alkaen. Tuotot koostuvat pääosin oppilaiden lukukausimaksuista sekä konserttien ja esitysten pääsymaksutuloista. Vuonna 2020 pääsymaksutulojen vähäisyyteen vaikutti Covid-19-pandemiasta johtunut konserttien vähäisyys. Lukuvuoden 2021 – 2022 alusta käyttöön otetun Kaiku-kortin on arvioitu vähentävän pääsylipputulota enintään noin 1 200 euroa vuodessa (Sivistyslautakunta 23.6.2021, 59).

Musiikkiopiston toimintakuluista ovat tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021 kasvaneet eniten henkilöstökulut, lähes 98 000 euroa. Musiikkiopiston arvion mukaan henkilöstökulujen nousu perustuu vuosisidonnaisten lisien kasvuun, uuden opetus suunnitelman vaatimukseen (valinnaiset opinnot ja yhteismusisointi kuuluvat oppilaiden lukukausimaksuun) sekä valmentavan opetuksen lisäämiseen (matalan kynnyksen ryhmäopetusta uusien oppilaiden saamiseksi) sekä kunta-alan virkaehtosopimusten mukaisesti palkankorotuksiin (vrt. Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus 2018 –

2019 ja 2020 – 2021; Kunnallinen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimus 2018 – 2019 ja 2020 – 2021).

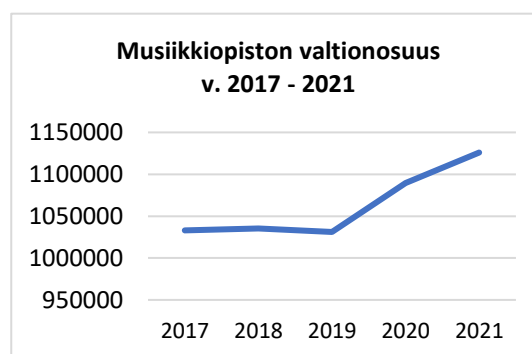
Musiikkiopiston ylläpitäjänä Kajaanin kaupunki on kuntien kanssa tekemillään sopimuksilla sitoutunut vastaamaan opiston hallinnosta ja toiminnasta ja jakamaan valtiolta opiston toimintaan vuosittain saamansa valtionosuuden opiston toimintaan ja avustamiseen osallistuvien kuntien kesken pidettyjen, valtionapuun oikeuttavien opetustuntien suhteessa. Kunnat osallistuvat opiston hallinnon kustannuksiin pidettyjen opetustuntien suhteessa. Lukukausimaksut jaetaan kuntien pidettyjen opetustuntien suhteessa. Kunnat sitoutuvat maksamaan kuntalaistensa opetuksen kustannukset, jotka laskeetaan keskimääräisinä kustannuksina opetustuntia kohti kaikkien opiston toimintaan osallistuvien kuntien kesken. Oppilailta perittävät maksut ovat kaikille samansuuruiset. Kunnat vastaavat opettajien opetusmatkojen kustannuksista. (Sopimus pohja 1.1.2001)

Musiikkiopiston käyttökustannuksiin on v. 2021 myönnetty valtionosuutta 1 125 952 euroa. Rahoituksen perustana oleva tuntimäärä 24 034 on pysynyt samana. (Opetushallitus, Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit 27.7.2021) Lukuvuonna 2021 – 2022 musiikkiopisto toteuttaa noin 24 050 opetustuntia. Opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen kuuluvat esiintymistapahtumat ovat vähentyneet: Vuonna 2018 niitä oli 125, v. 2019 tapahtumia oli 95 ja Covid-19-pandemian aikana v. 2020 pääosin striimaten ja videoiden järjestettyjä tapahtumia 32. Oppilaskonsertit ovat pääsymaksuttomia. Maksullisten tapahtumien hinnat musiikkiopisto määrittelee itse niin, että ne noudattelevat yleisesti alueella järjestettyjen kulttuuritapahtumien hintoja.

Musiikkiopiston valtionosuus:

Vuosi	Taiteen perusop. laskennall. perusteen yksiköiden lkm (tuntia)	Kokonaisrahoitus €
2017	24 034	1 033 007
2018	24 034	1 035 423
2019	24 034	1 031 128
2020	24 034	1 089 649
2021	24 034	1 125 952

(<https://vos.oph.fi/rap/>)

Musiikkiopiston valtionosuuden rahoitusprosentti laski v. 2017 aiemmasta 57 %:sta 55,85 %:iin mutta on v. 2020 noussut takaisin 57 %:iin. Musiikkiopiston ns. laskennallinen tuntihinta on tarkastelujaksolla v. 2017 – 2021 kasvanut 76,96 eurosta 82,19 euroon. (<https://vos.oph.fi/rap/>)

Kuntien kanssa tehtyihin sopimukseen perustuen kutakin työvuotta koskevista opetustuntimäärän muutoksista on sovittava musiikkiopiston kanssa toukokuun loppuun mennessä valtionosuuteen ja opetuksen järjestelyyn liittyvien seikkojen vuoksi. Opetusministeriön antamat valtionosuutta koskevat muutokset koskevat välittömästi kaikkia sopijapuolia. Kajaanin kaupunki vastaa Kaukametsän kiinteistöstä välittömästi aiheutuvista kustannuksista mutta muut sopijaosapuolet järjestävät kustannuksellaan musiikin opetustilat ja -välineet toimipistettä varten. (Sopimus pohja 1.1.2001)

Kainuun Musiikkiopiston toimintaan osallistuvat kunnat maksavat Kajaanin kaupungille käyttökustannusten ennakkoa hyväksytyyn talousarvion mukaisesti kuukausittain. Lopullinen tilitys tehdään kultakin vuodelta tilinpäätöksen vahvistamisen jälkeen, jolloin joko peritään tai palautetaan ennakkoina lasketun ja lopullisen maksuosuuksien väliset erot. Musiikkiopiston talousarvio lähetetään kuntiin lukuvuoden alettua. Musiikkiopisto järjestää kaikille toimintaan osallistuville kunnille vuosittain tilaisuuksia, joissa käsitellään mm. talousarviota, valtionosuuksien määrää, lukukausimaksuja, opetustuntien jakautumista kuntien kesken ja opettajatilannetta. Sopijaosapuolet voivat irtisanoa sopimuksen viimeistään kuusi kuukautta ennen opiston lukuvuoden alkua. (Sopimus pohja 1.1.2001)

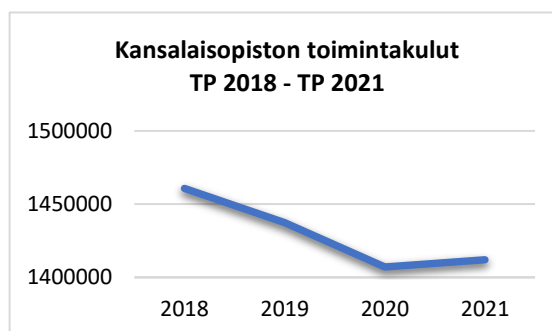
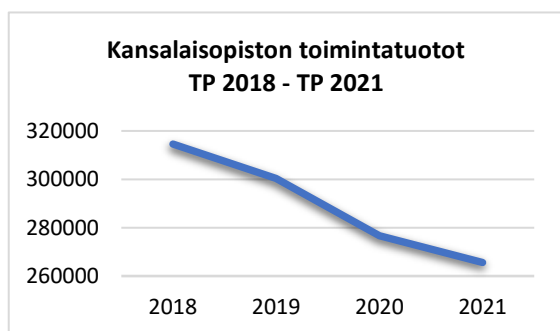
Musiikkiopiston oppilailta perittävien lukukausimaksujen ja Kajaanin kaupungin omistamien soitinten vuokrien hinnat vahvistaa Kajaanin sivistyslautakunta. Hinnat on vahvistettu viimeksi v. 2019 (Sivistyslautakunta 17.10.2019). Valtakunnallisesti musiikkiopistojen lukukausimaksujen osuus on keskimäärin 17 % opetuksesta aiheutuvista menoista. Maksut vaihtelevat 100 - 600 euroa/oppilas/lukuvuosi. (www.musicedu.fi) Kainuun musiikkiopiston lukukausimaksujen osuus opetuksesta aiheutuvista menoista on 17,3 %.

Kajaanin kaupunki (Kaukametsän yksikkö) laskee jokaiselle musiikkiopiston toimintaan osallistuvalla kunnalla vuosittaisen opetustunnin hinnan, johon sisällytetään opettajien matkakustannukset. Kauempana sijaitseville kunnille hinta on korkeampi kuin lähempänä Kajaania sijaitseville. Lisäksi kunnilta laskutetaan tuntimäärään suhteutettu osuus hallinnon ja työterveyshuollon kuluista. Sivutoimipaikkojen oppilaiden huoltajat maksavat lukukausimaksut suoraan musiikkiopistolle. Sivutoimipaikkojen oppilaat suorittavat laajaa oppimäärää samoin kuin kajaanilaiset. Kaikki oppilaat eivät suorita oppimäärää loppuun asti mutta päättötodistuksen saajia on vuosittain eri kunnissa.

Kaukametsän opiston talous v. 2018 - 2021:

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 - 2021 Muutos
Toimintatuotot	314 575	300 326	276 725	262 599	- 51 976
• Kurssimaksut	225 233	224 661	154 826	177 924	- 47 309
Toimintakulut	- 1 460 736	- 1 437 389	- 1 407 096	- 1 412 130	- 48 606
• Sis. vuokrat	- 310 825	- 316 041	- 311 298	193 048	
• Pääomavuokrat				115 770	
• Ulk. vuokrat	-10 471	- 11 635	-9 532	4 177	
• Tilavuokrat yht.	- 321 296	- 327 676	- 320 830	312 995	8 301
• Henkilöstökulut	- 903 012	- 895 233	- 889 764	- 915 237	12 225
Toimintakate	- 1 146 161	- 1 137 063	- 1 130 371	- 1 149 531	3 370

(Sivistystoimialan kirjanpito-tilit 2018 - 2021)

Kaukametsän opiston talous on 33 % Kaukametsän taloudesta (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021). Kansalaisopiston tarjoaman opetuksen määrän lähtökohtana on vuosittain opiston valtionosuuteen määritelty opetustuntimäärä. Koska opiston toiminta perustuu opiskelijoiden omaehtoiseen opintoihin hakeutumiseen, tunteja tarjotaan opetuksen monipuolisen ja kaupunkistrategian painopisteiden toteutumisen varmistamiseksi noin 10 % valtionosuuteen oikeutettavia tunteja enemmän kuin talousarvion puitteissa toteutetaan.

Kansalaisopiston taloudessa ei ole tapahtunut merkittävää muutosta tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021. Toimintatuotot ovat vähentyneet samassa suhteessa kuin toimintakulut. Laki vapaasta sivistystyöstä (21.8.1998/632, § 24) antaa koulutuksen järjestäjälle mahdollisuuden periä opiskelijoilta kohtuullisia kurssimaksuja opetuksesta mutta maksua ei saa periä kotoutumissuunnitelmaan perustuvista kotou-

tumista edistävästä koulutuksista (https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Sivut/EV_163+2017.aspx) Kaukametsän opisto kattaa opetuksen kuluja osittain opiskelijoiden kurssimaksuista kertyvillä tuloilla sekä järjestämällä tilaus- ja sopimus pohjaisia koulutuksia opiston yhteistyökumppaneille ja vuokraamalla opiston tiloja tilaisuuksien ja tapahtumien järjestämiseen (Sivistyslautakunta 7.10.2010, § 88). Yleissivistävät, Kajaanin kaupunkistrategian toteutumista tukevat luennot (noin 100 tuntia, alle 1 % opetustunneista) ovat osallistujille maksuttomia. Lukuvuoden 2021 – 2022 alussa käyttöön otetun Kaiku-kortin on arvioitu vähentävän kurssimaksutuloja enintään noin 1 000 euroa vuodessa. (Sivistyslautakunta 23.6.2021, 59).

Vuosina 2020 - 2021 kurssimaksutuloihin ovat vaikuttaneet Covid-19-pandemian vuoksi pienentynyt opiskelijamäärä, normaalia pienempi ryhmäkoko ja opetuksen muuttaminen osittain verkko-opetuksiksi. Sopimus pohjainen suomen kielen ja kulttuurin opetus kaupungin Kansainvälisten palvelujen asiakkaille on laskenut vuosista 2015 – 2017 turvapaikanhakijoiden määrän vähennyttä.

Covid-19-pandemian vuoksi Kulttuuri- ja Kongressikeskus on voinut vuokrata kansalaisopiston tiloja lähinnä vain koronarokotusten järjestämiseen mutta kansalaisopisto on tiivistänyt opistorakennuksen tilojen käyttöä kaupungin talouden sopeuttamisohjelman tavoitteen mukaan. Sivistystoimiala on siirtänyt joustavan perusopetuksen (JOPO) ja aikuisten perusopetuksen (APO) tilat Kaukametsän opistorakennukseen v. 2021 toimialan luopuessa Asemakatu 2:n tiloista nuorisopalvelujen uudelleen järjestelyjen yhteydessä. Perusopetus maksaa kaupungin sisäistä vuokraa opistorakennuksessa käyttämistään tiloista. Pandemiaa edeltävänä aikana kansalaisopisto on myös vuosittain hakenut erilaisia vapaan sivistystyön kehittämisrahoituksia, joita on voitu hyödyntää opiston erilaisiin kustannuksiin.

Kansalaisopiston henkilöstökuluissa ei ole tapahtunut tarkastelujaksolla merkittävää muutosta, vaikka henkilöstön palkkoihin on tullut kunta-alan virkaehtosopimusten mukaiset palkankorotukset (vrt. Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus 2018 – 2019 ja 2020 – 2021; Kunnallinen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimus 2018 – 2019 ja 2020 – 2021). Kansalaisopiston tuntiopettajien palkkakulut vaihtelevat vuosittain opiston opiskelijamäärän, toteutuvien kurssien ja opettajien pitämien opetustuntien määrän mukaan. Covid-19-pandemia ei ole juurikaan vähentänyt opettajien palkkakuluja, koska opetusta on järjestetty normaalia pienemmille opiskelijaryhmille kansalaisopistopalvelujen jatkumisen turvaamiseksi.

Kaukametsän opiston kurssimaksuja on nostettu vuosittain maltillisesti ja kurssikohtaisesti. Valtaosa opiston asiakkaita on iäkkäitä eläkeläisiä, jotka eivät opiston v. 2016 tekemän selvityksen perusteella pysty osallistumaan toimintaan, mikäli kurssimaksuja nostetaan. Opiskelijamäärän säilyttäminen on nähty tärkeäksi alueen ikääntyvän väestön sosiaali- ja terveyshaittojen ennaltaehkäisemisen vuoksi. Kunnallisanalan kehittämissäätiön rahoittaman Itä-Suomen yliopiston tekemän tutkimuksen mukaan kansalaisopisto tuottaa opiskelijoille hyvinvointia ja säästöä kunnalle, koska opiskelijat käyttävät muita kuntalaisia vähemmän sosiaali- ja terveyspalveluja ja kansalaisopistossa suoritettavat kurssit lisäävät suvaitsevaisuutta ja vahvistavat osallistujien sosiaalisia verkostoja. Seurantatutkimukseen osallistuneet opiskelijat käyttivät tutkimuksessa kartoitettuja sosiaali- ja terveyspalveluita huomattavasti vähemmän kuin väestö keskimäärin. Tutkimusaineistossa todettu kansalaisopiston opiskelijoiden aiheuttama kulu oli kunnalle 464 euroa ja väestön keskimäärin aiheuttama kulu 1 049 euroa. (https://kaks.fi/wp-content/uploads/2019/05/julkaisu_hyvinvointia-ja-sosiaalista-paomaa-kansalaisopiston-hyodyt-osallistujille-kaupungille-ja-alueelle-2.pdf)

Kaukametsän opiston hallinnoimassa kehittämishankkeessa v. 2019 tehdyn kartoituksen mukaan Kaukametsän opiston kurssimaksut ovat Kainuun kuntien kansalaisopistojen korkeimmat. Kaukametsän opistossa ei ole muissa alueen kansalaisopistoissa käytössä olevia kausikortteja. Työikäiset voivat hyödyntää Kaukametsän opiston kurssimaksuihin työnantajien erilaisia etuseteleitä ja muita etuuksia (mm. ePassi). Alle 18-vuotiaille opisto voi huoltajan hakemuksesta myöntää sisaralennuksia.

Kansalaisopistoille on myönnetty valtionosuutta kotoutumissuunnitelman mukaisen koulutuksen järjestämiseen vuodesta 2018. Kaukametsän opiston käyttökustannuksiin on v. 2021 myönnetty

valtionosuutta avoimen kansalaisopisto-opetuksen järjestämiseen 524 453 euroa (11 033 tuntia) ja kotoutumissuunnitelman mukaisen opetuksen järjestämiseen 41 537 euroa (490 tuntia) (Opetus- hallitus, Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit 27.7.2021).

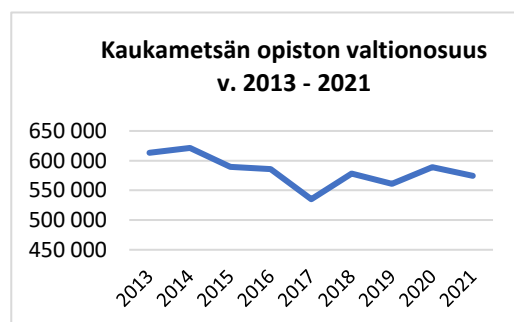
Kansalaisopistojen rahoituksen perusteet uudistettiin vuoden 2016 alusta. Uudistusta edeltävällä suoritteiden jakotavalla oppilaitosten valtionosuuden määrään oli vaikuttanut paitsi opiston toteuttama tuntimäärä myös se, paljonko muut opistot olivat tuottaneet opetustunteja. Mallin mukaan opistojen oli toteutettava yhä enemmän tunteja säilyttääkseen valtionosuusrahoituksensa edellisvuosien tasolla. Rahoituksen rakenteellisessa ja ylläpitäjälähtöisessä uudistamisessa luovuttiin kansalaisopistojen asukastiheyselästä, rahoituksen ennakoitavuutta parannettiin kiintiömällä valtaosa opistojen valtionosuudesta ja etäopetuksen hinta määriteltiin samaksi kuin lähiopetuksen hinta. Rahoituksen uudeksi määräytymisperusteeksi otettiin voimassa olleen hallitusohjelman mukaisesti kunnan asukasluvun voimakas muutos. (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75244>)

Kaukametsän opiston valtionosuus on vapaan sivistystyön rahoitusuudistuksen jälkeen ollut vuosittain 32 000 – 86 000 euroa aiempia vuosia alhaisempi. Henkilötyövuosina rahoituksen leikkaus vastaa 1 – 2,5 opettajan vuosittaisia palkkakuluja.

Kaukametsän opiston valtionosuus:

Vuosi	Vapaa siv.työ: laskennall. perusteen yksiköiden lkm (tuntia)	Kokonais- rahoitus €	Kotout.suunn.: laskennall. perusteen yksiköiden lkm (tuntia)	Kokonais- rahoitus €	Vapaa siv.työ ja kotouttam. yksiköiden lkm (tuntia) yht.	Valtion- osuus yhteensä €	Valtionosuus vuoteen 2014 verrattuna €
2013	13 663	613 298					
2014	13 868	621 393					8 095
2015	13 016	589 375					-32 018
2016	12 297	585 977					-35 416
2017	11 531	535 077					-86 316
2018	10 365	485 959	1 119	92 042	11 484	578 001	-43 392
2019	10 853	514 184	561	46 629	11 414	560 813	-60 580
2020	10 288	494 759	1 119	94 410	11 407	589 169	-32 224
2021	11 033	533 102	490	41 537	11 523	574 639	-46 754

(<https://vos.oph.fi/rap./>)

Kaukametsän opiston valtionosuuden rahoitusprosentti laski v. 2017 ja 2018 aiemmasta 57 %:sta 55,97 %:iin mutta on v. 2020 noussut takaisin 57 %:iin. Kotoutumissuunnitelmiin perustuvan koulutuksen rahoitusprosentti oli 98,19 v. 2018 – 2019 mutta on sen jälkeen noussut 100 %:iin. Opiston ns. laskennallinen tuntihinta on tarkastelujaksolla v. 2017 – 2021 kasvanut 82,91 eurosta 84,77 euroon. Opetus- ja kulttuuriministeriön toiminnan alalle Työ- ja elinkeinoministeriöltä v. 2018 siirtynyt opiskelijoiden kotoutumissuunnitelmiin perustuva rahoitus on jonkin verran palauttanut rahoitusuudistuksessa Kaukametsän opiston menettämää valtionosuutta mutta rahoitus on vaihdellut voimak-

kaasti vuosittain. Kotoutumiskoulutuksen laskennallinen tuntihinta on v. 2018 – 2021 ollut saman-
suuruinen kuin vapaan sivistystyön hinta. ([https://vos.oph.fi/rap./](https://vos.oph.fi/rap/))

Vuonna 2020 Kaukametsän opisto toteutti 10 811 tuntia opetusta, mikä on 5,2 % vähemmän kuin
opistolle määritelty laskennallisen perusteen tuntimäärä. Opetustuntien vähäisyyteen vaikutti Covid-
19-pandemia, jonka aikana opiston toiminta suljettiin viranomaisen määräyksestä 13.3.-31.5.2021.
Syksyn 2020 opetustuntien vähentymiseen vaikutti mm. se, ettei opisto voinut järjestää opetusta
Covid-19-taudin riskiryhmiin kuuluville henkilöille eikä toteuttaa opetusta erityisryhmille Kainuun
sosiaali- ja terveydenhuollon palveluyksiköissä ja tuetun asumisen yksiköissä.

Vuonna 2021 opiston opetustunti- ja opiskelijamäärä on alkanut palautua aiemmalle tasolle. Opetus-
tunteja arvioitiin toteutuvan enää 1,4 % laskennallista tuntimäärää vähemmän. Opiston kurssit aloite-
taan pääsääntöisesti kymmenellä (10) opiskelijalla ja Kajaanin maaseudun kylissä ja erityisryhmille
järjestettävä opetus kahdeksalla (8) opiskelijalla (Kajaanin sivistyslautakunta 26.5.2021, § 45).
Ryhmien aloituskoko on Kainuun kuntien kansalaisopistojen isoin.

Kaukametsän opiston tuntien toteutuminen v. 2017 – 2021:

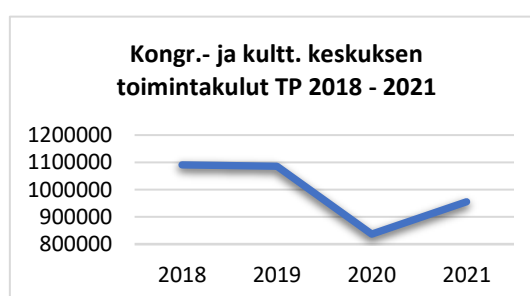
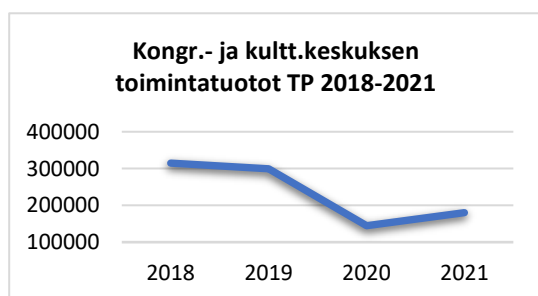
Vuosi	VOS-tunteja	Toteutettu tunteja	VOS-tuntien ylitys %:ia
2017	11 531	12 765	10,7
2018	11 484	12 897	12,3
2019	11 414	12 809	12,2
2020	11 407	10 811	-5,2
2021	11 523	11 366	-1,4

(Kaukametsän opiston tilastotiedot 30.9.2021)

Kongressi- ja kulttuurikeskuksen talous:

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 – 2021 Muutos
Toimintatuotot	314 783	299 218	144 758	180 610	- 134 173
Toimintakulut	- 1 090 755	- 1 085 440	- 836 913	- 955 000	- 135 755
• Sis. vuokrat	- 381 145	- 373 930	- 368 935	- 152 447	
• Pääomavuokrat				- 213 810	
• Ulk. vuokrat		- 5 100	- 150	- 363	
• Tilavuokrat yht.	- 381 145	- 379 030	- 369 085	- 366 620	- 14 525
• Henkilöstökulut	- 332 790	- 351 943	- 301 601	- 318 527	- 14 263
Toimintakate	- 775 972	- 786 222	- 692 156	- 774 390	- 1 582

(Sivistystoimialan kirjanpito-tilit 2018 - 2021)

Kongressi- ja kulttuurikeskus toimii kaupungin ylläpitämänä. Kongressi- ja kulttuurikeskuksen osuus
on noin 22 % Kaukametsän taloudesta. (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021).

Covid-19-pandemiaan liittyvät tapahtumien peruuntumiset ja mahdollisuus järjestää tilaisuuksia vain rajoitetulle yleisömäärälle on vaikuttanut voimakkaasti kongressi- ja kulttuurikeskuksen talouteen. Vuonna 2020 kongressi- ja kulttuurikeskus oli kokonaan suljettuna yli 4 kuukautta (13.3. - 31.7.2020).

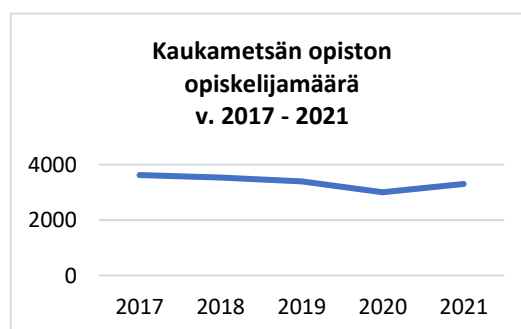
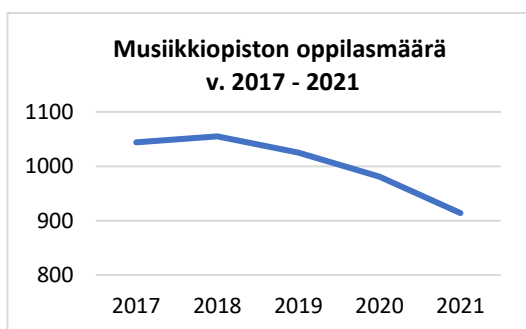
Kulttuurikeskuksen toimintatuotot koostuvat lipputulosta, salien vuokrista ja avustuksista. Taiteen edistämiskeskus Taike myöntää vuosittain avustusta sekä Runoviikon että tanssitapahtuman järjestämiseen. Runoviikko sai v. 2021 avustusta 80 000 euroa ja Kajaani Tanssii -tapahtuma 15 000 euroa. Toimintatuotot ovat vähentyneet tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021 lähes puoleen. Myös toimintakulut ovat vähentyneet.

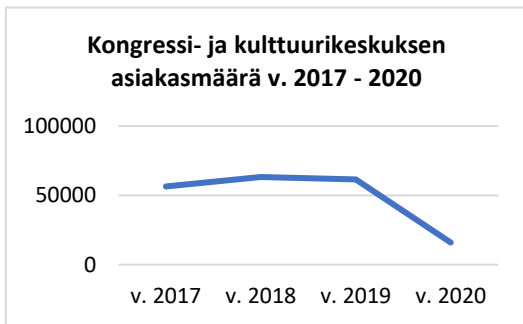
Oppilas-, opiskelija- ja asiakasmäärä

Kainuun Musiikkiopistossa on vuosittain ollut noin 1 000 oppilasta (Sivistyslautakunta 7.10.2020, § 88). Oppilasmäärä on vähentynyt 141 oppilaalla (13,4 %) vuodesta 2018. Musiikkiopisto on arvioinut, että oppilasmäärän vähenemiseen on vaikuttanut Kajaanin Mieslaulajien kuoron (28 opiskelijaa) siirtyminen v. 2020 takaisin kansalaisopiston toiminnaksi ja Covid-19-pandemia, joka on rajoittanut ryhmäopetukseen osallistumista. Musiikkiopiston oman arvion mukaan Kainuun alueen syntyvyyden pieneneminen ei vielä näy oppilasmäärässä.

Kaukametsän opistossa on ollut vuosittain 3 000 – 3 700 opiskelijaa. Koska opiskelija voi osallistua vuoden aikana useille kursseille, kurssilaisten määrä on vuosittain huomattavasti suurempi. Opiskelijamäärään on v. 2020 vaikuttanut Covid-19-pandemia ja opetuksen muuttuminen osittain etäopetuksiksi. Opiston kaikilla iäkkäillä asiakkaila ei ole käytettävissään tietoteknisiä laitteita eikä taitoa tai halua niiden käyttöön. Osaa opetuksesta (esim. tekninen työ, kudonta ja keramiikka) ei voida kaikilta osin toteuttaa etäopetuksena, koska opiskelijoilla ei ole tiloja töiden toteuttamiseen eikä oppiaineissa käytettäviä koneita ja laitteita (esim. sahat, taso- ja oikohöylät, ahjot, hionta- ja työstölaitteet, kangaspuut, keramiikan uunit). Opiskelijamäärä on vähentynyt myös Kajaanin kaupungin kansainvälisille palveluille järjestettävässä sopimuspohjaisessa suomen kielen ja kulttuurin opetuksessa turvapaikanhakijoiden määrän vähennyttä vuodesta 2018. Kajaanin Mieslaulajien kuoron (28 opiskelijaa v. 2020) siirtymisellä Kainuun Musiikkiopistolta takaisin kansalaisopistolle ei ole ollut merkittävää vaikutusta opiskelijamäärään. Covid-19-pandemiaa koskeneiden rajoitusten purkauduttua v. 2021 opiskelijamäärä on alkanut palautua aiempien vuosien tasolle.

Kongressi- ja kulttuurikeskuksen asiakasmäärä on pysynyt tasaisena ennen Covid-19-pandemiaa. Vuoden 2020 alussa kulttuurikeskus järjesti 5 konserttia ja Kajaani Tanssii -festivaalin mutta kaikki keväälle ja kesälle suunnitellut muut tilaisuudet peruuntuivat tartuntatautirajoitusten vuoksi 13.3.2020 alkaen. Syksystä 2020 alkaen kulttuurikeskus on järjestänyt tilaisuuksia viranomaisten ohjeiden mukaan rajoitetulle yleisömäärälle. Asiakasmäärän ennakoidaan palautuvan vähitellen pandemian kokoontumisrajoitusten poistuttua.

Henkilöstö

Kaukametsän henkilöstön kokonaismäärä v. 2022 talousarviossa on 76 htv:ta. Osa henkilöstöstä on yksiköiden yhteisiä ja osa kuuluu kaupungin taloustiimiin. Yhteisten työntekijöiden, vahtimestareiden ja yhden toimistosihteerin työaika jakautuu kolmen yksikön kesken.

Toistaiseksi jatkuvissa työsuhteissa työskentelevän henkilöstön lisäksi Kaukametsän opistossa on paljon määräaikaista tuntiopettajia, joiden opetustunnit toteutuvat ilmoittautuneiden opiskelijoiden määrän mukaan. Kaukametsässä työskentelee vuosittain myös vaihteleva määrä iltavalvojia ja muita tapahtumien järjestelytehtäviin liittyviä henkilöitä, joiden kaikista palkkakuluista vastaa Kajaanin kaupungin työllisyyspalvelut työllisyysmäärärahoilla.

Kainuun Musiikkiopiston vuoden 2021 henkilöstömäärä 31 henkilötyövuotta on noussut v. 2022 talousarvioon 32,35 htv:ksi pop/jazz-laulunopettajan viran täyttämisen vuoksi. Henkilöstö on tuntiopettajia lukuun ottamatta virkasuhteissa tai toistaiseksi jatkuvissa työsuhteissa. Musiikkiopiston henkilöstöä ennakoidaan eläköityvän kaksi henkilöä v. 2023 ja yksi henkilö v. 2024. Kaukametsän yhteistä henkilöstöä ennakoidaan eläköityvän musiikkiopiston osalta 0,21 htv:ta v. 2023.

Musiikkiopiston henkilötyövuodet v. 2021 - 2022 tehtävänimikkeittäin:

Tehtävänimike	Henkilömäärä v. 2021	Htv v. 2021	Htv v. 2022
• vt. rehtori	1		
• toimistos sihteeri	2		
• laskentasihteeri*	1		*
• taloussihteeri*	1		*
• vahtimestari	1		
Opettajien virat	22		
• piano	8		
• viulu	3		
• kitara	2		
• harmonikka	1		
• kantele	1		
• laulu	1		
• klarinetti ja saksofoni	1		
• huilu	1		
• rummut ja lyömäsoitt.	1		
• musiikin perusteet	1		
• sello	1		
• tanssi	1		

• pop/jazz-laulu (1.1.2022)			
Päätoimiset tuntiopettajat	3		
• viulu ja mus.varh.kasv.	1		
• piano ja mus.perusteet	1		
• pop/jazz-laulu	1		
Sivutoimiset tuntiopett.	9		
• rummut	1		
• sähkö- ja kontrabasso	1		
• tanssi	1		
• muskari	1		
• huilu	1		
• kuoro	1		
• kitara	1		
• trumpetti	1		
• matalat vaskisoittimet	1		
Kaikki yht.	42	31	32,35

(*:llä merkityt kuuluvat kaupungin taloustiimiin; Sivistystoimialan talouden seuranta- ja talousarvio-tiedostot 2021 - 2022)

Vuonna 2022 Musiikkiopiston päätoimisen tuntiopettajan tehtävä on muuttunut pop/jazz-laulunopettajan viraksi, joten laulunopettajan virkoja on kaksi. Täyttämättä ollut kitaransoiton-opettajan viran nimike on muutettu pop/jazz-laulunopettajan viraksi. Pop/jazz-laulu on hakijamäärän perusteella musiikkiopiston suosituimpia instrumentteja. Viran täyttämällä musiikkiopisto varautuu tulevaan ikäluokkien pienenemiseen: lauluoppilaista suuri osa on aikuisia, joten ikäluokkien pieneneminen ei vaikuta nopeasti lauluoppilaiden määrään. Myös tanssinopettajan virka on suunniteltu täytettäväksi v. 2022.

Kaukametsän opiston vuoden 2021 htv-määrä ei ole laskutavan muutoksen vuoksi vertailukelpoinen aiempiin vuosiin. Vuonna 2021 kansalaisopistossa tapahtui useita henkilöstömuutoksia ja osa henkilöstöstä oli palkattomilla virkavapailla. Henkilöstöä eläköityy v. 2022.

Kansalaisopiston henkilötyövuodet v. 2021 - 2022 tehtävänimikkeittäin:

Tehtävänimike	Henkilömäärä v. 2021	Htv v. 2021	Htv v. 2022
• vs. rehtori **	1		
• toimistosihtheeri	2		
• laskentasihteeri*	1		
• taloussihteeri*	1		
• vahtimestari	1		
Opettajien virat			
• suunnittelijaop./ap.reht.	1		
• kielten suunn.opettaja	1		
• musiikin päätoim.op.	1		
• käsityön päätoim.op.	1		
• liikunnan päätoim. op.	1		
Tuntiopettajat	58		19
• kielet			
• liikunta			

• käsityö			
• kuvataide			
• ravitseminen			
• musiikki			
• yhteiskunnall. aineet			
• sanataide			
• tekninen työ			
• tietotekniikka			
• luennoitsijat			
• muut			
Kaikki yht.	69		

(*:llä merkityt kuuluvat kaupungin taloustiimiin; vs. rehtorin määräaikainen tehtävä on päättynyt 31.12.2021; Sivistystoimialan talouden seuranta- ja talousarvio-tiedostot 2021 - 2022)

Koulutuksenjärjestäjät ovat käyttäneet kansalaisopistojen tuntiopettajien henkilötyövuosien laskemiseen erilaisia laskentatapoja. Kaukametsän opiston henkilötyövuodet on arvioitu v. 2022 talousarvioon opiston yhteistyöverkoston Meri-Pohjolan opistopiirin (<https://meripohjolanopistopiiri.fi/opistopiiri/>) laskutavalla. Vuoteen 2020 Kaukametsän opiston henkilötyövuosien määrä on arvioitu sivistystoimialan talousarvioon Kajaanin kaupungin henkilöstöhallinnossa määritellyllä tavalla.

Kunta-alan työnantajajärjestö KT on antanut uuden suosituksen kuntien henkilöstökertomusten laadintaan ja viisi valtakunnallisesti yhteistä tunnuslukua henkilöstötietojen seurantaan. KT suosittelee henkilötyövuoden yhteismitallisen tunnusluvun käyttöönottoa v. 2022 alusta palkallisen työpanoksen raportointiin. Henkilötyövuosimittariin liittyvät laskentatavat on kuvattu KT:n oppaassa.

Vapaan sivistystyön ja musiikkiopistojen valtionosuus määräytyy oppilaitoksille määriteltynä valtionosuuteen oikeuttavien yksiköiden eli opetustuntien lukumäärän ja laskennallisen tuntihinnan mukaan. Virka- ja työehtosopimuksessa musiikkioppilaitoksen päätoimisen opettajan opetusvelvollisuudeksi on määritetty 23 tuntia viikossa. Kansalaisopiston tuntiopettajille ei ole määritetty päätoimisuuteen tai sivutoimisuuteen liittyvää opetustuntien määrää (Kunnallinen opetus- henkilöstön virka- ja työehtosopimus 2020 – 2021, Osio F/Liite 10/§ 10; Osio F/Liite 12/III). Koska virkaehtosopimus ei anna musiikkiopiston ja kansalaisopiston henkilötyövuosien määrittämiseen yhtenäisiä perusteita, opistojen henkilötyövuosien vertailu keskenään on suuntaa antavaa.

Taiteen perusopetuksen valtionosuutta saavan musiikkiopiston henkilöstörakenne on henkilöstön kelpoisuusehtojen, työsuhteiden ja opetussuunnitelman veloitteiden vuoksi erilainen kuin ylläpitämislupansa perusteella monipuolista vapaan sivistystyön opetusta toteuttavan kansalaisopiston. Kansalaisopiston määräaikaisten tuntiopettajien opetustuntien määrä voi vaihdella lukuvuoden aikana eri tavoin toteutuvien kurssien ja oppiainekohtaisten erojen vuoksi kahdesta viikottaisesta opetustunnista lähes 30 viikottaiseen opetustuntiin. Osa tuntiopettajista ja luennoitsijoista toteuttaa opetusta vain 2 – 4 tuntia vuodessa mutta henkilöitä voi olla useita kymmeniä lukuvuoden aikana.

Kongressi- ja kulttuurikeskuksen henkilötyövuodet v. 2021 - 2022 tehtävänimikkeittäin:

Tehtävänimike	Henkilömäärä v. 2021	Htv v. 2021	Htv v. 2022
• tapahtumapäällikkö	1		
• tapahtumasihteeri	1		
• taloussihteeri*	1		
• laskentasihteeri*	1		
• toimistosihteeri	1		
• vastaava vahtimest.	1		

• vahtimestari	2		
• valo- ja äänimestari	1		
Kaikki yht.	9		4,45

(*:llä merkityt kuuluvat kaupungin taloustiimiin; Sivistystoimialan talouden seuranta- ja talousarvio-tiedostot 2021 - 2022)

Tilat:

Kajaanin kaupunki on rakennuttanut Kaukametsän kulttuurirakennukset sekä amfiteatterin ulkoilma-esityksiä ja -tapahtumia varten v. 1987 – 1998 Kajaaninjoen pohjoispuolella sijaitsevalle aukiolle, jossa on myös v. 2013 valmistunut vesiliikuntakeskus Kaukavesi. Käytävillä yhdistetyistä kulttuurirakennuksista on maanalainen käytävä vesiliikuntakeskukseen ja viereiseen hotelliin. Kaukametsän yksiköiden kiinteistöjen vuokrat ovat kaupungin sisäisiä vuokria.

Tila	Osoite	Tilan koko m ²	Vuokra %:ia käytön suht.	Rakennus-/korjausvuosi	TP 2021 vuokra €
Kainuun Musiikkiopisto	Koskikatu 2 - 4 87200 Kajaani	3 467	100	1998	- 250 940
Kaukametsän opisto	Koskikatu 2 - 4 87200 Kajaani	2 184	100	1987	- 312 995
Kongressi- ja kulttuuri-keskus Kaukametsä	Koskikatu 2 - 4 87200 Kajaani	2 354	100	1988	- 366 620
yht.		8 005			- 930 555

(Kajaanin kaupungin tilapalvelujen tiedostot 2021; Sivistystoimialan kirjanpitoiltil v. 2020)

Kongressi- ja kulttuurikeskus Kaukametsän tehtävä on markkinoida ja vuokrata Kaukametsän tiloja tilaisuuksien ja tapahtumien käyttöön.

Kaukametsän vuokrattavat tilat:

Tila	Henkilömäärä
Kaukametsän sali	486
Kouta-sali	167
Leihu-sali	120
Musiikkiopiston aula	100
Kaukametsän opiston auditorio	80
Ryhmätilat	12 - 30

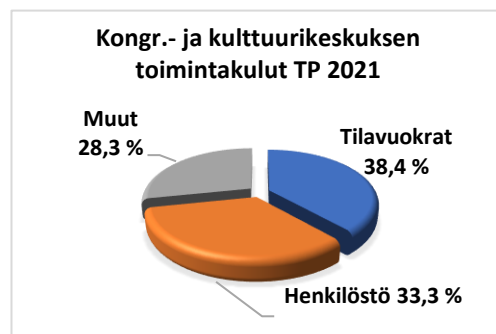
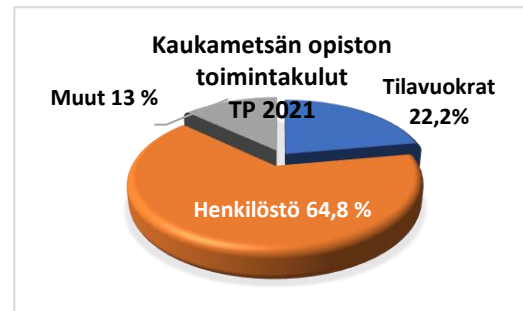
Kaukametsän tilat ovat esteettömät. Kaukametsän salissa, Kouta-salissa ja kansalaisopiston auditoriossa on induktiosilmukat ja kuuluvuuskartat. Vammaiskortin esittämällä asiakas saa halutessaan tilaisuuksiin maksuttoman avustajan. Kaukametsän kaikissa tiloissa on kokousvarustus ja langaton verkkoyhteys. Kajaanin Mamselli -liikelaitoksen Karanka- ja Suvanto-tilausravintolat sijaitsevat Kaukametsän salin ja Musiikkiopiston auloissa.

Musiikkiopisto ja kansalaisopisto järjestävät toimintaa Kajaanin alueella myös muualla kuin Kaukametsässä. Musiikkiopistolla on opetusta Vuolijoen koululla ja kansalaisopistolla Otanmäen koululla, joissa lapsille ja nuorille järjestettävästä opetuksesta opistot eivät maksa kaupungin sisäistä vuokraa. Molemmat opistot maksavat sisäistä vuokraa lapsille ja nuorille Kajaanihallin tiloissa järjestettävästä opetuksesta. Kaukametsän opisto maksaa sisäisiä vuokria myös muualla kaupungin tiloissa lukuvoositain vaihtelevasti järjestettävästä opetuksesta (mm. Keskuskoulu).

Kansalaisopisto, musiikkiopisto ja kulttuurikeskus käyttävät toistensa tiloja säännöllisesti, mikä on huomioitu kaupungin sisäisten vuokrien jakautumisessa yksiköille. Kaukametsän yksiköt eivät laskuta

toisiaan tilojen yhteisestä käytöstä vaan vuokran osuus on jaettu pysyvästi. Tähän perustuen kansalaisopistolla on luokkatiloja musiikkiopiston rakennuksessa, vaikka se ei käytä niitä kokoaikaisesti.

Kaupungin omistamien tilojen lisäksi kansalaisopisto järjestää opetusta lähipalveluna eri puolilla kaupunkia sijaitsevilla tiloilla, joita opisto vuokraa mm. kylä- ja asukasyhdistyksiltä sekä metsästys-, urheilu- ja liikuntaseuroilta. Kaupungin ulkopuolisille tahoille maksettavia vuokrakuluja oli 11 635 euroa v. 2019 ja 9 532 euroa v. 2020. Kulut vaihtelevat vuosittain järjestettävän opetuksen mukaan. Opisto maksaa vuokraa tiloista toteutuvien opetustuntimäärien eli käytön mukaan. Vuonna 2021 kansalaisopiston vuokrakulut olivat 312 995 euroa (19 453 euroa pienemmät kuin v. 2020).

Kansalaisopiston vuokrakulut v. 2020:

Tila	Vuokra €
Sisäiset vuokrat	
Opistorakennus	246 808
Musiikkiopisto	9 678
Kaukametsän sali	2 460
Kaukametsä yht.	258 946
Vienankatu 5	45 860
Timperintie 3	2 295
Keskuskoulu, rumputila	320
Keskuskoulu, tekninen työ	3 876
Päiväkodit, koulut, Kajaanihalli, Kaukavesi	11 619
Sisäiset vuokrat yht.	322 916
Ulkoiset vuokrat	
Kylä- asukasyhd.; metsästys- ja urh.seurat ym.	9532
Kaikki yht.	332 448

Kaukametsän tilojen puhtaanapidosta sekä Karanka- ja Suvanto-tilausravintoloiden toiminnasta vastaa v. 2017 tehdyllä sopimuksella Kajaanin Mamselli -liikelaitos. Puhtaanapidon ja ravintola-toiminnan kuluihin vaikuttaa kunakin vuonna toteutuneiden kongressi- ja kulttuurikeskuksen tapahtumien sekä opistojen opetuksen toteutuminen. Sopimuksen piiriin kuuluu myös kansalais-opiston kudonnan opetustila Vienankatu 5:ssä. Covid-19-pandemian aikana v. 2020 – 2021 Mamsellin toimintaan liittyvät kulut ovat olleet aiempia vuosia pienemmät.

Puhtaanapidon kulut v. 2018 - 2021:

Tila	Osoite	TP 2018 Puhtaanapito €	TP 2019 Puhtaanapito €	TP 2020 Puhtaanapito €	TA 2021 Puhtaanapito €
Kainuun Musiikkiopisto	Koskikatu 2 - 4 87200 Kajaani	- 23 500	- 27 734	- 20 443	- 28 274
Kaukametsän opisto	Koskikatu 2 - 4 87200 Kajaani	- 33 898	- 33 795	- 25 766	- 33 259
Kongressi- ja kulttuuri- keskus Kaukametsä	Koskikatu 2 - 4 87200 Kajaani	- 35 421	- 34 958	- 24 675	- 34 718
yht.		- 92 819	- 96 487	- 70 884	- 96 251

(Sivistystoimialan kirjanpito-tilit 2018 - 2021)

Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelmaan vuosille 2020 – 2022 on kirjattu useita Kaukametsää koskevia tavoitteita. A-korin tavoitteeksi on määritelty 10 000 euron vuotuinen säästö, jonka on arvioitu syntyvän muuttamalla Kaukametsän johdon, rehtoreiden ja apulaisrehtoreiden tehtävät vastaamaan uutta palvelurakennetta. B-korin tavoitteeksi on kirjattu 42 300 euron vuotuinen säästö, joka syntyisi Musiikkiopiston tanssitaiteen perusopetuksen siirtämisestä yhdistykselle, jota kaupunki avustaisi tarvittaessa opetuksen järjestämisessä. (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62).

Kaukametsän A-korin tavoitteiden toteutuminen (Liite 6):

Keino (A-kori)	Tavoite v. 2020 - 2022 yht. €	Toteuma TP 2021 €
Rehtoraatit, Kaukametsän johtaminen	10 000	Toteutuu v. 2022 alusta
Kansalaisopiston tarjonnan rajaaminen, kurssitarjonnan uudistaminen, eläköitymisen hyödyntäminen	50 000	Toteutuu mm. eläköitymisen, palkattomien vapaiden ja kurssitarjonnan supistamisen muodossa
yht.	60 000	

Kaukametsän B-korin tavoitteiden toteutuminen (Liite 6):

Keino (B-kori)	Tavoite v. 2020 - 2022 yht. €	Toteuma TP 2021 €
Kainuun Musiikkiopiston tanssin opettaminen kokonaan pois (opetuksen järjestäjänä voisi toimia yhdistys, jota avustetaan tarvittaessa)	42 300	Ei toteudu; valtionosuutta ei voida siirtää
Kaukametsän toiminta / miltä osin kaupungin järjestämisvastuulla	0	Tilojen hyödyntäminen vaatii kaupungin koordinoitua; ei toteudu
yht.	42 300	

Sopeuttamisohjelman A-korin mukaista 10 000 euron vuotuista säästöä toteutetaan niin, että Kainuun Musiikkiopiston rehtori hoitaa myös Kaukametsän opiston rehtorin tehtäviä ja molemmissa opistoissa toimii myös apulaisrehtori. Kansalaisopiston rehtorin virkavapauden aikana v. 2021 kansalaisopiston vs. rehtori on hoitanut tehtäviensä ohella osan kansalaisopiston apulaisrehtorin tehtävistä.

Kaukametsän johtamisjärjestelyjä on aiemmin päivitetty v. 2016 alussa, jolloin musiikkiopisto, kansalaisopisto sekä kongressi- ja kulttuurikeskus jatkoivat edelleen itsenäisinä yksikköinä ja päättivät oman budjettinsa puitteissa perustehtävänsä järjestämisestä. Kansalaisopiston rehtorille siirtyi opiston tehtävien ja hänelle erikseen määriteltyjen työryhmien (mm. kaupungin osaamisen hallinnan työryhmä, Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelman seurantaryhmä, Kajaanin Vanhusneuvosto, Kainuun ELY-keskuksen elinikäisen oppimisen työryhmä ja Kainuun liiton pedagoginen neuvottelukunta) lisäksi osana tukipalvelujen kehittämistä perustetun hallintotiimin esimiestehtävät ja vastuu Kaukametsän yleistä toimintaa koskevien ateria- ja puhtaanapito- sekä tilankäyttö sopimusten laadinnasta toimialan johtosäännön määrittämissä rajoissa; vastuu Kaukametsän tilojen käytöstä, Kaukametsän johtoryhmän ja henkilöstökokousten järjestämisestä Kaukametsän koko henkilöstölle ja vastuu Kaukametsän yleisten suunnitelmien ajantasaisuudesta. (Sivistysjohtaja, viranhaltijapäätös 15.1.2016, § 1).

Kansalaisopiston suunnittelijaopettajan tehtävä laajennettiin apulaisrehtorin tehtävällä v. 2018, jolloin tehtäväksi määriteltiin opiston pedagoginen kehittäminen, lukutaitokoulutuksen suunnittelu ja toteuttaminen sekä kehittämishankkeiden koordinointi. Taustalla oli kansalaisopiston rehtorin laajentunut työnkuva, v. 2018 alussa vapaan sivistystyön tehtäväksi siirtynyt luku- ja kirjoitustaidottomien maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus sekä taiteen perusopetuksen opetus- suunnitelmauudistus. Työnkuvia järjesteltiin myös siksi, että opistolla v. 2015 ja 2017 käytyjen YT-neuvottelujen vuoksi useita kansalaisopiston opettajien virkoja jätettiin täyttämättä. Apulaisrehtorille siirtyi näihin virkoihin liittyviä S2-opettajan ja kuvataiteen opettajan suunnittelutehtäviä. Suunnittelijaopettajan virka on jätetty täyttämättä v. 2022 henkilön irtisanouduttua tehtävästään. Ravitsemuksen ja teknisen työn virkojen suunnittelutehtäviä on jaettu useille opettajille.

Hallintotiimin esimiestehtävät poistuivat kansalaisopiston rehtorin tehtävistä v. 2020 Kaukametsän talous- ja laskentasihteerien siirtyessä kaupungin taloustiimiin. Musiikkiopiston toimistosihteerit ja Kaukametsän henkilöstöasioita hoitava toimistosihteerit siirtyivät tällöin musiikkiopiston rehtorin alaisuuteen. Kansalaisopiston toimistosihteerit jatkoivat kansalaisopiston rehtorin alaisuudessa. Hallintotiimiä oli supistettu jo v. 2018 – 2019 siirtämällä Kaukametsän yksi toimistosihteerit Kajaanin taidemuseolle ja viestintä- ja markkinointisihteerit kaupungin viestintä- ja markkinointitiimiin.

B-koriin sisältyvää Musiikkiopiston tanssin opetuksen siirtoa ei ole toteutettu. Tanssin taiteen perusopetuksen valtionosuutta ei voida suoraan siirtää toiselle toimijalle. Kaupunki voi hankkia taiteen perusopetusta yksityisiltä toimijoilta ja valtionosuustuntien ulkopuolelta Opetus- ja kulttuuri- ministeriön järjestämisluvan ulkopuolella. Koska Kajaanin kaupungin hallinnoiman Kainuun Musiikkiopiston järjestämisluvassa ei ole tanssin taiteen opetuksen ehtoja, opetusta voidaan järjestää joko yleisen tai laajan oppimäärän mukaan. OKM:n harkinta seuraavan vuoden valtionosuustunneista perustuu Opetushallituksen vuosittaiseen tilastointiin oppilaitoksessa toteutuneista tuntimääristä. Kunnan yksityiseltä toimijalta hankkimaa opetusta ei oteta huomioon valtionosuuden perusteeksi vahvistettavassa tuntimäärässä. Kunnan täytyy muutosten yhteydessä hakea järjestämisluvan muutosta ministeriöstä. (Kulttuuriasianneuvos Hanna Koskimiehen sähköpostivastaus OKM:stä 15.11.2021 sivistystoimialan selvitystä varten)

Musiikkiopiston v. 2020 eläköityneen tanssinopettajan virka on suunniteltu täytettäväksi v. 2022. Lukuvuonna 2021 – 2022 opetus on järjestetty tuntiopetuksena (33,67 tuntia/viikko). Opetusta järjestetään 1 178,45 tuntia, jota vastaava valtionosuusrahoitus on 55 208 euroa. Lisäksi opettajille maksetaan palkkaa suunnittelutyöstä 140 tuntia/lukuvuosi. Tanssin opetuksen osuus musiikkiopiston kokonaistuntimäärästä on 4,9 %.

Lukuvuonna 2021 – 2022 tanssin taiteen perusopetukseen osallistuu 61 oppilasta, joista osa osallistuu opetukseen useissa ryhmissä. Musiikkiopisto päättää opetuksen ryhmäkoon itsenäisesti. Kussakin opetusryhmässä on 6 – 9 opiskelijaa. Tanssin opetuksen on arvioitu tuovan Musiikkiopistolle lukukausimaksuina noin 23 500 euroa lv. 2021 – 2022, mikä on 8,6 % musiikkiopiston vuoden 2020 lukukausimaksutuloista (Sivistystoimialan talouden kirjanpitoraportit v. 2020). Musiikkiopisto pitää tanssin taiteen perusopetuksen säilyttämistä tärkeänä, koska opetus järjestetään ryhmäopetuksena ja opetus tuottaa tuloja lukukausimaksuina.

Tanssin taiteen perusopetus lv. 2021 - 2021

Taso / Ryhmä	Opetus-tunteja *	Opetus-ryhmiä	Oppilaita ryhmissä yht.	Arvioidut tulot lukukausimaksuista €	Opettajien palkat TA 2022 €
Satubaletti	70	2	18		
Alkeisbaletti	81,55	2	14		
Erikoiskoulutus	653,45	3	18		
Aikuisbaletti	58,45	1	7		
Nykytanssi	175	3	18		
yht.	1 178,45	11	**70	***23 490	58 468
Op. suunnittelu	140				

(Musiikkiopiston tiedot 2.11.2021)

* Opetustuntimäärä ei sisällä opettajien suunnittelutyön 140 tuntia.

** Osa oppilasta osallistuu opetukseen useissa ryhmissä. Oppilaita on yhteensä 61.

*** Syyslukukauden lukukausimaksujen pohjalta arvioitu koko lukuvuoden tulo.

Kajaanin kaupungin mahdollisuutta ostaa tanssin taiteen yleisen tai laajan oppimäärän mukaista perusopetusta yksityiseltä tanssikoululta tuntiopetuksena valtionosuustuntien ulkopuolisena toimintana ei ole selvitetty sivistystoimialan selvityksen yhteydessä. Ostopalvelua on tarvittaessa mahdollista selvittää. Kajaani Dancen tanssikoulu antaa tanssin taiteen perusopetuksen laajan ja yleisen oppimäärän mukaista opetusta ja Kajaanin sivistyslautakunta on hyväksynyt Kaukametsän opiston, Kainuun Musiikkiopiston ja Kajaani Dancen yhteistyössä laatiman Kajaanin Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman, jota on mahdollista tarvittavin osin täydentää paikallisesti valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden pohjalta (Kajaanin sivistyslautakunta 13.6.2018, § 62).

Mikäli tanssin taiteen perusopetuksen ostopalvelua harkitaan, musiikkiopistolle tulee hakea ministeriöstä järjestämisluvan muutosta. Koska ministeriön harkinta valtionosuustunneista perustuu vuosittaiseen tilastointiin, on valtionosuuden säilyttämiseksi lisättävä musiikin opetustunteja tanssin opetustuntien määrällä ja pyrittävä hillitsemään v. 2018 alkanutta oppilasmäärän laskua.

Kaupungin talouden sopeuttamisohjelman B-koriin on kirjattu myös kansalaisopiston käyttäminen perusopetuksen tukena koulukyytien odotusaikana kerhotoiminnan järjestämisessä. Perusopetuksen arvon mukaan toiminta ei toteudu. Kaukametsän opisto on toiminut Harrastamisen Suomen mallin yhteistyökumppanina ja on toteuttanut kerhotoimintaa kaupungin saamalla hankerahoituksella. Toiminnan tavoitteena on tarjota jokaiselle koululaiselle kustannuksitta yksi harrastus koulupäivän jälkeen. Hankkeen rahoitus haetaan vuosina 2020 – 2022 Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta. Kajaanin kaupungin omarahoitusosuus on 20 % hankkeen kuluista. Harrastamisen Suomen malli on sivistystoimialan nuorisopalvelujen alainen hanke mutta sen hallinnoinnista vastaa ympäristötekniikan toimialan liikuntapalvelut. Hankkeeseen osallistuvien keskinäisessä sopimuksessa määritellään opettajien palkkojen korvaaminen Kaukametsän opistolle ja opettajien rekrytointi tehdään yhteistyössä. Harrastamisen Suomen mallin on suunniteltu jäävän valtakunnallisesti pysyväksi kuntien toiminnaksi hankkeiden päätyttyä.

B-kori edellyttää selvitetäväksi myös, missä määrin kaupunki voi antaa kongressi- ja kulttuuri-keskuksen tilojen markkinoinnin, varaamisen ja toiminnan järjestämisen hoidettavaksi yritys- tai yhdistyspohjaisesti. Kaukametsän yksiköiden arvion mukaan tilojen varaaminen ja toiminnan järjestäminen edellyttää niin tiivistä yhteistyötä Kaukametsän henkilöstön kanssa (mm. työvuorojen ja opetustilojen yhteiskäytön suunnittelua), ettei ulkopuolisen toimijan ole mahdollista hoitaa markkinointia, tilojen varaamista ja tapahtumien järjestämistä. Molemmat opistot käyttävät kaikkia Kaukametsän tiloja opetuksen järjestämisessä ja toiminta on huomioitu sisäisten vuokratulojen osuuksissa. Mikäli opetusta siirretään tilaisuuksien vuoksi saleista, on jokaiselle opetuskerralle pyrittävä löytämään korvaava tila. Koska kansalaisopistolla ei ole ns. omaa liikuntasalia ja koska liikuntaa on noin neljäsosa opiston koko opetustarjonnasta, korvaavien tilojen löytäminen isoille opetusryhmille on osoittautunut haastavaksi. Myös Musiikkiopiston tanssin ryhmäopetukselle on ollut haastavaa löytää riittävän isoja korvaavia tiloja.

Mikäli kansalaisopiston tuntiopetusta siirretään saleista eikä opetukselle löydetä sopivaa korvaavaa tilaa, on opiston määräaikaisille tuntiopettajille maksettava pitämättä jääneistä tunneista työsopimuksen mukainen korvaus. Kaukametsän taloudellista riskiä ja henkilöstön työmäärää lisää se, että opiskelijoilla on oikeus vaatia peruuntuneista tunneista kurssimaksujen palautusta. Koska kansalaisopiston opiskelijoiden kurssivalintoihin vaikuttaa sisällön lisäksi myös kurssin sijainti, osa opiskelijoista keskeyttää osallistumisensa opetukseen, jos opetustila siirtyy kesken lukuvuoden muualle kaupungissa. Kongressi- ja kulttuurikeskukselle tulevat tulot saattavat näin vähentää kansalaisopiston tuloja, joten riskinä on arvioitava tapauskohtaisesti. Kansalaisopiston rehtorille on v. 2016 määritelty tehtäväksi ratkaista tilojen yhteiskäyttöön liittyviä järjestelyjä (Sivistysjohtaja, viranhaltijapäätös 15.1.2016, § 1). Rehtori on osallistunut tarpeen mukaan Kaukametsän tiloja koskeviin akuutteihin kulttuurikeskuksen mahdollisille asiakkaille ratkaistaviin tilajärjestelyihin.

Sopeuttamisohjelman B-korin tavoitteeksi on lisäksi asetettu tilaus- ja henkilöstöravintolatoiminnan osaukoistamisen ja kilpailuttamisen kautta saavutettava 30 000 euron vuotuinen säästö. (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62). Kaukametsän tilausravintolatoiminnan sopimuspohjaisesti hoitava Kajaanin Mamselli-liikelaitos on v. 2021 tehnyt markkinakartoituksen, johon on sisällytetty Kaukametsän ravintolapalveluiden järjestäminen. Kartoituksen pohjalta Mamsellin sisäiseen käyttöön tarkoitettu arviointi on esitelty kaupunginhallituksessa mutta käydyn keskustelun perusteella markkinavuoropuhelua ei ole jatkettu (Kaupunginhallitus 21.4.2021, seminaarin muistio).

Mamselli-liikelaitos on toteuttanut Kaukametsän ravintolatoimintaa sopimuksettomassa tilassa noin 10 vuoden ajan ennen neuvottelujen ratkeamista v. 2017. Sopimuksen mukaan vain Mamselli-liikelaitoksella on oikeus käyttää sille luovutettuja ja toimintaan kunnostettuja Kaukametsän keittiö-, ravintola-, tarjoilu-, varasto- ja sosiaalituloja. Liikelaitos maksaa tiloista Kaukametsälle vuokraa kahdeksan prosenttia ravintoloiden arvonlisäverollisesta, ulkopuolisille tahoille toteutuneista myynneistä. Kaukametsä luovuttaa ravintolatoiminnan käyttöön vastikkeetta tiloissa tarvittavan kalustuksen, koneet ja laitteet sekä astiat ja tekstiilit. Liikelaitos laskuttaa tilaajaa ravintola- tai tarjoushinnan mukaisesti ja Kaukametsä tulouttaa kokouspakettimyynnistä Mamsellin osuuden kuukausittain. Liikelaitos laskee tuloksesta konserttitarjoilujen osuuden liikevaihdon suhteessa. Kajaanin sivistyslautakunta takaa konserttitarjoilujen toteumatappiota enintään 20 000 euroa vuodessa. Kaukametsän puhtaanapidon hinta perustuu palvelukuvauksiin, joissa on huomioitu salien ja opistojen palvelujen iltapainotteisuus. Puhtaanapidon hinnat tarkistetaan vuosittain. Puhtaanapidon sopimusta ei ole päivitetty v. 2021 vastaamaan tilojen puhtaanapidon muutosta joustavan perusopetuksen (JOPO) ja aikuisten perusopetuksen (APO) siirryttyä Kaukametsän opiston rakennukseen.

Kainuun Musiikkiopisto on toteuttanut kaupungin yhteisiä sopeuttamistoimia mahdollisuuksiensa mukaan mm. vähentämällä henkilöstön säästövapaita. Musiikkiopiston tiloja ei ole pystytty v. 2021 hyödyntämään tehokkaammin Kajaanin kaupunginteatterin käytössä olleiden työhuoneiden vapauduttua v. 2018 lopulla. Työhuoneet ovat olleet sen jälkeen ajoittain kaupungin henkilöstö- ja

taloushallinnon käytössä mutta kaupungin sisäisiä vuokria ei ole jaettu käyttäjien kesken. Musiikkiopisto ottaa yhden tyhjillään olevista työhuoneista v. 2022 musiikkiopiston apulaisrehtorin käyttöön.

Kaukametsässä on taloudellisista syistä jätetty täyttämättä yhdeksän opettajan virkaa vuosina 2016 – 2019. Musiikkiopistossa virkoja on jätetty täyttämättä neljä: kitaransoiton opettajan virka v. 2016, viulunsoiton opettajan virka v. 2018 ja pianonsoiton opettajan virka v. 2019. Varhaisiän musiikkikasvatuksen opettajan virka on muutettu tuntiopettajan tehtäväksi v. 2017.

Kaukametsän opisto on sopeuttanut talouttaan voimakkaasti vuodesta 2015 alkaen, jolloin opistosta irtisanottiin YT-neuvottelujen päättyessä kaksi S2-opettajaa maahanmuuttajakoulutuksen lakkaamisen vuoksi. Virkoja ei ole täytetty, vaikka kotoutumissuunnitelmiin perustuvan koulutuksen rahoitus on siirtynyt lakimuutoksella vapaalle sivistystyölle v. 2018 alusta. Kansalaisopistolla on käyty YT-neuvottelut myös v. 2017, jolloin vapaan sivistystyön rahoitusuudistukseen liittyen yksi opettaja osa-aikaistettiin opetusaineen vähentyneen opiskelijamäärän vuoksi ja yksi opettaja siirtyi perusopetukseen. Osa-aikaistetun opettajan virka jätettiin täyttämättä eläköitymisen yhteydessä v. 2020 samoin kuin ravitsemus- ja terveystieteiden opettajan virka v. 2017.

Kainuun Musiikkiopiston ja Kaukametsän opiston täyttämättä jätetyt virat ja työsuhteet:

Oppilaitos	Virka	Täyttämättä vuodesta	Järjestely lv 2021 - 2022
Kainuun Musiikkiopisto	Kitaransoiton opettaja	2016	täytetty pop-jazz-laulun opettajan virkana 1.1.2022
	Varhaisiän mus.-kasv. op.	2017	tuntiopettaja
	Viulunsoiton opettaja	2018	
	Pianonsoiton opettaja	2019	
Kaukametsän opisto	S2-opettaja	2016	tuntiopettaja
	S2-opettaja	2016	tuntiopettaja
	Kuvataiteen opettaja	2017	tuntiopettaja
	Ravitsemuksen opettaja	2017	tuntiopettaja
	Teknisen työn opettaja	2020	tuntiopettaja
	Suunnittelijaopettaja	2021	tuntiopettaja
	Rehtori	2022	mus.opiston rehtori
	Toimistos sihteeri	2022	

Kansalaisopiston täyttämättä jätettyjen virkojen opetustunnit on toteutettu tuntiopetuksena. Liikunnan tuntiopettajan tehtäviä useita vuosia isolla opiskelija- ja tuntimäärällä hoitanut opettaja on vakinaistettu toistaiseksi jatkuvaan työsuhteeseen v. 2018.

Kansalaisopistolla työskentelee vuosittain 40 – 80 määräaikaista tuntiopettajaa. Tuntiopettajien työsuhteita ei ole muutettu toistaiseksi jatkuviksi työsuhteiksi, koska opettajien toteutuvien tuntien määrä vaihtelee vuosittain järjestettävän opetuksen, opetukseen ilmoittautuneiden opiskelijoiden ja kurssien toteutumisen mukaan. Osaan työsuhteista liittyy ketjuttamisen riski isohkon vuosittaisen tuntimäärän toistuessa useina vuosina perättäin.

Vuonna 2020 Kaukametsän opisto luopui kaupungin omistamasta Vienankatu 5:ssä sijainneesta teknisen työn opetustilasta ja Kumppaniksi ry:ltä samassa kiinteistössä vuokratusta maalaamosta. Opetus siirrettiin perusopetuksen tiloihin. Opiston vuokratulujen ja tilojen puhtaanapidon vuosittainen säästö on v. 2021 kustannustasolla 7 800 euroa. Säästö on lähes arvioidun mukainen. Teknisen työn opetuksen järjestäminen tuntiopetuksena tuo opistolle säästöä vuosittain noin 18 500 euroa.

Kansalaisopiston henkilöstökulujen pienenemiseen on v. 2021 vaikuttanut opiston kolmen opettajan virkavapaus ja yhden opettajan osittainen opintovapaa. Virkavapaalla olevien opettajien opetustunnit on hoidettu tuntiopetuksena.

Kansalaisopisto on toteuttanut kaupungin sopeuttamisohjelmaa myös tiivistämällä opistorakennuksen tilojen käyttöä. Aikuisten perusopetus (APO) ja joustava perusopetus (JOPO) ovat siirtyneet Kaukametsän opiston tiloihin lv. 2021-2022 alussa sivistystoimialan luopuessa Kiinteistö Oy Kajaanin Pietarilta nuorisopalveluille vuokratuista Asemakatu 2:n tiloista. Perusopetuksen siirtyminen Kaukametsään on pienentänyt kansalaisopiston sisäisiä vuokria ja puhtaanapidon kuluja yhteensä noin 2 470 euroa kuukaudessa. Vuotuista säästöä tästä syntyy kansalaisopistolle lähes 30 000 euroa.

Kongressi- ja kulttuurikeskus hankkii mainokset kaupungin kilpailuttamalta mainostoimistolta. Tapah- tumien ja tilaisuuksien markkinointi, tilojen myynti ja kohderyhmien saavuttaminen on arvioitu niin oleelliseksi osaksi kongressi- ja kulttuurikeskuksen toimintaa, ettei tehtävää ole siirretty kaupungin viestintä- ja markkinointitiimille, joka on keskittynyt perustamisestaan asti vuodesta 2019 kaupungin yleisen viestinnän ja markkinoinnin kehittämiseen.

Kansalaisopisto on sopeuttanut talouttaan siirtymällä painetusta opinto-oppaasta digitaaliseen oppaaseen v. 2017. Siirtyminen toteutettiin opiston kehittämishankkeen rahoituksella. Jakelukustan- nusten säästö on siirtymävuoden hintatasolla noin 4 000 euroa vuodessa (sis. alv:n). (Kaukametsän opiston rehtori, Viranhaltijapäätös 8.6.2016 § 2.) Painatus- ja postituskulujen vuosittaiseksi säästök- si on arvioitu 20 000 – 30 000 euroa oppaan vuosittaisen kappalemäärän mukaan.

Kongressi- ja kulttuurikeskuksen tilojen investointitarpeena on Pohjois-Suomen aluehallintoviran- omaisen 12.4.2021 suorittaman työsuojelutarkastuksen (Liite 17) perusteella salin mekaniikan ja esi- tystekniikan uusiminen. AKUKONin v. 2019 tekemän esitystekniikan tarkastusraportin (Liite 18) mukaiset toimenpidesuosituksukset on pääosin tehty. AKUKONin raportin mukaan salissa on nostimien pettämissä ja taakan putoamisen kohonnut riski. Aluehallintovirasto edellyttää Kajaanin kaupungin ryhtyvän toimiin vaaran välttämiseksi. Salin perusparannus- ja investointitarpeen suunnittelu on aloitettu v. 2021 ympäristötekniikan toimialan tilapalvelujen ja kulttuurikeskuksen yhteistyönä (Suunnittelupalaverin muistio 11.10.2021). Laitteisto on tavoitteena uusia v. 2023.

Kehittäminen

Musiikkiopiston tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty vuosille 2022 - 2025. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmauudistukseen liittyvä pedagogisen kehittämisen tarvetta käsitte- levä Musiikkiopiston opettajan opinnäytetyö on valmistunut v. 2019. Taiteen perusopetuksen vaikuttavuusarviointi tulee toteuttaa taiteiden välisenä v. 2023.

Kaukametsän opiston kehittämissuunnitelma on päivitetty v. 2018 vuosille 2019 – 2021. Opiston tasa- arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on päivitetty vuosille 2021 – 2023. Taiteen perusopetuksen vaikuttavuusarviointi tulee toteuttaa taiteiden välisenä v. 2023.

Kaukametsän opisto on osallistunut valtakunnalliseen vapaa sivistystyön sertifiointiohjelman kehittämiseen vuodesta 2010. Vuonna 2014 ensimmäisen kerran Kaukametsän opistolle myönnetty Kestävän kehityksen sertifikaatti on uudistettu ulkoisilla auditoinneilla v. 2017 ja 2020 (Liite 19).

Kehittämissuunnitelmina kansalaisopisto on käyttänyt myös pääasiassa Kajaanin ammattikorkea- koulussa valmistuneita opiston opettajien opinnäytetöitä. Kehittämiskohteina ovat olleet mm. tunti- opettajien työhön sitouttaminen, etäopetuksen kehittäminen ja opiston imago.

Kaukametsän opiston toiminnan jatkuvan kehittämisen perustana ovat olleet vapaan sivistystyön kehittämisrahoitukset, joista osa on toteutettu yhteistyössä Kainuun kuntien kansalaisopistojen kanssa. Vuosille 2019 – 2021 myönnetyllä Dipakka-hankkeen rahoituksella ja siihen liittyneellä yritys- yhteistyöllä Kaukametsän opisto on kouluttanut Kainuun kuntien kirjastojen työntekijöitä ja järjes- tänyt asiakkaiden digi-opastuksia eri puolilla Kainuuta. Oppia-hankkeen rahoitus on mahdollistanut luento- ja tarjoamisen verkossa.

Kaukametsän opiston yhteistoiminnallinen tavoiteohjelmatyö on keskeytynyt v. 2020 Covid-19- pandemian aiheuttamien toimintarajoitusten ja rehtorin sivistystoimialan selvitystehtävään v. 2021

siirtymisen vuoksi samoin kuin Kaukametsän turvallisuussuunnitelman laatiminen. Turvallisuussuunnitelman tarkoituksena oli kattaa henkilöstö- ja työturvallisuus, toimitila- ja kiinteistöturvallisuus, toiminnan taloudellinen turvallisuus, tietoturvallisuus, ympäristöturvallisuus, väärinkäytösten ja poikkeamien hallinta, poikkeusoloihin ja vakaviin häiriötilanteisiin varautuminen sekä turvallisuuden omavalvonta ja Kaukametsän turvallisuussuunnitelman vuosikello.

Kongressi- ja kulttuurikeskuksen toiminnan kehittämisessä on hyödynnetty Kajaanin ammattikorkeakoulussa valmistuneita opinnäytetöitä ja tarjoamalla korkeakoulun opiskelijoille harjoittelupaikkoja. Salin toimintoihin liittyviä opinnäytetöitä ovat mm. v. 2020 valmistunut Kaukametsän kokouspalvelujen markkinoinnin kehittäminen, v. 2017 valmistunut Kajaani Tanssii -tapahtuman taloudelliset vaikutukset ja v. 2012 valmistunut Kaukametsän salin ostopäätökseen vaikuttavat tekijät seminaarin järjestämistä varten.

5.7. NUORISOPALVELUT

Toiminnan yleiskuvaus

Nuorisotyö on ennaltaehkäisevää ja eriarvoisuutta vähentävää työtä lasten, nuorten ja perheiden parissa. Nuorisolain (1285/2016) lisäksi nuorisopalvelujen järjestämistä ohjaavat kuntalaki (410/2015), jossa säädetään muun muassa nuorisovaltuuston toiminnasta ja lastensuojelulaki (417/2007). Nuorisolaissa nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita, joita Kajaanissa on 12 299 eli 33,3 % Kajaanin asukkaista (<https://nuorisotilastot.fi>).

Nuorisopalvelut tukee lasten ja nuorten kasvua, hyvinvointia ja kansalaisvalmiuksien kehittymistä kotiin ja koulun rinnalla yhteistyössä eri viranomaisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Kajaanin nuorisopalvelujen keskeisiä työmuotoja ovat koulunuorisotyö (7.-luokkalaisten ryhmäyttäminen, ennaltaehkäisevä päihdetyö ja pienryhmätoiminta; tapahtumat ja teemapäivät; nuorisotila- ja kerhotoiminta; lasten ja nuorten loma- ja vapaa-ajantoiminta (leirit, retket, tapahtumat) yhteistyötahojen kanssa; lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen; digitaalinen nuorisotyö, jalkautuminen sekä kaupungin kesätyösetelien jakaminen 9.-luokan ja toisen asteen 1. ja 2. -vuosikurssin opiskelijoille.

Nuorisopalvelut toteuttaa laajasti toimintaa yhteistyötahojensa kanssa. *Ankkuritiimi* puuttuu varhaisessa vaiheessa alaikäisten ja aikuisten nuorten rikolliseen käyttäytymiseen poliisin, sosiaaliohjaajan, psykiatrisen sairaanhoitajan ja nuoriso-ohjaajan moniammatillisena yhteistyönä.

Etsivä nuorisotyö auttaa tuen tarpeessa olevia kajaanilaisia, pyhäntäläisiä, ristijärveläisiä ja paltamolaisia 16 – 29 -vuotiaita nuoria sellaisiin palveluihin ja tukitoimiin, joilla edistetään nuoren kasvua, itsenäistymistä, elämänhallintaa, osallisuutta sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille.

Erityisnuorisotyön keskeisiä tehtäviä ovat yksilöohjaus sekä pienryhmä- ja erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kerhotoiminta yhteistyössä koulujen oppilashuoltoryhmien ja seurakunnan kanssa. Työmuoto edistää vuorovaikutustaitoja, harrasteiden löytämistä ja elämänhallinnan kehittymistä.

Tehostettu nuorisotyö tarjoaa nopeaan tunnistamiseen perustuvaa nuorten yhteisöjen tukea kriisitilanteissa, joissa aikuisten läsnäoloa nuorten arjessa on tarpeen lisätä silloin, kun tilanteet näkyvät nuorisopalveluissa.

Ohjaamo-Nuppa on alle 30-vuotiaiden maksuton, kotikunnasta riippumaton kynnyksetön nuorten palvelupaikka, jossa toimivat starttipaja, etsivä ja erityisnuorisotyö, nuorten tieto- ja neuvontapalvelut, TE-palvelut, v. 2021 vakinaistettu nuorten psykososiaalista tukea tarjoava ONNI-hanke, Sosped-säätiön kautta tarjottava mielenterveyskuntoutujien vertaistukitoiminta, evankelisluterilaisen seurakunnan diakoniatyö, ajanvarauksen mukaan toimivat KELAn ja terveydenhoitajan palvelut sekä järjestöjen, yhteisöjen, yhdistysten ja nuorten omia toimintaryhmiä. Ohjaamo tarjoaa myös nuorten elämänhallinta-, hyvinvointi- ja teemaryhmiä sekä näihin liittyvää yksilöohjausta.

Starttipaja on 17 – 29 -vuotiaille työelämän ja koulutuksen ulkopuolella oleville nuorille suunnattua tavoitteellista ja sopimukseen perustuvaa valmennusta. Toiminnan pääpaino on elämönhallinnan ja terveellisten elämäntapojen tukemisessa sekä itsetunnon ja positiivisen minäkuvan vahvistamisessa.

Kansainväliseen toimintaan Kajaanin nuorisopalvelut osallistuu Erasmus+ -ohjelmassa, jossa nuoret voivat lähteä nuorisovaihtoon tai vapaaehtoispalveluun tai osallistua erilaisiin koulutuksiin ja tapahtumiin. Nuorisopalvelut toimii myös eurooppalaisten vapaaehtoisten nuorten vastaanottajana ja osallistuu Kajaaniin tulevien nuorten turvapaikanhakijoiden kotouttamiseen. Covid-19-pandemian aikana kansainvälistä toimintaa ei juurikaan ole toteutettu.

Asemanlapset ry:n kanssa sopimus pohjaisesti toteutettu Walkers-vapaaehtoistoiminta on päättynyt. Sopimuskaudella v. 2018 – 2021 on toteutettu muun muassa kahvilatoimintaa nuorisotiloissa ja jalkautumista pyöräillen nuorten keskuuteen.

Palvelulinjaus ja toiminnan yhteys kaupunkistrategiaan

Nuorisopalveluja on kaupungin yksikkönä siirretty hallinnollisesti useita kertoja: Vuoden 2011 alusta nuorisopalvelut on kuulunut liikunta- ja nuorisopalvelujen tulosalueeseen (Kaupunginvaltuusto § 66, 1.11.2010), josta se on liikuntapalvelujen siirtyessä ympäristötekniikan toimialan yksiköksi siirretty sivistystoimialan perusopetuksen ja nuorisopalvelujen tulosalueelle v. 2016 (Kaupunginvaltuusto 9.11.2015, § 48). Perusopetuksen tulosalueelta nuorisopalvelut on siirretty kulttuuri- ja nuorisopalveluihin v. 2020, jolloin siirtoa perusteltiin perusopetuksen tulosalueen laajuudella ja nuorisopalvelujen johtamisen vahvistamisella (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 59).

Perusopetuksen ja nuorisopalvelujen yhteistyön käytäntöjä on ryhdytty selkeyttämään koulu- nuorisotyössä. Nuorten kesätyösetelien jakaminen on siirtynyt kaupungin työllisyyspalveluista nuorisopalveluille (Kaupunginhallitus 30.3.2020 §70). Ohjaamo-Nupan toiminta on jatkunut v. 2019 päättyneen hankkeen jälkeen osana nuorisopalvelujen toimintaa (Kaupunginvaltuusto 8.6.2020, § 32).

Koronatilanteen ja talouden sopeuttamiseen liittyvien nuorisotilojen siirtämisen kouluille on arvioitu tuovan muutoksia nuorisopalvelujen toimintaan. Lähtökohtana on, että sivistyspalvelut ja vapaa-ajan aktiviteetit edistävät elämänlaatua ja toimivat kohtaamispaikkana. Perusopetus ja nuorisopalvelut ovat v. 2020 kehittäneet koulunuorisotyötä, ja sivistystoimiala on siirtänyt nuorisotiloja kouluille.

Sivistyslautakunta on keskustellut Lasten ja nuorten parlamentin perustamisesta osana kaupungin osallisuusohjelmaa. Parlamentin perustamiseen oli varattu nuorisovaltuustolle määräraha v. 2021 talousarvioon. Nuorisopalveluiden nykytilasta tehdään selvitys ja selvityksen pohjalta laaditaan suunnitelma nuorisotyön kehittämiseksi vastaamaan nykyisiä ja tulevia tarpeita (Sivistyslautakunta 18.3.2020, § 21; Kaupunginvaltuusto 7.12.2020 § 65).

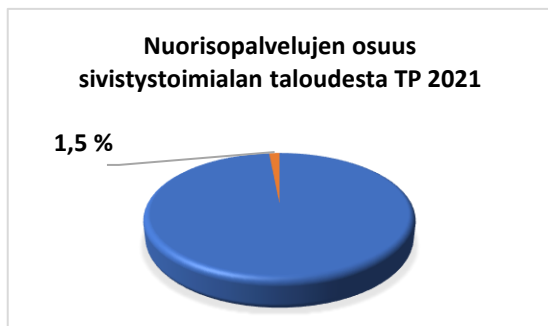
Nuorisopalvelujen kannalta Kajaanin kaupunkistrategiassa v. 2019 – 2022 on keskeisin Kasvuteema 3 *Nuoret keskiössä, Tulevaisuus nuorissa*. Teeman päämääränä v. 2022 on, että nuorilla on mielekästä tekemistä, nuoret opiskelevat tai ovat töissä, nuorten osallisuuteen kiinnitetään huomiota, nuorille tarjotaan mahdollisuuksia oman elämän rakentamiseen ja kulttuurille, nuorten tapahtumille, kohtaamispaikoille ja harrastuksille luodaan edellytyksiä. Lähtökohtana on, että nuorten on hyvä kasvaa Kajaanissa eikä yksikään syrjäydy. Myönteisen suhtautumisen rakentamista kotikaupunkiin pidetään tärkeänä.

Covid-19-pandemian aikana nuorisotyö on jalkautunut kaupungille ja tehnyt henkilöstöressurssiensa puitteissa tiivistä yhteistyötä järjestöjen, seurakunnan ja kulttuurialan kanssa myös sosiaalisessa mediassa. Lisäksi on järjestetty toimintaa nuorisotiloissa sekä Lehtikankaan ja Lohtajan alueilla, Jormualla ja Paltaniemellä. Asukastutkimuksen mukaan lasten ja nuorten on hyvä kasvaa Kajaanissa. (Kaupunginhallitus 30.3.2020 §70)

Kaupunkistrategian Kasvuteema 2:n *Resurssiviisautta luontokaupungissa* toteuttamisen on katsottu edellyttävän resurssien ja tilojen tehokasta käyttöä. Sivistystoimialalla on v. 2020 ryhdytty suunnittelemaan Lohtajan ja Kuurnan nuorisotilojen siirtämistä kouluille. Nuorisopalvelujen toimintojen siirtämistä Asemakatu 2:sta kustannuksiltaan halvempiin tiloihin on selvitetty v. 2021 osana sivistyslautakunnan päättämää nk. D-säästökoria (Sivistyslautakunta 7.10.2020, § 88).

Talous

Nuorisopalvelujen osuus oli 1,5 % sivistystoimialan ja 10,6 % kulttuuri- ja nuorisopalveluiden taloudesta v. 2021 (Sivistystoimialan tilinpäätös 2021).

Nuorisopalvelujen toimintakate on lähes 272 000 euroa isompi v. 2021 kuin tarkastelujaksolla alussa v. 2018. Toimintakulut ovat kasvaneet tarkastelujaksolla lähes saman verran. Toimintatuotoissa ei ole juurikaan tapahtunut muutosta. Nuorten kesätyösetelit ja Sosped-säätiön avustus on siirretty nuorisopalvelujen talouteen keskushallinnolta.

Henkilöstökulut ovat kasvaneet tarkastelujaksolla noin 76 000 euroa. Vuokratulot ovat kasvaneet noin 36 000 euroa. Tilinpäätökseen 2021 verrattuna vuokratulujen on arvioitu olevan v. 2022 noin 30 000 euroa pienemmät, mikä johtuu v. 2021 toteutetuista tilamuutoksista. Samalla kaupungin ulkopuolisille tahoille maksettavien vuokrien määrä pienenee.

	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2018 – 2021 Muutos
Toimintatuotot	452 415	350 575	351 186	448 520	- 3 895
• Tuet ja avustukset	429 054	329 080	307 038	161 321	- 267 733
Toimintakulut	- 1 251 253	- 1 284 484	- 1 378 954	-1 519 244	267 991
• Sisäiset vuokrat	- 132 142	- 130 753	- 125 624	- 90 408	
• Pääomavuokrat				- 34 710	
• Ulk. vuokrat	- 113 713	- 114 966	- 113 826	- 84 331	- 29 382
• Vuokratulot yht.	- 245 855	- 245 719	- 239 450	- 209 449	- 36 406
• Henkilöstökulut	- 719 040	- 710 341	- 709 497	- 795 225	76 185
Toimintakate	- 798 838	- 933 909	- 1 027 768	- 1 070 723	271 885

(Lähde: Sivistystoimialan kirjanpito-tilit 2018 - 2021)

Asiakasmäärä

Nuorisopalvelujen vuosittaisessa asiakasmäärässä tarkastelujaksolla v. 2017 – 2021 näkyvät sekä Covid-19-pandemia että talouden sopeuttaminen. Nuorisotilat olivat pandemian takia kokonaan suljettuina noin kolme kuukautta keväällä 2020. Pandemian vuoksi osa palveluista on siirretty verkkoon ja toteutettu jalkautuvana nuorisotyönä. Asiakasmäärä on vähentynyt kolmen vuoden aikana noin 57 800:sta noin 35 000:een mutta nuorten kohtaamistarpeet eivät ole vähentyneet.

Covid-19-pandemian kokoontumisrajoitusten vuoksi nuorisopalvelut ei ole järjestänyt lasten ja nuorten leirejä eikä tapahtumia ja nuorisotiloihin on ollut mahdollista ottaa vain rajoitettu määrä lapsia ja nuoria kerralla. Lisäksi asiakasmäärään ovat v. 2021 vaikuttanut nuorisopalvelujen talouden sopeuttamiseen liittyneet tilamuutokset: Nuorisopalvelut siirtyi Kuurnan nuorisotiloista huomattavasti pienempiin tiloihin Kätönlahden koululle, jossa se toimii samoissa tiloissa perusopetuksen ilta-päivätoiminnan kanssa, mistä syystä nuorisopalvelujen tilojen käyttövuorot ovat vähentyneet. Asiakasmäärään on vaikuttanut myös se, että Asemakatu 2:n tiloista muuton yhteydessä nuorisopalvelut on toiminut remontin keskellä vain osassa tiloista.

Asiakaskäyntien määrä v. 2017 – 2020

(Lähde: Nuorisopalvelujen seurantatiedostot v. 2017 – 2020)

Henkilöstö

Nuorisopalvelujen henkilöstön määrä oli 20,78 henkilötyövuotta (htv) v. 2021. Määrä sisältää 0,85 htv:ta Kajaanin kaupungin kansainvälisten palvelujen maksamaa nuorisohjaajan palkkausta kotoutumisen tukeen.

Seuraavan viiden vuoden aikana nuorisopalveluista ennakoidaan eläköityvän viisi vuosina 1960 – 1964 syntynyttä henkilöä. Henkilöstömäärän kasvun arvioidaan olevan neljä koulunuorisotyöntekijää ja nuorisopalvelujen johtaja.

Henkilötyövuodet v. 2021

Työmuodoittain	htv
Nuorisopalvelut	11,93
Etsivä nuorisotyö	6
Starttipaja	2
Kotoutumisen tuki	0,85
yhteensä	20,78

Henkilötyövuodet palkkaryhmittäin v. 2021

Työsuhteen muk. palkkaryhmä	htv
Kuukausipalkat (toistaiseksi)	17,1
Oppisopimuspalkat	0,85
Määräaikaiset (sijaiset)	2,83
yhteensä	20,78

(Lähde: Sivistystoimialan kirjanpilotiedostot 2021)

Tilat

Vuoden 2021 alussa nuorisopalvelut teki nuorisotyötä kuudessa eri toimipisteessä. Maksamalla lisäksi Liikennepuiston huoltorakennuksen vuokran ja osan Jormuan koulun yhteydessä olevasta tilasta nuorisopalvelut on tukenut järjestöjen nuorisotoimintaa. Nuorisotilat ovat lasten ja nuorten avointen ovien ja erilaisten kerhojen kokoontumispaikkoja, joissa on myös järjestöjen ja yhdistysten toimintaa. Nuorisopalvelut jakaa säännölliset käyttövuorot vuosittain pääasiassa syksyisin ennen toimikauden alkua ja satunnaiset käyttövuorot tilanteiden ja tapahtumien mukaan. Tilojen puhtaanapidosta vastaa pääasiassa Kajaanin Mamselli -liikelaitos.

Nuorisopalvelujen vuokratkustannukset olivat v. 2021 tilinpäätöksessä 209 449 euroa. Tilakuluista oli kaupungin sisäisiä vuokria ja pääomavuokria 125 118 euroa (59,7 %) ja kaupungin ulkopuolisille tahoille maksettavia vuokria 84 331 euroa (40,3 %). Vuokratkulut pienenevät edelliseen vuoteen verrattuna noin 30 000 euroa sivistystoimialan luovuttua Asemakatu 2:ssa ja Kisatie 30:ssä sijainneista tiloista ja muutettua nuorisopalvelujen toimintoja Kätönlahden koululle, Vienankatu 5:een ja Pohjolankatu 16:een remontoituihin tiloihin.

Ohjaamo Nupan käytössä olleet Asemakatu 2:n tilat olivat kooltaan isoimmat ja kustannuksiltaan kalleimmat. Nuorisopalvelujen osuus tilan vuokrasta oli 80,46 % kokonaisvuokrasta ja Kajaanin perusopetuksen joustavan perusopetuksen 9,77 % (JOPO) ja aikuisten perusopetuksen osuus 9,77 % (APO) kokonaisvuokrasta.

Nuorisopalvelujen tilat v. 2021:

Tila	Osoite	Tila m ² v:een 2021	Tila m ² v:sta 2021 →	Vuokra %:ia käytön suht.	Rakennus- / korjaus- vuosi	Muutokset
Lehtikankaan monitoimitalo	Rinnekatu 2A 87500 Kajaani	110	110	1,00	2017	
Otanmäen urheilutalo	Rullaajantie 4 88200 Otanmäki	60	60	8,90	1963/ 2010	
Vuolijoen koulun tila	Ouluntie 2 88270 Vuolijoki	60,5	60,5	0,00	1962 2021	
Ohjaamo Nuppa	Asemakatu 2 87100 Kajaani	1 279	-	80,46	1976/ 2002, 2008	31.7.2021 saakka
Ohjaamo Nuppa	Pohjolankatu 16 87100 Kajaani		306,5			1.6.2021 alkaen
Keskustan alueen nuorisotila	Vienankatu 5 87100 Kajaani		350			1.8.2021 alkaen
Lohtajan nuorisotalo	Menninkäisentie 1 87700 Kajaani	449	449	78,00	1989 / 2019	
Liikennepuiston huoltorakennus	Mainuantie 2 87100 Kajaani	42	42	100,00	2000-l.	
Kuurnan nuorisotila	Kisatie 30 87250 Kajaani	289	-	100,00		30.6.2021 saakka
Kätönlahden koulun tila	Kätönkuja 7 87250 Kajaani		118		1970/ 1975, 1990, 1997; 2009 - 2011	1.8.2021 alkaen
Jormuan koulun tila	Saviniementie 38 87970 Jormua	mahd. käyttää	mahd. käyttää	1,70	1940	
yht.		2 289,5	1 496			
Muutos			- 793,5			

(Lähteet: Sivistystoimialan talousarvio 2021; Kajaanin Tilapalvelujen tiedostot)

Lehtikankaan alue:

Lehtikankaan alueen nuorisotila Holari sijaitsee Lehtikankaan koulun yhteydessä. Nuorisopalvelut maksaa 110 m²:n tilasta kaupungin sisäistä vuokraa ja puhtaanapidosta korvausta Kajaanin Mamselli-liikelaitokselle. Yhden huoneen tilassa on keittiönurkkaus, biljardi ja pöytiä tuoleineen. Liikuntasali on käytössä mahdollisuuksien mukaan.

Nuorisotilassa järjestetään toimintaa 3. – 6. -luokkalaisille lapsille maanantaista perjantaihin klo 13 – 16 (15 t/vk) ja 7. -luokkalaisille nuorille ja sitä vanhemmille tiistaista perjantaihin klo 17 – 19 (10 t/vk). Yhdistykset ja järjestöt voivat varata nuorisotilaa tilaisuuksiin ja tapahtumiin.

Vuolijoen - Otanmäen alue

Vuolijoen - Otanmäen alueella nuorisotoimintaa järjestää yhteispalvelusopimuksella Otanmäen-Vuolijoen Seuraunioni Laturi-tilassa Vuolijoen koululla ja Urkillä Otanmäen urheilutalolla. Laskutus (25 920 euroa v. 2020) tapahtuu toteutuneiden tuntien mukaan. Laturi on avoinna maanantaista torstaihin klo 12.30 – 17.30 (15 tuntia viikossa) ja Urkki keskiviikosta perjantaihin klo 13 – 18 (15 t/vk). Nuorisopalvelut maksaa kaupungin sisäistä vuokraa Otanmäen urheilutalon kahvio- ja liikuntatilojen käytöstä mutta ei Vuolijoen koululla olevasta tilasta, koska koulu käyttää tiloja myös omaan toimintaansa. Nuorisotilojen puhtaanapito sisältyy yhteispalvelusopimukseen. Sekä urheilutalolla että koululla on alueen kaikkien asukkaiden ja toimijoiden käytössä Seuraunionin välineitä.

Keskustan ja Lohtajan alue

Nuorisopalveluilla on ollut käytössään kaupungin keskustan ja Lohtajan alueella kaksi tilaa, Asemakatu 2:n ja Lohtajan nuorisotalon tilat. Kaupungin keskustassa on toteutettu tilamuutoksia v. 2021 sivistystoimialan kustannusten alentamiseksi.

Nuorisopalvelut on järjestänyt Asemakatu 2:n tiloissa Ohjaamo- ja pajatoimintaa sekä yhteistyöverkostojen kanssa laaja-alaisesti alle 30-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten palvelutoimintaa kesään 2021 saakka. Koska Asemakatu 2:n tila oli nuorisopalvelujen tiloista kooltaan suurin, kustannuksiltaan kallein (TA 2021: 117 000 euroa) ja sen vuokra oli kaupungin ulkopuolista vuokraa Kiinteistö Oy Kajaanin Pietarille, sivistystoimiala etsi korvaavat tilat kaupungin keskustan alueelta.

Kustannuksiltaan edullisimmaksi vaihtoehdoksi sivistystoimiala on todennut nuorten työpajatoiminnan ja avoimen nuorisotilatoiminnan siirtämisen Asemakatu 2:sta kaupungin omistamiin Vienankatu 5:n tiloihin sekä Ohjaamo Nupan ja henkilöstön työtilojen vuokraamisen Asunto Oy Kajaanin Pohjolankatu 16:lta. Vienankatu 5:n tilat oli remontoitu v. 2018 Lyseon kotitalousopetuksen väistötilaksi ja ne olivat tyhjillään 1.8.2020 alkaen.

Pohjolankatu 16:n tilojen vuokran lisäksi nuorisopalveluille tulee käyttökuluja tilojen veden- ja sähkönkulutuksesta sekä vakuutuksista. Pohjolankatu 16:een on tarvittu lattiaremontti ja mm. väliseinäremontti, joiden kustannuksiksi on arvioitu noin 100 000 euroa, mikä on tarkoitus kattaa toimialan käyttötaloudesta v. 2021 – 2022. Tilamuutoksen yhteydessä Asemakatu 2:ssa toimineet perusopetuksen kaksi joustavan perusopetuksen luokkaa ja yksi aikuisten perusopetuksen luokka on siirretty Kaukametsän opiston tiloihin. Asemakatu 2:n vuokrasopimus on päättynyt 31.7.2021. (Sivistyslautakunta 28.4.2021, § 39).

Syksystä 2021 alkaen Nuorisopalvelut on järjestänyt Vienankatu 5:n tiloissa avointa toimintaa alakouluikäisille maanantaisin, tiistaisin ja keskiviikkoisin klo 13 -15.30 (7,5 t/vk) sekä yläkouluikäisille ja sitä vanhemmille maanantaisin, tiistaisin ja keskiviikkoisin klo 16 – 19, torstaisin klo 17 – 19 ja perjantaisin klo 17 -22 (16 t/vk). Lisäksi tiloja käyttävät koulunuorisotyöntekijät ryhmilleen, erilaiset kerhot ja pienryhmät sekä järjestöt.

Lohtajan nuorisotalo on toiminut kaupunginosan nuorisotyön tilana valmistumisvuodestaan 1989. Talossa on oleskelutiloja kahdessa kerroksessa, askarteluhuone sekä keittiö ja liikuntasali. Kaupungin tilapalvelut on toteuttanut talossa pintaremontin v. 2019. Nuorisopalvelut järjestää Lohtajan nuorisotalon avoimilla vuoroilla toimintaa 3. – 6. -luokkalaisille maanantaisin klo 14 – 16 ja tiistaista perjantaihin klo 13 – 16 (13 tuntia viikossa). Toimintaa 7. -luokkalaisille ja heitä vanhemmille järjestetään maanantaista torstaihin klo 17 – 19 (8 tuntia /vk). Useiden toimijoiden yhteiskäytön ansiosta tilojen käyttöaste on hyvä. Nuorisopalvelujen ikäryhmittäin ohjatun toiminnan lisäksi talon liikuntasalia käyttävät alueen kolme päiväkotia varhaiskasvatuksen opetus suunnitelman mukaiseen lasten liikuntaan sekä Kainuun sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä ja järjestötoimijat aikuisten ryhmäliikuntaan. Sali on myös varhaiskasvatuksen järjestämän ja Spartak ry:n toteuttaman koulu-laisten iltapäivätoiminnan käytössä. Lisäksi tiloja vuokraavat yhdistykset ja järjestöt kerho- ja

ryhmätoimintaan. Nuorisopalvelut tekee koulupäivisin henkilöstöresurssiensa puitteissa yhteistyötä myös perusopetuksen ja Ammattiopisto LUOVIn kanssa.

Lohtajan nuorisotalo osallistuu vuosina 2021 – 2023 PORE - Porukalla parempaan -hankkeeseen, jolla edistetään alueen nuorten työllisyyttä, osaamisen vahvistamista, sosiaalista osallisuutta ja mielen hyvinvointia. Hankkeessa kehitetään toimintamalli, joka yhdistää Lohtaja-Kettu -alueen asukkaiden, alueella toimivien järjestöjen sekä julkisen ja yksityisen sektorin voimavarat. Pää tavoitteena on alueen elinvoiman ja yhteisöllisyyden vahvistaminen sekä erityisesti nuorten asukkaiden osallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen. Kajaanin kaupungin laajaan hyvinvointikertomukseen pohjautuvassa ESR-rahoitteisessa hankkeessa on ryhdytty v. 2021 ideoimaan toimenpiteitä. Hankkeen päätoteuttaja on Kajaanin ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina Kajaanin kaupunki ja Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sivistystoimiala on osallistunut hankkeen valmisteluun. (<https://www.kajaani.fi/tiedotteet/pore-hanke-porukalla-parempaan-aloituseminaari-25-2-2021/>)

Lohtajan nuorisotalon 449 m²:n tilan kuluiksi oli vuoden 2021 talousarvioon arvioitu 64 890 euroa. Kulut sisältävät sekä kaupungin sisäisen vuokran että tilojen puhtaanapidon.

Lasten liikennepuiston toiminnasta vastaa Spartak ry. yhteispalvelusopimuksella, jonka kustannukset olivat nuorisopalveluille 7 200 euroa v. 2020. Yhdistys järjestää puistossa toimintaa ja valvontaa kesäisin kahden kuukauden ajan viikottain 30 tuntia maanantaista perjantaihin klo 10 – 16, jolloin lapset voivat omatoimisesti tai ohjatusti harjoitella liikennesääntöjä ja opetella turvallista liikennekäyttäytymistä. Puistoon ei ole sisäänpääsymaksua. Puiston kaikista kuluista vastaa nuorisopalvelut.

Kajaaninjoen pohjoispuolen alue

Kajaaninjoen pohjoispuolisen alueen nuorisopalvelut on järjestetty 1.8.2021 alkaen Kätönlahden koululla. Nuorisopalvelut käyttää varhaiskasvatuksen (Spartak ry:n) iltapäivätoiminnan kanssa yhteistä tilaa, jossa on biljardi, oleskelu- ja askartelutila sekä keittiövarustus. Toimintaa on maanantaisin 5. – 7. -luokkalaisille klo 17 – 19 , keskiviikkoisin 5. – 6. -luokkalaisille klo 15 – 18, torstaisin 3. – 4. -luokkalaisille klo 14 – 16.30 ja 3. – 4. -luokkalaisille ja 4H-kerho klo 17 – 18.30, perjantaisin 3. -4. -luokkalaisille klo 14 – 16.30 ja 5. - 6. -luokkalaisille klo 17 – 19. Tilan pienen koon vuoksi nuorisopalvelut on jakanut toimintavuorot luokka-asteittain. Koululaisten iltapäiväkerhon toiminnan vuoksi nuorisotyön vuoroja ei ole mahdollista aloittaa aikaisemmin iltapäivällä. Käyttö-areenan salia nuorisopalvelut saa käyttöönsä kahtena iltana (3 t / vk) ja kahtena iltapäivänä (2t/vk). Covid-19-pandemian jälkeen nuorisopalvelut mahdollisesti saa enemmän salivuoroja, kun koulun Noususali palaa liikuntasalikäyttöön.

Nuorisopalvelut mahdollistaa järjestöjen toimintaa Jormualla maksamalla 1,7 %:n osuuden Jormuan koulun yhteydessä olevan piharakennuksen vuokrasta.

Kajaaninjoen pohjoispuolella tehtävään nuorisotyöhön sisältyi vielä v. 2021 talousarviossa Kuurnan nuorisotilan vuokra (Kisatie 30:n tilat). Tiloissa järjestettiin toimintaa kesään 2021 saakka.

Talouden sopeuttamistavoitteet ja niiden toteutuminen

Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamissuunnitelmaan v. 2020 – 2022 sisältyy kolme nuorisopalveluja koskevaa A-korin säästötavoitetta. Keinoiksi on kirjattu Lohtajan ja Kuurnan nuorisotiloista luopuminen sekä nuorisopalvelujen ja työllisyyspalvelujen yhteistyön lisääminen ja kaikkien työllisyydenhoidon toimenpiteiden keskittäminen työllisyydenhoitoon. (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62)

Nuorisopalvelujen tilojen selvittäminen on aloitettu v. 2020. Lohtajan ja Kuurnan nuorisotiloista luopuminen olisi tarkoittanut tilojen vähentämistä 738 m²:llä, jonka oli arvioitu tuovan kaupungille 90 000 euron vuotuisen säästön.

Kuurnan nuorisotilan vuokrasopimus oli päätetty irtisanoa 1.1.2021 alkaen, jonka jälkeen toiminnan oli tarkoitus jatkua Kätönlahden koulun tiloissa. Kuurnan nuorisotiloille varattu määräraha 45 000 euroa oli päätetty poistaa v. 2021 talousarviosta eteenpäin. (Sivistyslautakunta 7.10.2020 § 88) Covid-19-pandemian takia nuorisotiloja ei ollut mahdollista muuttaa Kätönlahden koululle v. 2020, koska

koulu tarvitsi tilat omaan käyttöönsä. Kuurnan nuorisotilan vuokrasopimus on tästä syystä päätynyt 30.6.2021 ja toiminta on jatkunut 1.8.2021 alkaen Kätönlahden koululla.

Lohtajan nuorisotalon vuokrasopimus on päätetty irtisanoa 31.5.2021 alkaen, mikäli toiminta pystytään varmistamaan muuten ja varattu määräraha 26 250 euroa poistetaan v. 2021 talousarviosta eteenpäin (Sivistyslautakunta 7.10.2020, § 88). Sivistystoimialan käyttötalouteen on hyväksytty 30 000 euron lisäys vuodelle 2021 Lohtajan nuorisotalon vuokriin, jotta toimintaa voidaan jatkaa tiloissa v. 2021 loppuun saakka (Kaupunginhallitus 24.11.2020, § 221).

Lohtajan nuorisotalosta luopumista ja alueen nuorisopalvelujen siirtämistä Lohtajan koululle on selvitetty v. 2021. Alun perin 2-sarjaiseksi suunniteltu Lohtajan koulu toimii 3-sarjaisena. Oppilasmäärän ennakoidaan alenevan vuosittain noin 20 oppilaalla lukuvuodesta 2025 – 2026 (Liite 8). Jos nuorisotalosta luovuttaisiin, olisi koulun auditorio remontoitava nuorisotiloiksi ja investoitava koulurakennuksen muutostöihin Kajaanin kaupungin tilapalvelujen alustavan arvion mukaan noin 400 000 euroa alkuvuoden 2021 kustannustasolla. Lohtajan nuorisotiloista luopumista koskevaa ennakkovaikutusten arviointia ryhdyttiin laatimaan osana sivistystoimialan selvitystä v. 2021 alussa mutta koska sivistystoimialalla ei katsottu ennakkovaikutusten arviointia tarpeelliseksi, laadinta keskeytettiin. Kajaanin nuorisovaltuusto on v. 2020 Kajaanin kaupunginvaltuustolle jättämässään kannanotossa edellyttänyt ainakin Lohtajan nuorisotalon säilyttämistä (Liite 20).

Kuurnan nuorisotalosta ja Asemakatu 2:n tiloista luopumisella sivistystoimiala on ylittänyt tilojen tiivistämistavoitteen 55,5 m²:llä ja tavoiteltu 90 000 euron säästö tulee v. 2022 talousarviotietojen mukaan toteutumaan lähes täysimittaisena.

Nuorisopalvelujen tilavuokrat muutosten jälkeen:

	TA 2021 €	TP 2021 €	TA 2021 – TP 2021 Muutos €	TA 2022 €	TP 2021 - TA 2022 Muutos €
Vuokrat					
• Sisäiset vuokrat	- 97 948	- 90 408	- 7 540	- 89 772	- 636
• Pääomavuokrat		- 34 710	34 710	- 35 364	654
• Ulkoiset vuokrat	- 117 000	- 84 331	- 32 669	- 28 400	- 55 931
Vuokrat yhteensä	- 214 948	- 209 449	- 5 499	- 153 536	- 55 913

Nuorisopalvelujen tilavuokrat TP 2020 – TA 2022:

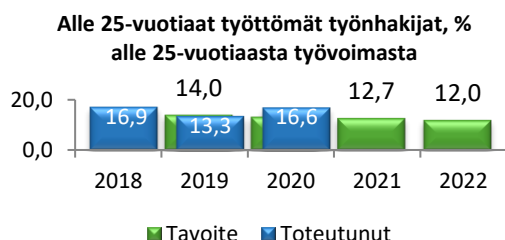
	TP 2020 €	TA 2022 €	TP 2020 – TA 2022 Muutos €
Vuokrat			
• Sisäiset vuokrat	- 125 624	- 89 772	- 35 852
• Pääomavuokrat		- 35 364	35 364
• Ulkoiset vuokrat	- 113 826	- 28 400	- 85 426
Vuokrat yhteensä	- 239 450	- 153 536	- 85 914

Nuorisopalvelujen säästövelvoitteen arvioitu toteutuminen v. 2020 – 2022:

	Vuokrat €	Tilat m ²
TP 2020	- 239 450	2 289,5
TA 2022	- 153 536	1 496
Muutos / Säästö	- 85 914	793,5
Säästötavoite v. 2020 - 22	90 000	738
Toteutuu alle tavoitteen	4 086	
Toteutunut yli tavoitteen		55,5

Kajaanin talouden sopeuttamissuunnitelman A-koriin kirjatulle työllisyyspalvelujen yhteistyön lisäämiselle ja kaikkien työllisyydenhoidon toimenpiteiden keskittämiseksi kaupungin elinvoimapaalveluihin ei ole asetettu euromääräistä tavoitetta (Kaupunginvaltuusto 9.12.2019, § 62). Työllisyyden kuntakokeilu toteutetaan Kainuussa 1.3.2021 – 30.6.2023 Kajaanin koordinoimana ja se käsittää Puolankaa lukuun ottamatta kaikki Kainuun kunnat. (Kaupunginhallitus 30.3.2021, § 70)

Koko Kainuun alle 25-vuotiaista nuorista työttömistä on 61 % Kajaanissa. Alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden määrä on vähentynyt v. 2018 – 2020.

(Lähde: Kajaanin kaupunki, Tilinpäätös 2020, Kaupunginhallitus 30.3.2021, § 70; Kainuu, Työllisyyskatsaus, marraskuu 2020)

Nuorisopalvelujen ja työllisyyspalvelujen yhteistyön lisäämistä, kaikkien työllisyydenhoidon toimenpiteiden keskittämistä ja etsivän nuorisotyön henkilöstön palkkakustannusten siirtymistä kaupungin elinvoimapaalveluihin on selvitetty Pohjois-Suomen aluehallintovirastosta, jonka tehtävänä on muun muassa toteuttaa valtakunnallisen nuorisotyön ja -politiikan tavoitteita, arvioida nuorille suunnattujen palvelujen riittävyyttä, laadukkuutta ja saavutettavuutta ja myöntää harkinnanvaraisia valtionavustuksia nuorisotyön kehittämishankkeisiin. Koska Opetus- ja kulttuuriministeriön valtionavustuksella rahoittama etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta ja niiden tehtävät määritellään nuorisolaissa (1285/2016), näillä rahoituksilla toimivien työntekijöiden tehtävät eivät voi määräytyä työllisyyttä edistävien kuntakokeilujen kautta. Etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta voivat kuitenkin tehdä yhteistyötä kuntakokeilun kanssa. (Nuorisotoimen ylitarkastaja Kirsi-Marja Stewart, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, 6.10.2020)

Nuorisopalveluja koskevien A-korin tavoitteiden toteutuminen (Liite 6):

Keino (A-kori)	Tavoite v. 2020 - 2022 €	Tavoitteen toteutuminen TP 2021 €
Nuorisotalojen määrän vähentäminen	90 000	13 700
Työllisyyspalvelujen yhteistyön lisääminen ja kaikkien työllisyydenhoidon toimenpiteiden keskittäminen kaupungin elinvoimapaalveluihin	0	Nuorisopalvelut tekee yhteistyötä. Etsivää nuorisotyötä ja työpajatoimintaa ei voi siirtää kuntakokeilulle (AVI).
yht.	90 000	toteutuu

Keino (D-kori) (Sivistyslautakunta 8.10.2020 § 88)	Tavoite v. 2020 - 2022 €	Tavoitteen toteutuminen TP 2021 €
Asemakadun nuorisotiloista luopuminen	15 700	Asemakatu 2:n vuokrasopimus 31.7.2021 saakka. Korvaavat tilat Vienankatu 5:ssä 1.8.2021 alkaen, Pohjolankatu 16:ssa 1.6.2021 alkaen ja Kaukametsän opistolla Koskikatu 4:ssä 1.9.2021 alkaen. V. 2021-2022 tehdään Pohjolankatu 16:ssa remontti, jonka kulut kateetaan käyttötaloudesta Asemakatu 2:sta säästyvistä vuokratuloista.
yht.	15 700	toteutuu

Kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaan kirjattua eläköitymisen hyödyntämistä talouden tasapainottamisen keinona ei pystytä lähivuosina hyödyntämään nuorisopalvelujen säästökeinona henkilöstön ikärakenteen, lasten ja nuorten kohtaamistarpeiden kasvun ja koulunuorisotyön kehittämisen vuoksi. Nuorisopalvelujen v. 2021 talousarviossa ollut henkilöstömäärä 20,78 htv on koettu alhaiseksi nuorten palvelutarpeeseen nähden. Henkilöstön rekrytoinnin tarve ennakoidaan olevan neljä henkilöä koulunuorisotyöhön ja nuorisopalvelujen johtaja, koska seuraavan viiden vuoden aikana nuorisopalveluista ennakoidaan eläköityvän viisi henkilöä.

Kehittäminen

Nuorisopalveluilta v. 2021 edellytetyn suunnitelman (Kaupunginvaltuusto 7.12.2020, § 65) laadinta on aloitettu v. 2021 ja nuorisopalvelujen perussuunnitelman työstämistä on jatkettu v. 2022.

6 YHTEENVETOA JA ARVIOINTIA

Sivistystoimialan toteuttamien palvelujen kulut ovat kasvaneet viime vuosina, ja palveluja käyttävien määrän ennakoidaan vähentyvän lähivuosina lasten ja nuorten ikäluokkien pienentyessä. Kasvaneiden toimintakulujen vuoksi toimialalla on ryhdytty tarkastelemaan tilojen ja henkilöstön määrää suhteessa asiakkaiden määrään ja palvelujen tarpeeseen.

Toimialan selvityksessä on pyritty luomaan kattava kokonaiskatsaus toimialan tehtäviin ja talouden kehittämiseen v. 2018 – 2021 peilaamalla toimintaa Kajaanin v. 2019 – 2022 kaupunkistrategiaan ja erittelemällä toimialan kuluja. Selvityksessä on tarkasteltu sivistystoimialan asiakkaiden, palveluja toteuttavan henkilöstön ja toimintaan käytettävien tilojen määrää. Selvitykseen on liitetty tietoja myös toimialan säästötavoitteiden toteutumisesta v. 2020 – 2021 ja sivistystoimialan selvityksen tueksi hankitusta Inspira Oy:n toteuttamasta Kajaanin varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palveluverkon kehittämisen taloudellisten vaikutusten arvioinnista.

Väestön ikääntymisen vaikutusta sivistystoimialan tarjoamien kulttuuripalvelujen kysyntään tai suuntautumiseen tulevina vuosina ei ole ollut mahdollista ennakoida selvityksen yhteydessä. Huomioon ei ole voitu ottaa myöskään helmikuussa 2022 nopeasti muuttanutta maailmanpoliittista tilannetta, joka on heijastunut Kajaanin sivistystoimialalle palvelujen tarjoamisena Ukrainasta sotaa paenneille lapsille, nuorille ja aikuisille. Kajaanin kaupungin kansainväliset palvelut on ilmoittanut valmiudestaan ja kyvystään ottaa vastaan pakolaisia (www.kajaani.fi; 25.2.2022). Pakolaisten saapuminen Kajaaniin voi muuttaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sekä Kaukametsän opiston asiakkaiden määrää nopeasti ja ainakin tilapäisesti.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuslain muutoksiin perustuva lasten ja perheiden oikeuksien kasvaminen ja maksutulojen pieneneminen vaikeuttavat varhaiskasvatuksen talouden suunnittelua. Vireillä olevan lapsen varhaiskasvatuksen kolmiportaista tukea vahvistavan lain arvioidaan kasvattavan henkilöstökustannuksia. Vanhempainvapaaudistus mahdollistaa lapsen tulon varhaiskasvatukseen 8 kuukauden ikäisenä ja hoitopaikan säilymisen, vaikka huoltajat pitävät vanhempain- ja hoitovapaata eripituisissa osissa. Uudet perhevapaat koskevat perheitä, joissa lapsen laskettu syntymisaika on 4.9.2022 tai sen jälkeen.

Alueen syntyvyyden alenemisesta huolimatta varhaiskasvatuksessa ei ole juurikaan ollut vapaita paikkoja. Toimintakausien alkaessa vajaaksi jääneet paikat ovat täyttyneet toimintakauden aikana. Sivistystoimialan ja teknisen toimialan tiivis yhteistyö on tarpeellista, koska päiväkotikiinteistöjen kunnostustarve on jatkuvaa ja investointien tarve kasvaa rakennusten käyttöään mukaan. Inspira Oy arvioi lasten keskittämisen isompiin yksiköihin saattavan tuoda kustannussäästöjä kaupungille.

Tarkasteltava asia on myös yksityisen varhaiskasvatuksen osuus Kajaanissa tarjottavista palveluista. Selvitykseen liittyneissä keskusteluissa on esitetty huoli, miten kaupunki pystyy sijoittamaan yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja käyttävät lapset, jos toiminta ei ole yksityisille palveluntarjoajille kannatta-

vaa ja jonkin päiväkodin toiminta lakkaisi kesken toimintakauden, jolloin kaupungin ylläpitämissä päiväkodeissa ei ole vapaita paikkoja. Keskusteluissa on viitattu myös kasvaviin palvelusetelikustannuksiin ja siihen, miten välttämätöntä yksityisen varhaiskasvatuksen yritystoiminnan tukeminen on.

Varhaiskasvatus on toteuttanut sille kaupungin talouden sopeuttamisohjelman A-korissa asetetun säästötavoitteen. B-koriin sisältyviä esiopetusta koskevia säästötavoitteita ei ole saavutettu niistä tehtyjen poliittisten päätösten perusteella. Osaa B-koriin sisältyvästä tavoitteesta ei ole mahdollista toteuttaa palvelujen lakisääteisyysden takia.

Siirtämällä Vuolijoen päiväkodin Vuolijoen koulun yhteyteen sivistystoimi on edistänyt kaupungin talouden sopeuttamisohjelman A-korin yleistä tavoitetta tilojen tehokkaasta käytöstä. Päiväkodin koululle siirtymisen yhteydessä arvioitua vuosittaista vuokratulujen säästöä ei kuitenkaan ole saavutettu sellaisenaan, koska koulukiinteistön remontointi on nostanut kiinteistön vuokratulustannuksia. Varhaiskasvatuksen toimintakulujen on kuitenkin arvioitu olevan Vuolijoella v. 2022 edellistä vuotta pienemmät henkilöstökulujen sekä ateria- ja siivouskulujen vähenemisen vuoksi. Muutoksella on arvioitu saavutettavan toiminnallisesti myönteistä kehitystä niin, että sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen kaikkien toimintojen sijoittaminen samaan rakennukseen luo lapsille luontevan jatkumon tutussa ympäristössä ja koulun lakkauttamisen uhka poistuu.

Perusopetus:

Kajaanin perusopetuksen oppilasmäärä vähenee tulevina vuosina. Oppilaiden tuen tarve on kasvanut ja sen arvioidaan kasvavan edelleen. Perusopetuksen toimintakulut ovat kasvaneet mutta henkilötyövuosien määrän arvioidaan pienenevän tasaisesti oppilasmäärän aletessa.

Inspira Oy on arvioinut Kajaanin perusopetuksen oppilaskohtaisten menojen kasvavan nykyisellä toimintamallilla pääosin kiinteistökustannusten vuoksi oppilasmäärän vähetessä. Inspira Oy arvioi oppilaiden keskittämisen isompiin yksiköihin tuovan säästöjä.

Perusopetuksen kouluverkko-suunnitelmassa v. 2019 talouden sopeuttamiskeinoina esitetyt koulujen lakkauttamiset eivät ole toteutuneet sivistyslautakunnan päätettyä jatkaa koulujen toimintaa. Perusopetuksen arvion mukaan lähivuosien suurimmat haasteet ovat kiinteistöjen peruskorjaus- ja investointitarve sekä aleneva oppilasmäärä. Koska lasten määrä vähenee melko tasaisesti eri alueilla, lasten sijoittaminen vapautuviin tiloihin on haasteellista lukuvuoteen 2025 – 2026 saakka.

Inspira Oy on arvioinut Kajaanin perusopetuksen tavoiteltavaksi täyttöasteeksi 85 – 95 %:n tason. Arvioinnin mukaan Kajaanin kouluverkkoa on tilakapasiteetin näkökulmasta mahdollista tiivistää, koska tilojen keskimääräinen täyttöaste on sen arvion mukaan noin 80 % ja täyttöaste laskee vuoteen 2030 mennessä 59 %:iin, mikäli nykyistä kouluverkkoa ei karsita ja tilojen käyttöä tiivistetä. Arviossaan Inspira Oy esittää tilojen tiivistämistä niin, että kaupunki luopuu heikkokuntoisimmista, alle 70 %:n kuntoluokkaan kuuluvista Jormuan, Soidinsuon ja Teppanan koulurakennuksista ja remontoi Keskuskoulun kirjastotilan Kalevan koulun erityisopetuksen tiloiksi. Seminaarin koulun tiloista luopumisen Inspira Oy arvioi olevan mahdollista vuokrasopimuksen päättyessä vuonna 2026.

Peruskoulujen lakkauttamisiin liittyviä vaikutusten arviointeja ei ole toteutettu osana sivistystoimialan selvitystä. Mikäli perusopetuksen kouluverkko-suunnitelmassa ja Inspira Oy:n arvioinnissa esitettyä kouluverkon tiivistämistä ryhdytään toteuttamaan, tulee kustakin koulusta laatia ennako- ja lapsivaikutusten arviointi ja järjestää asianosaisten kuulemiset. Sivistystoimialan selvityksen yhteydessä on tuotu esille myös kyläkoulun mahdollisen lakkauttamisen vaikutus koko kyläyhteisön ja asuinalueen väestörakenteeseen, elinkeinotoimintaan ja on esitetty myös maaseutuvaikutusten laajempaa arviointia ennen päätöksentekoa, koska kyläkouluilla on alueen sosiaalisesti kestävä kehityksen näkökulmasta erilainen merkitys kuin kaupungin taajama-alueen kouluilla.

Perusopetus on toteuttanut sille kaupungin talouden sopeuttamisohjelman A-korissa asetetusta säästötavoitteesta vain osan. B-koriin sisältyviä Vuolijoen ja Jormuan koulua koskevia tavoitteita ei ole toteutettu sivistyslautakunnan päätöksiin perustuen. Perusopetus on arvioinut, ettei B-koriin sisältyvä

tuntikehyksen pienentäminen ole mahdollista kaupungin menettämättä valtion erityisavustusta ja ettei lakisääteistä ohjaajaresurssia voida oppilaiden tuen tarpeen kasvun takia toteuttaa.

Kainuun Museo

Kainuun Museo toteuttaa uudistettuun museolakiin perustuvia alueellisen vastuumuseon tehtäviä talousarvionsa ja henkilöstöressurssiensa puitteissa mutta ei ole päässyt Museoviraston asettamaan henkilötyövuosien tavoitteeseen. Mikäli tavoitteet eivät toteudu myöskään v. 2021 - 2022, kaupunki joutuu neuvottelemaan museotoiminnan järjestämisestä uudelleen Museoviraston ja ministeriön kanssa ja valtionosuuksiin saattaa kohdistua leikkauksia.

Kainuun Museon kokoelmatilat ovat ahtaat ja sijaitsevat etäällä toisistaan. Pinta-alaltaan suurin tila sijaitsee lähes 40 kilometrin etäisyydellä Otanmäessä. Kaupunki ei ole pystynyt ratkaisemaan lisätilan tarvetta niin, että tilat olisivat tarkoitukseen sopivat, sijaitsisivat keskustan tuntumassa tai tila olisi riittävän kokoinen niin, että kokoelmat ja niiden hoito pystyttäisiin sijoittamaan samaan rakennukseen. Tilojen ahtaus aiheuttaa kokoelmille särkymisvaaraa ja vaikeuttaa henkilöstön työskentelyä. Etäällä sijaitseva kokoelmatila aiheuttaa viikottaisia matkakuluja ja työaikaa kuluu matkoihin. Pitkään jatkunutta tilaongelmaa on yritetty ratkaista varaamalla museon v. 2021 talousarvioon rahaa kokoelmatilan vuokrakuluihin mutta sivistystoimiala on osoittanut tilan nuorisopalvelujen käyttöön. Museon henkilöstön työolojen ja jaksamisen sekä toiminnan ja kokoelmaturvallisuuden kannalta kaupungin tulisi ratkaista kokoelmatilojen ahtaus v. 2022 aikana.

Kajaanin kaupunginkirjasto

Kajaanin kaupunginkirjasto toteuttaa ja kehittää sille määriteltyjä tehtäviä talousarvionsa ja henkilöstöressurssiensa puitteissa. Kirjasto on aktiivisesti hankerahoituksia hyödyntämällä kehittänyt palveluja ja on pystynyt nykyisellä henkilöstömäärällään toteuttamaan sille lainsäädännössä määriteltyjä tehtäviä ja Kajaanin kaupunkistrategiaan v. 2019 – 2022 linjattuja kehittämisteemoja. Palvelujen kehittämisessä kirjasto joutuu ottamaan huomioon, mihin ikääntyvän pääkirjaston tilat soveltuvat. Vuonna 1985 rakennetun pääkirjaston tilojen peruskorjaus mahdollistaisi tilojen tehokkaamman käytön jatkossa.

Kirjastopalveluiden kehittäminen ja ajanmukaisten palvelujen tarjoaminen kajaanilaisille edellyttäisi vuosittain kirjaston talousarvioon pieniä kasvutekijöitä. Kehittämiskohteiksi kaupunginkirjasto on esittänyt kansallisen metatietovarannon sekä asiakkaiden verkkomaksamisen ja mobiilikirjaston kehittämisen. Palvelujen laadun ja henkilöstön osaamisen turvaamiseksi kirjasto pitää tärkeänä henkilöstön vaihtumisen yhteydessä aukeavien tehtävien täyttämistä. Kirjastopalvelujen saavutettavuuden ja nykytason säilymisen turvaamiseksi henkilöstön eläköitymisen hyödyntämistä säästökeinona ei pidetä mahdollisena.

Kajaanin kaupunginteatteri

Kajaanin kaupunginteatterin toimintaedellytyksiä ja tiloja on selvitetty viime vuosina laajasti useista näkökulmista. Selvitysten pohjalta kaupunginteatteri – aluetatteri -liikelaitos on lakkautettu ja teatteri on siirretty sivistystoimialalle.

Kustannusvelvityksen pohjalta kaupunki on luopunut pitkään keskusteluissa olleen uuden teatteritalon rakentamisesta. Teatteritalo ja Sissilinna kunnostetaan teatteritoimintaan. Teatterin henkilöstön työtilat ja -olot sekä yleisötilojen viihtyisyys ja toimivuus paranevat peruskorjausten valmistuttua.

Kaupunginteatterin tulo sivistystoimialan yksiköksi on kasvattanut osaltaan toimialan talousarvioita. Teatteri on sopeuttanut talouttaan jättämällä täyttämättä yhden työntekijän tehtävän ja vähentämällä aluetatterin kiertue-esityksiä. Koska teatteri on v. 2020 – 2021 perunut esityksiä ja järjestänyt esityksiä rajoitetulle yleisömäärälle Covid-19-pandemian vuoksi, todellisia talousvaikutuksia on vaikea arvioida vielä v. 2021. Kaupunginteatterin katsojamäärä on laskenut vuodesta 2018 ja on vähentynyt edelleen Covid-19-pandemian aikana. Lipunmyynnin kehitys pitemmällä aikavälillä ja mahdollisen talouden lisäsopeuttamisen tarve ovat arvioitavissa vasta lähivuosina.

Omistajapoliittisen ohjelman selvityksen laatinut työryhmä on edellyttänyt sovittavaksi, miten teatterin toiminnan pitkäjänteinen suunnittelu tuloksikkona on mahdollista. Teatterin toimintaa ja taloutta koskevan kehittämissuunnitelman merkitys korostuu vuosittaisia talousarvioita laadittaessa, koska tuotantoihin liittyvät sopimukset tehdään jopa useita vuosia ennen ensi-iltaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämä harkinnanvarainen alueteatteritoiminnan valtionavustus on muuttunut v. 2022 alusta valtionosuuden korotetuksi henkilötyövuoden hinnaksi. Jos teatterin taiteellista henkilöstöä harkitaan kaupungin taloussyistä vähennettäväksi, on otettava huomioon ammattiteatteritoiminnan supistuminen, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan alueteatteritoiminnan edellytysten heikkeneminen ja Kajaanin kaupungille myönnettävän teatterin henkilötyövuosien perustuvan vuosittaisen valtionosuuden pieneneminen.

Teatteri ei ole toteuttanut kaupungin talouden sopeuttamishjelmaan sisältyvää A-korin säästö-tavoitetta, koska teatterin htv-mitoitus on valtionosuuden mukainen. Myöskään A-korin tavoite, jonka on ajateltu toteutuvan teatterin toiminnan siirtämisellä omaksi tulosalueekseen opetuksen ja kulttuurin toimialalle, ei ole toteutunut. Teatteri on siirtynyt 1.1.2021 alkaen sivistystoimialan tulossyksiköksi.

Kajaanin taidemuseo

Taidemuseo toteuttaa sille määriteltyjä tehtäviä talousarvionsa ja henkilöstöressurssiensa puitteissa. Taidemuseo täyttää valtionosuuksien saamiseksi tarvittavan, henkilöstöä koskevan vähimmäisvaatimuksen (Valtioneuvoston asetus museoista, 1192/2005, § 1). Taidemuseon alle 0,5 milj. euron vuosittaisesta budjetista ei ole pystytty löytämään säästökohteita vaarantamatta yksikön perustoimintaa taiteen tuntemuksen edistäjänä ja Kajaanin kaupungin taidekokoelman hoitajana. Taidemuseon yhteistyö koulujen ja päiväkotien kanssa on tiivistä, joten sillä on keskeinen rooli lasten ja nuorten kuvataidekasvattajana.

Kajaanin taidemuseo ja Kainuun Museo ovat arvioineet, että Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamishjelman C-koriin kirjattu säästö tavoite, jonka keinoksi on määritelty museoiden yhdistäminen hallinnollisesti, olisi mahdollinen vain, jos museot toimisivat samassa rakennuksessa ja niillä olisi yhteinen kokoelmakeskus. Mikäli yhteistä rakennusta ryhdyttäisiin suunnittelemaan, museoihin viime vuosina tehdyt investoinnit ja kunnostukset olisivat olleet turhia. Hallinnollisen johtajan tehtävän on arvioitu säästöjen sijaan lisäävän henkilöstökuluja, koska molempien museoiden nykyiset johtajat tekevät hallinnollisen työnsä ohella alojensa museotehtäviä. Hallinnollisiin tehtäviin keskittyvän yhdistetyn museonjohtajan palkkakulujen on arvioitu kasvattavan sivistystoimialan hallinnon kuluja.

Kaukametsä

Kaukametsä on sopeuttanut toimintaansa pitkäjänteisesti jo ennen Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamishjelmaa 2020 – 2022. Kansalaisopistolla v. 2015 ja 2017 käytyjen YT-neuvottelujen päättyessä on opetushenkilöstöä irtisanottu, osa-aikaistettu ja siirretty perusopetuksen virkaan. Lisäksi on eläköitymistä yhteydessä jätetty useita virkoja täyttämättä ja muutettu opetusta tuntiopetuksi. Säästökeinona on käytetty myös opinto-oppaan julkaisemista digitaalisena ja ilmoittautumisten ohjaamista verkkoympäristöön.

Lisäksi kansalaisopisto on luopunut erillisistä teknisen työn tiloista ja siirtänyt opetuksen perusopetuksen tiloihin. Vastaavasti perusopetus on siirtänyt joustavan perusopetuksen ja aikuisten perusopetuksen Kaukametsän opiston tiloihin sivistystoimialan luovuttua Asemakatu 2:ssa sijainneista tiloista v. 2021. Muutokset ovat pienentäneet Kaukametsän opiston vuokratuloja.

Myös Musiikkiopistossa on jätetty virkoja täyttämättä. Kansalaisopiston rehtorin jatkaessa määräaikaikaisesti sivistystoimialan projektipäällikkönä on v. 2022 alusta toteutettu Kaukametsän johtamisjärjestelmän muutos niin, että Musiikkiopiston rehtori johtaa molempia opistoja apunaan kaksi apulaisrehtoria. Kansalaisopiston kahden toimistosihteerin (1,5 htv) siirryttyä v. 2022 eläkkeelle on opistolle palkattu yksi toimistosihteerin.

Musiikkiopiston henkilöstökulut ovat kasvaneet tarkastelujaksolla v. 2018 – 2021. Vuonna 2022 musiikkiopistolla täytetään opettajien virkoja. Suurimmalla osalla musiikkiopiston viranhaltijoista on ylitunteja, joiden perusteella virkoja on liian vähän valtionosuustunteihin nähden. Haasteelliseksi virkojen täyttämisen tekee vuodesta 2018 jatkunut oppilasmäärän väheneminen. Musiikkiopiston oman arvion mukaan oppilasmäärän vähenemiseen ei kuitenkaan vielä vaikuta alueen syntyvyyden aleneminen. Musiikkiopistoon otetaan opiskelijoita valtionosuuteen oikeuttavan tuntimäärän verran.

Kansalaisopiston oppilasmäärä on palautunut v. 2021 Covid19-pandemiaa edeltävälle tasolle. Kansalaisopiston tuntiopettajien henkilötyövuosien laskutapa ei ole vakiintunut, joten se tulisi ratkaista Kuntatyönantajan uuden suosituksen perusteella. Tuntiopettajien henkilötyövuosien laskentatapa on haasteellinen, koska opettajien viikkotuntimäärä vaihtelee vuosittain voimakkaasti opiskelijoiden kursseille ilmoittautumisen ja kurssien toteutumisen mukaan.

Kongressi- ja kulttuurikeskuksen asiakasmäärä on pysynyt tasaisena ennen Covid-19-pandemiaa. Asiakasmäärän arvioidaan palautuvan aiemmalle tasolle pandemiaan liittyvien rajoitusten päätyttyä.

Nuorisopalvelut

Nuorisopalveluja koskeva Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamisohjelman säästötavoite on ollut korkea verrattuna nuorisopalvelujen kokonaistalouteen. Säästötavoite ei ole tukenut kaupunki-strategian Kasvuteemaa 3 *Nuoret keskiössä, Tulevaisuus nuorissa*. Kasvuteeman päämääränä on ollut, että nuorilla on mielekästä tekemistä, he opiskelevat tai ovat töissä ja että kulttuurille, nuorten tapah-tumille ja kohtaamispaikoille luodaan edellytyksiä ja nuorten osallisuuteen kiinnitetään huomiota.

Nuorisopalveluiden sopeuttamistavoitetta päätettäessä ei ole laadittu ennako- tai lapsivaikutusten arviointia, vaikka kuntalaki (10.4.2015, § 26) ja nuorisolaki (1285/2016, § 8 ja § 24) edellyttävät yhteistyötä sekä nuorten että heidän perheidensä, nuorisotalon järjestöjen, seurakuntien ja nuorisotyötä tekevien tahojen kanssa. Nuorisolaki velvoittaa kunnan viranomaisia järjestämään nuorille mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa paikallista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Laki velvoittaa kuulemaan nuoria heitä koskevissa asioissa. Nuorisovaltuusto on oma-aloitteisesti ottanut kantaa Kuurnan ja Lohtajan nuorisotiloista luopumiseen Kajaanin kaupungin- valtuustolle luovuttamallaan kirjeellä, jossa se esittää ainakin Lohtajan nuorisotalon säilyttämistä perustellen asiaa tilojen monipuolisuudella ja useiden kilometrien matkalla kaupungin keskustaan. Asemakatu 2:n tiloista luopumisen yhteydessä nuorille on järjestetty mahdollisuus tutustua Vienankatu 5:n tiloihin ja nuoret ovat osallistuneet tilojen käytön suunnitteluun.

Sivistystoimialan voidaan katsoa toteuttaneen nuorisopalvelujen talouden sopeuttamistavoitteen hyvin, koska se on pystynyt vähentämään tiloja, vuokra- ja puhtaanapidon kuluja ja lisäämään kaupungin omien tilojen käyttöä edistämällä tilojen yhteiskäyttöä. Sopeuttamistavoitteen vuoksi palveluja ei ole tarvinnut lakkauttaa vaan ne jatkuvat edelleen alueellisina. Nuorisotoiminnasta kaupungin ulkopuolisille tahoille maksettavat vuokrat ovat vähentyneet huomattavasti. Kaupungin omissa tiloissa toimiminen tuo vakautta nuorisopalvelujen toiminnan suunnitteluun.

Kätönlahden koulun tiloihin muuttaminen saattaa vähentää lasten ja nuorten osallistumista nuorisopalvelujen toimintaan, koska aiempaa huomattavasti pienempiin tiloihin mahtuu kerrallaan vähemmän asiakkaita. Koulun yhteydessä olevissa tiloissa on mahdollista kehittää koulunuorisotyötä nuorisopalvelujen henkilöstöresurssien puitteissa. Nuorisotyöllä ja sen moniammatillisilla yhteistyöryhmillä pyritään osaltaan hillitsemään ja ennaltaehkäisemään perusopetuksessa olevien lasten ja nuorten tuen tarpeen kasvua ja alle 30-vuotiaiden nuorten kaikissa ikäryhmissä Kajaanissa tekemien rikosten, muun muassa omaisuus-, huume- ja rattijuopumusrikosten määrän lisääntymistä (vrt. <https://poliisi.fi/tilastot>). Tilojen yhteiskäyttö edistää nuorisopalvelujen ja perusopetuksen yhteistyötä ja lisää aikuisten päivittäistä läsnäoloa tukea tarvitsevien lasten ja nuorten elämässä.

Selvitystyön haasteet:

Selvitystyön keskeinen haaste on ollut työn toteuttaminen kokonaan etätyönä ilman työyhteisöä ja säännöllistä työn etenemisen suuntaamista. Työn etenemiseen ovat vaikuttaneet myös tietojen saamisen hitaus, saatujen tietojen ristiriitaisuus ja työhön kohdistuneet asenteet ja alun perin esitetty työtapa laatia selvitystä keskustelematta yksiköiden edustajien kanssa.

Haasteita selvitykselle on tuottanut myös tehtävänannoksi määritelty maantieteellinen alueittainen tarkastelu: Perusopetuksen toiminnat on v. 2019 valmistuneessa Kouluverkko-suunnitelmassa kuvattu neljän alueen mukaan mutta kaupungin verkkosivustolla perusopetus on jaettu kolmeen alueeseen. Varhaiskasvatuksen Päiväkotiverkko-suunnitelmassa v. 2021 varhaiskasvatusta, esiopetusta sekä aamu- ja iltapäivätoimintaa tarkastellaan kuudella alueella. Koska kulttuurilaitokset sijaitsevat Kajaanin keskustassa ja vain osa niistä tarjoaa palveluja kaupunkikeskustan ulkopuolella, kulttuurilaitosten alueellinen tarkastelu ei osoittautunut selvityksen kannalta mahdolliseksi. Koska työn lähtötilanteen ja selvityksen rakenteen kannalta projektipäällikön toivomaa tehtävänannon lähempää tarkastelua ei ole toteutettu, selvityksessä tarkastellaan sivistystoimialaa palvelualueittain ja kulttuurilaitoksia yksiköittäin. Projektipäällikön toivotat säännölliset palaverit esimiehen kanssa toteutuivat vain huhti-toukokuussa ja elokuussa 2021.

Työn alkuvaiheessa selvityksen etenemisjärjestykseksi sovittiin sivistystoimialalla meneillään olevien muutosten järjestys: Vuolijoen päiväkodin siirtyminen Vuolijoen koululle ja nuorisopalvelujen tilamuutokset. Tilamuutoksiin liittyneet selvityksen tekstit valmistuivat kesäkuussa 2021.

Koska selvitystä varten oli haasteellista saada kaikkia tarvittavia tietoja eikä kaupungilla ollut työkalua taloudellisten vaikutusten arviointiin, sivistystoimiala hankki keväällä 2021 selvitystyön tueksi taloudellisten vaikutusten arvioinnin Inspira Oy:ltä Kajaanin taloushallinnosta tulleen ehdotuksen pohjalta. Projektipäällikkö kutsuttiin muutamaa Inspira Oy:n kanssa toteutettuihin työpajoihin. Inspira Oy välitti sivistystoimialan ja teknisen toimialan sille toimittamat tiedostot sivistystoimialan selvityksen käyttöön elokuussa 2021 ja raportin lokakuussa 2021. Inspira Oy:n sopimukseen kuuluneen työkalun projektipäällikkö sai käyttöönsä selvityksen valmistuttua maaliskuussa 2022.

Syksyllä 2021 selvitystyön etenemisjärjestykseksi sovittiin kulttuuripalvelujen, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen palvelujen kuvaaminen. Samalla sovittiin, että työ tapahtuu yhteistyössä kulttuuriyksiköiden esimiesten ja palvelualueiden johtajien kanssa. Syksyn aikana projektipäällikkö antoi suostumuksensa selvitystyön jatkamiseen ja muiden mahdollisten sivistystoimialan tehtävien hoitamiseen eläköitymiseensä saakka Kaukametsän johtamisjärjestelyjen toteuttamiseksi osana kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaa. Selvityksen valmistuminen viivästyi, koska v. 2022 alussa projektipäällikkö laati Kaukametsän opiston päättyneiden hankkeiden loppuraportit ja osallistui myös Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelman työskentelyyn.

Projektipäällikkö on osallistunut selvityksen ohjausryhmäksi määriteltyyn sivistystoimialan johtoryhmään kutsuttuna ja on esitellyt työtä pyydettäessä. Johtoryhmän jäsenille on lähetetty kunkin yksikön tiedosto tarkistettavaksi ja tarvittaessa korjattavaksi. Ohjausryhmä ei ole ottanut kantaa työn rakenteeseen eikä sen toteuttamisen tapaan. Selvityksessä esille tulleita tietoja on esitelty myös Kajaanin kylä- ja kaupunginosaohjelman Kajaani-kiertueella v. 2022 alussa. Lisäksi selvityksestä on keskusteltu kaksi kertaa sivistystoimialan luottamushenkilöiden kanssa.

Ohjausryhmän kokouksiin osallistunut sivistyslautakunnan puheenjohtaja on pyytänyt laatimaan tarkasteltavina olevista asioista ennakkovaikutusten ja lapsivaikutusten arviointeja. Selvityksen tekijä on tammikuussa 2021 itsenäisesti laatinut ennakkovaikutusten arviointia Vuolijoen päiväkodin siirtämisestä koulukiinteistöön. Keväällä 2021 selvityksen tekijä laati ennakkovaikutusten arviointia itsenäisesti myös kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaan sisältyneestä Lohtajan nuorisotalon lakkauttamisesta mutta keskeytti arvioinnin laatimisen esimiehen ohjeistukseen perustuen. Selvityksen laatijan näkemyksen mukaan lapsi- ja ennakkovaikutusten arvioinnit tulee laatia yhteistyössä eri toimijoiden kanssa päätösten kohteina olevia henkilöitä kuullen.

Sivistystoimiala on tavoitellut säästöjä v. 2021 pääosin tilojen käyttöä tiivistämällä. Tilojen remontoineja uusiin käyttötarkoituksiin ei ollut otettu huomioon Kajaanin teknisen toimialan tilapalvelujen investointisuunnitelmassa eikä sivistystoimialan selvityksen laatimisesta aiheutuviin henkilöstö- ja palvelujen ostamisen kustannuksiin ole varauduttu sivistystoimialan vuosien 2021 ja 2022 talousarvioissa. Sivistystoimialan selvityksen kustannukset työn sisältöön suhteutettuna ovat huomattavan korkeat, kun otetaan huomioon selvitystyöhön kutsutun projektipäällikön työskentely virkavapaalla varsinaisesta tehtävästään 1.1.2021 – 31.10.2022, Inspira Oy:ltä v. 2021 hankittu lisäselvitys ja v. 2022 alussa toteutettu Kajaanin kaupungin talouden sopeuttamisohjelmaan sisältynyt Kaukametsän johtamisjärjestely.

Sivistystoimialalla määritellystä työtavasta johtuen selvityksen arviointi on tapahtunut selvityksen laatijan itsearviointina. Selvitys pyrkii antamaan kattavan kokonaiskuvan toimialasta mutta ei ota kantaa toimialan tulevien vuosien toimenpiteisiin. Selvityksessä ei ole myöskään millään tavalla otettu huomioon keväällä 2022 voimakkaasti muuttuneen maailmanpoliittisen tilanteen vaikutusta Kajaanin kaupungin ja sivistystoimialan toimintaan.

LIITTEET

- Liite 1 Päiväkotiverkkosuunnitelma 2020 – 2023
- Liite 2 Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan toimintasuunnitelma
- Liite 3 Kajaanin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen palveluverkon kehittämisen taloudellisten vaikutusten arviointi ja mallinnus
- Liite 4 Perusopetuksen kouluverkkosuunnitelma 2020 – 2024
- Liite 5 Ennakkovaikutusten arviointi Vuolijoen päiväkodin siirtämisestä koulun yhteyteen
- Liite 6 Oheisliite Sivistystoimialan talouden sopeuttamissuunnitelma
- Liite 7 Perusopetuksen oppilasennuste 2020
- Liite 8 Perusopetuksen oppilasennuste 2021
- Liite 9 Perusopetuksen oppilasennuste 2022
- Liite 10 Kulttuuriohjelma 2019 – 2022
- Liite 11 Kulttuuriohjelman 2019 – 2022 toimenpideliite
- Liite 12 Kajaanin kaupungin omistajapoliittinen ohjelma 2018 – 2022
- Liite 13 Teatterin toimintaedellytykset 2019
- Liite 14 Teatteritalon investointiratkaisua valmisteleavan työryhmän loppuraportti 2018
- Liite 15 Teatterin toimintasuunnitelma 2021 – 2027
- Liite 16 Taidemuseon kokoelmapoliittinen ohjelma 2019
- Liite 17 Kaukametsän salin tarkastuskertomus 2021
- Liite 18 Kaukametsän salin mekaniikan ja tekniikan tarkastusraportti
- Liite 19 Kaukametsän opiston sertifikaatin vahvistus 2020
- Liite 20 Nuorisovaltuuston kannanotto 2020